OSUDY DOBRÉHO VOJÁKA ŠVEJKA ZA SVĚTOVÉ VÁLKY

JAROSLAV HAŠEK

Jaroslav Hašek

Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války

ÚVOD

Veliká doba žádá velké lidi. Jsou nepoznaní hrdinové, skromní, bez slávy a historie Napoleona. Rozbor jejich povahy zastínil by i slávu Alexandra Makedonského. Dnes můžete potkat v pražských ulicích ošumělého muže, který sám ani neví, co vlastně znamená v historii nové velké doby. Jde skromně svou cestou, neobtěžuje nikoho, a není též obtěžován žurnalisty, kteří by ho prosili o interview. Kdybyste se ho otázali, jak se jmenuje, odpověděl by vám prostince a skromně: „Já jsem Švejk …"

A tento tichý, skromný, ošumělý muž jest opravdu ten starý dobrý voják Švejk, hrdinný, statečný, který kdysi za Rakouska byl v ústech všech občanů Českého království a jehož sláva nezapadne ani v republice.

Mám velice rád toho dobrého vojáka Švejka, a podávaje jeho osudy za světové války, jsem přesvědčen, že vy všichni budete sympatizovat s tím skromným, nepoznaným hrdinou. On nezapálil chrám bohyně v Efesu, jako to udělal ten hlupák Hérostrates, aby se dostal do novin a školních čítanek. A to stačí.

Autor.

1. KNIHA V ZÁZEMÍ

*1. KAPITOLA

ZASÁHNUTÍ DOBRÉHO VOJÁKA ŠVEJKA DOSVĚTOVÉ VÁLKY

„Tak nám zabili Ferdinanda," řekla posluhovačka panu Švejkovi, který opustiv před léty vojenskou službu, když byl definitivně prohlášen vojenskou lékařskou komisí za blba, živil se prodejem psů, ošklivých nečistokrevných oblud, kterým padělal rodokmeny.

Kromě tohoto zaměstnání byl stižen revmatismem a mazal si právě kolena opodeldokem.

„Kerýho Ferdinanda, paní Müllerová?" otázal se Švejk, nepřestávaje si masírovat kolena, „já znám dva Ferdinandy. Jednoho, ten je sluhou u drogisty Průši a vypil mu tam jednou omylem láhev nějakého mazání na vlasy, a potom znám ještě Ferdinanda Kokošku, co sbírá ty psí hovínka. Vobou není žádná škoda."

„Ale, milostpane, pana arcivévodu Ferdinanda, toho z Konopiště, toho tlustýho, nábožnýho."

„Ježíšmarjá," vykřikl Švejk, „to je dobrý. A kde se mu to, panu arcivévodovi, stalo?"

„Práskli ho v Sarajevu, milostpane, z revolveru, vědí. Jel tam s tou svou arcikněžnou v automobilu."

„Tak se podívejme, paní Müllerová, v automobilu. Jó, takovej pán si to může dovolit, a ani si nepomyslí, jak taková jízda automobilem může nešťastně skončit. A v Sarajevu k tomu, to je v Bosně, paní Müllerová. To udělali asi Turci. My holt jsme jim tu Bosnu a Hercegovinu neměli brát. Tak vida, paní Müllerová. On je tedy pan arcivévoda už na pravdě boží. Trápil se dlouho?"

„Pan arcivévoda byl hned hotovej, milostpane. To vědí, že s revolverem nejsou žádný hračky. Nedávno taky si hrál jeden pán u nás v Nuslích s revolverem a postřílel celou rodinu i domovníka, kterej se šel podívat, kdo to tam střílí ve třetím poschodí."

„Někerej revolver, paní Müllerová, vám nedá ránu, kdybyste se zbláznili. Takovejch systémů je moc. Ale na pana arcivévodu si koupili jistě něco lepšího, a taky bych se chtěl vsadit, paní Müllerová, že ten člověk, co mu to udělal, se na to pěkně voblík. To vědí, střílet pana arcivévodu, to je moc těžká práce. To není, jako když pytlák střílí hajnýho. Tady jde vo to, jak se k němu dostat, na takovýho pána nesmíte jít v nějakých hadrech. To musíte jít v cylindru, aby vás nesebral dřív policajt."

„Vono prej jich bylo víc, milostpane."

„To se samo sebou rozumí, paní Müllerová,” řekl Švejk, konče masírování kolen, „kdybyste chtěla zabít pana arcivévodu, nebo císaře pána, tak byste se jistě s někým poradila. Víc lidí má víc rozumu. Ten poradí to, ten vono, a pak se dílo podaří, jak je to v tej naší hymně. Hlavní věcí je vyčíhat na ten moment, až takovej pán jede kolem. Jako, jestli se pamatujou na toho pana Luccheniho, co probod naši nebožku Alžbětu tím pilníkem. Procházel se s ní. Pak věřte někomu; vod tý doby žádná císařovna nechodí na procházky. A vono to čeká ještě moc osob. A uvidějí, paní Müllerová, že se dostanou i na toho cara a carevnu, a může být, nedej pánbůh, i na císaře pána, když už to začli s jeho strýcem. Von má, starej pán, moc nepřátel. Ještě víc než ten Ferdinand. Jako nedávno povídal jeden pán v hospodě, že přijde čas, že ty císařové budou kapat jeden za druhým a že jim ani státní návladnictví nepomůže. Pak neměl na útratu a hostinský ho musel dát sebrat. A von mu dal facku a strážníkovi dvě. Pak ho odvezli v košatince, aby se vzpamatoval. Jó, paní Müllerová, dnes se dějou věci. To je zas ztráta pro Rakousko. Když jsem byl na vojně, tak tam jeden infanterista zastřelil hejtmana. Naládoval flintu a šel do kanceláře. Tam mu řekli, že tam nemá co dělat, ale on pořád vedl svou, že musí s panem hejtmanem mluvit. Ten hejtman vyšel ven a hned mu napařil kasárníka. Von vzal flintu a bouch ho přímo do srdce. Kulka vyletěla panu hejtmanovi ze zad a ještě udělala škodu v kanceláři. Rozbila flašku inkoustu a ten polil úřední akta.”

„A co se stalo s tím vojákem?” otázala se po chvíli paní Müllerová, když se Švejk oblékal.

„Voběsil se na kšandě,” řekl Švejk, čistě si tvrdý klobouk. „A ta kšanda nebyla ani jeho. Tu si vypůjčil od profousa, že prý mu padají kalhoty. Měl čekat, až ho zastřelejí? To vědí, paní Müllerová, že v takový situaci jde každému hlava kolem. Profousa za to degradovali a dali mu šest měsíců. Ale von si je nevodseděl. Utek do Švejcar a dneska tam dělá kazatele ňáký církve. Dneska je málo poctivců, paní Müllerová. Já si představuju, že se pan arcivévoda Ferdinand také v tom Sarajevu zmejlil v tom člověkovi, co ho střelil. Viděl nějakého pána a myslil si: To je nějakej pořádnej člověk, když mně volá slávu. A zatím ho ten pán bouch. Dal mu jednu nebo několik?”

„Noviny píšou, milostpane, že pan arcivévoda byl jako řešeto. Vystřílel do něho všechny patrony.”

„To jde náramně rychle, paní Müllerová, strašně rychle. Já bych si na takovou věc koupil brovnink. Vypadá to jako hračka, ale můžete s tím za dvě minuty postřílet dvacet arcivévodů, hubenejch nebo tlustejch. Ačkoliv, mezi námi řečeno, paní Müllerová, že do tlustýho pana arcivévody se trefíte jistějc než do hubenýho. Jestli se pamatujou, jak tenkrát v Portugalsku si postříleli toho svýho krále. Byl taky takovej tlustej. To víte, že král nebude přece hubenej. Já tedy teď jdu do hospody U kalicha, a kdyby sem někdo přišel pro toho ratlíka, na kterýho jsem vzal zálohu, tak mu řeknou, že ho mám ve svém psinci na venkově, že jsem mu nedávno kupíroval uši a že se teď nesmí převážet, dokud se mu uši nezahojí, aby mu nenastydly. Klíč dají k domovnici.”

V hospodě U kalicha seděl jen jeden host. Byl to civilní strážník

Bretschneider, stojící ve službách státní policie. Hostinský Palivec myl tácky a Bretschneider se marně snažil navázat s ním vážný rozhovor.

Palivec byl známý sprosťák, každé jeho druhé slovo byla zadnice nebo hovno. Přitom byl ale sečtělý a upozorňoval každého, aby si přečetl, co napsal o posledním předmětě Viktor Hugo, když líčil poslední odpověď staré gardy Napoleonovy Angličanům v bitvě u Waterloo.

„To máme pěkné léto," navazoval Bretschneider svůj vážný rozhovor.

„Stojí to všechno za hovno," odpověděl Palivec, ukládaje tácky do skleníku.

„Ty nám to pěkně v tom Sarajevu vyvedli," se slabou nadějí ozval se Bretschneider.

„V jakým Sarajevu?" otázal se Palivec, „v tej nuselskej vinárně? Tam se perou každej den, to vědí, Nusle."

„V bosenském Sarajevu, pane hostinský. Zastřelili tam pana arcivévodu Ferdinanda. Co tomu říkáte?"

„Já se do takových věcí nepletu, s tím ať mně každej políbí prdel," odpověděl slušně pan Palivec, zapaluje si dýmku, „dneska se do toho míchat, to by mohlo každému člověkovi zlomit vaz. Já jsem živnostník, když někdo přijde a dá si pivo, tak mu ho natočím. Ale nějaký Sarajevo, politika nebo nebožtík arcivévoda, to pro nás nic není, z toho nic nekouká než Pankrác."

Bretschneider umlkl a díval se zklamaně po pusté hospodě.

„Tady kdysi visel obraz císaře pána," ozval se opět po chvíli, „právě tam, kde teď visí zrcadlo."

„Jó, to mají pravdu," odpověděl pan Palivec, „visel tam a sraly na něj mouchy, tak jsem ho dal na půdu. To víte, ještě by si někdo mohl dovolit nějakou poznámku a mohly by být z toho nepříjemnosti. Copak to potřebuju?"

„V tom Sarajevu to muselo být asi ošklivý, pane hostinský."

Na tuto záludně přímou otázku odpověděl pan Palivec neobyčejně opatrně:

„V tuhle dobu bývá v Bosně a Hercegovině strašný horko. Když jsem tam sloužil, tak museli dávat našemu obrlajtnantovi led na hlavu."

„U kterého pluku jste sloužil, pane hostinský?"

„Na takovou maličkost se nepamatuju, já jsem se nikdy o takovou hovadinu nezajímal a nikdy jsem nebyl na to zvědavej," odpověděl pan Palivec, „přílišná zvědavost škodí."

Civilní strážník Bretschneider definitivně umlkl a jeho zachmuřený výraz se zlepšil teprve příchodem Švejka, který, vstoupiv do hospody, poručil si černé pivo s touto poznámkou:

„Ve Vídni dneska taky mají smutek."

Bretschneidrovy oči zasvítily plnou nadějí; řekl stručně:

„Na Konopišti je deset černých praporů."

„Má jich tam být dvanáct," řekl Švejk, když se napil.

„Proč myslíte dvanáct?" otázal se Bretschneider.

„Aby to šlo do počtu, do tuctu, to se dá lepší počítat a na tucty to vždycky přijde laciněјc," odpověděl Švejk.

Panovalo ticho, které přerušil sám Švejk povzdechem:

„Tak už tam je na pravdě boží, dej mu pánbůh věčnou slávu. Ani se nedočkal, až bude císařem. Když já jsem sloužil na vojně, tak jeden generál spadl s koně a zabil se docela klidně. Chtěli mu pomoct zas na koně, vysadit ho, a divějí se, že je úplně mrtvej. A měl taky avancírovat na feldmaršálka. Stalo se to při přehlídce vojska. Tyhle přehlídky nikdy nevedou k dobrýmu. V Sarajevě taky byla nějaká přehlídka. Jednou se pamatuji, že mně scházelo při takové přehlídce dvacet knoflíků u mundúru a že mě zavřeli za to na čtrnáct dní do ajnclíku a dva dni jsem ležel jako lazar, svázanej do kozelce. Ale disciplína na vojně musí být, jinak by si nikdo nedělal z ničeho nic. Náš obrlajtnant Makovec, ten nám vždy říkal:‚Disciplína, vy kluci pitomí, musí bejt, jinak byste lezli jako vopice po stromech, ale vojna z vás udělá lidi, vy blbouni pitomí.' A není to pravda? Představte si park, řekněme na Karláku, a na každým stromě jeden voják bez disciplíny. Z toho jsem vždycky měl největší strach."

„V tom Sarajevu," navazoval Bretschneider, „to udělali Srbové."

„To se mýlíte," odpověděl Švejk, „udělali to Turci, kvůli Bosně a Hercegovině."

A Švejk vyložil svůj názor na mezinárodní politiku Rakouska na Balkáně. Turci to prohráli v roce 1912 se Srbskem, Bulharskem a Řeckem. Chtěli, aby jim Rakousko pomohlo, a když se to nestalo, střelili Ferdinanda.

„Máš rád Turky?" obrátil se Švejk na hostinského Palivce, „máš rád ty pohanský psy? Viď že nemáš."

„Host jako host," řekl Palivec, „třebas Turek. Pro nás živnostníky neplatí žádná politika. Zaplať si pivo a seď v hospodě a žvaň si, co chceš. To je moje zásada. Jestli to tomu našemu Ferdinandovi udělal Srb nebo Turek, katolík nebo mohamedán, anarchista nebo mladočech, mně je to všechno jedno."

„Dobře, pane hostinský," ozval se Bretschneider, který opět pozbýval naděje, že z těch dvou se dá někdo chytit, „ale připustíte, že je to velká ztráta pro Rakousko."

Místo hostinského odpověděl Švejk:

„Ztráta to je, to se nedá upřít. Hrozná ztráta. Von se Ferdinand nedá nahradit nějakým pitomou. Von měl bejt jenom ještě tlustější."

„Jak to myslíte?" ožil Bretschneider.

„Jak to myslím?" odvětil spokojeně Švejk. „Docela jenom takhle. Kdyby byl bejval tlustější, tak by ho jistě už dřív ranila mrtvice, když honil ty báby na Konopišti, když tam v jeho revíru sbíraly roští a houby, a nemusel zemřít takovou hanebnou smrtí. Když to považím, strýc císaře pána, a voni ho zastřelejí. Vždyť je to ostuda, jsou toho plný noviny. U nás před léty v Budějovicích probodli na trhu v nějaké takové malé hádce jednoho obchodníka s dobytkem, nějakého Břetislava Ludvíka. Ten měl syna Bohuslava, a kam přišel prodávat prasata, nikdo od něho nic nekoupil a každý říkal: „To je syn toho probodnutýho, to bude asi také pěknej lump." Musel skočit v Krumlově z toho mostu do Vltavy a museli ho vytáhnout, museli ho křísit, museli z něho pumpovat vodu a von jim musel skonat v náručí lékaře, když mu dal nějakou injekci."

„Vy ale máte divná přirovnání,” řekl Bretschneider významně, „mluvíte napřed o Ferdinandovi a potom o obchodníku s dobytkem.”

„Ale nemám,” hájil se Švejk, „bůh mě chraň, abych já chtěl někoho k někomu přirovnávat. Pan hostinský mne zná. Viď že jsem nikdy nikoho k někomu nepřirovnával? Já bych jenom nechtěl být v kůži té vdovy po arcivévodovi. Co teď bude dělat? Děti jsou sirotkové, panství v Konopišti bez pána. A vdávat se zas za nějakého nového arcivévodu? Co z toho má? Pojede s ním zas do Sarajeva, a bude vdovou podruhé. To byl ve Zlivi u Hluboké před léty jeden hajný, měl takové ošklivé jméno Pinďour. Zastřelili ho pytláci a zůstala po něm vdova s dvěma dítkami a vzala si za rok opět hajného, Pepíka Šavlovic z Mydlovar. A zastřelili jí ho taky. Pak se vdala potřetí a vzala si zas hajného a povídá: ‚Do třetice všeho dobrého. Jestli teď se to nepodaří, tak už nevím, co udělám.' To se ví, že jí ho zas zastřelili, a to už měla s těmi hajnými šest dětí dohromady. Byla až v kanceláři knížete pána na Hluboké a stěžovala si, že má s těmi hajnými trápení. Tak jí odporučili porybnýho Jareše z ražické bašty. A co byste řekli, utopili jí ho při lovení rybníka, a měla s ním dvě děti. Pak si vzala nunváře z Vodňan, a ten ji jednou v noci klepl sekyrou a šel se dobrovolně udat. Když ho potom u krajského soudu v Písku věšeli, ukousl knězi nos a řekl, že vůbec ničeho nelituje, a také řekl ještě něco hodně ošklivého o císaři pánovi.”

„A nevíte, co o něm řekl?” otázal se hlasem plným naděje Bretschneider.

„To vám říct nemohu, poněvadž se to nikdo neodvážil opakovat. Ale bylo to prý tak něco strašlivýho a hroznýho, že jeden rada od soudu, který byl při tom, se z toho zbláznil a ještě dodnes ho drží v izolaci, aby to nevyšlo najevo. To nebyla jenom obyčejná urážka císaře pána, jaká se dělá ve vožralství.”

„A jaké urážky císaře pána se dělají ve vožralství?” otázal se Bretschneider.

„Prosím vás, pánové, obraťte list,” ozval se hostinský Palivec, „víte, já to nemám rád. Leccos se kecne a pak to člověka mrzí.”

„Jaké urážky císaře pána se dělají ve vožralství?” opakoval Švejk. „Všelijaké. Vopijte se, dejte si zahrát rakouskou hymnu a uvidíte, co začnete mluvit. Vymyslíte si toho tolik na císaře pána, že kdyby toho byla jen polovička pravda, stačilo by to, aby měl ostudu pro celý život. Ale von si to starej pán doopravdy nezaslouží. Vezměme si tohle. Syna Rudolfa ztratil v útlém věku, v plné mužské síle. Manželku Alžbětu mu propíchli pilníkem, potom se mu ztratil Jan Ort, bratra, císaře mexického, mu zastřelili v nějaké pevnosti u nějaké zdi. Teď zas mu odstřelili strýčka na stará kolena. To aby měl člověk železné nervy. A potom si vzpomene nějakej vožralej chlap a začne mu nadávat. Kdyby dnes něco vypuklo, půjdu dobrovolně a budu sloužit císaři pánu až do roztrhání těla.”

Švejk se napil důkladně a pokračoval:

„Vy myslíte, že to císař pán takhle nechá bejt? To ho málo znáte. Vojna s Turky musí být. Zabili jste mně strejčka, tak tady máte přes držku. Válka jest jistá. Srbsko a Rusko nám pomůže v té válce. Bude se to řezat.”

Švejk v té prorocké chvíli vypadal krásně. Jeho prostodušná tvář, usměvavá jak měsíc v úplňku, zářila nadšením. Jemu bylo vše tak jasné.

„Může být,” pokračoval v líčení budoucnosti Rakouska, „že nás v případě

války s Tureckem Němci napadnou, poněvadž Němci a Turci drží dohromady. Jsou to takový potvory, že jim není v světě rovno. Můžeme se však spojit s Francií, která má od jedenasedmdesátého roku spadeno na Německo. A už to půjde. Válka bude, víc vám neřeknu."

Bretschneider vstal a řekl slavnostně:

„Víc nemusíte povídat, pojďte se mnou na chodbu, tam vám něco povím."

Švejk vyšel za civilním strážníkem na chodbu, kde ho čekalo malé překvapení, když jeho soused od piva ukázal mu orlíčka a prohlásil, že ho zatýká a ihned odvede na policejní ředitelství. Švejk snažil se vysvětlit, že se asi ten pán mýlí, on že je úplně nevinný, že nepronesl ani jednoho slova, které by mohlo někoho urazit.

Bretschneider mu však řekl, že se skutečně dopustil několika trestných činů, mezi kterými hraje roli i zločin velezrády.

Pak se vrátili do hospody a Švejk řekl k panu Palivcovi:

„Já mám pět piv a jeden rohlík s párkem. Teď mně dej ještě jednu slivovici a já už musím jít, poněvadž jsem zatčenej."

Bretschneider ukázal panu Palivcovi orlíčka, chvíli se díval na pana Palivce a pak se otázal:

„Jste ženat?"

„Jsem."

„A může vaše manželka za vás vésti obchod po dobu vaší nepřítomnosti?"

„Může."

„Tak je to v pořádku, pane hostinský," vesele řekl Bretschneider, „zavolejte sem svou paní, předejte jí to a večer si pro vás přijedem."

„Nic si z toho nedělej," těšil ho Švejk, „já tam jdu jenom pro velezrádu."

„Ale pro co já?" zabědoval pan Palivec. „Já byl přece tak vopatrnej."

Bretschneider se usmál a vítězoslavně řekl:

„Za to, že jste řekl, že sraly mouchy na císaře pána. Oni vám už toho císaře pána vyženou z hlavy."

A Švejk opustil hospodu U kalicha v průvodu civilního strážníka, kterého, stíhaje jeho tvář svým dobráckým úsměvem, se optal, když vyšli na ulici:

„Mám slézt z chodníku?"

„Jak to?"

„Já myslím, když jsem zatčenej, že nemam práva chodit po chodníku."

Když vcházeli do vrat policejního ředitelství, řekl Švejk:

„Tak nám to pěkně uteklo. Chodíte často ke Kalichu?"

A zatímco vedli Švejka do přijímací kanceláře, u Kalicha předával pan Palivec hospodu své plačící ženě, těše ji svým zvláštním způsobem:

„Neplač, neřvi, co mně mohou udělat kvůli posranýmu obrazu císaře pána?"

A tak zasáhl dobrý voják Švejk do světové války svým milým, roztomilým způsobem. Historiky bude zajímat, že on viděl daleko do budoucnosti. Jestli situace vyvinula se později jinak, než jak on vykládal u Kalicha, musíme mít na zřeteli, že neměl průpravného diplomatického vzdělání.

*2. KAPITOLA

DOBRÝ VOJÁK ŠVEJK NA POLICEJNÍM ŘEDITELSTVÍ

Sarajevský atentát naplnil policejní ředitelství četnými oběťmi. Vodili to jednoho po druhém a starý inspektor v přijímací kanceláři říkal svým dobráckým hlasem:

„Von se vám ten Ferdinand nevyplatí!”

Když Švejka zavřeli v jedné z četných komor prvého patra, Švejk našel tam společnost šesti lidí. Pět jich sedělo kolem stolu a v rohu na kavalci seděl, jako by se jich stranil, muž v prostředních letech.

Švejk se počal vyptávat jednoho po druhém, proč jsou zavřeni.

Od těch pěti sedících u stolu dostal takřka úplně stejnou odpověď:

„Kvůli Sarajevu!” — „Kvůli Ferdinandovi!” — „Kvůli té vraždě na panu arcivévodovi!” — „Pro Ferdinanda!” — „Za to, že pana arcivévodu odpravili v Sarajevu!”

Šestý, který se těch pěti stranil, řekl, že s nimi nechce nic mít, aby na něho nepadlo nijaké podezření, on že tu sedí jen pro pokus loupežné vraždy na pantátovi z Holic.

Švejk si sedl do společnosti spiklenců u stolu, kteří si už podesáté vyprávěli, jak se do toho dostali.

Všechny to až na jednoho stihlo buď v hospodě, ve vinárně, nebo v kavárně. Výjimku dělal neobyčejně tlustý pán s brýlemi, s uplakanýma očima, který byl zatčen doma ve svém bytě, poněvadž dva dny před atentátem v Sarajevu platil u Brejšky za dva srbské studenty, techniky, útratu a detektivem Brixim byl spatřen v jich společnosti opilý v Montmartru v Řetězové ulici, kde, jak již v protokole potvrdil svým podpisem, též za ně platil.

Na všechny otázky při předběžném vyšetřování na policejním komisařství stereotypně kvílel:

„Já mám papírnický obchod.”

Načež dostával taktéž stereotypní odpověď:

„To vás neomlouvá.”

Malý pán, kterému se to stalo ve vinárně, byl profesorem dějepisu a vykládal vinárníkovi dějiny různých atentátů. Byl zatčen právě v okamžiku, když končil psychologický rozbor každého atentátu slovy:

„Myšlenka atentátu jest tak jednoduchá jako Kolumbovo vejce.”

„Stejně jako to, že vás čeká Pankrác,” doplnil jeho výrok při výslechu policejní komisař.

Třetí spiklenec byl předseda dobročinného spolku Dobromil v Hodkovičkách. V den, kdy byl spáchán atentát, pořádal Dobromil zahradní slavnost spojenou s

koncertem. Četnický strážmistr přišel, aby požádal účastníky, by se rozešli, že má Rakousko smutek, načež předseda Dobromilu řekl dobrácky:

„Počkají chvilku, než dohrajou Hej, Slované."

Nyní seděl tu s hlavou svěšenou a naříkal:

„V srpnu máme nové volby předsednictva, jestli nebudu doma do tý doby, tak se může stát, že mě nezvolejí. Už jsem tím předsedou podesátý. Já tu hanbu nepřežiju."

Podivně si nebožtík Ferdinand zahrál se čtvrtým zatčeným, mužem ryzí povahy a bezvadného štítu. Vyhýbal se celé dva dny jakékoliv rozmluvě o Ferdinandovi, až večer v kavárně při mariáši, zabíjeje žaludského krále kulovou sedmou trumfů, řekl:

„Sedum kulí jako v Sarajevu."

Pátý muž, který, jak sám řekl, že sedí „kvůli té vraždě na panu arcivévodovi v Sarajevu", měl ještě dnes zježené vlasy a vousy hrůzou, takže jeho hlava připomínala stájového pinče.

Ten vůbec v restauraci, kde byl zatčen, nepromluvil ani slova, ba dokonce ani nečetl noviny o zabití Ferdinanda a seděl u stolu úplně sám, když přišel k němu nějaký pán, posadil se naproti a řekl k němu rychle:

„Četl jste to?"

„Nečetl."

„Víte o tom?"

„Nevím:"

„A víte, oč se jedná?"

„Nevím, já se o to nestarám:"

„A přece by vás to mělo zajímat:"

„Nevím, co by mne mělo zajímat? Já si vykouřím doutník, vypiji svých několik sklenic, navečeřím se a nečtu noviny. Noviny lžou. Nač se budu rozčilovat?"

„Vás tedy nezajímá ani ta vražda v Sarajevu?"

„Mne vůbec žádná vražda nezajímá, ať je třebas v Praze, ve Vídni, v Sarajevu, nebo v Londýně. Od toho jsou úřady, soudy a policie. Jestli někdy někde někoho zabijou, dobře mu tak, proč je trouba a tak neopatrný, že se dá zabít."

To byla jeho poslední slova v této rozmluvě. Od té doby opakoval jen hlasitě v pětiminutových přestávkách:

„Já jsem nevinnej, já jsem nevinnej."

Ta slova křičel i ve vratech policejního ředitelství, ta slova bude opakovat i při převezení k trestnímu soudu v Praze a s těmi slovy vstoupí i do své žalářní kobky.

Když vyslechl Švejk všechny ty strašné spiklenecké historie, uznal za vhodné vysvětlit jim veškeru beznadějnost jich situace.

„Je to s námi se všemi moc špatný," začal svá slova útěchy, „to není pravda, jak vy říkáte, že se vám, nám všem nemůže nic stát. Vod čeho máme policii než vod toho, aby nás trestala za naše huby. Jestli je taková nebezpečná doba, že

střílejí arcivévody, tak se nikdo nesmí divit, že ho vedou na direkci. To se všechno dělá kvůli lesku, aby měl Ferdinand reklamu před svým pohřbem. Čím víc nás tady bude, tím to bude pro nás lepší, poněvadž nám bude veselejc. Když jsem sloužil na vojně, byla nás někdy zavřená polovina kumpačky. A co nevinnejch lidí bejvávalo odsouzeno. A nejen na vojně, ale i soudama. Jednou se pamatuji, jedna ženská byla odsouzena, že uškrtila svoje novorozená dvojčata. Ačkoliv se zapřísahala, že nemohla uškrtit dvojčata, když se jí narodila jen jedna holčička, kterou se jí podařilo uškrtit docela bez bolesti, byla odsouzena přece jen pro dvojnásobnou vraždu. Nebo ten nevinnej cikán v Záběhlicích, co se vloupal do toho hokynářskýho krámu na Boží hod vánoční v noci. Zapřísáh se, že se šel vohřát, ale nic mu to nepomohlo. Jak už něco soud vezme do ruky, je zle. Ale to zle musí bejt. Třebas všichni lidi nejsou takoví darebáci, jak se to o nich dá předpokládat; ale jak poznáš dneska toho hodnýho od toho lumpa, zejména dnes, v takový vážný době, kdy toho Ferdinanda odpráskli. To u nás, když jsem sloužil na vojně v Budějovicích, zastřelili v lese za cvičištěm psa panu hejtmanovi. Když se o tom dověděl, zavolal si nás všechny, postavil a povídá, ať vystoupí každý desátý muž. Já, samo sebou se rozumí, byl jsem taky desátý, a tak jsme stáli habacht a ani nemrkli. Hejtman chodí kolem nás a povídá: ‚Vy lumpové, padouchové, neřádi, hyeny skvrnitý, tak bych vám chtěl kvůli tomu psovi všem napařit ajnclíka, rozsekat vás na nudle, postřílet a udělat z vás kapra namodro. Abyste ale věděli, že vás nebudu šetřit, dávám vám všem na čtrnáct dní kasárníka.' Tak vidíte, tenkrát se jednalo o pejska, a teď se jedná dokonce o pana arcivévodu. A proto musí bejt hrůza, aby ten smutek stál za něco.”

„Já jsem nevinnej, já jsem nevinnej,” opakoval zježený muž.

„Kristus Pán byl taky nevinnej,” řekl Švejk, „a taky ho ukřižovali. Nikde nikdy nikomu na nějakým nevinným člověku nezáleželo. Maul halten und weiter dienen! — jako říkávali nám na vojně. To je to nejlepší a nejkrásnější.”

Švejk si lehl na kavalec a spokojeně usnul.

Zatím přivedli nové dva. Jeden z nich byl Bosňák. Chodil po komoře, skřípal zuby a každé jeho druhé slovo bylo: „Jebem ti dušu.” Mučilo ho pomyšlení, že se mu na policejním ředitelství ztratí jeho kočebrácký košík.

Druhý nový host byl hostinský Palivec, který zpozorovav svého známého Švejka, vzbudil ho a hlasem plným tragiky zvolal:

„Už jsem tady taky!”

Švejk mu srdečně potřásl rukou a řekl:

„To jsem opravdu rád. Já jsem věděl, že ten pán bude držet slovo, když vám říkal, že si pro vás přijdou. Taková přesnost je dobrá věc.”

Pan Palivec poznamenal však, že taková přesnost stojí za hovno, a optal se Švejka tiše, jestli ti ostatní zavření páni nejsou zloději, že by mu to mohlo jako živnostníkovi škodit.

Švejk mu vysvětlil, že všichni, až na jednoho, který je tu pro pokus loupežné vraždy na pantátovi z Holic, patří k jich společnosti kvůli arcivévodovi.

Pan Palivec se urazil a řekl, že zde není kvůli nějakému pitomému

arcivévodovi, ale kvůli císaři pánu. A poněvadž to ostatní počalo zajímat, vypravoval jim to, jak mouchy mu znečistily císaře pána.

„Zaneřádily mně ho, bestie," končil líčení své příhody, „a nakonec přivedly mne do kriminálu. Já to těm mouchám neodpustím," dodal výhružně.

Švejk šel opět spát, ale nespal dlouho, poněvadž pro něho přišli, aby ho odvedli k výslechu.

A tak, stoupaje po schodišti do III. oddělení k výslechu, Švejk nesl svůj kříž na vrchol Golgoty, sám ničeho nepozoruje o svém mučednictví.

Spatřiv nadpis, že plivati po chodbách se zakazuje, poprosil strážníka, aby mu dovolil plivnouti do plivátka, a záře svou prostotou, vstoupil do kanceláře se slovy:

„Dobrý večer přeju, pánové, všem vespolek."

Místo odpovědi dloubl ho někdo pod žebra a postavil před stůl, za kterým seděl pán chladné úřední tváře s rysy zvířecké ukrutnosti, jako by byl právě vypadl z Lombrosovy knihy O typech zločinných.

Podíval se krvežíznivě na Švejka a řekl:

„Netvařte se tak blbě."

„Já si nemohu pomoct," odpověděl vážně Švejk, „já jsem byl na vojně superarbitrován pro blbost a prohlášen ouředně zvláštní komisí za blba. Já jsem ouřední blb."

Pán s typem zločince zacvakal zuby:

„To, z čeho jste obviněn a čeho jste se dopustil, svědčí, že máte všech pět pohromadě."

A vyjmenoval nyní Švejkovi celou řadu různých zločinů, začínaje velezrádou a konče urážkou Jeho Veličenstva a členů císařského domu. Ve středu té skupiny skvělo se schvalování zavraždění arcivévody Ferdinanda, odkud vycházela větev s novými zločiny, mezi kterými zářil zločin pobuřování, poněvadž se to všechno stalo ve veřejné místnosti.

„Co tomu říkáte?" vítězoslavně otázal se pán s rysy zvířecí ukrutnosti.

„Je toho hodně," odpověděl nevinně Švejk, „všeho moc škodí."

„Nu vidíte, že to uznáváte."

„Já uznávám všechno, přísnost musí bejt, bez přísnosti by se nikdo nikam nedostal. Jako když jsem sloužil na vojně …"

„Držte hubu!" rozkřikl se policejní rada na Švejka, „a mluvte, až když se vás budu na něco ptát! Rozumíte?"

„Jak bych nerozuměl," řekl Švejk, „poslušně hlásím, že rozumím a že se ve všem, co ráčejí říct, dovedu orientýrovat."

„S kýmpak se stýkáte?"

„Se svou posluhovačkou, vašnosti."

„A v místních politických kruzích nemáte nikoho známého?"

„To mám, vašnosti, kupuji si odpoledníčka Národní politiky, čubičky."

„Ven!" zařval na Švejka pán se zvířecím vzezřením. Když ho vyváděli z kanceláře, Švejk řekl:

„Dobrou noc, vašnosti."

Vrátiv se do své komory, oznámil Švejk všem zatčeným, že takový výslech je legrace. „Trochu tam na vás křičí a nakonec vás vyženou. — Dřív,” pokračoval Švejk, „to bejvávalo horší. Četl jsem kdysi jednu knihu, že obžalovaní museli chodit po rozžhaveným železe a pít roztavené olovo, aby se poznalo, jestli je nevinnej. Nebo mu dali nohy do španělský boty a natáhli ho na žebřík, když se nechtěl přiznat, nebo mu pálili boky hasičskou pochodní, jako to udělali svatému Janu Nepomuckému. Ten prej řval při tom, jako když ho na nože bere, a nepřestal, dokud ho neshodili z Eliščina mostu v nepromokavým pytli. Takovejch případů bylo víc a ještě potom člověka čtvrtili nebo narazili na kůl někde u Muzea. A když ho hodili jenom do lidomorny, to se takovej člověk cítil jako znovuzrozenej. — Dneska je to legrace, bejt zavřenej,” liboval si Švejk dále, „žádný čtvrcení, žádný španělský boty, kavalce máme, stůl máme, lavici máme, nemačkáme se jeden na druhýho, polévku dostanem, chleba nám dají, džbán vody přinesou, záchod máme přímo pod hubou. Ve všem je vidět pokrok. Trochu, je pravda, k výslechu je daleko, až přes tři chodby o poschodí vejš, ale zato po chodbách čisto a živo. To vedou jednoho sem, druhého tam, mladýho, starýho, mužskýho i ženskýho pohlaví. Máte radost, že tady aspoň nejste sám. Každej jde spokojeně svou cestou a nemusí se obávat, že mu v kanceláři řeknou: ‚Tak jsme se poradili a zejtra budete rozčtvrcenej nebo upálenej, podle vašeho vlastního přání.' To bylo jistě těžký rozmýšlení a já myslím, pánové, že by mnohej z nás v takovej moment byl celej zaraženej. Jó, dneska už se poměry zlepšily k našemu dobru.”

Právě dokončil obhajobu moderního věznění občanů, když dozorce otevřel dveře a zvolal:

„Švejk, obléknou se a půjdou k výslechu.”

„Já se oblíknu,” odpověděl Švejk, „proti tomu nic nemám, ale já se bojím, že to bude nějaká mejlka, já už byl jednou od výslechu vyhozenej. A potom se bojím, aby se ti vostatní páni, co jsou zde se mnou, na mne nehněvali, že jdu já dvakrát za sebou k výslechu a voni ještě ani jednou tam teď večer nebyli. Voni by mohli na mne žárlit.”

„Lezou ven a nežvanějí,” byla odpověď na gentlemanský projev Švejkův.

Švejk se opět ocitl před pánem zločinného typu, který beze všech úvodů se ho zeptal tvrdě a neodvratně: „Přiznáváte se ke všemu?”

Švejk upřel své dobré modré oči na neúprosného člověka a řekl měkce:

„Jestli si přejou, vašnosti, abych se přiznal, tak se přiznám, mně to nemůže škodit. Jestli ale řeknou: ‚Švejku, nepřiznávejte se k ničemu,' budu se vykrucovat do roztrhání těla.”

Přísný pán psal něco na aktech, a podávaje Švejkovi péro, vyzval ho, aby to podepsal.

A Švejk podepsal udání Bretschneidrovo i tento dodatek:

Vše výše ukázaná obvinění proti mně
zakládají se na pravdě.

Josef Švejk

Když podepsal, obrátil se k přísnému pánovi:

„Mám ještě něco podepsat? Nebo mám přijít až ráno?”

„Ráno vás odvezou k trestnímu soudu,” dostal za odpověď.

„V kolik hodin, vašnosti? Abych snad, prokristapána, nezaspal.”

„Ven!” zařvalo to podruhé dnes na Švejka z druhé strany stolu, před kterým stál.

Vraceje se do svého zamřížovaného nového domova, Švejk řekl strážníkovi, který ho doprovázel:

„Všechno to jde tady jako na drátkách.”

Jakmile za ním zavřeli dveře, jeho spoluvězňové zasypali ho různými otázkami, na které Švejk odvětil jasně:

„Právě jsem se přiznal, že jsem asi zabil arcivévodu Ferdinanda.”

Šest mužů schoulilo se uděšeně pod zavšivené deky, jedině Bosňák řekl:

„Dobro došli.”

Ukládaje se na kavalec, řekl Švejk:

„To je hloupý, že nemáme tady budíček.”

Ráno však ho vzbudili i bez budíčka a přesně v šest hodin Švejka odváželi v zeleném antonu k zemskému trestnímu soudu.

„Ranní ptáče dál doskáče,” řekl Švejk k svým spolucestujícím, když zelený anton vyjížděl ze vrat policejního ředitelství.

3´ ŠVEJK PŘED SOUDNÍMI LÉKAŘI

Čisté, útulné pokojíky zemského „co trestního” soudu učinily na Švejka nejpříznivější dojem. Vybílené stěny, černě natřené mříže i tlustý pan Demartini, vrchní dozorce ve vyšetřovací vazbě s fialovými výložky i obrubou na erární čepici. Fialová barva je předepsána nejen zde, nýbrž i při náboženských obřadech na Popeleční středu i Veliký pátek.

Vracela se slavná historie římského panství nad Jeruzalémem. Vězně vyváděli i představovali je před Piláty roku 1914tého dolů do přízemku. A vyšetřující soudcové, Piláti nové doby, místo aby si čestně myli ruce, posílali si pro papriku a plzeňské pivo k Teissigovi a odevzdávali nové a nové žaloby na státní návladnictví.

Zde mizela povětšině všechna logika a vítězil §, škrtil §, blbl §, prskal §, smál se §, vyhrožoval §, zabíjel §, a neodpouštěl. Byli to žongléři zákonů, žreci liter v zákonících, žrouti obžalovaných, tygři rakouské džungle, rozměřující sobě skok na obžalovaného podle čísla paragrafů.

Výjimku činilo několik pánů (stejně jako i na policejním ředitelství), kteří zákon nebrali tak vážně, neboť všude se najde pšenice mezi koukolem.

K jednomu takovému pánovi přivedli Švejka k výslechu. Starší pán dobromyslného vzezření, který kdysi, vyšetřuje známého vraha Valeše, nikdy neopomenul jemu říci: „Račte si sednout, pane Valeš, právě je zde jedna prázdná židle.”

Když Švejka přivedli, požádal ho ve vrozené jemu roztomilosti, aby si sedl, a řekl:

„Tak vy jste tedy ten pan Švejk?”

„Já myslím,” odpověděl Švejk, „že jím musím bejt, poněvadž i můj tatínek byl Švejk a maminka paní Švejková. Já jim nemohu udělat takovou hanbu, abych zapíral svoje jméno.”

Laskavý úsměv přelétl po tváři vyšetřujícího soudního rady:

„Vy jste ale nadrobil pěkné věci. Vy toho máte mnoho na svědomí.”

„Já mám toho vždycky mnoho na svědomí,” řekl Švejk, usmívaje se ještě laskavěji než pan soudní rada; „já mám toho, může bejt, ještě víc na svědomí, než ráčejí mít voni, vašnosti.”

„To je vidět podle protokolu, který jste podepsal,” neméně laskavým tónem řekl soudní rada, „nedělali na vás nějaký nátlak na policii?”

„Ale kdepak, vašnosti. Já sám jsem se jich optal, jestli to mám podepsat, a když řekli, abych to podepsal, tak jsem jich uposlechl. Přece se nebudu prát s nimi kvůli mýmu vlastnímu podpisu. Tím bych si rozhodně neposloužil. Pořádek musí bejt.”

„Cítíte se, pane Švejku, úplně zdravým?”

„Úplně zdravým, to právě ne, vašnosti pane rado. Mám revma, mažu se opodeldokem.”

Starý pán se opět laskavě usmál: „Co byste tomu řekl, kdybychom vás dali prohlédnout soudními lékaři?”

„Já myslím, že to se mnou nebude tak zlý, aby ti páni ztráceli se mnou zbytečně čas. Mě už prohlédl nějakej pan doktor na policejním ředitelství, jestli nemám kapavku.”

„Víte, pane Švejku, my to přece jen zkusíme s těmi pány soudními lékaři. Sestavíme pěkně komisi, dáme vás dát do vyšetřovací vazby a zatím si pěkně odpočinete. Zatím ještě jednu otázku: Vy jste prý podle protokolu prohlašoval a rozšiřoval, že vypukne teď někdy brzy válka?”

„To prosím, vašnosti pane rado, vypukne co nejdřív.”

„A nemíváte někdy občas nějaké záchvaty?”

„To prosím nemám, jen jednou málem byl by mne zachvátil nějakej automobil na Karlově náměstí, ale to už je řada let.”

Tím byl výslech ukončen, Švejk podal panu soudnímu radovi ruku, a vrátiv se do svého pokojíka, řekl ku svým sousedům:

„Tak mě budou kvůli té vraždě na panu arcivévodovi Ferdinandovi prohlížet soudní lékaři.”

„Já byl také už prohlíženej soudními lékaři,” řekl jeden mladý muž, „to bylo tenkrát, když jsem se dostal kvůli kobercům před porotu. Uznali mne za slabomyslnýho. Teď jsem zpronevěřil parní mlátičku, a nemůžou mně nic udělat. Říkal mně včera můj advokát, že když už jednou jsem byl prohlášen za slabomyslnýho, tak že už z toho musím mít prospěch na celej život.”

„Já těm soudním lékařům nic nevěřím,” poznamenal muž inteligentního vzezření. „Když jsem jednou padělal směnky, pro všechen případ chodil jsem na přednášky k doktoru Heverochovi, a když mne chytili, simuloval jsem paralytika právě tak, jak to vyličoval pan doktor Heveroch. Kousl jsem jednoho soudního lékaře při komisi do nohy, vypil jsem inkoust z kalamáře a vydělal jsem se, s odpuštěním, pánové, před celou komisí do kouta. Ale za to, že jsem jednomu prokousl to lýtko, uznali mne za úplně zdravého a byl jsem ztracen.”

„Já se prohlídky těch pánů úplně nic nebojím,” prohlásil Švejk; „když jsem sloužil na vojně, tak mne prohlížel jeden zvěrolékař a dopadlo to docela dobře.”

„Soudní lékaři jsou mrchy,” ozval se malý, skrčený člověk, „nedávno nějakou náhodou vykopali na mý louce kostru a soudní lékaři řekli, že ta kostra byla zavražděna nějakým tupým předmětem do hlavy před čtyřiceti léty. Mně je osmatřicet a jsem zavřenej, ačkoliv mám křestní list, výtah z matriky a domovský list.”

„Myslím,” řekl Švejk, „abychom se na všechno dívali z poctivější stránky. Von se každý může zmejlit, a musí se zmejlit, čím víc o něčem přemejšlí. Soudní lékaři jsou lidi, a lidi mají svoje chyby. Jako jednou v Nuslích, právě u mostu přes Botič, přišel ke mně v noci jeden pán, když jsem se vracel od Banzetů, a praštil mě bejkovcem přes hlavu, a když jsem ležel na zemi, posvítil si na mne a povídá: ‚Tohle je mejlka, to není von.' A dopálil se tak na to, že se zmejlil, že mě přetáhnul ještě jednou přes záda. To už je tak v přirozenosti lidský, že se člověk mejlí až do svý smrti. Jako ten pán, co našel v noci vzteklýho psa polozmrzlýho

a vzal ho s sebou domů a strčil ženě do postele. Jakmile se pes vohřál a vokřál, pokousal celou rodinu a toho nejmladšího v kolíbce roztrhal a sežral. Nebo vám povím příklad, jak se zmejlil u nás v domě jeden soustružník. Votevřel si klíčem podolskej kostelík, poněvadž myslel, že je doma, zul se v sakristii, poněvadž myslel, že je to u nich ta kuchyně, a lehl si na voltář, poněvadž myslel, že je doma v posteli, a dal na sebe nějaký ty dečky se svatými nápisy a pod hlavu evangelium a ještě jiný svěcený knihy, aby měl vysoko pod hlavou. Ráno ho našel kostelník a von mu docela dobrácky povídá, když se vzpamatoval, že je to mejlka. ‚Pěkná mejlka,' povídá kostelník, ‚když kvůli takový mejlce musíme dát kostel znovu vysvětit.' Potom stál ten soustružník před soudními lékaři a ti mu dokázali, že byl úplně příčetnej a střízlivej, poněvadž kdyby byl vožralej, tak by prej tím klíčem netrefil do toho zámku ve dveřích kostela. Potom ten soustružník zemřel na Pankráci. Taky vám dám příklad, jak se na Kladně zmejlil jeden policejní pes, vlčák toho známýho rytmistra Rottra. Rytmistr Rotter pěstoval ty psy a dělal pokusy s vandráky, až se Kladensku počali všichni vandráci vyhejbat. Tak dal rozkaz, aby stůj co stůj četníci přivedli nějakého podezřelého člověka. Tak mu přivedli jednou tak dost slušně ošaceného člověka, kterýho našli v lánských lesích sedět na nějakém pařezu. Hned mu dal uříznout kousek šosu od kabátu, ten dal očichat svými četnickými policejními psy a potom toho člověka odvedli do nějaký cihelny za městem a pustili po jeho stopách ty vycvičené psy, kteří ho našli a přivedli zase nazpátek. Pak ten člověk musel lézt po nějakém žebříku na půdu, skákat přes zeď, skočit do rybníka a psi za ním. Nakonec se ukázalo, že ten člověk byl jeden českej radikální poslanec, kerej si vyjel na vejlet do lánskejch lesů, když už ho parlament vomrzel. Proto říkám, že jsou lidi chybující, že se mejlejí, ať je učenej, nebo pitomej, nevzdělanej blbec. Mejlejí se i ministři.”

Komise soudních lékařů, která měla rozhodovat, zdali duševní obzor Švejkův odpovídá či neodpovídá všem těm zločinům, pro které jest žalován, sestávala z tří neobyčejně vážných pánů s názory, z nichž názor každého jednotlivce lišil se znamenitě od jakéhokoliv názoru druhých dvou.

Byly tu zastoupeny tři různé vědecké školy a názory psychiatrů.

Jestli v případě Švejkově došlo k úplné shodě mezi těmi protivopoložnými vědeckými tábory, dá se to vysvětliti čistě jedině tím ohromujícím dojmem, který na celou komisi učinil Švejk, když vstoupiv v síň, kde měl být prozkoumán jeho duševní stav, vykřikl, zpozorovav na stěně visící obraz rakouského mocnáře: „Ať žije, pánové, císař František Josef I.!”

Věc byla úplně jasnou. Spontánním projevem Švejkovým odpadla celá řada otázek a zůstaly jen některé nejdůležitější, aby z odpovědí potvrzeno bylo prvé mínění o Švejkovi na základě systému doktora psychiatrie Kallersona, doktora Heverocha i Angličana Weikinga.

„Jest rádium těžší než olovo?”

„Já ho prosím nevážil,” se svým milým úsměvem odpověděl Švejk.

„Věříte v konec světa?”

„Napřed bych ten konec světa musel vidět,” ledabyle odvětil Švejk,

„rozhodně se ho ale zejtra ještě nedočkám.”

„Dovedl byste vypočítat průměr zeměkoule?”

„To bych prosím nedovedl,” odpověděl Švejk, „ale sám bych vám, pánové, dal také jednu hádanku: Je tříposchoďovej dům, v tom domě je v každém poschodí 8 oken. Na střeše jsou dva vikýře a dva komíny. V každém poschodí jsou dva nájemníci. A teď mně řekněte, pánové, v kerým roce zemřela domovníkovi jeho babička?”

Soudní lékaři podívali se významně na sebe, nicméně jeden z nich dal ještě tuto otázku:

„Neznáte nejvyšší hloubku v Tichém oceáně?”

„To prosím neznám,” zněla odpověď, „ale myslím, že rozhodně bude větší než pod vyšehradskou skálou na Vltavě.”

Předseda komise se stručně otázal: „Stačí?”, ale přece si ještě jeden z členů vyžádal tuto otázku:

„Kolik je 12 897 krát 13 863?”

„729,” odpověděl Švejk nemrkaje.

„Myslím, že to úplně postačí,” řekl předseda komise, „můžete toho obžalovaného zas odvést na staré místo.”

„Děkuji vám, pánové,” uctivě se ozval Švejk, „mně to také úplně stačí.”

Po jeho odchodu kolegie tří se shodla, že je Švejk notorický blb a idiot podle všech přírodních zákonů vynalezených psychiatrickými vědátory.

V relaci odevzdané vyšetřujícímu soudci stálo mezi jiným: „Nížepodepsaní soudní lékaři bazírují na úplné duševní otupělosti a vrozeném kretenismu představeného komisi výše ukázané Josefa Švejka, vyjadřujícího se slovy jako ‚Ať žije císař František Josef I.', kterýžto výrok úplně stačí, aby osvětlil duševní stav Josefa Švejka jako notorického blba. Nížepodepsaná komise navrhuje proto: 1. Zastaviti vyšetřování proti Josefu Švejkovi. 2. Odpraviti Josefa Švejka na pozorování na psychiatrickou kliniku ku zjištění, jak dalece jest jeho duševní stav nebezpečný jeho okolí.”

Zatímco byla sestavována tato relace, Švejk vykládal svým spoluvězňům: „Na Ferdinanda nakašlali a bavili se se mnou o ještě větších pitomostech. Nakonec jsme si řekli, že nám to úplně stačí, o čem jsme si vyprávěli, a rozešli jsme se.”

„Já nikomu nevěřím,” poznamenal skrčený malý člověk, na jehož louce náhodou vykopali kostru, „je to všechno zlodějna.”

„I ta zlodějna musí bejt,” řekl Švejk, ukládaje se na slamník, „jestli by to všichni lidi mysleli s druhými dobře, tak by se potloukli co nejdřív navzájem”

4´ ŠVEJKA VYHODILI ZBLÁZINCE

Když později Švejk líčil život v blázinci, činil tak způsobem neobyčejného chvalořečení: „Vopravdu nevím, proč se ti blázni zlobějí, když je tam drží. Člověk tam může lézt nahej po podlaze, vejt jako šakal, zuřit a kousat. Jestli by to člověk udělal někde na promenádě, tak by se lidi divili, ale tam to patří k něčemu prachvobyčejnýmu. Je tam taková svoboda, vo kerej se ani socialistům nikdy nezdálo. Člověk se tam může vydávat i za pánaboha nebo za Panenku Marii, nebo za papeže, nebo za anglickýho krále, nebo za císaře pána, nebo za sv. Václava, ačkoliv ten poslední byl pořád svázanej a nahej a ležel v izolaci. Byl tam taky jeden, kerej křičel, že je arcibiskupem, ale ten nic jiného nedělal, než jen žral a ještě něco dělal, s odpuštěním, víte, jak se to může rýmovat, ale tam se žádnej za to nestydí. Jeden se tam dokonce vydával za svatýho Cyrila a Metoděje, aby dostával dvě porce. A jeden pán byl tam těhotnej a zval každýho na křtiny. Moc tam bylo zavřenejch šachistů, politiků, rybářů a skautů, sběratelů známek a fotografů amatérů. Jeden tam byl kvůli nějakým starým hrncům, kterým říkal popelnice. Jeden byl pořád ve svěrací kazajce, aby nemohl vypočítat, kdy bude konec světa. Taky jsem se tam sešel s několika profesory. Jeden z nich pořád chodil za mnou a vykládal, že kolíbka cikánů byla v Krkonoších, a ten druhý mně vysvětloval, že uvnitř zeměkoule je ještě jedna mnohem větší než ta vrchní.

Každej tam mohl mluvit, co chtěl a co mu slina právě přinesla na jazyk, jako by byl v parlamentě. Někdy si tam vypravovali pohádky a porvali se, když to s nějakou princeznou moc špatně dopadlo. Nejzuřivější byl jeden pán, kerej se vydával za 16. díl Ottova slovníku naučného a každého prosil, aby ho otevřel a našel heslo ‚Kartonážní šička', jinak že je ztracenej. Upokojil se teprv, když mu dali svěrací kazajku. To si liboval, že se dostal do knihařského lisu, a prosil, aby mu udělali moderní ořízku. Vůbec žilo se tam jako v ráji. Můžete tam hulákat, řvát, zpívat, plakat, mečet, ječet, skákat, modlit se, metat kotrmelce, chodit po čtyřech, poskakovat po jedné noze, běhat dokola, tancovat, hopkat, sedět celej den na bobku a lézt po stěnách. Nikdo k vám nepřijde a neřekne: ‚Tohle nesmíte dělat, tohle se, pane, nesluší, to byste se mohl stydět, to jste vzdělanej člověk?' Je však také pravdou, že jsou tam úplně tichý blázni. Jako tam byl jeden vzdělanej vynálezce, který se pořád rýpal v nose a jenom jednou za den řekl: ‚Právě jsem vynašel elektřinu.' Jak říkám, moc pěkný to tam bylo a těch několik dní, který jsem strávil v blázinci, patří k nejkrásnějším chvílím mýho života.”

A doopravdy, již samo uvítání, které očekávalo Švejka v blázinci, když ho odvezli na pozorování od zemského trestního soudu, předčilo jeho očekávání. Napřed ho svlékli do naha, pak mu dali nějaký chalát a vedli ho vykoupat, vzavše ho důvěrně pod paždí, přičemž jeden z ošetřovatelů bavil ho vypravováním nějaké anekdoty o židech. V koupelně ho potopili do vany s teplou vodou a pak ho vytáhli a postavili pod studenou sprchu. To s ním

opakovali třikrát a pak se ho optali, jak se mu to líbí. Švejk řekl, že je to lepší než v těch lázních u Karlova mostu a že se velmi rád koupe. „Jestli mně ještě ostříháte nehty a vlasy, tak nebude nic scházet k mému ouplnému štěstí," dodal usmívaje se příjemně.

I tomu přání bylo vyhověno, a když ho ještě důkladně vydřeli houbou, zabalili ho do prostěradla a odnesli do prvého oddělení na postel, kde ho uložili, přikryli pokrývkou a poprosili ho, aby usnul.

Švejk ještě dnes vypravuje o tom sláskou: „Představte si, že mě nesli, docela vodnesli, mně bylo v tom okamžiku úplně blaze."

A také na posteli blaženě usnul. Pak ho probudili, aby mu předložili hrnek mléka a housku. Houska byla již rozřezána na malé kousky, a zatímco jeden z ošetřovatelů držel Švejka za obě ruce, druhý namáčel kousky housky do mléka a krmil ho, jako krmí se husa šiškami. Když ho nakrmili, vzali ho pod paždí a odvedli na záchod, kde ho poprosili, aby vykonal malou i velkou tělesnou potřebu.

I o této pěkné chvíli vypravuje Švejk s láskou a nemusím jistě reprodukovat jeho slova, co s ním potom dělali. Zmíním se jedině, že Švejk říká:

„Von mě z nich jeden při tom držel v náručí."

Když ho přivedli nazpět, uložili ho opět do postele a opětně ho poprosili, aby usnul. Když usnul, probudili ho a odvedli do vyšetřovacího pokoje, kde Švejk, stoje úplně nahý před dvěma lékaři, připomněl si slavné doby svého odvodu. Mimoděk splynulo mu ze rtů:

„Tauglich."

„Co povídáte?" ozval se jeden z lékařů. „Udělejte pět kroků kupředu a pět nazpátek."

Švejk udělal jich deset.

„Já vám přece říkal," pravil lékař, „abyste jich udělal pět."

„Mně na pár krocích nezáleží," řekl Švejk.

Nato ho lékaři požádali, aby si sedl na židli, a jeden ho klepal do kolena. Pak řekl k druhému, že reflexe jsou úplně správné, načež druhý zakroutil hlavou a počal Švejka sám klepat do kolena, mezitímco první rozevíral Švejkovi oční klapky a prohlížel jeho pupilu. Potom odešli ke stolu a prohodili několik latinských výrazů.

„Poslyšte, umíte zpívat?" otázal se jeden z nich Švejka. „Nemohl byste nám zazpívat nějakou píseň?"

„Bezevšeho, pánové," odpověděl Švejk. „Nemám sice ani hlas, ani hudební sluch, ale pokusím se o to, udělat vám to k vůli, když se chcete bavit."

A Švejk spustil:

„Což ten mladý mnich v tom křesle
čelo v ruku pravou kloní,
dvě hořké, žhavé slzy
po bledých lících se roní…

Dál to neumím," pokračoval Švejk. „Jestli chcete, tak vám zazpívám:

Jak je mi teskno okolo srdce,
co těžce, bolně zdvíhá ňadra má,
když tiše sedím, do dálky hledím,
tam, tam do dálky touha má…

A také to dál neumím,” vzdychl Švejk. „Znám ještě první slo ku z ‚Kde domov můj' a potom ‚Jenerál Windischgrätz a vojenští páni od východu slunce vojnu započali' a ještě pár takových národních písniček jako ‚Zachovej nám, Hospodine' a ‚Když jsme táhli k Jaroměři' a ‚Tisíckrát pozdravujeme Tebe'…”

Oba páni lékaři se na sebe podívali a jeden z nich dal Švejkovi otázku: „Byl váš duševní stav již někdy zkoumán?”

„Na vojně,” odpověděl Švejk slavnostně a hrdě, „byl jsem pány vojenskými lékaři úředně uznán za notorického blba.”

„Mně se zdá, že jste simulant,” rozkřikl se druhý lékař na Švejka.

„Já, pánové,” hájil se Švejk, „nejsem žádný simulant, já jsem opravdovej blbec, můžete se zpravit v kanceláři jednadevadesátýho pluku v Českých Budějovicích nebo na doplňovacím velitelství v Karlině.”

Starší z lékařů mávl beznadějně rukou, a ukazuje na Švejka, řekl košetřovatelům: „Tomuto člověku vrátíte jeho šaty a dáte ho na třetí třídu na první koridor, potom se jeden vrátí a odnese všechny spisy o něm do kanceláře. A řekněte tam, aby to brzy vyřídili, abysme ho tu dlouho neměli na krku.”

Lékaři vrhli ještě jednou zdrcující pohled na Švejka, který uctivě couval pozpátku ku dveřím, ukláněje se zdvořile. Na otázku jednoho z ošetřovatelů, co to dělá za hlouposti, odpověděl: „Poněvadž nejsem voblečenej, jsem nahej a nechci na ty pány nic ukazovat, aby si nemysleli, že jsem nezdvořilej nebo sprostej.”

Od toho okamžiku, kdy ošetřovatelé dostali rozkaz, aby vrátili Švejkovi jeho šaty, nejevili již o něho pražádnou péči. Poručili mu, aby se oblékl, a jeden ho odvedl na třetí třídu, kde měl po těch několik dní, než vyřídili v kanceláři písemný vyhazov o něm, příležitost konati svá pěkná pozorování. Zklamaní lékaři dali mu dobrozdání, že je „simulant mdlého rozumu”, a poněvadž ho propouštěli před obědem, došlo k malému výstupu.

Švejk prohlásil, že když někoho vyhazují z blázince, že ho nesmí vyhodit bez oběda.

Výtržnosti učinil konec vrátným přivolaný policejní strážník, který Švejka předvedl na policejní komisařství do Salmovy ulice.

5´ ŠVEJK NA POLICEJNÍM KOMISAŘSTVÍ V SALMOVĚ ULICI

Po krásných slunných dnech v blázinci přišly na Švejka hodiny plné pronásledování. Policejní inspektor Braun aranžoval scénu setkání se Švejkem s krutostí římských pochopů doby roztomilého císaře Nerona. Tvrdě, jako tenkrát, když oni říkali: „Hoďte toho lumpa křesťana lvům," řekl inspektor Braun: „Dejte ho za katr!"

Ani o slovíčko více, ani méně. Jenom oči pana policejního inspektora Brauna zasvítily přitom zvláštní, perverzní rozkoší.

Švejk se uklonil a řekl hrdě: „Jsem připraven, pánové. Myslím, že katr znamená tolik co separace, a to není právě tak zlý."

„Moc se nám tady neroztahujou," odpověděl policejní strážník, načež se Švejk ozval: „Já jsem úplně skromnej a vděčnej za všechno, co pro mne uděláte."

V separaci na pryčně seděl zadumaně jeden muž. Seděl apaticky a na jeho vzezření bylo vidět, že nevěřil tomu, když zaskřípal klíč ve dveřích separace, že se mu otvírají dveře na svobodu.

„Má poklona, vašnosti," řekl Švejk, usedaje k němu na pryčnu, „kolik asi může být hodin?"

„Hodiny nejsou mými pány," odvětil zadumaný muž.

„Zde to není špatný," navazoval dál Švejk rozmluvu, „tahle pryčna jez hlazeného dříví."

Vážný muž neodpověděl, vstal a počal rychle chodit v malém prostoru mezi dveřmi a pryčnou, jako kdyby spěchal, aby něco zachránil.

Švejk mezitím pozoroval se zájmem nápisy načmárané po stěnách. Byl tu nápis, ve kterém neznámý vězeň slibuje nebi zápas na život i na smrt s policií. Text zněl: „Vy si to vypijete." Jiný vězeň napsal: „Vlezte mně na záda, kohouti." Jiný opět prostě konstatoval fakt: „Seděl jsem zde 5. června 1913 a bylo se mnou slušně zacházeno. Josef Mareček, obchodník z Vršovic." A byl tu i nadpis otřásající svou hloubkou: „Milost, velký bože …" a pod tím: „Polibte mně p." Písmena „p" byla však přeškrtnuta a po straně napsáno velkými literami ŠOS. Vedle toho nějaká poetická duše napsala verše: „U potůčku zarmoucený sedím, slunko se za hory ukrývá, na pahorky ozářené hledím, tam, kde drahá milka přebývá."

Muž, který běhal mezi dveřmi a pryčnou, jako by chtěl vyhrát maratónský běh, se zastavil a udýchán se posadil opět na své staré místo, složil hlavu do dlaní a náhle zařval: „Puste mne ven!"

„Ne, oni mne nepustí," mluvil pro sebe, „nepustí a nepustí. Už jsem zde od rána od šesti hodin."

Dostal záchvat sdílnosti, vztyčil se a otázal se Švejka: „Nemáte náhodou u

sebe řemen, abych s tím skončil?"

„Tím vám mohu posloužit milerád," odpověděl Švejk odpínaje řemen, „já jsem ještě nikdy neviděl, jak se v separaci lidi věší na řemenu. — Jenom to je mrzuté," pokračoval rozhlížeje se kolem, „že tu není žádná skoba. Klika na okně vás neudrží. Ledaže byste se pověsil vkleče u pryčny, jako to udělal ten mnich v klášteře v Emauzích, co se oběsil na krucifixu kvůli jedný mladý židovce. Já mám sebevrahy moc rád, tak jen s chutí do toho."

Zachmuřený muž, kterému Švejk strčil řemen do ruky, podíval se na řemen, odhodil ho do kouta a dal se do pláče, rozmazávaje si slzy černýma rukama, přičemž vyrážel ze sebe skřeky: „Já mám dětičky, já jsem tu pro opilství a nemravný život, ježišmarjá, moje ubohá žena, co mně řeknou v úřadě? Já mám dětičky, já jsem tu pro opilství a nemravný život" a tak dále až donekonečna.

Nakonec se přece jen trochu uklidnil, šel ke dveřím a počal do nich kopat a bušit na ně pěstí. Za dveřmi ozvaly se kroky a hlas: „Co chcete?"

„Puste mne ven!" řekl takovým hlasem, jako by mu nezbývalo už ničeho, aby žil. „Kam?" byla otázka z druhé strany. „Do úřadu," odvětil nešťastný otec, manžel, úředník, piják a nemrava.

Ozval se smích, příšerný smích v tichu chodby, a kroky se opět vzdálily.

„Jak se mně zdá, ten pán vás nenávidí, když se vám tak směje," řekl Švejk, zatímco beznadějný muž opět se posadil vedle něho. „Takovej strážník, když má zlost, dovede učinit moc, a když má ještě větší zlost, udělá všechno. Seďte jen klidně, když se nechcete oběsit, a čekejte, jak se věci vyvinou. Jste-li úředník, ženat a máte-li dítky, je to, přiznávám, strašný. Vy jste asi přesvědčenej, že vás pustí z úřadu, jestli se nemejlím."

„To vám nemohu říct," vzdychl, „poněvadž sám se nepamatuji, co jsem vyváděl, já jenom vím, že mne odněkud vyhodili a že jsem se tam chtěl vrátit, abych si zapálil doutník. Ale napřed to pěkně začlo. Přednosta našeho oddělení slavil jmeniny a pozval nás do jedné vinárny, pak se šlo do druhé, do třetí, do čtvrté, do páté, do šesté, do sedmé, do osmé, do deváté ..."

„Nepřejete si, abych vám pomohl počítat?" otázal se Švejk. „Já se v tom vyznám, já byl jednou za noc v osmadvaceti místnostech. Ale všechna čest, nikde jsem víc neměl než nanejvýš tři piva."

„Zkrátka," pokračoval nešťastný podřízený přednosty, který slavil tak velikolepě své jmeniny, „když jsme přešli asi tucet těch různých pajzlíčků, zpozorovali jsme, že se nám přednosta ztratil, ačkoliv jsme si ho uvázali za špagát a vodili s sebou jako pejska. Tak jsme ho šli opět všude hledat a nakonec jsme se ztratili jeden druhému, až nakonec jsem se ocitl v jedné z nočních kaváren na Vinohradech, velmi slušné místnosti, kde jsem pil nějaký likér přímo z láhve. Co jsem potom dělal, na to se nepamatuji, jenom vím, že již zde na komisařství, když mne sem přivedli, hlásili oba páni strážníci raportem, že jsem se opil, choval nemravně, zbil jednu dámu, rozřezal kapesním nožem cizí klobouk, který jsem sňal z věšáku, rozehnal dámskou kapelu, obvinil vrchního číšníka přede všemi z krádeže dvacetikoruny, přerazil mramorovou desku u stolu, kde jsem seděl, a plivl neznámému pánovi u vedlejšího stolu zúmyslně do

černé kávy. Víc jsem neudělal, alespoň se nedovedu upamatovat, že bych byl ještě něco provedl. A věřte mně, že jsem takový pořádný, inteligentní člověk, který na nic jiného nemyslí než na svou rodinu. Co tomu všemu říkáte? Já přece nejsem žádný výtržník!”

„Dalo vám to mnoho práce, než jste přerazil tu mramorovou desku,” otázal se se zájmem Švejk místo odpovědi, „nebo jste ji přerazil naráz?”

„Naráz,” odvětil inteligentní pán.

„Pak jste ztracenej,” zádumčivě řekl Švejk. „Dokážou vám, že jste se na to připravoval pilným cvičením. A ta káva toho cizího pána, do které jste plivl, byla bez rumu nebo s rumem?”

A nečekaje na odpověď, vyjasňoval:

„Jestli byla s rumem, tak to bude horší, poněvadž je dražší. U soudu se všechno počítá, dává dohromady, aby to vylezlo nejmíň na zločin.”

„U soudu ...,” malomyslně zašeptal svědomitý otec rodiny, a svěsiv hlavu, upadl v nepříjemný stav, kdy člověka žerou výčitky svědomí.[1]

„A vědí doma,” otázal se Švejk, „že jste zavřenej, nebo počkají, až to bude v novinách?”

„Vy myslíte, že to bude v novinách?” naivně otázala se oběť jmenin svého představeného.

„Je to víc než jistý,” zněla přímá odpověď, neboť Švejk neměl nikdy ve zvyku skrývat něco před druhým. „Tohle o vás se bude všem čtenářům novin náramně líbit. Já taky čtu rád tu rubriku o těch vopilejch a jejich výtržnostech. Nedávno u Kalicha nevyvedl jeden host nic jinýho, než že sám sobě rozbil sklenicí hlavu. Vyhodil ji do vejšky a postavil se pod ni. Odvezli ho, a ráno už jsme to četli. Nebo v Bendlovce jsem dal jednou jednomu funebrákovi facku a on mně ji vrátil. Abychom se smířili, museli nás oba zatknout, a hned to bylo v odpoledníčku. Nebo když v kavárně U mrtvoly rozbil ten pan rada dva tácky, myslíte, že ho šetřili? Byl taky na druhej den hned v novinách. Vy můžete jedině z vězení poslat do novin opravu, že zpráva, která byla o vás uveřejněná, se vás netýká a že s pánem toho jména nejste ani příbuznej, ani společnej, a domů psaní, aby vám tu vaši opravu vystřihli a schovali, abyste si to mohl přečíst, až si vodsedíte trest. — Není vám zima?” otázal se Švejk pln účasti, když zpozoroval, že inteligentní pán se klepe. „Máme letos nějak moc studenej konec léta.”

„Já jsem nemožný,” zalkal společník Švejkův, „já mám po postupu.”

„To máte,” ochotně přisvědčoval Švejk. „Jestli vás, až si trest odsedíte, nepřijmou nazpátek do úřadu, nevím, jestli tak brzo najdete druhý místo, poněvadž každej, i kdybyste chtěl sloužit u pohodnýho, žádá od vás vysvědčení zachovalosti. Ba, taková chvilka rozkoše, kterou jste si popřál, se nevyplácí. A má být vaše paní i s vašemi dětmi od čeho živa po tu dobu, co budete sedět? Nebo bude muset chodit žebrat a učit dítky různým neřestem?”

Ozval se vzlykot:

„Mé ubohé dítky, má ubohá žena!”

Nesvědomitý kajícník vstal a rozhovořil se o svých dítkách: Má jich pět,

nejstaršímu je dvanáct let a je u těch skautů. Pije jen vodu a měl by být příkladem svému otci, který tohle provedl prvně ve svém životě.

„U skautů?" zvolal Švejk. „O těch skautech rád slyším. Jednou v Mydlovarech u Zlivi, okres Hluboká, okresní hejtmanství České Budějovice, právě když jsme tam měli jednadevadesátí cvičení, udělali si sedláci z okolí hon na skauty v obecním lese, kteří se jim tam rozplemenili. Chytli tři. Ten nejmenší z nich, když ho svazovali, kvílel, pištěl a naříkal, že my, otužilí vojáci, jsme se na to nemohli dívat a raději jsme odešli stranou. Při tom svazování ti tři skauti pokousali osm sedláků. Potom na trápení u starosty, pod rákoskou, doznali, že není ani jedna louka v okolí, kterou by nebyli zváleli, když se vyhřívali na slunci, dále že ten lán žita nastojatě, právě před žněmi, u Ražic, vyhořel čirou náhodou, když si v žitě pekli na rožni srnku, ku které se přikradli s noži v obecním lese. V jejich doupěti v lese našli přes půl metráku vohlodanejch kostí drůbeže i lesní zvěře, ohromný množství pecek z třešní, spoustu vohryzků z nezralejch jablek a jinejch dobrejch věcí."

Ubohý otec skauta nebyl však k upokojení.

„Co jsem to udělal?" bědoval, „já mám zničenou pověst."

„To máte," řekl Švejk s upřímností jemu vrozenou; „po tom, co se stalo, musíte mít zničenou pověst na celý život, poněvadž až to budou číst v novinách, ještě vaši známí k tomu něco přidají. To se tak vždy dělá, ale z toho si nic nedělejte. Lidí, kteří mají zničenou a zkaženou pověst, je ve světě aspoň desetkrát tolik než těch s čistou pověstí. To je pouhá a pranepatrná maličkost."

Na chodbě se ozvaly pádné kroky, klíč zarachotil v zámku, otevřely se dveře a policejní strážník vyvolal Švejkovo jméno.

„Odpuste," řekl rytířsky Švejk, „já jsem tu teprve od dvanácti hodin v poledne, ale tenhle pán je tu už od šesti hodin ráno. Já tak nespěchám."

Místo odpovědi vytáhla Švejka na chodbu silná ruka policejního strážníka a mlčky ho vyvedla po schodech do prvního poschodí.

V druhém pokoji seděl u stolu policejní komisař, tlustý pán bodrého vzezření, který řekl kŠvejkovi:

„Tak vy jste tedy ten Švejk? A jak jste se sem dostal?"

„Prachobyčejným způsobem," odpověděl Švejk; „přišel jsem sem v průvodu jednoho pana strážníka, poněvadž jsem si nechtěl dát líbit, aby mne z blázince vyhazovali bez oběda. To je, jako kdyby mne považovali za nějakou odkopnutou holku z ulice."

„Víte co, Švejku," řekl vlídně pan komisař, „nač se zde, na Salmovce, máme s vámi zlobit? Nebude lepší, když vás pošleme na policejní ředitelství?"

„Vy jste, jak se říká," pravil Švejk spokojeně, „pánem situace; projít se na policejní ředitelství teď kvečeru je docela příjemná malá procházka."

„To jsem rád, že jsme se shodli," pravil vesele policejní komisař, „není lepší, když se domluvíme? Že je to pravda, Švejku?"

„Já se také s každým náramně rád radím," odvětil Švejk; „já vám, věřte mně, pane komisaři, nikdy nezapomenu na vaši dobrotu."

Ukloniv se uctivě, odcházel s policejním strážníkem dolů na strážnici a za

čtvrt hodiny bylo již vidět na rohu Ječné ulice a Karlova náměstí Švejka v průvodu druhého policejního strážníka, který měl pod paždí objemnou knihu s německým nápisem Arrestantenbuch.

Na rohu Spálené ulice setkal se Švejk se svým průvodčím s tlupou lidí, kteří se tlačili kolem vyvěšeného plakátu.

„To je manifest císaře pána o vypovězení války," řekl policejní strážník k Švejkovi.

„Já to předpovídal," řekl Švejk, „ale v blázinci o tom ještě nic nevědí, ačkoliv by to měli mít z první ruky."

„Jak to myslíte?" otázal se policejní strážník Švejka.

„Poněvadž je tam zavřenejch mnoho pánů důstojníků," vysvětlil Švejk, a když přišli k nové tlupě tlačící se před manifestem, Švejk výkřikl:

„Císaři Františkovi Josefovi nazdar! Tuhle vojnu vyhrajem."

Někdo z nadšeného davu narazil mu klobouk přes uši a tak za sběhu lidu dobrý voják Švejk vkročil opětně do vrat policejního ředitelství.

„Tuhle vojnu vyhrajem docela určitě, opakuji to ještě jednou, pánové!" s těmi slovy rozloučil se Švejk s davem, který ho vyprovázel.

A kdesi v dálných dálavách historie snášela se k Evropě pravda, že zítřek rozboří i plány přítomnosti.

6´ ŠVEJK OPĚT DOMA, PRORAZIV ZAČAROVANÝ KRUH

Budovou policejního ředitelství vanul duch cizí autority, která zjišťovala, jak dalece je obyvatelstvo nadšeno pro válku. Kromě několika výjimek, lidí, kteří nezapřeli, že jsou synové národa, který má vykrvácet za zájmy jemu úplně cizí, policejní ředitelství představovalo nejkrásnější skupinu byrokratických dravců, kteří měli smysl jedině pro žalář a šibenici, aby uhájili existenci zakroucených paragrafů.

Přitom nakládali se svými oběťmi s jízlivou vlídností, uvažujíce předem každé slovo.

„Je mně velmi líto," řekl jeden z těch dravců černožlutě žíhaných, když k němu přivedli Švejka, „že vy jste opět padl v naše ruce. Mysleli jsme, že se polepšíte, ale zklamali jsme se."

Švejk němě přitakal hlavou a tvářil se tak nevinně, že černožlutý dravec pohlédl tázavě na něho a zdůraznil:

„Netvařte se tak pitomě."

Přešel však ihned do laskavého tónu a pokračoval:

„Pro nás je jistě velmi nemilé držet vás ve vazbě a mohu vás ujistit, že podle mého mínění vaše vina není tak veliká, neboť při vaší malé inteligenci není pochyby, že jste byl sveden. Řekněte mně, pane Švejku, kdo vlastně vás svádí, abyste vyváděl takové hlouposti?"

Švejk zakašlal a ozval se:

„Já prosím o žádných hloupostech nevím."

„A to není hloupost, pane Švejku," řekl umělý otcovský tón, „když vy, podle udání policejního strážníka, který vás sem přivedl, způsobil jste sběh lidu před manifestem o válce nalepeným na nároží a když jste pobuřoval lid výkřiky ‚Nazdar císaři Františkovi Josefovi. Tahle vojna je vyhrána!'?"

„Já nemoh zahálet," prohlásil Švejk, upíraje své dobré oči v zrak inkvizitora, „já jsem se rozčilil, když jsem viděl, že všichni čtou ten manifest o vojně a nejevějí žádnou radost. Žádný volání slávy, žádný hurrá, vůbec nic, pane rado. Tak jako kdyby se jich to vůbec netýkalo. A tu já, starý voják od jednadevadesátýho regimentu, nemoh jsem se na to dívat, a tak jsem vykřikl ty věty, a já si myslím, že kdybyste vy byl na mým místě, že byste to udělal zrovna jako já. Když je válka, musí se vyhrát a musí se volat sláva císaři pánu, to mně nikdo nevymluví."

Překonán a zkrušen nesnesl černožlutý dravec zrak nevinného beránka Švejka, sklopil jej na úřední akta a řekl:

„Přiznávám plně vaše nadšení, ale kdyby se bylo projevilo za jiných okolností. Víte však sám dobře, že vás vedl policejní strážník, takže takový vlastenecký projev mohl a musel účinkovat na obecenstvo spíše ironicky než

vážně.”
„Jestli vede někoho policejní strážník,” odpověděl Švejk, „je to těžký moment v životě lidským. Ale jestli člověk ani v takovej těžkej moment nezapomíná, co se patří dělat, když je vojna, myslím, že takovej člověk není tak špatnej.”
Černožlutý dravec zavrčel a podíval se ještě jednou Švejkovi do očí.
Švejk odpověděl nevinným, měkkým, skromným a něžným teplem svého zraku.
Chvíli dívali se ti dva upřeně na sebe.
„Vem vás čert, Švejku,” řekla nakonec úřední brada, „jestli se sem ještě jednou dostanete, tak se vás vůbec nebudu na nic ptát a poputujete přímo k vojenskému soudu na Hradčany. Rozuměl jste?”
A nežli se nadál, Švejk přikročil k němu, políbil mu ruku a řekl:
„Zaplať vám pánbůh za všechno, kdybyste potřeboval někdy nějakého čistokrevného pejska, račte se obrátit na mne. Já mám obchod se psy.”
A tak se ocitl Švejk opět na svobodě a na cestě k domovu.
Jeho uvažování, má-li se stavit napřed ještě u Kalichu, skončilo tím, že otevřel ty dveře, odkud vyšel před časem v průvodu detektiva Bretschneidra.
Ve výčepu panovalo hrobové ticho. Sedělo tam několik hostů, mezi nimi kostelník od Svatého Apolináře. Tvářili se zachmuřeně. Za výčepním pultem seděla hostinská Palivcová a tupě se dívala na pivní pípy.
„Tak už jsem se vrátil,” řekl Švejk vesele, „dejte mně sklenici piva. Kdepak máme pana Palivce, je už také doma?”
Místo odpovědi dala se Palivcová do pláče, a soustřeďujíc své neštěstí ve zvláštním přízvuku na každém slově, zasténala:
„Dali — mu — deset — let — před — tejdnem.”
„Nu vida,” řekl Švejk, „tak už má sedum dní za sebou.”
„On byl takovej opatrnej,” plakala Palivcová, „sám to také vždycky o sobě tvrdil.”
Hosté ve výčepu tvrdošíjně mlčeli, jako by tu bloudil duch Palivcův a nabádal je ještě k větší opatrnosti.
„Opatrnost matkou moudrosti,” řekl Švejk, usedaje ke stolu za sklenici piva, ve které v pěně byly malé otvory, jak na pěnu kapaly slzy paní Palivcové, když nesla Švejkovi pivo na stůl, „dnešní doba je taková, že vona nutí člověka k opatrnosti.”
„Včera jsme měli dva pohřby,” zaváděl řeč na jiné pole kostelník od Svatého Apolináře.
„To patrně někdo umřel,” řekl druhý host, načež třetí dodal:
„Byly ty pohřby s katafalkem?”
„Rád bych věděl,” řekl Švejk, „jaký budou ve válce teď ty vojenský pohřby.”
Hosté se zvedli, zaplatili a tiše odešli. Švejk osaměl s paní Palivcovou.
„To jsem si nepomyslil,” řekl, „aby odsuzovali nevinnýho člověka na deset let. Že jednoho nevinnýho člověka odsoudili na pět let, to jsem už slyšel, ale na deset, to je trochu moc.”

„Když on se můj přiznal," plakala Palivcová, „jak to tady říkal o těch mouchách a o tom obraze, tak to opakoval i na direkci, i u soudu. Já byla na tom přelíčení jako svědek, ale co jsem mohla svědčit, když mně řekli, že jsem v příbuzenském poměru k svému muži a že se mohu vzdát svědectví. Já jsem se tak lekla toho příbuzenského poměru, aby snad ještě z toho něco nebylo, tak jsem se vzdala svědectví a on chudák stará se tak na mne podíval, do smrti na ty jeho oči nezapomenu. A potom, po rozsudku, když ho odváděli, vykřik jim tam na chodbě, jak byl z toho celej pitomej: ‚Ať žije Volná myšlénka!'"

„A pan Bretschneider už sem nechodí?" otázal se Švejk.

„Byl tady několikrát," odpověděla paní hostinská, „vypil jedno nebo dvě piva, ptal se mne, kdo sem chodí, a poslouchal, jak si hosti vypravují o fotbalu. Oni si vždycky, když ho vidí, vypravují jen o fotbalu. A on sebou cukal, jako kdyby každou chvilku chtěl běsnit a svíjet se. Za tu celou dobu dostal na lep jen jednoho čalouníka z Příčné ulice."

„Je to věc výcviku," poznamenal Švejk, „byl ten čalouník hloupej člověk?"

„Asi jako můj muž," odpověděla spláčem, „ptal se ho, jestli by střílel proti Srbům. A on mu řek, že neumí střílet, že byl jednou na střelnici a prostřílel tam korunu. Pak jsme všichni slyšeli, že pan Bretschneider řekl, vytahuje si zápisník: ‚I hleďme, zase nová pěkná velezráda!', a odešel s tím čalouníkem z Příčné ulice, který se již nevrátil."

„Ono se jich nevrátí víc," pravil Švejk, „dejte mně rum."

Právě si Švejk dával nalít rum podruhé, když do výčepu přišel civilní strážník Bretschneider. Vrhnuv zběžný pohled do výčepu i prázdného lokálu, přisedl k Švejkovi a poručiv si pivo čekal, co řekne Švejk.

Švejk sňal z věšáku nějaké noviny a prohlížeje zadní stranu inzerátů ozval se:

„Tak vida, tenhle Čimpera v Straškově číslo 5, pošta Račiněves, prodá hospodářství s třinácti korci vlastních polí, škola a dráha na místě."

Bretschneider nervózně zabubnoval prsty a obraceje se k Švejkovi řekl:

„To se divím, proč vás to hospodářství zajímá, pane Švejku."

„Ach, to jste vy," pravil Švejk, podávaje mu ruku, „já vás hned nemoh poznat, já mám velmi slabou paměť. Posledně jsme se rozešli, jestli se nemejlím, v přijímací kanceláři policejního ředitelství. Copak děláte od té doby, chodíte sem často?"

„Já jsem dnes přišel kvůli vám," řekl Bretschneider, „bylo mně sděleno na policejním ředitelství, že prodáváte psy. Potřeboval bych pěkného ratlíčka, nebo špice, nebo něco podobného."

„To vám všechno mohu opatřit," odvětil Švejk, „přejete si čistokrevný zvíře nebo nějaké z ulice?"

„Myslím," odpověděl Bretschneider, „že se rozhodnu pro čistokrevné zvíře."

„A což policejního psa byste si nepřál?" otázal se Švejk, „takovýho, kerej hned všechno vyslídí a přivede na stopu zločinu. Má ho jeden řezník ve Vršovicích a on mu tahá vozejk, ten pes se, jak se říká, minul se svým povoláním."

„Já bych chtěl špice," s klidnou umírněností řekl Bretschneider, „špice, který by nekousal."

„Přejete si tedy bezzubého špice?" otázal se Švejk, „vím o jednom. Má ho jeden hostinský v Dejvicích."

„Tak raději ratlíčka," rozpačitě ozval se Bretschneider, jehož kynologické schopnosti byly v samých začátcích, a kdyby byl nedostal ten rozkaz z policejního ředitelství, nikdy by se o psech byl ničeho nedověděl.

Ale rozkaz zněl přesně, jasně a tvrdě. Seznámit se důvěrněji se Švejkem na podkladě jeho obchodu se psy, ku kterémuž účelu měl právo vybrat si pomocníky a disponovat obnosy na nákup psů.

„Ratlíčkové jsou větší a menší," řekl Švejk, „vím o dvou menších a třech větších. Všech pět se dá chovat na klíně. Mohu vám je co nejvřeleji odporučit."

„To by se mně zamlouvalo," prohlásil Bretschneider, „a co by stál jeden?"

„To přijde na velikost," odpověděl Švejk, „to záleží na velikosti. Ratlík není tele, u ratlíků je to právě naopak, čím menší, tím dražší."

„Já reflektuji na větší, kteří by hlídali," odvětil Bretschneider, obávaje se, aby nezatížil tajný fond státní policie.

„Dobrá," řekl Švejk, „větší vám mohu prodat po padesáti korunách a ještě větší po pětačtyřiceti korunách, ale přitom jsme zapomněli na jednu věc. Mají to být štěňata nebo starší psi, nebo psíci či feny?"

„Mně je to jedno," odpověděl Bretschneider, který měl tu co dělat s neznámými problémy, „zaopatřte mně je a já si zítra v sedm hodin večer k vám pro ně přijdu. Budou?"

„Přijďte, budou," suše odvětil Švejk, „ale v takovém případě jsem nucen požádat vás o zálohu třiceti korun."

„Bezevšeho," řekl Bretschneider, vypláceje peníze, „a teď si dáme každý čtvrtku vína na moje konto."

Když vypili, dal Švejk čtvrtku vína na svůj účet, potom Bretschneider, vyzývaje Švejka, aby se ho nebál, že dnes není ve službě a že se může mluvit dnes s ním o politice.

Švejk prohlásil, že on nikdy o politice v hospodě nemluví, že celá politika je pro malé děti.

Bretschneider byl naproti tomu revolučnějších názorů a říkal, že každý slabý stát je předurčen k zániku, a ptal se Švejka, jaký je jeho názor v této věci.

Švejk prohlásil, že neměl se státem co dělat, ale že jednou měl na ošetřování slabé štěně bernardýna, které krmil vojenskými suchary, a že také chcíplo.

Když měli každý pátou čtvrtku, prohlásil se Bretschneider za anarchistu a ptal se Švejka, do které organizace se má dát zapsat.

Švejk řekl, že si jednou jeden anarchista koupil od něho leonbergra za sto korun a že mu zůstal poslední splátku dlužen.

Při šesté čtvrtce mluvil Bretschneider o revoluci a proti mobilizaci, načež Švejk naklonil se k němu a pošeptal mu do ucha:

„Právě přišel do lokálu nějakej host, tak ať vás neslyší, nebo byste mohl mít z toho nepříjemnosti… Vidíte, že hostinská už pláče."

Paní Palivcová opravdu plakala na své židli za výčepním pultem.

„Proč pláčete, paní hostinská?” otázal se Bretschneider, „za tři měsíce vyhrajeme vojnu, bude amnestie, váš pán se vrátí a pak si dáme u vás do trumpety. — Nebo nemyslíte, že to vyhrajeme?” obrátil se k Švejkovi.

„Nač to pořád přežvykovat,” řekl Švejk, „vyhrát se to musí, a basta, teď ale už musím jít domů.”

Švejk zaplatil útratu a vrátil se ku své staré posluhovačce paní Müllerové, která se velice lekla, když viděla, že muž, který si otvírá klíčem dveře do bytu, je Švejk.

„Já myslela, milostpane, že se vrátějí až za kolik roků,” řekla s obvyklou upřímností, „já jsem si zatím vzala z lítosti na byt jednoho portýra z noční kavárny, poněvadž u nás byla třikrát domovní prohlídka, a když nic nemohli najít, tak říkali, že jste ztracenej, poněvadž jste rafinovanej.”

Švejk se ihned přesvědčil, že neznámý cizinec zařídil se úplně pohodlně. Spal v jeho posteli a byl dokonce tak šlechetný, že se spokojil s polovicí postele a na druhou polovici umístil nějaké dlouhovlasé stvoření, které z vděčnosti spalo, objavši ho kolem krku, zatímco části pánské i dámské garderoby válely se smíchány kolem postele. Z toho chaosu bylo vidět, že se portýr z noční kavárny vrátil se svou dámou ve veselé náladě.

„Pane,” řekl Švejk, třesa vetřelcem, „abyste nezmeškal k obědu. Mě by velice mrzelo, kdybyste o mně říkal, že jsem vás vyhodil, když už nikde jste nemoh dostat něco k obědu.”

Portýr z noční kavárny byl velice rozespalý, a dlouho to trvalo, než pochopil, že se majitel postele vrátil domů a že si dělá nárok na ni.

Po zvyku všech portýrů z nočních kaváren i tento pán se vyjádřil, že každého ztluče, kdo ho bude budit, a pokusil se spát dál.

Švejk sebral mezitím části jeho garderoby, přinesl mu je k posteli, a zatřepav jím energicky, řekl:

„Jestli se neobléknete, tak vás zkusím vyhodit tak, jak jste, na ulici. Pro vás bude velkou výhodou, když vyletíte odtud oblečenej.”

„Já jsem chtěl spát do osmi večer,” zaraženě ozval se portýr, navlékaje si kalhoty, „já platím denně z postele dvě koruny té paní a můžu si sem vodit slečny z kavárny. Mařeno, vstávej!”

Když si bral límeček a skládal kravatu, vzpamatoval se již do té míry, že mohl ujistit Švejka, že noční kavárna Mimóza jest opravdu jedna z nejslušnějších nočních místností, kam mají přístup jedině dámy, které mají policejní knížku v úplném pořádku, a zval Švejka srdečně, aby přišel na návštěvu.

Naproti tomu jeho společnice nebyla nijak spokojena se Švejkem a použila několika velice slušných výrazů, z nichž nejslušnější byl „Ty kluku velekněžská!”

Po odchodu vetřelců šel Švejk udělat pořádek s paní Müllerovou, ale nenašel po ní žádné jiné stopy kromě kousku papíru, na kterém tužkou byl načmárán rozházený rukopis paní Müllerové, která neobyčejně lehce vyjádřila své myšlen-

ky týkající se nešťastné příhody s propůjčováním Švejkovy postele portýru z noční kavárny:

„Odpustějí, milostpane, že jich víckrát neuvidím, poněvadž skočím z okna.”

„Lže,” řekl Švejk a čekal.

Za půl hodiny vplížila se do kuchyně nešťastná paní Müllerová a bylo na jejím zdrceném výrazu tváře vidět, že čeká od Švejka slova útěchy.

„Jestli chcete skákat z okna,” řekl Švejk, „jděte do pokoje, okno jsem otevřel. Skákat z kuchyňského okna bych vám neradil, poněvadž spadnete do zahrádky na růže a pomačkala byste keře a musela byste to platit. Z pokojského okna sletíte krásně na chodník, a když budete mít štěstí, zlomíte si vaz. Jestli budete mít smůlu, tak si přelámete jedině všechny žebra, ruce a nohy a budete muset platit nemocnici.”

Paní Müllerová se dala do pláče, potichu odešla do pokoje, zavřela okno, a když se vrátila, řekla:

„Vono to táhne a nebylo by to dobrý na milostpánův revmatismus.”

Pak šla stlát postel, neobyčejně pečlivě uváděla všechno do pořádku a vrátivši se k Švejkovi do kuchyně se zaslzeným zrakem poznamenala: „Ty dvě štěňata, milostpane, co jsme měli na dvoře, chcíply. A ten bernardýn, ten nám utek, když tady dělali domovní prohlídku.”

„A prokristapána,” vykřikl Švejk, „ten se může dostat do pěkný bryndy, toho teď jistě bude hledat policie.”

„On kousl jednoho pana policejního komisaře, když ho při prohlídce vytáhl zpod postele,” pokračovala paní Müllerová, „napřed totiž jeden z těch pánů řek, že tam někdo je pod postelí, tak vyzvali toho bernardýna jménem zákona, aby vylezl ven, a když nechtěl, tak ho vytáhli. A on je chtěl spolknout, pak vyrazil ze dveří a víc se nevrátil. Se mnou také dělali výslech, kdo k nám chodí, jestli nedostáváme nějaké peníze z ciziny, a potom dělali narážky, že jsem hloupá, když jsem jim řekla, že peníze z ciziny chodějí jen zřídka, posledně od toho pana řídícího z Brna ta záloha šedesát korun na angorskou kočku, kterou jste inzeroval v Národní politice a místo který jste mu poslal v bedničce od datlí to slepé štěňátko foxteriéra. Potom se mnou mluvili velice vlídně a odporučili mně sem toho portýra z noční kavárny, abych se sama v bytě nebála, toho samýho, kerýho vyhodili…”

„Já už mám s těmi úřady smůlu, paní Müllerová, teď uvidíte, kolik jich sem přijde kupovat psy,” povzdechl Švejk.

Nevím, jestli ti pánové, kteří po převratu prohlíželi policejní archív, rozšifrovali položky tajného fondu státní policie, kde stálo: B … 40 K, F … 50 K, L … 80 K atd., ale rozhodně se mýlili, že B, F, L jsou začáteční písmena nějakých pánů, kteří za 40, 50, 80 atd. korun prodávali český národ černožlutému orlu.

B znamená bernardýn, F foxteriér a L značí leonbergra. Tyto všechny psy přivedl Bretschneider od Švejka na policejní ředitelství. Byly to ohyzdné obludy, které neměly toho nejmenšího společného s nějakou čistokrevnou rasou, za kterou je Švejk Bretschneidrovi vydával.

Bernardýn byla směs z nečistokrevného pudla a nějakého pouličního čokla,

foxteriér měl uši jezevčíka a velikost řeznického psa se zakroucenýma nohama, jako by prodělal andělskou nemoc. Leonberger připomínal hlavou chlupatou tlamu stájového pinče, měl useknutý ohon, výšku jezevčíka a zadek holý jako proslulí psíci naháčkové američtí.

Pak tam šel koupit psa detektiv Kalous a vrátil se s vyjevenou potvorou, připomínající hyenu skvrnitou, s hřívou skotského ovčáka, a v položkách tajného fondu přibyla nová: D … 90 K.

Ta potvora hrála roli dogy…

Ale ani Kalousovi se nepodařilo vyzvědět něco od Švejka. Dařilo se mu tak jako Bretschneidrovi. I nejobratnější politické rozhovory Švejk převedl na léčení psinky u štěňat a nejbystřejší záludné léčky končily tím, že si Bretschneider odváděl s sebou od Švejka opět novou nemyslitelně kříženou obludu.

A to byl konec slavného detektiva Bretschneidra. Když měl již ve svém bytě sedm takových ohav, uzavřel se s nimi v zadním pokoji a nedal jim tak dlouho nic jíst, dokud ho nesežraly.

Byl tak čestný, že ušetřil eráru za pohřeb.

V jeho služebním spisku na policejním ředitelství byla zanesena do rubriky „Postup ve službě” tato slova plná tragiky: „Sežrán vlastními psy.”

Když se později dověděl Švejk o té tragické události, řekl:

„To mně jenom vrtá hlavou, jak ho dají při posledním soudu dohromady.”

7´ ŠVEJK JDE NA VOJNU

V době, kdy lesy na řece Rábu v Haliči viděly utíkat přes Ráb rakouská vojska a dole v Srbsku rakouské divize jedna za druhou dostávaly přes kalhoty to, co jim dávno patřilo, vzpomnělo si rakouské ministerstvo vojenství i na Švejka, aby pomohl mocnářství z bryndy.

Švejk, když mu přinesli vyrozumění, že se má za týden dostavit na Střelecký ostrov k lékařské prohlídce, ležel právě v posteli, stižen opětně revmatismem.

Paní Müllerová vařila mu v kuchyni kávu.

„Paní Müllerová," ozval se z pokoje tichý hlas Švejkův, „paní Müllerová, pojďte sem na chvilku."

Když posluhovačka stála u postele, řekl Švejk opět takovým tichým hlasem: „Sedněte si, paní Müllerová."

V jeho hlase bylo něco tajuplně slavnostního.

Když se paní Müllerová posadila, prohlásil Švejk, vztyčuje se na posteli: „Já jdu na vojnu!"

„Panenko Maria," vykřikla paní Müllerová, „co tam budou dělat?"

„Bojovat," hrobovým hlasem odpověděl Švejk, „s Rakouskem je to moc špatný. Nahoře nám už lezou na Krakov a dole do Uher. Jsme biti jako žito, kam se podíváme, a proto mě volají na vojnu. Já jim přece včera četl z novin, že drahou vlast vovinuly nějaké mraky."

„Ale vždyť se nemůžou hejbat."

„To nevadí, paní Müllerová, pojedu na vojnu ve vozejku. Znají toho cukráře za rohem, ten takovej vozejk má. Vozil v něm před lety svýho chromýho zlýho dědečka na čerstvej vzduch. Vy mne, paní Müllerová, v tom vozejku na tu vojnu odtáhnete."

Paní Müllerová se dala do pláče: „Nemám, milostpane, doběhnout pro doktora?"

„Nikam nepudou, paní Müllerová, já jsem až na ty nohy úplně zdravej kanónenfutr a v tý době, když je to s Rakouskem vošklivý, každej mrzák musí bejt na svým místě. Vařte kávu klidně dál."

A zatímco paní Müllerová, uplakaná a rozechvělá, cedila kávu, dobrý voják Švejk si zpíval na posteli:

Jenerál Windischgrätz a vojenští páni
od východu slunce vojnu započali;
hop, hop, hop!
Vojnu započali,
takto jsou zvolali:
Pomoz nám Kristus Pán s Panenkou Marií;
hop, hop, hop!

Uděšená paní Müllerová pod dojmem strašného válečného zpěvu zapomněla

na kávu a třesouc se na celém těle uděšeně naslouchala, jak dobrý voják Švejk dál zpívá na posteli:

S Panenkou Marií a ty čtyry mosty,
postav si, Pimonte, silnější forposty;
hop, hop, hop!
Byla bitva, byla, tam u Solferina,
teklo tam krve moc, krve pod kolena;
hop, hop, hop!
Krve pod kolena a na fůry masa,
vždyť se tam sekala vosumnáctá chasa;
hop, hop, hop!
Vosumnáctá chaso, neboj se tý nouze,
vždyť za tebou vezou peníze na voze;
hop, hop, hop!

„Milostpane, proboha jich prosím," ozvalo se žalostivě z kuchyně, ale Švejk již končil svou válečnou píseň:

Peníze na voze a menáž v kočáře,
kerejpak regiment tohlencto dokáže?
Hop, hop, hop!

Paní Müllerová vyrazila ze dveří a běžela pro lékaře. Vrátila se za hodinu, zatímco Švejk si zdříml.

A tak byl probuzen obtloustlým pánem, který mu chvíli držel ruku na čele a říkal:

„Nebojte se, já jsem doktor Pávek z Vinohrad — ukažte ruku — tenhle teploměr si dejte pod paždí... Tak — ukažte jazyk — ještě víc — držte jazyk — na co zemřel váš pan otec a vaše matka?"

A tak v době, kdy Vídeň si přála, aby všichni národové Rakousko-Uherska dávali nejskvělejší příklady věrnosti a oddanosti, předepsal doktor Pávek Švejkovi proti jeho vlasteneckému nadšení bróm a doporučoval statečnému a hodnému vojínu Švejkovi, aby nemyslil na vojnu:

„Ležte rovně a zachovejte klid, já zítra opět přijdu."

Když druhého dne přišel, ptal se v kuchyni paní Müllerové, jak se daří pacientovi.

„Je to s ním horší, pane doktore," odpověděla s opravdovým zármutkem, „v noci zpíval, s vodpuštěním, když ho revma chytlo, rakouskou hymnu."

Doktor Pávek viděl se nucena reagovat na tento nový projev loajality pacientovy zvýšenou dávkou brómu.

Třetího dne hlásila mu paní Müllerová, že je to se Švejkem ještě horší.

„Odpůldne, pane doktore, si poslal pro mapu bojiště a v noci ho chytla fantaz, že to Rakousko vyhraje."

„A prášky užívá přesně podle předpisu?"

„Ještě si pro ně, pane doktore, ani neposlal."

Doktor Pávek odešel, když snesl na Švejka bouři výčitek s ujištěním, že nikdy

více nepřijde léčit člověka, který odmítá jeho lékařskou pomoc s brómem.

Zbyly jen dva dny, kdy se měl objevit Švejk před odvodní komisí.

Za tu dobu učinil Švejk náležité přípravy. Předně poslal koupit paní Müllerovou vojenskou čepici a za druhé ji poslal vypůjčit si vozík od cukráře za rohem, na kterém kdysi cukrář vozil svého zlého chromého dědečka na čerstvý vzduch. Pak si vzpomněl, že potřebuje berle. Naštěstí cukrář choval též i berle jako rodinnou památku na svého dědečka.

Scházela mu ještě rekrutská kytka. I tu mu sehnala paní Müllerová, která za ty dny nápadně zhubla, a kudy chodila, tudy i plakala.

A tak v ten památný den objevil se na pražských ulicích případ dojemné loajality:

Stará žena, strkající před sebou vozík, na kterém seděl muž ve vojenské čepici s vyleštěným frantíkem, mávající berlemi. A na kabátě skvěla se pestrá rekrutská kytka.

A muž ten, mávaje poznovu a poznovu berlemi, křičel do pražských ulic:

„Na Bělehrad, na Bělehrad!"

Za ním šel zástup lidu, který stále vzrůstal z nepatrného hloučku shromáždivšího se před domem, odkud Švejk vyjel na vojnu.

Švejk mohl konstatovat, že policejní strážníci, stojící na některých křižovatkách, mu zasalutovali.

Na Václavském náměstí vzrostl zástup kolem vozíku se Švejkem na několik set hlav a na rohu Krakovské ulice byl jím zbit nějaký buršák, který v cerevisce křičel kŠvejkovi:

„Heil! Nieder mit den Serben!"

Na rohu Vodičkovy ulice vjela do toho jízdní policie a rozehnala zástup.

Když Švejk revírnímu inspektorovi ukázal, že to má černé na bílém, že dnes musí být před odvodní komisí, byl revírní inspektor trochu zklamán a kvůli zamezení výtržností dal doprovázet vozík se Švejkem dvěma jízdními strážníky na Střelecký ostrov.

O celé této události objevil se v Pražských úředních novinách tento článek:

> *Vlastenectví mrzáka. Včera dopoledne byli chodci na hlavních pražských třídách svědky scény, která krásně mluví o tom, že v této veliké a vážné době i synové našeho národa mohou dáti nejskvělejší příklady věrnosti a oddanosti k trůnu stařičkého mocnáře. Zdá se nám, že se vrátily doby starých Řeků a Římanů, kdy Mucius Scaevola dal se odvésti do boje, nedbaje své upálené ruky. Nejsvětější city a zájmy byly včera krásně demonstrovány mrzákem o berlích, kterého stará matička vezla na vozíku pro nemocné. Tento syn českého národa dobrovolně, nedbaje své neduživosti, dal se odvésti na vojnu, aby dal svůj život i statky za svého císaře. A jestli jeho volání „Na Bělehrad!" mělo tak živý ohlas v pražských ulicích, jest to jen svědectvím, že Pražané skýtají vzorné příklady lásky k vlasti a k panovnickému domu.*

Ve stejném smyslu psal i Prager Tagblatt, který končil svůj článek slovy, že mrzáka dobrovolce vyprovázel zástup Němců, kteří ho svými těly chránili před

lynčováním ze strany českých agentů známé Dohody.

Bohemie uveřejnila tuto zprávu žádajíc, aby mrzák vlastenec byl odměněn, a oznámila, že pro neznámého přijímá od německých občanů dárky v administraci listu.

Jestli podle těch tří časopisů nemohla země česká vydat ušlechtilejšího občana, nebyli téhož názoru páni v odvodní komisi.

Zejména ne vrchní vojenský lékař Bautze. Byl to muž neúprosný, který ve všem viděl podvodný pokus uniknout vojně, frontě, kulce a šrapnelům.

Známý jest jeho výrok: „Das ganze tschechische Volk ist eine Simulantenbande."

Za deset týdnů své činnosti vymýtil z 11 000 civilistů 10 999 simulantů a byl by se dostal na kobylku i tomu jedenáctitisícímu, kdyby nebyla toho šťastného člověka právě v tom okamžiku, když na něho zařval „Kehrt euch!", ranila mrtvice.

„Odneste toho simulanta!" řekl Bautze, když zjistil, že je muž mrtev.

A před ním stál v ten památný den Švejk jako ostatní v plné nahotě, zakrývaje cudně svou nahotu berlemi, o které se opíral.

„Das ist wirklich ein besonderes Feigenblatt," řekl Bautze, „takových fíkových listů v ráji nebylo."

„Superarbitrován pro blbost," poznamenal šikovatel, dívaje se do úředních listin.

„A co vám ještě schází?" otázal se Bautze.

„Poslušně hlásím, že jsem revmatik, ale sloužit budu císaři pánu až do roztrhání těla," skromně řekl Švejk, „já mám oteklý kolena."

Bautze podíval se strašně na dobrého vojáka Švejka a zařval: „Sie sind ein Simulant!", a obraceje se k šikovateli, s ledovým klidem řekl: „Den Kerl sogleich einsperren!"

Dva vojáci s bajonety odváděli Švejka do posádkové věznice.

Švejk šel o berlích a s hrůzou pozoroval, že jeho revmatismus začíná mizet.

Paní Müllerová, která čekala nahoře na mostě s vozíkem na Švejka, když ho viděla pod bajonety, zaplakala a odešla od vozíku, aby se vícekrát k němu nevrátila.

A dobrý voják Švejk šel skromně v průvodu ozbrojených ochránců státu.

Bajonety svítily v záři slunce a na Malé Straně obrátil se Švejk před pomníkem Radeckého k zástupu, který je vyprovázel:

„Na Bělehrad! Na Bělehrad!"

A maršálek Radecký snivě se díval ze svého pomníku za vzdalujícím se dobrým vojákem Švejkem s rekrutskou kytkou na kabátě, kulhajícím na starých berlích, zatímco sděloval nějaký vážný pán lidem kolem, že vedou dezentéra.

8´ ŠVEJK SIMULANTEM

V této velké době vojenští lékaři dali si neobyčejně záležet, aby ze simulantů vyhnali ďábla sabotáže a vrátili je opět do lůna armády.

Bylo zavedeno několik stupňů trápení simulantů a lidí podezřelých, že jsou simulanti, jakými byli: souchotináři, revmatikové, lidé s kýlou, ledvinovou nemocí, tyfem, cukrovkou, zánětem plic a jinými chorobami.

Trápení, kterému byli simulanti podrobeni, bylo systematizováno a stupně trápení byly tyto:

1. Naprostá dieta, ráno a večer po šálku čaje během tří dnů, přičemž se všem bez rozdílu toho, nač si stěžují, podává aspirin pro pocení.

2. Podává se, aby si nemysleli, že je vojna med, v hojných porcích chinin v prášku, čili takzvané „lízání chininu”.

3. Vyplachování žaludku dvakrát za den litrem teplé vody.

4. Klystýr, při použití mýdlové vody a glycerínu.

5. Zabalení do prostěradla namočeného ve studené vodě.

Byli lidé stateční, kteří přetrpěli všech pět stupňů trápení a dali se odvézt v prosté rakvi na vojenský hřbitov. Byli však lidé malomyslní, kteří když došli ke klystýru, prohlásili, že už je jim dobře a že si nic jiného nepřejí než odejít s nejbližším maršovým batalionem do zákopů.

Švejka v posádkové věznici uložili do nemocničního baráku právě mezi takové malomyslné simulanty.

„Už to nevydržím,” řekl jeho soused na posteli, kterého přivedli z ordinačního pokoje, kde mu již podruhé vyplachovali žaludek.

Muž ten simuloval krátkozrakost.

„Zítra pojedu k pluku,” rozhodoval se druhý soused po levé straně, který právě dostal klystýr, simuluje, že je hluchý jako pařez.

Na posteli u dveří umíral jeden souchotinář, zabalený do prostěradla namočeného ve studené vodě.

„To je už třetí tenhle týden,” poznamenal soused po pravé straně, „a co tobě schází?”

„Já mám revma,” odpověděl Švejk, načež následoval upřímný smích všech kolem. Smál se i umírající souchotinář simulující tuberkulózu.

„S revmatismem mezi nás nelez,” vážně Švejka upozorňoval tučný muž, „revmatismus, ten tu platí tolik jako kuří oka; já jsem chudokrevný, mám pryč půl žaludku a pět žeber pryč, a nikdo mně nevěří. Byl zde dokonce jeden hluchoněmý, čtrnáct dní ho balili každou půl hodiny do prostěradla namočeného ve studené vodě, každý den mu dávali klystýr a pumpovali žaludek. Už všichni saniťáci mysleli, že to vyhrál a že půjde domů, když mu tu předepsal doktor něco pro dávení. Mohlo ho to ztrhat, a tu on zmalomyslněl. ‚Nemohu,' povídá,déle dělat hluchoněmého, vrátila se mně řeč i sluch.' Marodi všichni mu domlouvali, aby se nehubil, ale on stál na svém, že slyší a mluví jako ostatní. A

také to tak i hlásil ráno při vizitě.”

„Držel se dost dlouho,” poznamenal muž, simulující, že má jednu nohu kratší o celý decimetr, „ne jako ten, co simuloval, že ho ranila mrtvice. Stačily tři chininy, jeden klystýr a jednodenní půst. Přiznal se, a než došlo k pumpování žaludku, nebylo po mrtvici ani památky. Nejdéle se zde držel ten, co byl pokousán vzteklým psem. Kousal, vyl, to je pravda, to uměl znamenitě, ale nemoh nijak dostat dohromady tu pěnu u huby. Pomáhali jsme mu, jak jsme mohli. Lechtali jsme ho kolikrát po celou hodinu do vizity, až dostal křeče a zmodral nám, ale pěna u huby se nedostavovala a také nedostavila. Bylo to něco hrozného. Když se vzdával takhle ráno při vizitě, tak nám ho bylo líto. Postavil se u postele jako svíčka, zasalutoval a řekl: ‚Poslušně hlásím, pane obrarct, že asi ten pes, který mne kous, nebyl vzteklej.' Obrarct se na něho podíval tak nějak divně, že pokousaný se počal třást na celém těle a pokračoval: ‚Poslušně hlásím, pane obrarct, že mne vůbec žádnej pes nekous, to jsem se já sám kous do ruky.' Po tom přiznání ho vyšetřovali pro sebezohavení, že si chtěl ukousnout ruku, aby nemusel do pole.”

„Všechny takové nemoci, kde se potřebuje pěna u huby,” řekl tučný simulant, „se dají špatně simulovat. Jako kupříkladu padoucnice. Byl zde také jeden s padoucnicí, ten nám vždy říkal, že mu na jednom záchvatu nezáleží, tak jich dělal třebas deset za den. Svíjel se v těch křečích, zatínal pěstě, vypuloval oči, maje je jako na šťopkách, bil sebou, vyplazoval jazyk, zkrátka vám řeknu, nádherná prvotřídní padoucnice, taková upřímná. Najednou dostal nežidy, dva na krk, dva na záda, a bylo po svíjení a bití sebou o podlahu, když nemohl hlavou hnout, ani sedět, ani ležet. Dostal horečku a v horečce na sebe při vizitě všechno pověděl. A dal nám s těmi nežidami co proto, poněvadž musel s nimi ležet ještě tři dny mezi námi a dostával druhou dietu, ráno kávu s houskou, k obědu polévku, omáčku a knedlík, večer kaši nebo polévku, a my se museli dívat s hladovými vypumpovanými žaludky s úplnou dietou, jak ten chlap žere, mlaská, funí a krká sytostí. Třema tím podrazil nohy, přiznali se také. Ti leželi na srdeční vadu.”

„Nejlepší,” mínil jeden ze simulantů, „dá se simulovat šílenství. Z našeho učitelského sboru jsou vedle v cimře dva, jeden neustále křičí dnem i nocí: ‚Hranice Giordana Bruna ještě dýmá, obnovte proces Galileův!' a ten druhý štěká, napřed třikrát pomalu: haf — haf — haf, potom pětkrát rychle za sebou: hafhafhafhafhaf, a zas pomalu, a tak to jde neustále. Už to vydrželi přes tři neděle. Já jsem původně také chtěl dělat blázna, náboženského šílence, a kázat o neomylnosti papežově, ale nakonec jsem si opatřil rakovinu žaludku od jednoho holiče na Malé Straně za patnáct korun.”

„Já znám jednoho kominíka v Břevnově,” poznamenal jiný pacient, „ten vám za deset korun udělá takovou horečku, že vyskočíte z okna.”

„To nic není,” řekl druhý, „ve Vršovicích je jedna porodní bába, která vám za dvacet korun vymkne nohu tak pěkně, že jste mrzák nadosmrti.”

„Já mám vymknutou nohu za pětku,” ozvalo se z řady postelí u okna, „za pětku a tři piva.”

„Mě ta moje nemoc stojí už přes dvě stovky,” prohlásil jeho soused, vyschlá tyčka, „jmenujte mně jakýkoliv jed, kterého bych byl neužíval, nenajdete. Jsem živé skladiště jedů. Pil jsem sublimát, vdechoval rtuťové páry, chroupal arzén, kouřil opium, pil opiovou tinkturu, sypal si morfium na chleba, polykal strychnin, pil roztok fosforu v sirouhlíku i kyselinu pikrovou. Zničil jsem si játra, plíce, ledviny, žluč, mozek, srdce, střeva. Nikdo neví, co mám za nemoc.”

„Nejlepší je,” vysvětloval někdo ode dveří, „vstříknout si petrolej pod kůži na ruce. Můj bratranec byl tak šťastný, že mu uřízli ruku pod loket, a dnes má s celou vojnou pokoj.”

„Tak vidíte,” řekl Švejk, „to všechno každej musí zkusit pro císaře pána. I to pumpování žaludku, i ten klystýr. Když jsem sloužil před léty u mýho regimentu, bejvalo to ještě horší. To takovýho maroda svázali do kozelce a hodili do díry, aby se vykurýroval. To nebyly žádný postele s kavalci jako zde nebo plivátka. Holá pryčna a na tej leželi marodi. Jednou měl jeden vopravdovskej tyfus a druhej vedle něho černý neštovice. Voba byli svázaní do kozelce a regimentsarct je kopal do břicha, že jsou prej simulanti. Pak když ty voba vojáci umřeli, přišlo to do parlamentu a bylo to v novinách. Ty noviny hned nám zakázali číst a dělali prohlídku v kufříkách, kdo má ty noviny. A jak už mám vždycky to neštěstí, u celýho regimentu je u nikoho nenašli než u mě. Tak mne vedli k regimentsraportu a náš obršt, takovej vůl, dej mu pánbůh nebe, začal na mne řvát, abych stál rovně a řek, kdo to do těch novin napsal, nebo že mně roztrhne hubu od ucha k uchu a dá mě zavřít, až budu černej. Potom přišel regimentsarct, šermoval mně pěstí pod nosem a křičel: ‚Sie verfluchter Hund, Sie schäbiges Wesen, Sie unglückliches Mistvieh, ty kluku socialistická!' Dívám se všem upřímně do očí, ani nemrknu a mlčím, ruku na čepici a levou na faldě kalhot. Běhali kolem mne jako psi, štěkali na mne, a já pořád nic. Mlčím, vzdávám čest a levá ruka na faldě kalhot. Když tak řádili asi půl hodiny, rozběhl se obršt ke mně a zařval: ‚Jsi blbec, nebo nejsi blbec?' — ‚Poslušně hlásím, pane obršt, že jsem blbec.' — ‚Jednadvacet dní tuhého vězení pro blbost, dva půsty týdně, měsíc kasárníka, osumačtyřicet hodin špangle, hned zavřít, nedat mu žrát, svázat ho, ukázat mu, že erár blbce nepotřebuje. My už ti, holomku, noviny vytlučem z hlavy,' rozhodl se po dlouhým lítání pan obršt. — Zatímco jsem seděl, děly se v kasárnách divy. Náš obršt zakázal vůbec vojákům číst, třebas by to byly i Pražské úřední noviny, v kantýně nesměli balit do novin ani párky, ani syrečky. Vod tý doby vojáci začli číst a náš regiment byl nejvzdělanější. Četli jsme všechny noviny a u každý kumpačky skládali veršíčky, písničky proti panu obrštovi. A když se něco u regimentu stalo, tak se vždycky našel mezi manšaftem nějakej dobrodinec, kerej to dal do novin pod názvem ‚Tejrání vojáků'. A na tom neměli dost. Psali poslancům do Vídně, aby se jich ujmuli, a ti začali dávat interpelaci jednu za druhou, že je náš pan obršt zvíře a podobně. Nějakej ministr poslal k nám komisi, aby to vyšetřila, a nějakej Franta Henčlů z Hluboký dostal potom dva roky, poněvadž to byl ten, co se vobrátil do Vídně k poslancům kvůli tý facce, kerou dostal na cvičišti od pana obršta. Potom, když komise vodjela, dal si nás pan obršt všechny seřadit, celej

regiment, a povídá, že voják je voják, že musí držet hubu a sloužit, jestli se mu něco nelíbí, tak že je to porušení subordinace. ‚Tak jste si, lumpové, mysleli, že vám ta komise pomůže,' povídá pan obršt, ‚drek vám pomohla. A teď bude každá kumpačka kolem mne defilírovat a opakovat hlasitě, co jsem řekl.' — Tak jsme šli jedna kumpačka za druhou, rechtsšaut, kde stál pan obršt, ruku na řemeni flinty, a řvali jsme na něho: ‚Tak jsme si, lumpové, mysleli, že nám ta komise pomůže, drek nám pomohla.' — Pan obršt se smál, až se za břicho popadal, až defilírovala jedenáctá kumpačka. Jde, dupe, a když přijde k panu obrštovi, nic, ticho, ani hlásku. Pan obršt se začervenal jako kohout a vrátil jedenáctou kumpačku, aby to ještě jednou opakovala. Defilíruje a mlčí, jen řada za řadou se drze dívá panu obrštovi do očí. — ‚Ruht!' povídá pan obršt a chodí po dvoře, seká si bičíkem přes holínky, plivá, pak najednou se zastaví a zařve ‚Abtreten!', sedne si na svou herku a už je z brány venku. Čekali jsme, co se stane s jedenáctou kumpačkou, a ono nic. Čekáme jeden den, druhý den, celý týden, a ono pořád nic. Pan obršt se v kasárnách vůbec neobjevil, z čehož mělo mužstvo, šarže i důstojníci velkou radost. Potom jsme dostali nového obršta a o tom starém se povídalo, že je v nějakém sanatoriu, poněvadž napsal vlastnoruční dopis k císaři pánovi, že se jedenáctá kumpačka vzbouřila."

Přiblížila se doba odpolední vizity. Vojenský lékař Grünstein chodil od postele k posteli a za ním sanitní poddůstojník se zápisní knihou.

„Macuna?!"

„Zde!"

„Klystýr a aspirin! — Pokorný?!"

„Zde!"

„Vypláchnout žaludek a chinin! — Kovařík?!"

„Zde!"

„Klystýr a aspirin! — Koťátko?!"

„Zde!"

„Vypláchnout žaludek a chinin!"

A tak to šlo, jeden za druhým, bez milosti, mechanicky, řízně.

„Švejk?!"

„Zde!"

Dr. Grünstein podíval se na nový přírůstek.

„Co vám schází?"

„Poslušně hlásím, že mám revma!"

Dr. Grünstein po dobu své praxe přivykl být jemně ironickým, kterýž způsob působil mnohem vydatněji nežli křik.

„Aha, revma," řekl k Švejkovi, „to máte náramně těžkou nemoc. Je to opravdu náhoda, dostat revma v době, kdy je světová válka a člověk má jít na vojnu. Já myslím, že vás to musí strašně mrzet."

„Poslušně hlásím, pane obrarct, že mě to strašně mrzí."

„Tak vida, ono ho to mrzí. To je od vás náramně hezké, že jste si s tím revmatismem právě teď na nás vzpomněl. V době míru běhá takový chudák jako kůzlátko, ale jak vypukne vojna, hned má revma a hned mu kolena neslouží.

Nebolí vás kolena?"
„Poslušně hlásím, že bolí."
„A celé noci nemůžete spát, není-liž pravda? Revma je velice nebezpečná, bolestná a těžká nemoc. My už tady máme s revmatiky dobré zkušenosti. Naprostá dieta a jiný náš způsob léčení se velice dobře osvědčil. Budete zde dřív zdravější než v Píšťanech a mašírovat budete na pozice, jen se za vámi zapráší."
Obraceje se k sanitnímu poddůstojníkovi řekl:
„Pište: Švejk, úplná dieta, dvakrát denně vypláchnout žaludek, jednou za den klystýr, a jak bude dál, uvidíme. Prozatím ho odveďte do ordinačního pokoje, vypláchněte mu žaludek a dejte mu, až se vzpamatuje, klystýr, ale pořádný, až bude volat všechny svaté, aby se to jeho revma leklo a vyběhlo."
Obraceje se pak ku všem postelím, pronesl řeč plnou pěkných a rozumných sentencí:
„Nemyslete si, že máte před sebou nějakého vola, který si dá všechno nabulíkovat na nos. Mě vaše chování nijak nepřivede z rovnováhy. Já vím, že jste všichni simulanti, že chcete dezentýrovat z vojny. A podle toho s vámi jednám. Přežil jsem sta a sta takových vojáků, jako jste vy. Na těchto postelích ležely celé spousty lidí, kterým nic jiného nescházelo než vojenský duch. Zatímco jich kamarádi bojovali v poli, oni si myslili, že se budou válet na posteli, dostávat nemocniční stravu a čekat, až se válka přežene. To se ale zmýlili setsakramentsky, a i vy všichni se také setsakramentsky zmýlíte. Ještě za dvacet let budete křičet ze spaní, když se vám bude zdát, jak jste u mne simulovali."
„Poslušně hlásím, pane obrarct," ozvalo se tiše od postele u okna, „já už jsem zdravej, já už v noci pozoroval, že mne záducha přešla."
„Jmenujete se?"
„Kovařík, poslušně hlásím, mám dostat klystýr."
„Dobře, klystýr dostanete ještě na cestu," rozhodl dr. Grünstein, „abyste si nestěžoval, že jsme vás tady neléčili. Tak, a teď všichni marodi, které jsem četl, za poddůstojníkem, aby každý dostal, co mu patří."
A každý také dostal poctivou porci, jakou měl předepsánu. A jestli někteří snažili se na vykonavatele lékařského rozkazu působit prosbami nebo vyhrožováním, že se dají také k sanitě a může být, že jim oni také padnou jednou do rukou, Švejk se držel statečně.
„Nešetři mne," vybízel toho pochopa, který mu dával klystýr, „pamatuj na svou přísahu. I kdyby zde ležel tvůj otec nebo vlastní bratr, dej jim klystýr, aniž bys mrkl okem. Mysli si, že na takových klystýrech stojí Rakousko, a vítězství je naše."
Druhého dne při vizitě otázal se dr. Grünstein Švejka, jak se mu líbí ve vojenské nemocnici.
Švejk odpověděl, že jest to podnik správný a vznešený. Za odměnu dostal totéž co včera, kromě aspirinu a tří prášků chininu, které mu nasypali do vody, aby je ihned vypil. Ani Sokrates nepil svou číši bolehlavu s takovým klidem jako chinin Švejk, na kterém vyzkoušel dr. Grünstein všechny stupně trápení.

Když balili Švejka do mokrého prostěradla u přítomnosti lékaře, odpověděl Švejk na jeho otázku, jak se mu to teď líbí:

„Poslušně hlásím, pane obrarct, že je to jako na plovárně nebo v mořských lázních.”

„Máte ještě revma?”

„Poslušně hlásím, pane obrarct, že se to nechce nijak lepšit.”

Švejk byl podroben novému trápení.

V té době měla vdova po generálovi pěchoty baronka von Botzenheim velice mnoho starostí, aby vypátrala toho vojáka, o kterém uveřejnila nedávno Bohemie zprávu, jak dal se vozit, on, mrzák, na vozíku pro nemocné a křičel „Na Bělehrad!”, kterýž vlastenecký projev dal původ redakci Bohemie k vyzvání čtenářů, aby konali sbírky ve prospěch loajálního hrdiny mrzáka.

Konečně poptávkou na policejním ředitelství zjištěno bylo, že to byl Švejk, a dále bylo už lehké pátrat. Baronka von Botzenheim vzala s sebou svou společnici a komorníka s košem a jeli na Hradčany.

Chuděrka paní baronka ani nevěděla, co to znamená, když někdo leží ve vojenské nemocnici posádkové věznice. Její navštívenka otevřela jí dveře věznice a v kanceláři se k ní chovali náramně vlídně, a za pět minut už věděla, že „der brave Soldat Švejk”, po kterém se ptala, leží ve třetím baráku, postel číslo 17. Šel s ní sám dr. Grünstein, který byl z toho janek.

Švejk právě seděl na posteli po obvyklé denní kúře předepsané dr. Grünsteinem, obklopen skupinou vychrtlých a vyhladovělých simulantů, kteří se doposud nevzdali a houževnatě zápasili s dr. Grünsteinem na půdě úplné diety.

Kdo by je byl poslouchal, měl by dojem, že se octl ve společnosti kulinářů, ve vyšší kuchařské škole nebo na labužnických kursech.

„I ty sprosté lojové škvarky se dají jíst,” vyprávěl právě jeden, který zde ležel se zastaralým katarem žaludku', „jestli jsou teplé. Když se lůj škvaří, vymačkají se dosucha, posolí, opepří, a já vám říkám, že se husí škvarky jim nevyrovnají.”

„Nechte husí škvarky být,” řekl muž se žaludeční rakovinou', „nad husí škvarky není. Kam se proti nim hrabou z vepřového sádla. To se rozumí, že musí být dozlata vyškvařeny, jako to dělají židi. Vezmou tučnou husu a stáhnou sádlo s kůží a škvařejí to.”

„Víte, že jste na omylu, pokud se týká vepřových škvarků?” poznamenal Švejkův soused, „rozumí se samo sebou, že mluvím o škvarkách z domácího sádla, tak jak jim říkají domácí škvarky. Ne hnědé barvy a také ne žluté. Musí to být něco mezi těma dvěma odstíny. Takový škvarek nesmí být ani příliš měkký, ani příliš tvrdý. On nesmí chroupat, to je přepálen. Musí se rozplynout na jazyku a nesmíte mít přitom dojem, že vám teče sádlo po bradě.”

„Kdo z vás jed škvarky z koňského sádla?” ozval se čísi hlas, na který však nikdo nedal odpovědi, poněvadž sem vběhl sanitní poddůstojník: „Všichni do postele, jde sem nějaká arcikněžna, ať nikdo neukazuje špinavé nohy z deky!”

Ani arcikněžna nemohla tak vážně vejít, jako to udělala baronka von Botzenheim. Za ní valil se celý průvod, ve kterém nescházel ani účetní šikovatel

při nemocnici, který v tom všem viděl tajemnou ruku revize, která ho od tučného žlabu v týlu hodí napospas šrapnelům někam pod drátěné překážky pozic.

Byl bledý, ale ještě bledší byl dr. Grünstein. Jemu tancovala před očima malá vizitka staré baronky s titulem „vdova po generálu" a všechno to, co mohlo být spojeno s tím titulem, jako konexe, protekce, stížnosti, přeložení na frontu a jiné hrozné věci.

„Zde máme Švejka," řekl, zachovávaje umělý klid, veda baronku von Botzenheim ku Švejkově posteli, „chová se velice trpělivě."

Baronka von Botzenheim posadila se na přistavenou židli k Švejkově posteli a řekla:

„Češky fójak, toprá fójak, kriplfójak pýt tapferfójak, moc rát měl češky Rakušan."

Přitom hladila Švejka po neholené tváři a pokračovala: „Ja čist všekno f nófiny, já vám přinest pápat, kousat, kuřit, cúcat, češky fójak, toprá fójak. Johann, kommen Sie her!"

Komorník, připomínající svými ježatými licousy Babinského, přitáhl objemný koš k posteli, zatímco společnice staré baronky, vysoká dáma s uplakanou tváří, sedla si na Švejkovu postel a urovnávala mu slaměný polštář pod záda s fixní myšlenkou, že se to patří dělat nemocným hrdinům.

Baronka zatím vytahovala dárky z koše. Tucet pečených kuřat, zabalených do růžového hedvábného papíru a ovázaných černožlutou hedvábnou stužkou, dvě láhve nějakého válečného likéru s etiketou „Gott strafe England!" Na druhé straně byl na etiketě František Josef s Vilémem, jak se drží za ruce, jako by si chtěli hrát hru „Králíček v své jamce seděl sám, ubožátko, co je ti, že nemůžeš skákati".

Potom vytáhla z koše tři láhve vína pro rekonvalescenty a dvě krabice cigaret. Vše elegantně rozložila na prázdnou postel vedle Švejka, kam přibyla ještě pěkně vázaná kniha Příběhy ze života našeho mocnáře, kterou napsal nynější zasloužilý šéfredaktor naší úřední Československé republiky, který se ve starém Františkovi viděl. Potom se octly na posteli balíčky čokolády s týmž nápisem „Gott strafe England!" a opět s podobiznami rakouského i německého císaře. Na čokoládě už si nedrželi ruce a každý se udělal pro sebe a ukazovali na sebe záda. Pěkný byl dvouřadový kartáček na zuby s nápisem „Viribus unitis", aby každý, kdo si čistí zuby, vzpomínal na Rakousko. Elegantním a velice vhodným dárečkem do fronty a do zákopů byla souprava na čištění nehtů. Na krabici byl obrázek, jak praská šrapnel a nějaký člověk v šišáku se žene s bodákem kupředu. Pod tím: „Für Gott, Kaiser und Vaterland!" Bez obrázku byl balík sušenek, zato byl tam verš:

Österreich, du edles Haus,
steck deine Fahne aus,
laß sie im Winde weh'n,
Österreich muß ewig steh'n!

s českým překladem umístěným na druhé straně:

Rakousko, vznešený dům,
vystrč prapor svůj,
nech ho ve větrech vlát,
Rakousko věčně musí stát!

Posledním dárkem byl bílý hyacint v kořenáči.

Když to všechno leželo vybaleno na posteli, baronka von Botzenheim nemohla se pohnutím udržet slz. Několika vyhladovělým simulantům tekly sliny z úst. Společnice barončina podpírala sedícího Švejka a také slzela. Bylo ticho jako v kostele, které přerušil náhle Švejk, sepjav ruce:

„Otče náš, jenž jsi na nebesích, posvěť se jméno Tvé, přijď království Tvé… pardon, milostpaní, tak to není, já jsem chtěl říct: Pane Bože, Otče nebeský, požehnej nám těchto darů, které z Tvé štědrosti požívati budeme. Amen!"

Po těchto slovech vzal z postele kuře a pustil se do něho, sledován vyděšeným zrakem dr. Grünsteina.

„Ach, jak mu chutná, vojáčkovi," s nadšením šeptala dr. Grünsteinovi stará baronka, „on je jistě už zdravý a může jít do pole. Jsem opravdu velice ráda, jak mu to přišlo vhod."

Potom chodila od postele k posteli a rozdávala cigarety a čokoládové pralinky a vrátila se ze své obchůzky opět k Švejkovi, pohladila mu vlasy se slovy „Behüť euch Gott" a vyšla s celým průvodem ze dveří.

Nežli se dr. Grünstein vrátil zezdola, kam šel doprovodit baronku, Švejk rozdal kuřata, která byla zhlcena pacienty s takovou rychlostí, že místo kuřat našel dr. Grünstein jen hromadu kostí, ohlodaných tak čistě, jako by byla kuřata padla zaživa do hnízda supů a na jejich ohlodané kosti pražilo několik měsíců slunce.

Zmizel i válečný likér, i tři láhve vína. Ztratily se v žaludcích pacientů i balíčky čokolády, i balík sušenek. Někdo dokonce vypil i lahvičku politury na nehty, nalézající se v soupravě, a nakousl pastu na zuby, přiloženou ke kartáčku.

Když se dr. Grünstein vrátil, postavil se opět do bojovné pózy a měl dlouhou řeč. Kámen mu spadl ze srdce, že již návštěva odešla. Hromada ohlodaných kostí utvrdila ho v myšlence, že jsou všichni nenapravitelní.

„Vojáci," spustil, „jestli byste měli trochu rozumu, tak byste nechali to všechno ležet a řekli byste si, že jestli to sežerem, že nám pan obrarct nebude věřit, že jsme těžcí marodi. Vy jste tím sami dali sobě svědectví, že si nevážíte mé dobroty. Pumpuji vám žaludek, dávám vám klystýry, snažím se udržet vás při úplné dietě, a vy si mně přecpete žaludek. Chcete dostat žaludeční katar? To se mýlíte, dříve nežli se váš žaludek pokusí to strávit, vyčistím vám ho tak důkladně, že budete na to vzpomínat do nejdelší smrti a ještě svým dětem vypravovat, jak jste jednou sežrali kuřata a napráskali se různé jiné dobroty, ale jak to u vás nevydrželo ani čtvrt hodiny v žaludku, poněvadž vám vypumpovali ještě zatepla žaludek. A tak jeden po druhém za mnou, abyste nezapomněli, že

nejsem žádný vůl jako vy, ale přece jen o trochu chytřejší než vy všichni dohromady. Kromě toho vám oznamuji, že zítra sem na vás pošlu komisi, poněvadž se už válíte tady moc dlouho a nic z vás nikomu neschází, když si umíte za těch pár minut zasvinit žaludek tak pěkně, jak jste to právě nyní dokázali. Tak pochodem póchod!"

Když došla řada na Švejka, podíval se dr. Grünstein na něho a jakási reminiscence na dnešní záhadnou návštěvu přinutila ho, že se otázal: „Vy znáte paní baronku?"

„Je to moje nevlastní matka," odpověděl klidně Švejk, „v outlém věku mne pohodila a teď mne zas našla ..."

A dr. Grünstein řekl stručně: „Potom dejte Švejkovi ještě klystýr."

Večer na kavalcích bylo smutno. Před několika hodinami měli všichni v žaludcích různé dobré a chutné věci, a nyní tam mají slabý čaj a skývu chleba.

Číslo 21 se ozvalo od okna: „Věříte, kamarádi, že raději mám smažené kuře než pečené?"

Kdosi zabručel: „Dejte mu deku," ale byli všichni tak zesláblí po té nezdařené hostině, že se nikdo nehýbal.

Dr. Grünstein držel slovo. Dopoledne přišlo několik vojenských lékařů z proslulé komise.

Šli vážně řadami postelí a nic jiného nebylo slyšet než „Ukažte jazyk!"

Švejk vyplázl jazyk tak daleko, že jeho obličej udělal pitvornou grimasu a oči se mu zahmouřily:

„Poslušně hlásím, pane štábarct, že už delší jazyk nemám."

Nastala zajímavá rozprava mezi Švejkem a komisí. Švejk tvrdil, že učinil tu poznámku, obávaje se, aby si nemyslili, že před nimi skrývá svůj jazyk.

Členové komise naproti tomu se rozcházeli znamenitě ve svých úsudcích o Švejkovi.

Polovina z nich tvrdila, že je Švejk „ein blöder Kerl", kdežto druhá, že je lotr, který si chce z vojny dělat legraci.

„To by v tom musel bejt hrom," zařval na Švejka předseda komise, „abychom na vás nevyzráli."

Švejk díval se na celou komisi s božským klidem nevinného dítěte.

Vrchní štábní lékař přistoupil těsně kŠvejkovi: „To bych rád viděl, vy mořské prase, co si asi teď myslíte."

„Poslušně hlásím, že já vůbec nemyslím."

„Himldonrvetr," hulákal jeden z členů komise, břinkaje šavlí, „tak von vůbec nemyslí. Pročpak, vy jeden siamskej slone, nemyslíte?"

„Poslušně hlásím, že já proto nemyslím, poněvadž je to na vojně vojákům zakázáno. Když jsem byl před léty u 91. regimentu, tak nám náš pan hejtman vždycky říkal: ‚Voják nesmí sám myslet. Za něho myslí jeho představení. Jakmile voják začne myslet, už to není voják, ale nějakej prachvšivej civilista. Myšlení nevede ...'"

„Držte hubu," přerušil Švejka zuřivě předseda komise, „o vás už máme zprávy. Der Kerl meint: man wird glauben, er sei ein wirklicher Idiot... Žádnej

idiot nejste, Švejku, chytrej jste, mazanej jste, lump jste, uličník, všivák, rozumíte …”

„Poslušně hlásím, že rozumím.”

„Už jsem vám říkal, abyste držel hubu, slyšel jste?”

„Poslušně hlásím, že jsem slyšel, abych držel hubu.”

„Himlhergot, tak tu hubu držte, když jsem vám poručil, tak víte dobře, že nesmíte kušnit!”

„Poslušně hlásím, že vím, že nesmím kušnit.”

Vojenští páni podívali se na sebe a zavolali šikovatele.

„Tohoto muže,” řekl vrchní štábní lékař z komise, ukazuje na Švejka, „odvedete dolů do kanceláře a počkáte na naši relaci a raport. Na garnizónu už mu to kušnění vyženou z hlavy. Chlap je zdravej jako ryba, simuluje a ještě kušní a dělá si legraci ze svých představených. Myslí si, že jsou zde jen kvůli jeho zábavě, že je celá vojna legrace, špásovná věc. Oni vám to, Švejku, na garnizóně ukážou, že vojna není žádná sranda.”

Švejk odcházel s šikovatelem do kanceláře a po cestě přes nádvoří bručel si:

Vždycky jsem si myslel,
že je vojna špás,
že tam budu tejden nebo dvě neděle,
přijdu domů zas …

A zatímco na Švejka řval v kanceláři důstojník mající službu, že takoví chlapi, jako je Švejk, se mají střílet, komise nahoře v nemocničních pokojích pobíjela simulanty. Ze sedmdesáti pacientů zachránili se jen dva. Jeden, který měl uraženou nohu granátem, a druhý s opravdovým kostižerem.

Jedině ti neslyšeli slůvko „tauglich”, ostatní všichni, nevyjímaje ani tří umírajících souchotinářů, byli uznáni schopnými služby v poli, přičemž vrchní štábní lékař neodepřel si té příležitosti, aby si nezařečnil.

Jeho řeč byla propletena nejrozmanitějšími nadávkami a byla obsahově stručná. Všichni jsou dobytek a hnůj, a jedině budou-li bojovat statečně za císaře pána, mohou se vrátit do lidské společnosti a po válce jim bude odpuštěno, že se chtěli dostat z vojny a simulovali. On sám ale v to nevěří a myslí, že všechny čeká provaz.

Nějaký mladičký vojenský lékař, duše čistá doposud a nezkažená, požádal vrchního štábního, aby směl též promluvit. Jeho řeč lišila se od řeči jeho představeného optimismem a naivitou. Mluvil německy.

Mluvil dlouho o tom, že každý z těch, kteří opouští nemocnici, aby odešli ke svým plukům do pole, musí být vítězem i rytířem. On že jest přesvědčen, že budou zruční ve zbrani, na bojišti i čestní ve všech záležitostech válečných i soukromých. Že budou nepřemožitelnými válečníky, pamětlivými na slávu Radeckého i prince Eugena Savojského. Že zúrodní svou krví široká pole slávy mocnářství a vítězně dokonají úlohu, kterou jim předurčila historie. Ve smělé odvaze, pohrdajíce svými životy pořítí se kupředu pod rozstřílenými prapory svých regimentů k nové slávě, k novým vítězstvím.

Potom na chodbě řekl k tomu naivnímu muži vrchní štábní lékař: „Pane kolego, mohu vás ubezpečit, že je to všechno marné. Z těch lumpů by ani Radecký, ani ten váš princ Eugen Savojský nevychovali vojáky. Mluvit k nim andělsky nebo ďábelsky, to je všechno jedno. Je to banda.”

9´ ŠVEJK NA GARNIZÓNĚ

Posledním útočištěm lidí, kteří nechtěli jít do války, byl garnizón. Znal jsem jednoho suplenta, který nechtěl střílet jako matematik u artilérie a kvůli tomu ukradl hodinky jednomu nadporučíkovi, aby se dostal na garnizón. Učinil tak s plnou rozvahou. Válka mu neimponovala a neokouzlovala ho. Střílet do nepřítele a zabíjet na druhé straně šrapnely a granáty stejně takové nešťastné suplenty, matematiky, považoval za blbost.

„Nechci být nenáviděn pro své násilnictví," řekl si a ukradl s klidem hodinky. Zkoumali zprvu jeho duševní stav, a když prohlásil, že se chtěl obohatit, dopravili ho na garnizón. Bylo takových lidí víc, kteří seděli na garnizóně pro krádež nebo podvody. Idealisté i neidealisté. Lidé, kteří považovali vojnu za zdroj příjmů, různí ti účetní poddůstojníci v týlu i na frontě, kteří páchali všemožné podvody s menáží, s žoldem, a potom drobní zlodějové, tisíckrát poctivější než ti chlapi, kteří je sem poslali. Dále na garnizóně seděli vojáci pro různé jiné delikty, čistě vojenského rázu, porušení disciplíny, pokus vzpoury, dezerce. Potom zvláštním typem byli političtí, z kterých osmdesát procent bylo úplně nevinných a z kterých opět devětadevadesát procent bylo odsuzováno.

Aparát auditorů byl velkolepý. Takový soudní aparát má každý stát před všeobecným politickým, hospodářským i mravním úpadkem. Zář bývalé moci a slávy zachovává soudy s policií, četnictvem a prodajnou chátrou donášečů.

V každé vojenské části mělo Rakousko své špicly, udávající své druhy, kteří s nimi spali na kavalcích a na pochodu dělili se s nimi o chleba.

Státní policie dodávala také na garnizón materiál — pánové Klíma, Slavíček & comp. Vojenská cenzura dopravovala sem autory korespondence mezi frontou a těmi, které doma zanechali v zoufalství. Sem vodili četníci i staré výměnkáře, kteří posílali psaní na frontu, a vojenský soud házel jim na krk za jich slova útěchy a líčení bídy domácí po dvanácti letech.

Z hradčanského garnizónu vedla také cesta přes Břevnov na motolské cvičiště. Napřed šel v průvodu bodáků člověk s řetízky na rukách a za ním vůz s rakví. A na motolském cvičišti úsečný povel: „An! Feuer!" A po všech regimentech a batalionech četli plukovní rozkaz, že zas jednoho zastřelili pro vzpouru, když narukoval a pan hejtman sekl šavlí jeho ženu, která se nemohla od muže rozloučit.

A v garnizóně trojice: štábní profous Slavík, hejtman Linhart a šikovatel Řepa, přezvaný též „kat", vykonávali již svou úlohu. Kolik jich umlátili v samovazbě! Může být, že dnes hejtman Linhart i za republiky je dále hejtmanem. Přál bych si, aby mu byla započtena služební léta na garnizóně. Slavíček a Klíma od státní policie je započteny mají. Řepa se vrátil do civilu a vykonává dál své zaměstnání zednického mistra. Může být, že je členem vlasteneckých spolků v republice.

Štábní profous Slavík stal se zlodějem za republiky a je dnes zavřen.

Nezakotvil se chudák v republice jako jiní vojenští páni.

Je úplně přirozené, že štábní profous Slavík, když přejímal Švejka, vrhl na něho pohled plný němé výčitky:

„I ty máš porouchanou pověst, že jsi se dostal až sem mezi nás? My ti, chlapečku, pobyt zde osladíme, jako všem, kteří upadli v naše ruce, a ty naše ruce nejsou nějaké dámské ručky."

Aby pak dodal váhy svému pohledu, přiložil svou svalnatou, tlustou pěst Švejkovi pod nos a řekl:

„Čichni si, lumpe!"

Švejk si čichl a poznamenal:

„S tou bych nechtěl dostat do nosu, to voní hřbitovem."

Klidná, rozvážná řeč zalíbila se štábnímu profousovi. „He," řekl, šťouchaje Švejka pěstí do břicha, „stůj rovně, co máš v kapsách? Jestli máš cigareto, tak si ho můžeš nechat, a peníze dáš sem, aby ti je neukradli. Víc nemáš? Doopravdy nemáš? Nelži, lež se trestá."

„Kam ho dáme?" otázal se šikovatel Řepa.

„Dáme ho do šestnáctky," rozhodl se štábní profous, „mezi ty v podvlíkačkách, cožpak nevidíte, že je na spise napsáno panem hejtmanem Linhartem ‚Streng behüten, beobachten!'? — Jojo," prohlásil slavnostně k Švejkovi, „s neřádama se jedná neřádsky. Jestli se někdo vzpouzí, tak si ho odtáhneme do ajnclíku a tam mu přelámeme všechny žebra a necháme ho tam ležet, dokud nechcípne. Na to máme právo. Jako jsme to udělali s tím řezníkem, víte, Řepo?"

„Inu, dal nám práce, pane štábní profous," odpověděl snivě šikovatel Řepa, „to bylo tělo! Šlapal jsem po něm přes pět minut, než mu začly praskat žebra a lejt se krev z huby. A ještě deset dní byl živ. Hotovej nezmar."

„Tak vidíš, lumpe, jak to u nás chodí, když se někdo vzpouzí," končil svůj pedagogický výklad štábní profous Slavík, „nebo když chce utéct. To je vlastně sebevražda, která se u nás taky tak trestá. Nebo nedej pánbůh, aby tě, hajzlíku, napadlo, až přijde inspekce, si na něco stěžovat. Když inspekce přijde a optá se: ‚Máte nějakou stížnost?', tak musíš, smrade, stát hapták, zasalutovat a odpovědět: ‚Poslušně hlásím, že nemám, že jsem úplně spokojen.' — Jak to řekneš, hnuse, opakuj to!"

„Poslušně hlásím, že nemám, že jsem úplně spokojen," opakoval Švejk s takovým milým výrazem, že se štábní profous zmýlil a považoval to za upřímnou snahu a poctivost.

„Tak se vysvleč do podvlíkaček a půjdeš do šestnáctky," řekl vlídně, nepřidávaje ani lumpa, hnusa nebo smrada, jak měl ve zvyku.

V šestnáctce setkal se Švejk s devatenácti muži bez kalhot. To byli všichni, kteří měli na spisech napsanou poznámku „Streng behüten, beobachten!" a o které nyní pečovali velice starostlivě, aby jim neutekli.

Kdyby ty podvlékačky byly čisté a nebyly v oknech mříže, na první pohled dělalo by to dojem, že jste v šatně nějakých lázní.

Švejka přijal od šikovatele Řepy cimrkomandant, zarostlý chlap v rozhalené

košili. Zapsal si jeho jméno na kousek papíru visícího na zdi a řekl kněmu:

„Zejtra máme u nás divadlo. Povedou nás do kaple na kázání. My všichni v podvlíkačkách stojíme zrovna pod kazatelnou. To ti bude legrace!”

Jako ve všech věznicích a trestnicích, tak i na garnizóně těšila se domácí kaple velké oblibě. Nejednalo se o to, že by nucená návštěva vězeňské kaple sblížila návštěvníky s bohem, že by se vězňové více dověděli o mravnosti. O takové hlouposti nemůže být ani řeči.

Služby boží a kázání byly pěkným vytržením z nudy garnizónu. Nejednalo se o to, že jsou blíže bohu, ale že po cestě je naděje najíti na chodbách a cestou přes dvůr kousek odhozené cigarety nebo doutníku. Boha úplně zastrčil do ústraní malý špaček válející se beznadějně v plivátku nebo někde na zemi v prachu. Ten malinký páchnoucí předmět zvítězil nad bohem i nad spasením duše.

Potom ještě to kázání, ta zábava a legrace. Polní kurát Otto Katz byl přece jen roztomilý člověk. Jeho kázání byla neobyčejně poutavá, legrační, osvěžující tu nudu garnizónu. Uměl tak krásně žvanit o neskonalé milosti boží, sílit zpustlé vězně a muže zneuctěné. Uměl tak krásně vynadat z kazatelny i od oltáře. Uměl tak báječně řvát u oltáře své „Ite, missa est”, celé bohoslužby provést originelním způsobem a přeházet celý pořádek mše svaté, vymyslit si, když už byl hodně opilý, úplně nové modlitby a novou mši svatou, svůj ritus, něco, co zde ještě nebylo.

A potom ta švanda, když někdy sklouzl a upadl s kalichem, s velebnou svátostí nebo s mešní knihou, a hlasitě obviňuje ministranta z trestanecké roty, že mu úmyslně podrazil nohu, a hned mu před samou velebnou svátostí naparuje ajnclíčka a špangle.

A postižený má radost, neboť to patří k celé té švandě v trestanecké kapli. On hraje velkou úlohu v kuse a důstojně se jí zhostil.

Polní kurát Otto Katz, nejdokonalejší vojenský kněz, byl žid. To ostatně není nic divného. Arcibiskup Kohn byl také žid a ještě k tomu Macharův kamarád.

Polní kurát Otto Katz měl ještě pestřejší minulost než slavný arcibiskup Kohn.

Studoval obchodní akademii a sloužil jako jednoroční dobrovolník. A vyznal se tak dobře v směnečném právu a ve směnkách, že přivedl za ten rok obchodní firmu Katz a spol. k bankrotu tak slavnému a podařenému, že starý pán Katz odjel do Severní Ameriky, zkombinovav nějaké vyrovnání se svými věřiteli bez vědomí posledních i svého společníka, který odjel do Argentiny.

Když tedy mladý Otto Katz podělil firmou Katz a spol. nezištně Ameriku Severní i Jižní, octl se v situaci člověka, který nemá vůbec co dědit, neví, kam hlavu složit, a musí se dát na vojně aktivovat.

Předtím však vymyslil si jednoroční dobrovolník Otto Katz náramně slavnou věc. Dal se pokřtít. Obrátil se ke Kristu, aby mu pomohl udělat kariéru. Obrátil se k němu s naprostou důvěrou, že je to obchodní věc mezi ním a synem božím.

Křtili ho slavnostně v Emauzích. Sám páter Albán ho namáčel do křtitelnice. Byla to nádherná podívaná, byl u toho jeden nábožný major od pluku, kde Otto

Katz sloužil, jedna stará panna z ústavu šlechtičen na Hradčanech a nějaký otlemený zástupce konzistoře, který mu dělal kmotra.

Důstojnická zkouška dopadla dobře a nový křesťan Otto Katz zůstal na vojně. Zprvu se mu zdálo, že to půjde dobře, chtěl se dokonce dát na studování štábních kursů.

Ale jednoho dne se opil a šel do kláštera, zanechal šavle a chopil se kutny. Byl u arcibiskupa na Hradčanech a dostal se do semináře. Opil se namol před svým vysvěcením v jednom velmi pořádném domě s dámskou obsluhou v uličce za Vejvodovic a přímo z víru rozkoše a zábavy šel se dát vysvětit. Po vysvěcení šel k svému pluku o protekci, a když byl jmenován polním kurátem, koupil si koně a projížděl se po Praze a zúčastňoval se vesele všech pitek s důstojníky svého pluku.

Na chodbě domu, kde měl byt, velice často ozývaly se kletby neuspokojených věřitelů. Vodil si také do bytu holky z ulice nebo posílal si pro ně svého vojenského sluhu. Velmi rád hrával ferbla a byly jisté domněnky a předpoklady, že hraje falešně, ale nikdo mu nedokázal, že má schované eso v širokém rukávě své vojenské kleriky. V důstojnických kruzích zvali ho svatým otcem.

Na kázání se nikdy nepřipravoval, v čemž se lišil od svého předchůdce, který také navštěvoval garnizón. To byl člověk stižený utkvělou představou, že se mužstvo zavřené na garnizóně dá z kazatelny polepšit. Ten ctihodný kurát kroutil nábožně očima a vykládal zavřeným, že je nutná reforma nevěstek, reforma péče o neprovdanou matku, vypravoval o výchově nemanželských dětí. Jeho kázání byla abstraktního rázu a neměla nijaké spojitosti s přítomnou situací, nudila.

Naproti tomu polní kurát Otto Katz měl kázání, na která se všichni těšili.

Byl to slavnostní okamžik, když pokoj šestnáctku vedli v podvlékačkách do kaple, poněvadž oblékat je bylo spojeno s rizikem, že se někdo z nich ztratí. Postavili těch dvacet bílých podvlékaček a andělů pod kazatelnu. Někteří z nich, na které se štěstěna usmála, bagovali špačky, které našli po cestě, poněvadž neměli — jak přirozeno — kapsy a nebylo to kam schovat.

Kolem nich stáli ostatní vězňové garnizónu a libovali si pohledem na dvacet podvlékaček pod kazatelnou, na kterou vylezl polní kurát, břinkaje ostruhami.

„Habacht!" vykřikl, „k modlitbě, všichni za mnou, co já budu říkat! A ty vzadu, ty lumpe, nesmrkej do ruky, jsi v chrámu Páně, a to tě dám zavřít. Jestlipak jste, vy syčáci, ještě nezapomněli otčenáš? Tak to zkusíme — — — Nu, já věděl, že to nepůjde. Kdepak otčenáš, takhle dvě porce masa a fazulový salát, napráskat se, lehnout si na břicho na kavalec, dloubat se v nose a nemyslit na pánaboha, nemám pravdu?"

Podíval se z kazatelny dolů na dvacet bílých andělů v podvlékačkách, kteří se náramně dobře, stejně jako všichni, bavili. Vzadu hráli maso!

„Je to moc dobrý," zašeptal Švejk svému sousedovi, na kterém lpělo podezření, že za tři koruny usekl svému kamarádovi sekyrou všechny prsty na ruce, aby se ten dostal z vojny.

„Vono to ještě přijde,” byla odpověď, „dnes je zas pořádně nalítej, to zas bude povídat o trnitej cestě hříchu.”

Polní kurát byl opravdu dnes ve výtečné náladě. Sám ani nevěděl, proč to dělá, ale nakloňoval se neustále z kazatelny a byl by málem ztratil rovnováhu a přepadl.

„Zpívejte něco, hoši,” křičel dolů, „nebo chcete, abych vás naučil nové písničce? Tak zpívejte za mnou:

Ze všech znejmilejší
svou milou já mám,
nechodím tam za ní sám,
chodí za ní jiných více,
milenců má na tisíce,
a ta moje znejmilejší
je Panenka Maria — — —

Vy se tomu, holomci, nikdy nenaučíte,” pokračoval polní kurát, „já jsem pro to, všechny vás postřílet; rozumíte mně dobře?! Já to tvrdím z tohoto božího místa, ničemové, neboť bůh je něco, co se vás nebojí a co s vámi zatočí, až budete z toho pitomí, neboť vy váháte obrátit se ke Kristu a raději jdete po trnité cestě hříchu.”

„Už je to tady, je správně nalitej,” šeptal radostně soused Švejkovi.

„Trnitá cesta hříchu je, vy kluci pitomí, cesta boje s neřestmi. Vy jste marnotratní synové, kteří se raději válíte v ajnclíku, než byste se vrátili k Otci. Jen dále a výše upřete svůj zrak do výsosti nebes, i zvítězíte a uhostí se pokoj ve vaší duši, vy uličníci. Já bych si vyprosil, aby si tam vzadu někdo odfrkával. Není kůň a není v maštali, je v chrámu Páně. Na to vás upozorňuji, miláčkové moji. Tak kdepak jsem to přestal. Ja, über den Seelenfrieden, sehr gut. Pamatujte si, vy dobytku jeden, že jste lidi a že se musíte dívat i skrze temný mrak v daleký prostor a vědět, že zde trvá všechno jen do času, však bůh že je navěky. Sehr gut, nicht wahr, meine Herren? Já bych se měl dnem a nocí za vás modlit, aby milosrdný bůh, vy kluci pitomí, vlil svou duši ve vaše studená srdce a svou svatou milostí smyl hříchy vaše, abyste byli jeho navěky a aby vás, vy darebáci, vždycky miloval. To se ale mýlíte. Já vás do toho ráje uvádět nebudu —” Polní kurát škytl. „A nebudu,' opakoval umíněně, „nic pro vás neudělám, ani mne nenapadne, poněvadž jste nenapravitelní ničemové. Po cestách vašich vás nepovede dobrota Páně, dech lásky boží vás neprovane, poněvadž milému pánubohu ani nenapadne zabývat se s takovými lotry. Slyšíte to, vy tady dole v těch podvlékačkách?”

Dvacet podvlékaček podívalo se nahoru a řeklo jako jedním hlasem:

„Poslušně hlásíme, že slyšíme.”

„Nestačí jenom slyšet,” pokračoval ve svém kázání polní kurát, „temný mrak života, v němž žal vám boží úsměv nevezme, vy pitomci, neboť dobrota boží má také své meze, a ty mezku vzadu, se nekuckej, nebo tě dám zavřít, až budeš černej. A vy tam dole, nemyslete si, že jste v putyce. Bůh je nejvýš milosrdný, ale

jen pro pořádné lidi, a ne pro nějaký vyvrhely lidské společnosti, která se nespravuje jeho zákony ani dienstreglamá. To jsem vám chtěl říct. Modlit se neumíte a myslíte si, že chodit do kaple patří k nějaké legraci, že je zde nějaké divadlo nebo kinoteátr. A to vám vyženu z hlavy, abyste si nemyslili, že jsem zde kvůli tomu, abych vás bavil a dal vám nějakou radost do života. Rozsadím vás po ajnclíkách, to vám udělám, lumpové. Ztrácím s vámi čas a vidím, že je to všechno dočista marné. Že kdyby zde byl sám polní maršálek nebo arcibiskup, že se nenapravíte, neobrátíte k bohu. A přece si jednou na mne vzpomenete, že jsem to s vámi myslel dobře."

Mezi dvaceti podvlékačkami ozval se vzlykot. To se dal Švejk do pláče.

Polní kurát podíval se dolů. Tam stál Švejk a utíral si pěstí oči. Kolem bylo vidět radostný souhlas.

Polní kurát pokračoval, ukazuje na Švejka:

„Z toho člověka nechť si každý vezme příklad. Co dělá?Pláče. Neplač, povídám ti, neplač. Ty se chceš polepšit? To se ti, chlapečku, tak lehce nepodaří. Teď pláčeš, a až se odtud vrátíš do cimry, zas budeš stejně takový lump jako předtím. To musíš ještě moc přemýšlet o neskonalé milosti a milosrdenství božím, moc se starat, aby tvoje hřešící duše mohla nalézt ve světě tu pravou cestu, po které má kráčet. Dnes vidíme, že se nám zde rozbrečel jeden muž, který se chce obrátit, a co děláte vy ostatní? Docela nic. Tamhleten něco žvýká, jako kdyby jeho rodiče byli přežvýkavci, a tamhle zas si hledají v chrámu Páně vši v košili. Copak se nemůžete škrábat doma a musíte si to právě nechat na služby boží? Pane štábsprofous, vy si taky ničeho nevšímáte. Vždyť jste všichni vojáci, a ne nějací pitomí civilisti. Máte se přece chovat, jak se sluší na vojáky, třebas jste byli v kostele. Puste se, krucifix, do hledání boha a vši si hledejte doma. Tím jsem skončil, vy uličníci, a žádám od vás, abyste při mši chovali se slušně, aby se nestalo jako posledně, že si vzadu vyměňovali erární prádlo za chleba a žrali ho při pozdvihování."

Polní kurát sestoupil z kazatelny a odešel do sakristie, kam se za ním odebral štábní profous. Za chvíli štábní profous vyšel, obrátil se přímo k Švejkovi, vytáhl ho ze skupiny dvaceti podvlékaček a odvedl do sakristie.

Polní kurát seděl velice pohodlně na stole a kroutil si cigaretu.

Když Švejk vstoupil, řekl polní kurát:

„Tak vás tady mám. Já už jsem si všechno rozmyslil a myslím, že jsem vás prohlídl jaksepatří, rozumíš, chlape? To je první případ, aby se mně tady v kostele někdo rozbrečel."

Seskočil se stolu a cukaje Švejkovi za rameno křičel pod velkým, zasmušilým obrazem Františka Sáleského:

„Přiznej se, lumpe, žes brečel jen tak kvůli legraci?!"

A František Sáleský díval se tázavě z obrazu na Švejka. Z druhé strany, z jiného obrazu, díval se na Švejka vyjeveně nějaký mučedník, který měl právě v zadnici zuby od pily, jíž ho nějací neznámí římští žoldnéři pilovali. Na tváři mučedníka přitom nebylo znát žádného utrpení a též žádné radosti a mučednické záře. Tvářil se jen vyjeveně, jako by chtěl říct: Jakpak jsem vlastně

k tomuhle přišel, copak to, pánové, se mnou děláte?

„Poslušně hlásím, pane feldkurát," řekl rozvážně Švejk, sázeje všechno na jednu kartu, „že se zpovídám bohu všemohoucímu i vám, důstojný otče, který jste na místě božím, že jsem brečel opravdu jen kvůli legraci. Já jsem viděl, že k vašemu kázání schází jeden polepšenej hříšník, kterýho jste marně hledal ve vašem kázání. Tak jsem vám chtěl vopravdu udělat radost, abyste si nemyslel, že se nenajdou ještě spravedliví lidi, a sobě chtěl jsem udělat legraci, aby se mně vodlehčilo."

Polní kurát podíval se zkoumavě do prostodušné tváře Švejkovy. Sluneční paprsek zahrál si na zasmušilém obraze Františka Sáleského a teple ohřál vyjeveného mučedníka na stěně naproti.

„Vy se mně začínáte líbit," řekl polní kurát, sedaje opět na stůl. „Ke kterému regimentu patříte?" Počal škytat.

„Poslušně hlásím, pane feldkurát, že patřím i nepatřím k jednadevadesátýmu regimentu, že vůbec nevím, jak to vlastně se mnou je."

„A proč zde vlastně sedíte?" otázal se polní kurát, nepřestávaje škytat.

Z kaple nesly se sem zvuky harmonia, které zastupovalo varhany. Hudebník, jeden učitel zavřený pro dezerci, kvílel na harmoniu v nejtesklivějších církevních melodiích. Se škytáním polního kuráta splývaly ty zvuky v novou dórickou stupnici.

„Poslušně hlásím, pane feldkurát, že opravdu nevím, proč tu sedím, a že si nestěžuji, že tu sedím. Já mám jenom smůlu. Já myslím vždycky všechno dobře a nakonec se mně to vždycky vobrátí k tomu horšímu, jako tamhletomu mučedníkovi na tom obraze."

Polní kurát podíval se na obraz, usmál se a řekl:

„Vy se mně opravdu líbíte, na vás se musím přeptat u pana auditora a dál se s vámi bavit nebudu. Už abych měl tu mši svatou z krku! Kehrt euch! Abtreten!"

Když se Švejk vrátil do rodné skupiny podvlékaček pod kazatelnou, odpověděl na otázky, co mu chtěl v sakristii polní kurát, velice suše a stručně:

„Je vožralej."

Nový výkon polního kuráta, mše svatá, byla sledována všemi s velkou pozorností a netajenými sympatiemi. Jeden se dokonce vsadil pod kazatelnou, že polnímu kurátovi vypadne monstrance z ruky. Vsadil celou svou porci chleba proti dvěma fackám a vyhrál to.

To, co v kapli plnilo duše všech při pohledu na obřady polního kuráta, nebyl mysticismus věřících či zbožnost pravých katolíků. Byl to pocit takový jako v divadle, když neznáme obsah kusu, děj se zaplétá a my s dychtivostí čekáme, jak se to vyvine. Pohroužili se v obraz, který jim poskytoval s velkou obětavostí ten pan polní kurát u oltáře.

Oddali se v estetické požívání ornátu, který si polní kurát oblékl naruby, a s vroucím porozuměním a roznícením pozorovali všechno, co se děje u oltáře.

Zrzavý ministrant, dezertér z kostelnických kruhů, specialista v drobných krádežích u 28. pluku, snažil se poctivě vybavovat z paměti celý postup, techniku i text mše svaté. On byl současně i ministrantem, i nápovědou

polnímu kurátovi, který s naprostou lehkomyslností přehazoval celé věty a místo obyčejné mše dostal se v mešní knize až na roráty, které začal zpívat ku všeobecné spokojenosti obecenstva.

Neměl ani hlasu, ani hudebního sluchu a pod klenbou kaple ozvalo se takové kvičení a ječení jako v prasečím chlívku.

„Ten je ale dneska vožralej," s plným uspokojením a radostí říkali před oltářem, „ten ji má. Toho to zas chytlo! To se jistě vožral někde u holek."

A už asi potřetí ozýval se od oltáře zpěv polního kuráta „Ite, missa est!" jako válečný řev Indiánů, až se třásla okna.

Potom polní kurát podíval se ještě jednou do kalichu, nezbyla-li tam přece ještě kapka vína, učinil mrzutý posuněk a obrátil se kposluchačům:

„Tak teď už, lumpové, můžete jít domů, už je konec. Pozoroval jsem, že nejevíte tu pravou zbožnost, jakou máte mít, jste-li v kostele před tváří nejsvětější svátosti oltářní, vy uličníci. Tváří v tvář nejvyššímu bohu nestydíte se smát nahlas, kašlat a chrchlat, šoupat nohama, dokonce přede mnou, který tu zastupuji Panenku Marii, Krista Pána i Boha Otce, pitomci. Jestli se to příště bude opakovat, tak s vámi zatočím, jak se sluší a patří, a abyste věděli, že není jenom to jedno peklo, o kterém jsem vám předposledně kázal, ale že je i peklo na zemi, a jestli byste se i mohli spasit před tím prvním, před tímhle se mně nespasíte. Abtreten!"

Polní kurát, který tak krásně v praxi vyložil zatraceně starou věc, vězně navštěvovati, odešel do sakristie, převlékl se, dal si nalít z demižónu do konvice mešní víno, vypil je a s pomocí zrzavého ministranta vsedl na svého jezdeckého koně na dvoře přivázaného, ale pak si vzpomněl na Švejka, slezl a šel do kanceláře k auditorovi Bernisovi.

Vyšetřující auditor Bernis byl muž společnosti, půvabný tanečník a mravní zpustlík, který se zde strašně nudil a psal německé verše do památníků, aby měl pohotově vždy nějakou zásobu. Byl nejdůležitější složkou celého aparátu vojenského soudu, poněvadž měl tak hrozné množství restů a spletených akt, že uváděl v respekt celý vojenský soud na Hradčanech. Ztrácel obžalovací materiál a byl nucen vymýšlet si nový. Přehazoval jména, ztrácel nitě k žalobě a soukal nové, jak mu to napadlo. Soudil dezertéry pro krádež a zloděje pro dezerci. Pletl i politické procesy, které přitahoval ze vzduchu. Dělal nejrozmanitější hokuspokusy, aby usvědčil obžalované ze zločinů, o kterých se těm nikdy nezdálo. Vymýšlel si urážky veličenstva a vymyšlené inkriminované výroky přiřkl vždy někomu, jehož obžaloba či udání na něho se ztratilo v tom nepřetržitém chaosu úředních akt a přípisů.

„Servus," řekl polní kurát, podávaje mu ruku, „jak se daří?"

„Nevalně," odpověděl vyšetřující auditor Bernis, „přeházeli mně materiál, a pak se v tom ani čert nemůže vyznat. Včera jsem poslal nahoru už zpracovaný materiál o jednom chlapovi pro vzpouru, a vrátili mně to nazpátek, že v tom případě nejde o vzpouru, ale o krádež konzervy. A ještě jsem na to dal jiné číslo, ale jak na to přišli, to bůh suď." Auditor si odplivl.

„Chodíš ještě hrát karty?" otázal se polní kurát.

„S kartami jsem to všechno prohrál; posledně jsme hráli s tím plešatým plukovníkem makao a hodil jsem mu to všechno do chřtánu. Ale vím o jedné žábě. A co ty děláš, svatý otče?”

„Já potřebuji burše,” řekl polní kurát, „měl jsem posledně jednoho starého účetního bez akademického vzdělání, ale hovado první třídy. Pořád jen fňukal a modlil se, aby ho bůh chránil, tak jsem ho poslal s maršbataliónem na frontu. Povídá se, že ten baťák úplně rozsekali. Potom mně poslali jednoho chlapíka, který nic jiného nedělal, než že seděl v hospodě a pil na můj účet. To byl ještě snesitelný člověk, ale potily se mu nohy. Tak jsem ho poslal také s maršbataliónem. Dnes jsem našel při kázání jednoho chlapa, který se mně z legrace rozplakal. Takového člověka bych potřeboval. Jmenuje se Švejk a sedí na šestnáctce. Rád bych věděl, proč ho zavřeli a jestli by to nešlo nějak udělat, abych ho mohl vzít odtud.”

Auditor hledal v zásuvkách akta týkající se Švejka, ale nemohl jako vždy ničeho najít.

„Bude to mít hejtman Linhart,” řekl po dlouhém hledání, „čertví kam se u mne ta všechna akta ztrácejí. Patrně jsem je poslal k Linhartovi. Hned tam zatelefonuji — — — Haló, zde nadporučík auditor Bernis, pane hejtmane. Já bych prosil, nemáte-li tam spisy týkající se jakéhosi Švejka … Že musí být Švejk u mne? To se divím … Že jsem to od vás přejímal? To se opravdu divím… Sedí na šestnáctce … Já vím, pane hejtmane, že šestnáctku mám já. Ale já myslil, že spisy o Švejkovi se tam někde u vás válejí… Že si vyprošujete, abych tak s vámi mluvil? Že se u vás nic neválí? Haló, haló …”

Auditor Bernis se posadil ke stolu a rozhořčeně odsuzoval nepořádky ve vedení vyšetřování. Mezi ním a hejtmanem Linhartem panovalo již dávno nepřátelství, v kterém byli velice důslední. Dostal-li se spis patřící Linhartovi do rukou Bernise, založil ho Bernis, že se nikdo v tom nevyznal. Linhart dělal totéž se spisy patřícími Bernisovi. Ztráceli si navzájem přílohy.[2]

(Spisy o Švejkovi byly nalezeny v archívu vojenského soudu teprve až po převratu s touto relací: „Hodlal odhodit pokryteckou masku a vystoupit veřejně proti osobě našeho panovníka a našemu státu.” Spisy byly zastrčeny do spisů týkajících se jakéhosi Josefa Koudely. Na obálce byl křížek a pod ním „Vyřízeno” a datum.)

„Tak se mně Švejk ztratil,” řekl auditor Bernis; „dám si ho zavolat, a jestli se k ničemu nepřizná, tak ho pustím a dám ho odvést k tobě a ty už si to vyjednáš u regimentu.”

Po odchodu polního kuráta dal si auditor Bernis předvésti Švejka a nechal ho stát u dveří, poněvadž právě dostal telefonogram od policejního ředitelství, že vyžadovaný materiál k obžalovacímu spisu číslo 7267, týkající se pěšáka Maixnera, byl přijat v kanceláři číslo 1 s podpisem hejtmana Linharta.

Mezi tou dobou prohlížel si Švejk auditorovu kancelář. Že by činila velice příznivý dojem, zejména fotografiemi na stěnách, nedá se říci. Byly to fotografie různých exekucí, provedených armádou v Haliči i v Srbsku. Umělecké fotografie s vypálenými chalupami a se stromy, jichž větve se skláněly pod tíhou

oběšených. Zejména pěkná byla fotografie ze Srbska s pověšenou rodinou. Malý hoch, otec i matka. Dva vojáci s bajonetem hlídají strom s popravenými a nějaký důstoj- ník jako vítěz stojí v popředí a kouří cigaretu. Na druhé straně v pozadí vidět polní kuchyň v práci.

„Tak jak je to s vámi, Švejku?” otázal se auditor Bernis, když uložil telefonogram ad acta, „co jste provedl? Chtěl byste se přiznat, nebo čekat, až bude na vás sestavena žaloba? Takhle to dál nejde. Nemyslete si, že jste před nějakým soudem, kde vás vyšetřují pitomí civilisti. U nás jsou vojenské soudy, k. u. k. Militärgericht. Jediným vaším spasením od přísného a spravedlivého trestu může být, že se přiznáte.”

Auditor Bernis měl zvláštní metodu, když ztratil materiál proti obžalovanému. Jak vidíte, nebylo v tom zcela nic zvláštního a také se nesmíme divit, že výsledky takového vyšetřování a výslechu rovnaly se v každém případě nule.

A tu auditor Bernis cítil se být vždy tak prozíravým, že nemaje materiálu proti obviněnému, neznaje, z čeho ho viní, proč tu sedí na garnizónu, pozorováním chování a fyziognomie předvedeného k výslechu kombinoval, proč asi toho člověka zavřeli na garnizón.

Jeho prozíravost a znalost lidí byla tak veliká, že jednoho cikána, který se dostal od svého pluku na garnizón pro krádež několika tuctů prádla (byl k ruce skladníkovi ve skladišti), obvinil z politických zločinů, že prý někde v hospodě mluvil s vojáky o zřízení samostatného národního státu ze zemí koruny české a Slovenska se slovanským králem v čele.

„My máme dokumenty,” řekl nešťastnému cikánovi, „vám nezbývá než se přiznat, v které hospodě jste to mluvil a od jakého pluku byli ti vojáci, kteří vás poslouchali, a kdy to bylo.”

Nešťastný cikán si vymyslil i datum, i hospodu, i od kterého pluku byli jeho domnělí posluchači, a když šel od výslechu, utekl vůbec z garnizónu.

„Vy se nechcete přiznat k ničemu,” řekl auditor Bernis, když Švejk hrobově mlčel, „vy nechcete říct, proč jste zde, proč vás zavřeli? Mně byste to alespoň mohl říct, než vám to řeknu sám. Upozorňuji vás ještě jednou, abyste se přiznal. Je to pro vás lepší, poněvadž to usnadní vyšetřování a zmírňuje to trest. To je stejné u nás jako u civilistů.”

„Poslušně hlásím,” ozval se dobrácký hlas Švejkův, „že jsem zde v garnizónu jako nalezenec.”

„Jak to myslíte?”

„Poslušně hlásím, že to mohu vysvětlit náramně jednoduchým způsobem. U nás v ulici je uhlíř a ten měl úplně nevinnýho dvouletýho chlapečka a ten jednou se dostal pěšky z Vinohrad až do Libně, kde ho strážník našel sedět na chodníku. Tak toho chlapečka odved na komisařství a zavřeli je tam, to dvouletý dítě. Byl, jak vidíte, ten chlapeček úplně nevinnej, a přece byl zavřenej. A kdyby byl uměl mluvit a někdo se ho ptal, proč tam sedí, tak by taky nevěděl. A se mnou je něco podobnýho. Já jsem taky nalezenec.”

Bystrý pohled auditorův přelétl Švejkovu postavu i obličej a rozbil se o ně.

Taková lhostejnost a nevinnost zářila z celé té bytosti stojící před auditorem, že Bernis začal chodit rozčileně po kanceláři, a kdyby byl neslíbil polnímu kurátovi, že mu pošle Švejka, čertví jak by to se Švejkem bylo dopadlo. Konečně se však zastavil opět u svého stolu. „Poslyšte," řekl k Švejkovi, který se lhostejně díval před sebe, „jestli se ještě jednou s vámi setkám, tak na to budete pamatovat. — Odveďte ho!"

Když Švejka odváděli zpět na šestnáctku, dal si auditor Bernis zavolat štábního profousa Slavíka.

„Do dalšího rozhodnutí," řekl stručně, „posílá se Švejk k dispozici pana polního kuráta Katze. Vyhotovit propouštěcí papíry a odvést se dvěma muži Švejka k panu polnímu kurátovi."

„Dát mu řetízky na cestu, pane nadporučíku?" Auditor uhodil pěstí do stolu:

„Vy jste vůl. Řekl jsem vám přeci jasně, vyhotovit propouštěcí papíry."

A všechno, co se nashromáždilo za den v duši auditorově, hejtman Linhart i Švejk, vylilo se jako dravá řeka na štábního profousa a končilo slovy:

„ A nyní chápete, že jste korunovaný vůl?"

Má se sice tak říkat jen králům a císařům, ale ani prostý štábní profous, hlava nekorunovaná, nebyl s tím spokojen. Odcházeje od auditora, zkopal na chodbě trestance konkaře, dělajícího úklid na chodbě.

Co se týká Švejka, umínil si štábní profous, že Švejk musí alespoň jednu noc přespat ještě na garnizóně, aby také ještě něčeho užil.

— — — — — —

Noc strávená na garnizóně patří vždy k milým vzpomínkám.

Vedle šestnáctky byl ajnclík, ponurá díra — samovazba, odkud i tu noc ozývalo se vytí nějakého zavřeného vojáka, kterému šikovatel Řepa pro nějaký disciplinární přestupek z rozkazu štábního profousa Slavíka lámal žebra.

Když vytí utichlo, bylo slyšet v šestnáctce praskání vší, které se dostaly mezi prsty vězňů při prohlídce.

Nad dveřmi v otvoru ve zdi petrolejová lampa, opatřená mřížovaným chránítkem, vydávala matné světlo a čoudila. Zápach petroleje mísil se s přirozenými výpary lidských nemytých těl a se zápachem kyblíku, který po každém upotřebení rozhrnul svou hladinu, aby vrhl novou vlnu zápachu do šestnáctky.

Špatná výživa činila u všech obtížným proces trávení a většina trpěla na větry, které vypouštěli do nočního ticha, odpovídajíce si těmi signály navzájem za různých žertů.

Na chodbách bylo slyšet odměřený krok hlídek, občas otevřel se otvor ve dveřích a kukátkem se díval bachař. Na středním kavalci ozývalo se tiché vypravování:

„Než jsem chtěl utéct a než mne potom sem dali mezi vás, byl jsem na čísle dvanáct. Tam jsou jako ti lehčí. Jednou vám tam přivedli jednoho člověka, odněkud z venkova. Dostal ten milý člověk čtrnáct dní, poněvadž u sebe nechával přespávat vojáky. Napřed se myslilo, že je to spiknutí, ale pak se vysvětlilo, že to dělal za peníze. Měl být mezi těma nejlehčíma zavřenej, ale

poněvadž tam bylo plno, tak se dostal mezi nás. A co si ale všechno s sebou nepřines z domova a co mu ještě neposlali, poněvadž měl nějak dovoleno, že může se stravovat sám a sobě přilepšit. I kouřit měl dovoleno. Měl dvě šunky, takový obrovský pecny chleba, vejce, máslo, cigarety, tabák, nu zkrátka na co si člověk pomyslí, to měl s sebou ve dvou baťochách. A chlap si myslel, že to musí sežrat sám. Začali jsme na něm loudit, když se nedovtípil, že se musí s námi dělit, jako se dělili ti druzí, když něco dostali, ale on chlap lakomá, že prý ne, že bude čtrnáct dní zavřenej a že by si zkazil žaludek tou kapustou a shnilýma bramborama, co nám dávají na mináž. Prej nám dá celou svou mináž i komisárek, vo to prý nestojí, ať prej si to dělíme mezi sebou anebo po poradě se střídáme. Řeknu vám, že to byl takovej fajnovej člověk, že si nechtěl ani na ten kyblík sedat a čekal až na druhej den na procházce, že to udělá na dvoře na latríně. Byl takovej rozmazlenej, že si dokonce přines s sebou klozetovej papír. Řekli jsme mu, že se mu vykašlem na tu jeho porci, a trpěli jsme den, druhej, třetí. Chlap žral šunku, mazal si máslo na chleba, loupal si vajíčka, zkrátka žil. Kouřil cigarety a ani šluka nechtěl nikomu dát. My prej nesmíme kouřit, a kdyby to viděl bachař, že nám dává šluka, že prej by ho zavřeli. Jak říkám, my jsme trpěli tři dny. Na čtvrtý den v noci jsme to udělali. Chlap se ráno probudí, a to jsem vám zapomněl říct, že se vždycky ráno, v poledne i večer, než se začal cpát, modlil, dlouho modlil. Tak se pomodlí a hledá svoje baťochy pod pryčnou. Jó, baťochy tam byly, ale vysušený, scvrklý jako sušená švestka. Začal křičet, že je vokradenej, že mu tam nechali jen klozetovej papír. Pak zas myslel asi pět minut, že si děláme legraci, že jsme to někam poschovávali. Povídá ještě tak vesele: ‚Já vím, vy jste šizuňkové, já vím, že mně to vrátíte, ale povedlo se vám to.' Byl tam mezi náma jeden Libeňák a ten povídá: ‚Vědí co, přikryjou se dekou a počítají do deseti. A pak se podívají do těch svejch baťochů.' Přikryl se jako poslušnej chlapec a počítá: ‚Jedna, dvě, tři…' A ten Libeňák povídá znova: ‚To nesmějí tak rychle, to musejí hodně pomalu.' A tak von pod tou dekou počítá pomalu, v přestávkách: ‚Jedna — dvě — tři…' Když přepočítal deset, vylez z kavalce a prohlíd si svoje baťochy. ‚Ježíšmarjá, lidičky,' začal křičet, ‚vždyť jsou prázdný, jako byly dřív!' A přitom ten jeho blbej obličej, mohli jsme všichni puknout od smíchu. Ale ten Libeňák povídá: ‚Zkusejí to ještě jednou.' A věříte, že byl takovej blbej z toho ze všeho, že to ještě jednou zkusil, a když viděl, že zas tam nic nemá než ten klozetovej papír, začal mlátit do dveří a křičet: ‚Vokradli mne, vokradli mne, pomóc, votevřte, prokristapána, votevřte.' Tak tam hned přilítli, zavolali štábního profousa a šikovatele Řepu. My všichni jeden jako druhý říkáme, že se zbláznil, že včera i dlouho do noci žral a že to všechno sežral. A von jen plakal a pořád říkal: ‚Vždyť někde musejí bejt drobečky.' Tak hledali drobečky a nenašli, poněvadž tak chytrý jsme byli taky. Co jsme sami nemohli sežrat, poslali jsme poštou na šňůře do druhýho poschodí. Nemohli nám nic dokázat, ačkoliv ten blbec pořád ved svou: ‚Dyť ty drobečky někde musejí bejt.' Celej den vám nic nežral a dával pozor, jestli někdo něco nejí nebo nekouří. Druhej den se k obědu ještě také netknul mináže, ale večer mu šly ty shnilé brambory a kapusta k duhu, jenomže se už nemodlil jako dřív, než se

dával do šunky a do vajíček. Potom tam jeden od nás dostal zvenčí ňákým způsobem dramky, a to začal s náma ponejprv mluvit, abychom prý mu dali šluka. Nedali jsme mu nic.”

„Já jsem měl strach, že jste mu toho šluka dali,” poznamenal Švejk, „to byste zkazil celý vypravování. Takový šlechetnosti jsou jenom v románech, ale na garnizóně za takovejch okolností by to byla blbost.”

„A deku jste mu nedali?” ozval se čísi hlas.

„Na to jsme zapomněli.”

Nastala tichá debata, měl-li dostat ke všemu deku či ne. Většina byla pro.

Vypravování pomalu zatichalo. Usínali, škrábajíce se pod paždí, na prsou a na břiše, kde se v prádle vši nejvíce drží.

Usínali, dávajíce si zavšivené deky přes hlavu, aby je nerušilo světlo petrolejové lampy…

Ráno v osm hodin vyzvali Švejka, aby šel do kanceláře.

„Po levej straně u dveří kanceláře je plivátko, tam házejí špačky,” poučoval Švejka jeden. „Potom v prvním poschodí jdeš také kolem jednoho. Metou chodby až v devět, tak tam něco bude.”

Ale Švejk zklamal jejich naděje. Nevrátil se více do šestnáctky. Devatenáct podvlékaček kombinovalo a hádalo všelijaké věci.

Nějaký pihovatý voják od zeměbrany, který měl největší fantazii, rozhlásil, že Švejk střelil po svém hejtmanovi a že dnes ho odvedli na motolské cvičiště na popravu.

10´ ŠVEJK VOJENSKÝM SLUHOU U POLNÍHO KURÁTA

(1)

Znovu počíná jeho odysea pod čestným průvodem dvou vojáků s bajonety, kteří ho měli dopravit k polnímu kurátovi.

Jeho průvodčí byli mužové, kteří se doplňovali navzájem. Jestli jeden z nich byl čahoun, druhý byl malý, tlustý. Čahoun kulhal na pravou nohu, malý voják na levou. Oba sloužili v týlu, poněvadž byli kdysi do války úplně zproštěni vojenské služby.

Šli vážně vedle chodníku a dívali se občas úkosem na Švejka, který kráčel uprostřed a salutoval kdekomu. Jeho civilní šaty ztratily se ve skladišti garnizónu i s jeho vojenskou čepicí, s kterou šel na vojnu. Nežli ho propustili, dali mu starý vojenský mundúr, který patřil nějakému břicháči a o hlavu většímu, než byl Švejk.

Do kalhot, které měl na sobě, byli by se vešli ještě tři Švejkové. Nekonečné faldy od noh až přes prsa, kam až sahaly kalhoty, mimovolně způsobovaly obdiv diváků. Ohromná blůza se záplatami na loktech, zamaštěná a špinavá, klátila se na Švejkovi jako kabát na hastrošovi. Kalhoty visely na něm jako kostým na klaunovi z cirku. Vojenská čepice, kterou mu též na garnizóně vyměnili, šla mu přes uši.

Na úsměvy diváků odpovídal Švejk měkkým úsměvem, teplem a něhou svých dobráckých očí.

A tak šli do Karlina, do bytu polního kuráta.

První promluvil na Švejka malý tlustý. Byli právě na Malé Straně dole pod podloubím.

„Odkud jseš?” otázal se malý tlustý.

„Z Prahy.”

„A neutečeš nám?”

Do rozmluvy vmísil se čahoun. Je to prazvláštní zjev, že jestli malí, tlustí bývají povětšině dobromyslnými optimisty, čahouni, vytáhlí bývají naopak skeptiky.

A proto čahoun řekl k malému: „Kdyby moh, tak by utek.”

„A proč by utíkal,” ozval se malý tlouštík, „je tak jako tak na svobodě, venku z garnizónu. Tady to nesu v paketu.”

„A co tam je v tom paketu k polnímu kurátovi?” otázal se čahoun.

„To já nevím.”

„Tak vidíš, nevíš a mluvíš.”

Šli přes Karlův most za naprostého mlčení. V Karlově ulici promluvil opět

malý tlustý na Švejka:

„Nevíš, proč tě vedeme k polnímu kurátovi?”

„Ke zpovědi,” řekl ledabyle Švejk, „zítra mne budou věšet. To se vždycky tak dělá a říká se tomu duchovní outěcha.”

„A proč tě budou jako tento …,” otázal se opatrně čahoun, zatímco tlustý soustrastně se podíval na Švejka. Oba byli řemeslníci z venkova, otcové rodin.

„Já nevím,” odpověděl Švejk, usmívaje se dobrácky, „já o ničem nevím. Patrně to bude osud.”

„Asis se narodil na nešťastné planetě,” znalecky a se soucitem poznamenal malinký, „u nás v Jasenné u Josefova ještě za pruský války pověsili také tak jednoho. Přišli pro něho, nic mu neřekli a v Josefově ho pověsili.”

„Já myslím,” řekl skeptický čahoun, „že pro nic a za nic člověka nevěší, že musí být k tomu vždycky nějaká příčina, aby se to mohlo odůvodnit.”

„Když není válka,” poznamenal Švejk, „tak se to odůvodňuje, ale ve válce se na jednoho člověka nebere zřetel. Má padnout na frontě, nebo bejt pověšenej doma. Pěšky jako za vozem.”

„Poslouchej, nejsi ty nějakej politickej?” otázal se čahoun. V přízvuku jeho otázky bylo znát, že začíná být Švejkovi nakloněn.

„Politickej jsem až moc,” usmál se Švejk.

„Nejsi národní socialista?” Nyní počal být malý tlustý opatrným. Vmísil se do toho. „Co je nám do toho,” řekl, „je všude plno lidí a pozorujou nás. Aspoň kdybychom někde v průjezdě mohli sundat bodla, aby to tak nevypadalo. Neutečeš nám? My bychom měli z toho nepříjemnosti. Nemám pravdu, Toníku?” obrátil se k čahounovi, který potichu řekl:

„Bodla bychom mohli sundat. Je to přece náš člověk.” Přestal být skeptikem a duši jeho naplnila soustrast k Švejkovi. Hledali tedy vhodný průjezd, kde sňali bodáky, a tlustý dovolil Švejkovi, aby kráčel vedle něho.

„Kouřil bys, viď,” řekl, „jestlipak …” Chtěl říct: „Jestlipak ti dají také zakouřit, než tě pověsí,” ale nedokončil větu, vyciťuje, že by to byla beztaktnost.

Zakouřili si všichni a průvodčí Švejkovi počali sdělovat jemu o svých rodinách na Královéhradecku, o ženách, dětech, o kousku políčka, o jedné krávě.

„Já mám žízeň,” řekl Švejk.

Čahoun s malým podívali se na sebe.

„Někam na jednu bychom také šli,” řekl malý, vyciťuje čahounův souhlas, „ale někam, kde by to nebylo nápadný.”

„Pojďme na Kuklík,” vybízel Švejk, „kvéry si dáte do kuchyně, hostinský Serabona je sokol, toho se nemusíte bát. — Hrajou tam na housle a na harmoniku,” pokračoval Švejk, „a chodějí tam pouliční holky a různá jiná dobrá společnost, která nesmí do Reprezenťáku.”

Čahoun s malým podívali se ještě jednou na sebe a pak řekl čahoun: „Tak tam půjdem, do Karlina je ještě daleko.”

Po cestě jim Švejk vypravoval různé anekdoty a v dobré náladě vstoupili na Kuklík a udělali to tak, jak Švejk radil. Ručnice uschovali v kuchyni a šli do

lokálu, kde housle a harmonika naplňovaly místnost zvuky oblíbené písně „Na Pankráci, tam na tom vršíčku, stojí pěkné stromořadí…”

Nějaká slečna, která seděla na klíně vyžilému mladíkovi s hladce učesanou pěšinkou, zpívala chraplavým hlasem: „Měl jsem holku namluvenou, jinej mně za ní chodí.”

U jednoho stolu spal opilý sardinkář, chvílemi se probouzel, uhodil pěstí do stolu, zabreptal: „Nejde to,” a zas spal dál. Za kulečníkem pod zrcadlem seděly jiné tři slečny a pokřikovaly na nějakého konduktéra od dráhy: „Mladej pane, dají nám vermut.” U hudby hádali se dva, že nějakou Mařku včera lízla patrola. Jeden to viděl na vlastní oči a druhý tvrdil, že šla s nějakým vojákem se vyspat k Valšům do hotelu.

U samých dveří seděl voják s několika civilisty a vykládal jim o svém zranění v Srbsku. Měl obvázanou ruku, plné kapsy cigaret, které od nich dostal. Říkal, že už nemůže pít, a jeden z té společnosti, plešatý dědek, neustále ho vybízel:

„Jen pijte, vojáčku, kdoví jestli se ještě sejdem. Mám vám dát něco zahrát? Máte rád ‚Osiřelo dítě'?”

To byla totiž píseň plešatého dědka a opravdu již za chvíli housle i harmonika zakvílely, přičemž dědkovi vstoupily slzy do očí a on zpíval třaslavým hlasem: „Když už rozum bralo, na mámu se ptalo, na mámu se ptalo …”

Od druhého stolu ozvalo se: „Nechaj si to. Jdou se vycpat. Pověsej si to na hřebík. Odprejsknou s tím sirotkem.”

A jako poslední trumf počal nepřátelský stůl zpívat: „Loučení, ach loučení, mé srdéčko je celý zhroucený, zhroucený…”

„Franto,” volali na raněného vojáka, když přezpívali, zahlušivše ‚Osiřelé dítě', „nech už je bejt a pojď si k nám sednout. Vykašli se už na ně a pošli sem cigarety! Budeš je bavit, nádivy.”

Švejk se svými průvodčími dívali se se zájmem na to všechno.

Švejk vžil se ve vzpomínky, když tu často sedával do vojny. Jak sem chodil policejní komisař Drašner na policejní prohlídku a prostitutky jak se ho bály a skládaly na něho písničky s obsahem opačným. Jak právě jednou zpívaly chórem:

Za pana Drašnera
stala se tu mela,
Mařena byla vožralá
a Drašnera se nebála.

Vtom přišel Drašner se svým průvodem, strašný a neúprosný. Bylo to, jako když střelí do koroptví. Civilní strážníci seřadili to všechno do houfu. I on, Švejk, byl tenkrát v tom houfu, poněvadž při své smůle řekl komisaři Drašnerovi, když ho vyzval, aby se legitimoval: „Mají na to povolení od policejního ředitelství?”

Švejk vzpomínal též na jednoho básníka, který tu sedával pod zrcadlem a v tom všeobecném ruchu Kuklíku, zpěvu a pod zvuky harmoniky psával básničky

a pročítal je prostitutkám.

Naproti tomu u Švejkových průvodčí nebylo žádných podobných reminiscencí. Bylo to pro ně něco zcela nového. Začínalo se jim to líbit. První z nich, který našel zde úplného uspokojení, byl malý tlustý, neboť tací lidé, kromě svého optimismu, mají velký sklon být epikurejci. Čahoun chvíli sám s sebou zápasil. A jako ztratil již svůj skepticismus, ztrácel pomalu i svou odměřenost a zbytek rozvahy.

„Já si zatancuji," řekl po pátém pivě, když viděl, jak tancují páry šlapáka.

Malý oddal se úplně požitkářství. Vedle něho seděla jedna slečna, mluvila oplzle, a oči mu jen hrály.

Švejk pil. Čahoun přetancoval a vrátil se se svou tanečnicí ke stolu. Potom zpívali, tančili, neustále pili, poplácávali své společnice. A v atmosféře prodejné lásky, nikotinu a alkoholu kroužilo nenápadně staré heslo „Po nás ať přijde potopa!"

Odpůldne k nim přisedl nějaký voják a nabízel se, že jim udělá za pětku flegmónu a otravu krve. Má s sebou injekční stříkačku a stříkne jim do nohy nebo do ruky petrolej.[3] Budou s tím ležet nejmíň dva měsíce, a jestli budou krmit ránu slinami, tak třebas půl roku, a musí je pustit úplně z vojny.

Čahoun, který úplně již ztratil všechnu duševní rovnováhu, dal si na záchodě od vojáka stříknout petrolej pod kůži do nohy.

Když se schylovalo již k večeru, navrhl Švejk, aby nastoupili cestu k polnímu kurátovi. Malý tlouštík, který už začal breptat, sváděl Švejka, aby ještě počkal. Čahoun byl také toho mínění, že polní kurát může čekat. Švejkovi se však přestalo již na Kuklíku líbit, a proto jim pohrozil, že půjde sám.

Tak šli, ale musel jim slíbit, že se všichni ještě někde zastaví.

Stavili se za Florencí v malé kavárničce, kde tlustý prodal své stříbrné hodinky, aby se mohli ještě dále veselit.

Odtamtud už je Švejk vedl pod paždí. Dalo mu to strašně mnoho práce. Neustále jim nohy podklesávaly a chtěli stále ještě jít někam. Malý a tlustý byl by málem ztratil paket k polnímu kurátovi, tak byl Švejk nucen nésti paket sám.

Švejk je neustále musel upozorňovat, když šel naproti důstojník nebo nějaká šarže. Po nadlidském úsilí a namáhání podařilo se Švejkovi přivléct je k domu v Královské třídě, kde bydlel polní kurát.

Sám jim nastrčil bajonety na ručnice a přinutil je dloubnutím pod žebra, aby ho vedli oni, a ne on je.

V prvém poschodí, kde byla navštívenka na dveřích bytu „Otto Katz, Feldkurat", přišel jim otevřít nějaký voják. Z pokoje ozývaly se hlasy a cinkot lahví a sklenic.

„Wir — melden — gehorsam — Herr — Feldkurat," řekl namáhavě čahoun, salutuje vojákovi, „ein — Paket — und ein Mann gebracht."

„Lezte dál," řekl voják, „kdepak jste se tak zřídili? Pan feldkurát je taky…" Voják si odplivl.

Voják odešel s paketem. Čekali v předsíni dlouho, až se otevřely dveře a jimi nevešel, ale vletěl do předsíně polní kurát. Byl jen ve vestě, v ruce držel doutník.

„Tak už jste tady,” řekl k Švejkovi, „a to vás přivedli. É — nemáte sirky?”
„Poslušně hlásím, pane feldkurát, že nemám.”
„É — a proč nemáte sirky? Každý voják má mít sirky, aby si mohl zapálit. Voják, který nemá sirky, je … Co je?”
„Je, poslušně hlásím, bez sirek,” odpověděl Švejk.
„Velice dobře, je bez sirek a nemůže nikomu připálit. Tak to by bylo jedno a teď to druhé. Nesmrdějí vám nohy, Švejku?”
„Poslušně hlásím, že nesmrdějí.”
„Tak to by bylo to druhé. A teď to třetí. Pijete kořalku?”
„Poslušně hlásím, že kořalku nepiju, jenom rum.”
„Dobře, podívejte se tady na toho vojáka. Toho jsem si vypůjčil na dnešek od obrlajtnanta Feldhubra, je to jeho pucflek. A ten nic nepije, je ab-ab-abstinent, a proto půjde s marškou. Poponěvadž takového člověka nemohu potřebovat. To není pucflek, to je kráva. Ta pije taky jenom vodu a bučí jako vůl. — Ty jsi abstinent,” obrátil se na vojáka, „že se nenestydíš, pitomče. Zasloužíš pár facek.”
Polní kurát obrátil svou pozornost na ty, kteří Švejka přivedli a kteří ve snaze rovně stát klátili sebou, marně se opírajíce o své ručnice.
„Vy jste se o-opili,” řekl polní kurát, „opili jste se ve službě a za to vás dám za-zavřít. Švejku, vy jim vezmete ručnice a odvedete je do kuchyně a budete je hlídat, dokud nepřijde patrola, aby je odvedla. Já hned zatelefonu-nu-nu-ju do kasáren.”
A tak slova Napoleonova „Na vojně se mění situace každým okamžikem” došla i zde svého úplného potvrzení.
Ráno ho ti dva vedli pod bajonety a báli se, aby jim neutekl, pak je sám přived, a nakonec je musel hlídat sám.
Zprvu si dobře neuvědomili toho obratu, až když seděli v kuchyni a u dveří viděli stát Švejka s ručnicí a bajonetem.
„Já bych něco pil,” povzdechl malý optimista, kdežto čahoun dostal opět záchvat skepticismu a řekl, že je to všechno mizerná zrada. Jal se hlasitě obviňovat Švejka, že je přivedl do toho postavení, a vyčetl mu, že prý jim sliboval, že bude zítra oběšenej, a teď že je vidět, že to je legrace i s tou zpovědí, i s tím oběšením.
Švejk mlčel a přecházel u dveří.
„Volové jsme byli,” křičel čahoun.
Nakonec vyslechnuv všechna obvinění prohlásil Švejk:
„Nyní alespoň vidíte, že vojna není žádný med. Já konám svou povinnost. Já jsem se stejně do toho dostal tak jako vy, ale v obecnej řeči se říká, že se na mne štěstěna usmála.”
„Já bych něco pil,” opakoval zoufale optimista.
Čahoun vstal a šel ke dveřím vrávoravým krokem. „Pust nás domů,” řekl Švejkovi, „kolego, neblbni.”
„Jdi vode mě,” odpověděl Švejk, „já vás musím hlídat. Teď se neznáme.”
Ve dveřích objevil se polní kurát: „Já, já se nijak nemohu do těch kasáren

dozvonit, tak jděte domů a pa-pamatujte si, že ve službě se chlastat ne-nesmí. Marš!”

Ku cti pana polního kuráta budiž řečeno, že do kasáren netelefonoval, poněvadž neměl doma telefonu a mluvil do stojanu na žárovku.

(2)

Již třetí den byl Švejk sluhou polního kuráta Otto Katze a za tu dobu viděl ho jen jednou. Třetího dne přišel vojenský sluha od nadporučíka Helmicha, aby si Švejk přišel pro polního kuráta.

Po cestě sdělil Švejkovi, že polní kurát pohádal se s nadporučíkem, rozbil pianino, že je opilý namol a nechce jít domů.

Nadporučík Helmich že je také opilý, vyhodil polního kuráta na chodbu a ten že sedí u dveří na zemi a dřímá.

Když přibyl Švejk na místo, zatřásl polním kurátem, a když ten zabručel a otevřel oči, Švejk zasalutoval a řekl: „Poslušně hlásím, pane feldkurát, že jsem zde."

„A co zde — chcete?"

„Poslušně hlásím, že mám pro vás přijít, pane feldkurát."

„Vy tedy máte pro mne přijít — a kam půjdem?"

„Do vašeho bytu, pane feldkurát."

„A proč mám jít do svého bytu — copak nejsem ve svém bytě?"

„Poslušně hlásím, pane feldkurát, že jste na chodbě v cizím domě."

„A — jak — jsem — se sem dostal?"

„Poslušně hlásím, že jste byl na návštěvě."

„Na — ná-návštěvě jsem ne-nebyl. — To — se vy mý-mý-líte."

Švejk zdvihl polního kuráta a přistavil ho ke zdi. Polní kurát se mu kácel ze strany na stranu, navaloval se na něho, přičemž říkal: „Já vám upadnu. — Upadnu," opakoval ještě jednou usmívaje se pitomě.

Konečně podařilo se Švejkovi přimáčknout polního kuráta ke zdi, který v nové pozici počal opět dřímat.

Švejk ho probudil. „Co si přejete?" řekl polní kurát, dělaje marný pokus svézt se po zdi a posadit se na zem. „Co jste zač?"

„Poslušně hlásím," odpověděl Švejk, přidržuje polního kuráta opět ke stěně, „že jsem váš pucflek, pane feldkurát."

„Já žádného pucfleka nemám," řekl namáhavě polní kurát, dělaje nový pokus skácet se na Švejka, „já nejsem žádný feldkurát. — Já jsem prase," dodal s upřímností pijáka, „puste mne, pane, já vás neznám."

Malý zápas skončil naprostým vítězstvím Švejkovým. Švejk využil svého vítězství tím, že polního kuráta stáhl ze schodů do průjezdu, kde polní kurát kladl odpor, aby nebyl vytažen na ulici. „Já vás, pane, neznám," tvrdil neustále při zápase Švejkovi do očí. „Znáte vy Ottu Katze? To jsem já. — Já byl u arcibiskupa," hulákal, drže se vrat v průjezdu. „Vatikán se o mne zajímá, rozumíte?"

Švejk shodil „Poslušně hlásím" a mluvil s polním kurátem čistě důvěrným tónem.

„Pust se, povídám," řekl, „nebo tě seknu přes tu pazouru. Jdeme domů, a

basta. Žádné řeči.”

Polní kurát pustil se vrat a navalil se na Švejka: „Pojďme tedy někam, ale k Šuhům nepůjdu, tam jsem dlužen.”

Švejk vytlačil ho i vynesl z průjezdu a tahal se s ním po chodníku směrem k domovu.

„Copak je to za pána?” otázal se někdo z diváků na ulici.

„To je můj bratr,” odpověděl Švejk, „dostal dovolenou, tak mne přijel navštívit a z radosti se opil, poněvadž myslel, že jsem mrtvej.”

Polní kurát, který zaslechl poslední slova, pobručuje si nějaký motiv z operety, kterou by nikdo nepoznal, vztyčil se kdivákům: „Kdo je z vás mrtvej, ať se přihlásí u korpskomanda během tří dnů, aby mohla být jeho mrtvola vykropena.”

A upadl v mlčení, snaže se upadnout nosem na chodník, když ho Švejk pod paždím táhl domů.

Maje hlavu kupředu a nohy vzadu, kterými pletl jako kočka s přeraženým hřbetem, polní kurát pobručoval si: „Dominus vobiscum — et cum spiritu tuo. Dominus vobiscum.”

U stanoviště drožkářů Švejk posadil polního kuráta ke zdi a šel vyjednávat s drožkáři o převoz.

Jeden z drožkářů prohlásil, že toho pána velice dobře zná, že ho vezl jen jednou a víckrát že ho nepoveze.

„Poblil mně to všechno,” vyjádřil se přímo, „a nezaplatil ani za jízdu. Vozil jsem ho přes dvě hodiny, než našel, kde bydlí. Teprve za týden, když jsem byl u něho asi třikrát, dal mně na to všechno pět korun.”

Po dlouhém vyjednávání odhodlal se jeden z drožkářů, že je poveze.

Švejk vrátil se k polnímu kurátovi, který spal. Tvrdý černý klobouk (neboť on chodil obyčejně v civilu) mu někdo zatím sňal s hlavy a odnesl.

Švejk ho vzbudil a za pomoci drožkáře dopravil do drožky. V drožce polní kurát upadl v úplnou otupělost a považoval Švejka za plukovníka Justa od 75. pěšího pluku a několikrát za sebou opakoval: „Nehněvej se, kamaráde, že ti tykám. Jsem prase.”

Jednu chvíli se zdálo, že drkotáním drožky o dlažbu přichází k rozumu. To se posadil rovně a začal zpívat nějaký úryvek z neznámé písně. Může být též, že to byla jeho fantazie:

Vzpomínám na zlaté časy,
když mne houpal na klíně,
bydleli jsme toho času
u Domažlic vMerklíně.

Po chvíli však upadl opět do úplné otupělosti, a obraceje se k Švejkovi, otázal se, přihmuřuje jedno oko: „Jak se vám dnes daří, milostivá? — Pojedete někam na letní byt?” řekl po krátké přestávce, a vida všechno dvojatě, otázal se: „Vy račte mít už dospělého syna?” Přitom ukazoval prstem na Švejka.

„Sedneš!” zakřičel na něho Švejk, když polní kurát chtěl vylézt na sedadlo,

„nemysli si, že tě nenaučím pořádku."

Polní kurát ztichl a díval se malýma prasečíma očima ven z drožky, naprosto nechápaje, co se to vlastně s ním děje.

Ztratil úplně všechny pojmy, a obraceje se na Švejka, řekl tesklivě: „Paní, dejte mně první třídu." Učinil pokus spustiti si kalhoty.

„Hned se zapneš, svině!" rozkřikl se Švejk, „už tě znají všichni drožkáři, poblil jsi se už jednou, a ještě teď tohle.Nemysli si, že zůstaneš zas něco dlužen jako posledně."

Polní kurát melancholicky opřel hlavu do dlaní a počal zpívat: „Mne už nemá žádnej rád ..." Přerušil však okamžitě svůj zpěv a poznamenal: „Entschuldigen Sie, lieber Kamerad, Sie sind ein Trottel, ich kann singen, was ich will."

Chtěl patrně zahvízdat nějakou melodii, ale místo toho řinulo se mu z pysků takové mohutné prrr, až drožka stanula.

Když potom na výzvu Švejkovu pokračovali dál v cestě, polní kurát počal si zapalovat špičku na cigarety.

„Nehoří to," řekl zoufale, když vyškrtal krabičku zápalek, „vy mně do toho foukáte."

Ztratil však opět okamžitě nit k pokračování a dal se do smíchu. „To je legrace, my jsme sami v elektrice, že ano, pane kolego." Počal se šacovat.

„Já jsem ztratil lístek!" křičel, „zastavte, ten lístek se musí najít!"

Máchl rukou rezignovaně: „Ať jedou ..."

Potom breptal: „V nejčastějších případech ... Ano, v pořádku ... Ve všech případech ... Vy jste na omylu ... Druhé poschodí? ... To je výmluva ... Nejde o mne, ale o vás, milostivá paní... Platit... Mám černou kávu ..."

Počal se v polosnění hádat s nějakým domnělým nepřítelem, který mu upírá právo sedět v restauraci u okna. Potom počal považovat drožku za vlak, a nahýbaje se ven, křičel do ulice česky a německy: „Nymburk, přestupovat!"

Švejk ho přitáhl k sobě a polní kurát zapomněl na vlak a počal napodobit různé zvířecí hlasy. Nejdéle se zdržel u kohouta a jeho kikeriki vítězně znělo z drožky.

Byl vůbec nějakou chvíli velmi čilý, neposedný a pokoušel se vypadnout z drožky, spílaje lidem, které drožka míjela, uličníků. Potom vyhodil z drožky kapesník a křičel, aby zastavili, že ztratil zavazadla. Potom začal vypravovat: „V Budějovicích byl jeden tambor. — Oženil se. — Za rok umřel." Dal se do smíchu: „Není to dobrá anekdota?"

Po celou tu dobu Švejk zacházel s polním kurátem s bezohlednou přísností.

Při různých pokusech polního kuráta o nějaký žertíček, jako vypadnout z drožky, ulomit sedátko, Švejk dával mu jednu pod žebra za druhou, což přijímal polní kurát s neobyčejnou tupostí.

Jen jednou učinil pokus se vzbouřit a vyskočit z drožky, prohlásiv, že dál již nepojede, že ví, že místo do Budějovic jedou do Podmoklí. Během minuty likvidoval Švejk jeho vzpouru úplně a přinutil ho vrátit se do první polohy na sedadlo, dávaje pozor, aby mu neusnul. Nejjemnější, co přitom pronesl, bylo:

„Nespi, ty chcípáku.”

Polní kurát dostal najednou záchvat melancholie a počal slzet, vyptávaje se Švejka, jestli měl matku.

„Já jsem, lidičky, na tom světě sám,” křičel z drožky, „ujměte se mne!”

„Nedělej mně ostudu,” napomínal ho Švejk, „přestaň, a to každý řekne, že jsi se namazal.”

„Já nic nepil, kamaráde,” odpovídal polní kurát, „já jsem úplně střízlivý.”

Najednou však vstal, zasalutoval: „Ich melde gehorsam, Herr Oberst, ich bin besoffen. — Jsem čuně,” opakoval desetkrát po sobě se zoufalou, upřímnou beznadějností.

A obraceje se na Švejka, prosil a žadonil vytrvale: „Vyhoďte mne z automobilu. Proč mne vezete s sebou?”

Posadil se a bručel: „Okolo měsíce kola se dělají. — Věříte, pane hejtmane, v nesmrtelnost duše? Může se kůň dostat do nebe?”

Počal se hlasitě smát, ale za chvíli zesmutněl a apaticky se díval na Švejka, pronášeje: „Dovolte, pane, já vás již někde viděl. Nebyl jste ve Vídni? Pamatuji se na vás ze semináře. “

Chvíli se bavil tím, že počal deklamovat latinské verše: „Aurea prima sata est aetas, quae vindice nullo — Dál to nejde,” řekl, „vyhoďte mne ven. Proč mne nechcete vyhodit? Já si nic neudělám. — Já chci upadnout na nos,” prohlásil rozhodným hlasem.

„Pane,” pokračoval opět prosebným hlasem, „drahý příteli, dejte mně pohlavek.”

„Jeden nebo několik?” otázal se Švejk.

„Dva.”

„Zde jsou …”

Polní kurát počítal nahlas pohlavky, které dostával, přičemž se blaženě tvářil.

„Dělá to moc dobře,” řekl, „je to kvůli žaludku, vytravuje to. Dejte mně ještě přes hubu! — Srdečný dík,” zvolal, když mu Švejk rychle vyhověl, „jsem úplně spokojen. Roztrhněte mně vestu, prosím vás!”

Projevoval nejrozmanitější přání. Přál si, aby mu Švejk vyvrtnul nohu, aby ho chvíli škrtil, aby mu ostříhal nehty, vytáhl přední zuby.

Projevoval mučednické touhy, žádaje, aby mu utrhl hlavu a hodil v pytli do Vltavy.

„Mně by hvězdičky kolem hlavy slušely,” mluvil s nadšením, „potřeboval bych jich deset.”

Potom počal mluvit o dostihách a rychle přešel na balet, při kterém se též dlouho nezdržel.

„Tancujete čardáš,” tázal se Švejka, „znáte medvědí tanec? Takhle …”

Chtěl poskočit a upadl na Švejka, který ho počal boxovat a potom uložil na sedadlo.

„Já něco chci,” křičel polní kurát, „ale já nevím co. Nevíte, co chci?” Svěsil hlavu v naprosté rezignaci.

„Co je mně do toho, co chci,” řekl vážně, „a vám, pane, také do toho nic není. Já vás neznám. Jak se opovažujete mne fixírovat? Umíte šermovat?”

Stal se na minutu výbojnějším a udělal pokus srazit Švejka ze sedadla.

Potom, když ho Švejk klidnil, dávaje mu bez ostychu znát svou fyzickou převahu, polní kurát se otázal: „Máme dnes pondělí nebo pátek?”

Byl také zvědav, není-li prosinec nebo červen, a projevil velkou schopnost klást nejrůznější otázky: „Jste ženat? Jíte rád gorgonzolu? Měli jste doma štěnice? Máte se dobře? Měl váš pes psinku?”

Stal se sdílným. Vypravoval, že je dlužen za jezdecké boty, bičík a sedlo, že měl před lety kapavku a že ji léčil hypermanganem.

„Na nic jiného nebylo času ani pomyšlení,” řekl škytaje, „může být, že se vám to zdá dosti trpkým. Ale řekněte, eah, eah, co mám dělat, eah? Už mně to musíte odpustit. — Autoterm,” pokračoval, zapomínaje, o čem mluvil před chvílí, „nazývají se nádoby, které udržují nápoje a pokrmy v původní teplotě. Co soudíte, pane kolego, o tom, která hra je spravedlivější: ferbl nebo jedenadvacet? — Opravdu, už jsem tě někde viděl,” zvolal, pokoušeje se obejmout Švejka a políbit uslintanými rty, „my jsme spolu chodili do školy. — Ty dobráku jeden,” říkal něžně, hladě si svou nohu, „jak jsi vyrostl od té doby, co jsem tě neviděl. Ta radost, že tě vidím, vyrovná všechna utrpení.”

Dostal básnickou náladu a počal mluviti o návratu do slunečního svitu šťastných tváří a vřelých srdcí.

Potom si klekl a počal se modlit Zdrávas Maria, směje se přitom na celé kolo.

Když zastavili před jeho bytem, bylo velice těžké dostat ho z drožky.

„Nejsme ještě na místě,” křičel, „pomozte mně. Unášejí mne. Já si přeju jeti dál.” Byl v pravém slova smyslu vytažen z drožky jako vařený plž z ulity. Jeden okamžik se zdálo, že ho přetrhnou, poněvadž se zapletl nohama za sedadlo.

Smál se však přitom hlasitě, že je napálil. „Vy mne přetrhnete, pánové.”

Pak byl vlečen průjezdem přes schody k svému bytu a v bytě hozen jako žok na pohovku. Prohlásil, že nebude platit za ten automobil, který si neobjednal, a trvalo to přes čtvrt hodiny, nežli mu vysvětlili, že to byla drožka.

Ani pak s tím nesouhlasil, namítaje, že jezdí jedině ve fiakru.

„Vy mne chcete napálit,” prohlašoval polní kurát, mrkaje na Švejka i na drožkáře významně, „my jsme šli pěšky.”

A náhle v návalu velkomyslnosti hodil tobolku drožkáři: „Vezmi si všechno, ich kann bezahlen. Mně na krejcaru nezáleží.”

Správně měl říci, že mu nezáleží na šestatřiceti krejcařích, poněvadž víc v tobolce nebylo. Naštěstí drožkář ho podrobil důkladné prohlídce, mluvě přitom o fackách.

„Tak mě tedy uhoď,” odpovídal polní kurát, „myslíš, že bych ji neunes? Pět jich snesu od tebe.”

Ve vestě polního kuráta našel drožkář pětku. Odešel, proklínaje svůj osud i polního kuráta, že ho zdržel a že mu zkazil ryta.

Polní kurát pomalu usínal, poněvadž stále budoval nějaké plány. Chtěl podniknout všechno možné, hrát na klavír, jít do tanečních hodin a smažit si

rybičky.

Potom sliboval Švejkovi svou sestru, kterou neměl. Také si přál, aby ho odnesli na postel, a nakonec usnul prohlásiv, že si přeje, aby v něm byl uznán člověk, stejně cenná jednotka sprasetem.

(3)

Když ráno vstoupil Švejk do pokoje k polnímu kurátovi, našel ho ležet na pohovce usilovně přemýšlejícího, jak se to mohlo stát, že ho někdo polil tak zvláštním způsobem, že se přilepil kalhotami ke kožené pohovce.

„Poslušně hlásím, pane feldkurát," řekl Švejk, „že jste se vnoci . . ."

Několika slovy vysvětlil mu, jak se hrozně mýlí, že je polit. Polní kurát, který měl hlavu neobyčejně těžkou, byl ve stísněné náladě.

„Nemohu si vzpomenout," řekl, „jak jsem se dostal z postele na pohovku."

„Tam jste vůbec nebyl, hned jak jsme přijeli, tak jsme vás uložili na pohovku, dál už to nešlo."

„A co jsem vyváděl? Vyváděl jsem vůbec něco? Nebyl jsem snad opilý?"

„Pod obraz," odpověděl Švejk, „ouplně, pane feldkurát, přišlo na vás malinký delirium. Doufám, že vám pomůže, když se převléknete a umyjete."

„Mně je, jako by mne někdo zmlátil," stěžoval si polní kurát, „potom mám žízeň. Nepral jsem se včera?"

„Nebylo to tak nejhorší, pane feldkurát. Žízeň je následkem včerejší žízně. Z toho se člověk nedostane tak brzy. Znal jsem jednoho truhláře, ten se ponejprv opil na Silvestra roku 1910 a prvního ledna ráno měl takovou žízeň a bylo mu tak špatně, že si koupil herynka a pil znovu, a to tak dělá denně už po čtyry roky a nikdo mu nepomůže, poněvadž si vždycky v sobotu koupí herynky na celej tejden. Je to takovej kolotoč, jako říkal jeden starej šikovatel u 91. pluku."

Polní kurát byl stižen dokonalou kočkou a naprostou depresí. V tom okamžiku, kdo by ho slyšel, musil by být přesvědčen, že chodí na přednášky dr. Alexandra Batěka „Vypovězme válku na život a na smrt démonu alkoholu, jenž nám vraždí muže nejlepší" a že čte jeho „Sto jisker etických".

Trochu, pravda, to pozměnil. „Kdyby," řekl, „člověk pil nějaké ušlechtilé nápoje, jako arak, marašino, koňak, ale to jsem včera pil borovičku. Divím se, že ji mohu tak chlastat. Chuť to má odpornou. Kdyby to byla aspoň griotka. Lidé si vymyslí různé svinstvo a pijí ho jako vodu. Taková borovička není ani chutná, nemá ani barvu, pálí v krku. A kdyby byla alespoň pravá, destilát z jalovce, jakou jsem jednou pil na Moravě. Ale tahle borovička byla z nějakého dřevěného líhu a olejů. Podívejte se, jak krkám. — Kořalka je jed," rozhodl se, „musí být původní originál, pravá, a nikoliv vyráběná ve fabrice na studené cestě od židů. To je jako s rumem. Dobrý rum je vzácností. — Kdyby zde byla pravá ořechovka," povzdechl, „ta by mně spravila žaludek. Taková ořechovka, jako má pan hejtman Šnábl v Brusce."

Počal se šacovat a prohlížet tobolku.

„Mám všeho všudy šestatřicet krejcarů. Což abych prodal pohovku," uvažoval, „co myslíte? Koupí někdo pohovku? Domácímu řeknu, že jsem ji půjčil nebo že nám ji někdo ukradl. Ne, pohovku si nechám. Pošlu vás k panu hejtmanovi Šnáblovi, aby mi půjčil sto korun. Vyhrál předevčírem v kartách.

Jestli tam nepochodíte, tak půjdete do Vršovic, do kasáren k nadporučíkovi Mahlerovi. Nezdaří-li se to tam, půjdete na Hradčany k hejtmanovi Fišerovi. Tomu řeknete, že musím platit futráž pro koně, kterou jsem propil. A jestli ani tam se vám to nepodaří, zastavíme klavír, ať se děje co děje. Já vám napíši povšechně pár řádek. Nedejte se odbýt. Řeknete, že potřebuji, že jsem úplně bez peněz. Vymyslete si, co chcete, ale nevracejte se s holýma rukama, nebo vás pošlu na frontu. Zeptejte se u hejtmana Šnábla, kde kupuje tu ořechovku, a kupte dvě láhve."

Švejk vyplnil skvěle svou úlohu. Jeho prostosrdečnost a poctivá tvář zjednala mu plné důvěry, že co mluví, je pravdou.

Švejk uznal za vhodné i před hejtmanem Šnáblem, hejtmanem Fišerem i nadporučíkem Mahlerem mluvit ne o tom, že polní kurát musí platit futráž pro koně, ale podepřít jeho prosbu prohlášením, že polní kurát musí platit alimenty. Dostal všude peníze.

Když ukazoval tři sta korun, vrátiv se čestně z výpravy, byl polní kurát, který se zatím umyl a převlékl, velmi překvapen.

„Já to vzal najednou," řekl Švejk, „abychom se nemuseli zejtra nebo pozejtří starat znova o peníze. Šlo to dost hladce, ale před hejtmanem Šnáblem jsem musel kleknout na kolena. Je to nějaká potvora. Ale když jsem mu řek, že máte platit alimenty..."

„Alimenty?" zděšeně opakoval polní kurát.

„No, alimenty, pane feldkurát, odbytné holkám. Vy jste říkal, abych si něco vymyslil, a já nemoh na nic jiného přijít. U nás jeden švec platil najednou pěti holkám alimenty a byl z toho celej zoufalej a taky si na to vypůjčoval a každej mu rád věřil, že je v hrozným postavení. Ptali se mě, co je to za holku, a já jsem řek, že je moc hezká, že jí není ještě patnáct let. Tak chtěli její adresu."

„To jste to pěkně proved, Švejku," povzdechl polní kurát a počal chodit po pokoji.

„To zas je pěkná ostuda," říkal, chytaje se za hlavu, „mě bolí tolik hlava."

„Já jim dal adresu na jednu starou hluchou paní u nás v ulici," vysvětloval Švejk. „Já to chtěl důkladně provést, poněvadž rozkaz je rozkaz. Nedal jsem se odbýt — a něco jsem si musel vymyslit. Potom čekají v předsíni na ten klavír. Já je přived, aby nám ho odvezli do zastavárny, pane feldkurát. To nebude špatný, když ten klavír bude pryč. Bude zde víc místa a budeme mít víc peněz pohromadě. A máme na nějaký den pokoj. A jestli se bude pan domácí ptát, co s tím klavírem chceme dělat, řeknu, že se v něm přetrhaly dráty a že jsme ho poslali do továrny ku správce. Domovnici už jsem to řekl, aby jí to nebylo nápadné, když budou ten klavír vynášet a nakládat. Také už mám kupce na pohovku. Je to můj známý obchodník se starým nábytkem a přijde sem odpůldne. Dneska se kožená pohovka dobře platí."

„Víc jste nic neproved, Švejku?" otázal se polní kurát, drže si stále hlavu v dlaních a tváře se zoufale.

„Přines jsem, poslušně hlásím, pane feldkurát, místo dvou lahví ořechovky, jakou kupuje pan hejtman Šnábl, lahví pět, aby byla u nás nějaká zásoba,

abychom měli co pít. Mohou si jít pro ten klavír, než nám zavřou zastavárnu?"

Polní kurát máchl beznadějně rukou a za chvíli nakládali již klavír na vozík.

Když se vrátil Švejk ze zastavárny, našel polního kuráta sedět před otevřenou lahví ořechovky a nadávajícího, že při obědě dostal nepropečený řízek.

Polní kurát byl opět v tom. Prohlašoval k Švejkovi, že od zítřka povede nový život. Pít alkohol že je sprostý materialismus a že je třeba žít duševním životem.

Mluvil filozoficky půl hodiny. Když otevřel třetí láhev, přišel obchodník se starým nábytkem a polní kurát mu prodal za pakatel pohovku a vybídl ho, aby s ním pobesedoval, a byl velice nespokojen, když obchodník se omluvil, že jde kupovat ještě noční stolek.

„Škoda, že žádný nemám," řekl vyčítavě polní kurát, „člověk na všechno nepomyslí."

Po odchodu obchodníka se starým nábytkem polní kurát dal se do přátelské zábavy se Švejkem, s kterým vypil další láhev. Část jeho rozhovoru byla vyplněna osobním poměrem polního kuráta k ženám a ke kartám.

Seděli dlouho. I večer zastihl Švejka a polního kuráta v přátelské rozmluvě.

V noci se však poměr změnil. Polní kurát vrátil se do včerejšího stavu, popletl si Švejka s někým jiným a říkal mu: „Nikoliv, neodcházejte, pamatujete se na toho zrzavého kadeta od trénu?"

Tato idyla trvala až do té doby, kdy Švejk řekl polnímu kurátovi: „Už toho mám dost, teď polezeš do postele a budeš chrnět, rozumíš!"

„Lezu, miláčku, lezu — jakpak bych nelez," breptal polní kurát, „pamatuješ se, že jsme spolu chodili do kvinty a že jsem ti dělal úlohy z řečtiny? Vy máte vilu na Zbraslavi. A můžete jezdit parníkem po Vltavě. Víte, co je to Vltava?"

Švejk ho přinutil, aby si zul boty a vysvlékl se. Polní kurát uposlechl s protestem k neznámým osobám.

„Vidíte, pánové," mluvil ke skříni a ku fíkusu, „jak se mnou nakládají moji příbuzní. — Neznám svých příbuzných," rozhodl se náhle, ukládaje se do postele. „Kdyby se nebe i země spikly proti mně, neznám jich …"

A pokojem ozvalo se chrápání polního kuráta.

(4)

V tyto dny spadá též návštěva Švejkova v bytě u jeho staré posluhovačky paní Müllerové. V bytě našel Švejk sestřenici paní Müllerové, která mu s pláčem sdělila, že paní Müllerová byla zatčena týž večer, když odvážela Švejka na vojnu. Starou paní soudili vojenskými soudy a odvezli, poněvadž jí nic nemohli dokázat, do koncentračního tábora do Steinhofu. Přišel již od ní lístek.

Švejk vzal tu domácí relikvii a četl:

> *Milá Aninko! Máme se zde velice dobře, všichni jsme zdrávi. Sousedka vedle na posteli má skvrnitý a také jsou zde černé. Jinak je vše v pořádku. Jídla máme dost a sbíráme bramborové na polívku. Slyšela jsem, že je pan Švejk už, tak nějak vypátrej, kde leží, abychom po válce mohli mu dát ten hrob obložit. Zapomněla jsem ti říct, že na půdě v pravém rohu je v bedničce jeden malej pejsek ratlíček, štěňátko. Ale to už je kolik neděl, co nedostal nic žrát, od tý doby, kdy si pro mne přišli pro. Tak myslím, že je už pozdě a že už je ten pejsek taky na pravdě.*

A přes celý lístek růžové razítko: *Zensuriert. K. k. Konzentrationslager Steinhof*.

„A doopravdy byl už ten pejsek mrtvej," zavzlykala sestřenice paní Müllerové, „a také ani byste svůj byt nepoznal. Mám tam švadleny na bytě. A oni si z toho udělaly dámskej salónek. Všude jsou módy po stěnách a kytičky ve voknech."

Sestřenice paní Müllerové nebyla k upokojení.

Za stálého vzlykání a naříkání projevila nakonec obavu, že Švejk utekl z vojny a chce ještě i ji zkazit a přivést do neštěstí. Nakonec s ním mluvila jako se zvrhlým dobrodruhem.

„To je náramně žertovné," řekl Švejk, „to se mně báječně líbí. Tak aby věděli, paní Kejřová, mají ouplnou pravdu, že jsem se dostal ven. Ale to jsem musel zabít patnáct vachmistrů a feldvéblů. Ale neříkají to nikomu …"

A Švejk odešel ze svého domova, který ho nepřijal, prohlásiv:

„Paní Kejřová, v prádelně mám nějaké límečky a náprsenky, tak mně to vyzdvihnou, abych až se vrátím z vojny, měl se do čeho v tom civilu voblíknout. Taky dají pozor, aby se mně nedali v almaře do šatů moli. A ty slečinky, co spějí v mý posteli, že dám pozdravovat."

Pak se šel Švejk podívat ke Kalichu. Když ho paní Palivcová uviděla, prohlásila, že mu nenaleje, že asi utekl.

„Můj muž," počala rozmazávat starou historii, „byl takovej vopatrnej, a je tam, sedí chudák zavřenej pro nic a za nic. A takovýhle lidi chodějí světem, utečou z vojny. Už vás tady zas minulej tejden hledali. — My jsme vopatrnější než vy," končila svou rozmluvu, „a jsme v neštěstí. Každej nemá to štěstí jako vy."

Při té rozmluvě byl jeden starší pán, zámečník ze Smíchova, který šel k Švejkovi a řekl kněmu: „Prosím vás, pane, počkejte na mne venku, já s vámi musím mluvit.”

Na ulici se domluvil se Švejkem, kterého též považoval dle odporučení hostinské Palivcové za dezentéra.

Sdělil mu, že má syna, který také utekl z vojny a je u babičky v Jasenné u Josefova.

Nedbaje toho, že Švejk ho ubezpečoval, že není dezentérem, vtiskl mu do ruky desítku.

„To je první pomoc,” řekl, tahaje ho s sebou do vinárny na rohu, „já vám rozumím, mne se nemusíte bát.”

Švejk vrátil se pozdě v noci domů k polnímu kurátovi, který ještě nebyl doma.

Přišel až k ránu, probudil Švejka a řekl: „Zítra pojedeme sloužit polní mši. Vařte černou kávu s rumem. Anebo ještě lepší, vařte grog.”

11´ ŠVEJK JEDE S POLNÍM KURÁTEM SLOUŽIT POLNÍ MŠI

(1)

Přípravy k usmrcování lidí děly se vždy jménem božím či vůbec nějaké domnělé vyšší bytosti, kterou si lidstvo vymyslilo a stvořilo ve své obrazotvornosti.

Nežli podřízli staří Féničané krk nějakému zajatci, sloužili stejně slavné bohoslužby jako o několik tisíc let později nové generace, než táhly na vojnu a hubily své nepřátele ohněm i mečem.

Lidožrouti ostrovů Guinejských i Polynésie, než sežerou slavnostně své zajatce či lidi nepotřebné, jako misionáře, cestovatele a jednatele různých obchodních firem či prosté zvědavce, obětují předtím svým bohům, vykonávajíce nejrozmanitější náboženské výkony. Poněvadž k nim nepronikla ještě kultura ornátů, ozdobují své hyždě věnci z pestrého péří lesního ptactva.

Než svatá inkvizice upálila své oběti, sloužila přitom nejslavnější bohoslužby, velkou mši svatou se zpěvy.

Při popravách provinilců účinkují vždy kněží, obtěžujíce svou přítomností delikventa.

V Prusku vodil pastor ubožáka pod sekyru, v Rakousku katolický kněz k šibenici, ve Francii pod gilotinu, v Americe kněz na elektrickou stolici, ve Španělsku na židli, kde byl důmyslným přístrojem uškrcen, a v Rusku bradatý pop revolucionáře a tak dále.

Všude přitom manipulovali s Ukřižovaným, jako by chtěli říci: Tobě jenom useknou hlavu, oběsí tě, uškrtí, pustí do tebe patnáct tisíc volt, ale co tenhle musel zkusit.

Veliká jatka světové války neobešla se bez požehnání kněžského. Polní kuráti všech armád modlili se a sloužili polní mše za vítězství té strany, čí chleba jedli.

Při popravách vzbouřených vojáků objevil se kněz. Při popravách českých legionářů bylo vidět kněze.

Nic se nezměnilo od té doby, kdy loupežník Vojtěch, kterému přezděli „svatý”, účinkoval s mečem v jedné a křížem v druhé ruce při vraždění a vyhubení Pobaltických Slovanů.

Lidi šli v celé Evropě na jatka jako dobytek, kam je vedli vedle řezníků císařů, králů a jiných potentátů a vojevůdců kněží všech vyznání, žehnajíce jim a dávajíce jim falešně přísahat, že na zemi, ve vzduchu, na moři a tak dále …

Dvakrát se sloužily polní mše. Když část odjížděla na pozici do fronty, a potom před frontou, před krvavými řežemi, ubíjením. Pamatuji se, že nám

jednou při takové polní mši nepřátelský aeroplán pustil bombu právě do polního oltáře a z polního kuráta nezbylo nic než nějaké krvavé hadry.

Potom o něm psali jako o mučedníkovi, zatímco naše aeroplány připravovaly podobnou slávu polním kurátům na druhé straně.

Měli jsme z toho nehoráznou švandu a na provizorním kříži, kde pochovali zbytky po polním kurátovi, objevil se přes noc tento hřbitovní nápis:

Co stihnout může nás, to stihlo také tebe.
Tys nebe sliboval nám, brachu, jistě.
Pak na tebe to spadlo při mši svaté z nebe.
Flek po tobě jen zůstal na tom místě.

(2)

Švejk uvařil slavný grog, předstihující grogy starých námořníků. Takový grog mohli by pít piráti osmnáctého století a byli by spokojeni.

Polní kurát Otto Katz byl nadšen. „Kde jste se naučil vařit takovou dobrou věc?” otázal se.

„Když jsem před léty vandroval,” odpověděl Švejk, „v Brémách od jednoho zpustlýho námořníka, který říkal, že grog musí být tak silný, aby když někdo spadne do moře, přeplaval celý kanál La Manche. Po slabým grogu se utopí jako štěně.”

„Po takovém grogu, Švejku, bude se nám dobře sloužit polní mše,” uvažoval polní kurát, „myslím, abych předtím pronesl několik slov na rozloučenou. Polní mše, to není taková legrace jako sloužit mši na garnizóně nebo mít kázání k těm lumpům. V tomhle případě musí mít člověk opravdově všech pět pohromadě. Polní oltář máme. Je skládací, kapesní vydání. — Ježišmarjá, Švejku,” chytil se za hlavu, „my jsme ale volové. Víte, kam jsem schoval ten skládací polní oltář? Do pohovky, kterou jsme prodali.”

„Jó, to je neštěstí, pane feldkurát,” řekl Švejk, „já ho sice znám, toho obchodníka se starým nábytkem, ale předevčírem potkal jsem jeho paní. On sedí kvůli nějaké ukradené almaře a naše pohovka je u jednoho učitele ve Vršovicích. To bude malér s tím polním oltářem. Nejlepší bude, když vypijeme grog a půjdeme jej shánět, poněvadž myslím, že bez polního oltáře se nedá mše sloužit.”

„Schází nám opravdu jen ten polní oltář,” řekl těžkomyslně polní kurát, „takhle už je na cvičišti všechno připraveno. Tesaři už tam udělali pódium. Monstranci nám půjčí z Břevnova. Kalich mám mít svůj, ale kde už je …”

Zamyslil se: „Řekněme si, že jsem ho ztratil. — Tak dostaneme sportovní pohár od nadporučíka Witingra od 75. pluku. On kdysi před lety běhal o závod a vyhrál jej za Sport-Favorit. Byl to dobrý běžec. Dělal 40 kilometrů Vídeň — Mödling za 1 hodinu 48 minut, jak se nám vždycky chlubí. Mám to s ním včera již vyjednáno. Jsem hovado, že všechno odkládám na poslední chvíli. Proč jsem se, trouba, nepodíval do té pohovky.”

Pod vlivem grogu zhotoveného podle receptu zpustlého námořníka počal si pustě nadávat a projadřoval v nejrozmanitějších sentencích, kam vlastně patří.

„Tak abychom už šli hledat ten polní oltář,” vybízel Švejk, „je už ráno.”

„Ještě si musím vzít uniformu a vypít ještě jeden grog.”

Konečně vyšli. Po cestě k ženě obchodníka se starým nábytkem polní kurát vyprávěl Švejkovi, že včera vyhrál mnoho peněz v božím požehnání, a když to dobře dopadne, že vyplatí klavír ze zastavárny.

Bylo to něco podobného, jako když pohani slibují nějakou oběť.

Od rozespalé ženy obchodníka se starým nábytkem dověděli se adresu učitele ve Vršovicích, nového majitele pohovky. Polní kurát projevil

neobyčejnou štědrost. Štípl ji do tváře a zalechtal pod bradou.

Šli do Vršovic pěšky, když polní kurát prohlásil, že se musí projít na čerstvém vzduchu, aby dostal jiné myšlenky.

Ve Vršovicích v bytě pana učitele, starého nábožného pána, čekalo je nemilé překvapení. Naleznuv polní oltář v pohovce, starý pán domníval se, že je to nějaké řízení boží, a daroval jej místnímu vršovickému kostelu do sakristie, vyhradiv si na druhé straně skládacího oltáře nápis: „Darováno ku cti a chvále boží p. Kolaříkem, učitelem v. v. Léta Páně 1914.” Zastižen jsa ve spodním prádle, jevil velké rozpaky.

Z rozmluvy s ním bylo patrno, že nálezu přikládal význam zázraku a pokynu božího. Že když koupil tu pohovku, že mu jakýsi vnitřní hlas pravil: „Podívej se, co je v pohovce, v šupleti.” Viděl prý také ve snu nějakého anděla, který mu přímo velel: „Otevři šuple od pohovky.” Uposlechl.

A když tam viděl miniaturní skládací třídílný oltář s výklenkem pro tabernákulum, že klekl před pohovkou a dlouho se vroucně modlil a chválil boha a že to považoval za pokyn z nebe, ozdobit tím kostel ve Vršovicích.

„To nás nebaví,” řekl polní kurát, „takovou věc, která vám nepatřila, měl jste odevzdat na policii, a ne do nějaké zatracené sakristie.”

„Kvůli tomu zázraku,” dodal Švejk, „můžou mít ještě vopletání. Voni koupili pohovku, a ne žádnej voltář, kterej patří vojenskému eráru. Takovej pokyn boží jich může stát draho. Voni neměli dát nic na anděly. Jeden člověk ve Zhoři taky vyoral nějakej kalich na poli, kterej pocházel ze svatokrádeže a byl tam schovanej na lepší doby, až se na to zapomene, a považoval to taky za pokyn boží a šel, místo aby jej rozšmelcoval, k panu faráři s tím kalichem, že prý ho chce darovat kostelu. A pan farář myslel, že se v něm hnuly výčitky svědomí, poslal pro starostu, starosta pro četníky a on byl odsouzen nevinně pro svatokrádež, poněvadž žvanil pořád něco o zázraku. Von se chtěl zachránit a taky vypravoval o nějakém andělu a zaplet do toho i Panenku Marii a dostal deset let. Nejlepší udělají, když půjdou s námi ke zdejšímu faráři, aby nám vrátil erární majetek. Polní voltář není žádná kočka nebo fusekle, kterou mohou darovat, komu chtějí.”

Starý pán se třásl po celém těle a oblékaje se drkotal zuby: „Já jsem opravdu nic zlého nebo špatného v úmyslu neměl a nechoval. Domníval jsem se, že mohu takovým božím řízením posloužiti k ozdobení našeho chudého chrámu Páně ve Vršovicích.”

„Na útraty vojenského eráru, to se rozumí,” řekl tvrdě a drsně Švejk, „zaplať pánbůh za takový boží řízení. Nějakej Pivoňka z Chotěboře považoval jednou také za boží řízení, když se mu do rukou připletla ohlávka s cizí krávou.”

Ubohý starý pán byl z těchto řečí úplně popleten a přestal se vůbec hájit, staraje se co nejrychleji se obléknout a vyřídit celou záležitost.

Vršovický farář ještě spal, a jsa probuzen hlukem, počal láteřit, poněvadž v rozespalosti myslel, že má jít někoho zaopatřovat.

„Taky mají dát pokoj s tím posledním pomazáním,” bručel, oblékaje se neochotně, „vzpomenou si lidi umírat, když je člověk v nejlepším spánku. A aby

se potom s nima handrkoval o peníze.”

V předsíni se tedy setkali. On, zástupce pánaboha mezi vršovickými civilisty katolíky, a druhý, zástupce boží na zemi při vojenském eráru.

Celkem však to byl spor mezi civilistou a vojákem.

Jestli farář tvrdil, že polní oltář nepatří do pohovky, polní kurát se zmiňoval o tom, že tím méně podle toho patří z pohovky do sakristie kostela, kam chodí samí civilisté.

Švejk činil přitom různé poznámky, že je lehko obohacovat chudý kostel na účet vojenského eráru. „Chudý” řekl v uvozovkách.

Nakonec šli do sakristie kostela a farář vydal polní oltář pod touto zápiskou:

Přijal jsem polní oltář, který se náhodou dostal
do chrámu ve Vršovicích.

Polní kurát Otto Katz

Slavný polní oltář byl od jedné židovské firmy, Moritz Mahler ve Vídni, která vyráběla všemožné mešní potřeby a předměty náboženské, jako růžence a obrázky svatých.

Oltář skládal se ze tří dílů, opatřených hodně falešným pozlátkem, jako celá sláva církve svaté.

Nebylo také možno zjistit bez fantazie, co vlastně představují obrazy namalované na těch třech dílech. Jisto je, že to byl oltář, kterého by mohli stejně používat nějací pohani na Zambezi či šamáni Burjatů i Mongolů.

Opatřen řvavými barvami, vypadal zdáli jako barevné tabule určené pro zkoumání daltonistů na železné dráze.

Vynikala jen jediná figura. Nějaký nahý člověk se svatozáří a nazelenalým tělem jako biskup husy, která už zapáchá a je v rozkladu.

Tomu svatému nikdo nic nedělal. Naopak, měl po obou stranách dva křídlaté tvory, kteří měli znázorňovat anděly.

Ale divák měl dojem, že ten svatý nahý muž řve hrůzou nad tou společností, která ho obklopuje. Andělé vypadali totiž jako pohádkové příšery, něco mezi okřídlenou divokou kočkou a apokalyptickou příšerou.

Protějškem k němu byl obrázek, který měl znázorňovat trojici boží. Na holubici celkem vzato nemohl malíř ničeho zkazit. Namaloval nějakého ptáka, který mohl být stejně holubicí jako slepicí bílých wyandotek.

Zato však bůh otec vypadal jako loupežník Divokého západu, kterého představuje obecenstvu film nějakého napínavého krváku.

Syn boží byl naproti tomu veselý mladý muž, s pěkným bříškem, zahaleným něčím, co vypadalo jako plavky. Celkem dělal dojem sportsmana. Kříž, který měl v ruce, držel s takovou elegancí, jako kdyby to byla tenisová raketa.

Zdálky však to všechno splývalo a činilo dojem, že vlak vjíždí do nádraží.

Třetí obrázek nebylo vůbec možno ocenit, co představuje. Vojáci se vždy hádali a luštili ten rébus. Někdo myslel dokonce, že je to krajinka z Posázaví.

Byl však pod tím nápis: Heilige Maria, Mutter Gottes, erbarme unser.

Polní oltář naložil Švejk šťastně do drožky, sám si sedl k drožkáři na kozlík,

polní kurát dal si v drožce pohodlně nohy na trojici boží.

Švejk se bavil s drožkářem o vojně.

Drožkář byl rebelant. Dělal různé poznámky o vítězství rakouských zbraní, jako: „Ti vám to v Srbsku nahnuli” apod. Když přejížděli potravní čáru, ptal se zřízenec, co vezou.

Švejk odpověděl:

„Trojici boží a Panenku Marii s feldkurátem.”

Na cvičišti zatím netrpělivě čekaly pochodové setniny. A čekaly dlouho. Neboť ještě jeli pro sportovní kalich k nadporučíkovi Witingrovi a potom pro monstranci, ciborium a jiné příslušnosti ke mši do břevnovského kláštera, včetně i láhve mešního vína. Z toho je vidět, že není jen tak jednoduché sloužit polní mši.

„My to flákáme všelijak,” řekl Švejk k drožkáři.

A měl pravdu. Když totiž přijeli již na cvičiště a byli u pódia s dřevěným pažením a stolem, na který měl být postaven polní oltář, ukázalo se, že polní kurát zapomněl na ministranta.

Ministrovával mu vždy jeden pěšák od pluku, který se však dal přeložit raději k telefonu a odjel na frontu.

„To nevadí, pane feldkurát,” řekl Švejk, „já to taky mohu zastat.”

„A umíte ministrovat?”

„Nikdy jsem to nedělal,” odpověděl Švejk, „ale zkusit se může všechno. Dneska je vojna, a ve válce dělají lidi věci, vo kterých se jim dřív ani nezdálo. To nějaký hloupý ‚et cum spiritu tuo' na to vaše ‚dominus vobiscum taky svedu dohromady. A potom myslím, že to není nic těžkýho, chodit kolem vás jako kočka kolem horký kaše. A mejt vám ruce a nalejvat z konviček víno…”

„Dobře,” řekl polní kurát, „ale vodu mně nelejte. Raději si hned do té druhé konvičky nalejte také víno. Ostatně já vám vždycky řeknu, jestli máte jít napravo nebo nalevo. Jestli potichounku zapísknu jednou, to znamená napravo, dvakrát nalevo. S mešní knihou se nemusíte také mnoho tahat. Ostatně je to legrace. Nemáte trému?”

„Já se ničeho nebojím, pane feldkurát, ani ministrování.”

Polní kurát měl pravdu, když se vyjádřil: Ostatně je to legrace.

Šlo všechno náramně hladce.

Řeč polního kuráta byla velice stručnou.

„Vojáci! Sešli jsme se zde, abychom před odjezdem na bojiště obrátili své srdce k bohu, aby nám dal vítězství a zachoval nás ve zdraví. Nebudu vás dlouho zdržovat a přeji vám všechno nejlepší.”

„Ruht,” zvolal starý plukovník na levém křídle.

Polní mši se říká proto polní, že podléhá těmže zákonům jako vojenská taktika v poli. Při dlouhých manévrech vojsk za třicítileté války bývaly polní mše také neobyčejně dlouhé.

Při moderní taktice, kdy pohyby vojsk jsou rychlé a bystré, polní mše musí být také rychlou a bystrou.

Tahle trvala právě deset minut a ti, kteří byli blíž, neobyčejně se divili, proč

mezi mší polní kurát si pohvizduje.

Švejk bystře ovládal signály. Chodil na pravou stranu oltáře, opět byl na levé, a nic jiného neříkal než „et cum spiritu tuo”.

Vypadalo to jako indiánský tanec kolem obětního kamene, ale dělalo to dobrý dojem, zaplašujíc nudu zaprášeného, smutného cvičiště s alejí stromů švestkových vzadu a latrínami, jejichž vůně zastupovala mystickou vůni kadidla gotických chrámů.

Všichni se náramně bavili. Důstojníci kolem plukovníka vypravovali si anekdoty a tak to šlo v úplném pořádku. Tu a tam bylo slyšet mezi mužstvem: „Dej mi šluka.”

A jako obětní dým vycházely od rot k nebi modré obláčky tabákového dýmu. Kouřily všechny šarže, když viděly, že si i pan plukovník zapálil.

Konečně se ozvalo „Zum Gebet”, zavířilo to prachem a šedivý čtverec uniforem sklonil svá kolena před sportovním kalichem nadporučíka Witingra, který on vyhrál za Sport-Favorit v běhu Vídeň — Mödling.

Kalich byl plný a všeobecný úsudek, který provázel manipulaci polního kuráta, bylo to, co šlo řadami: „Ten to vyžunk.”

Výkon ten byl opakován dvakrát. Pak ještě jednou „K modlitbě”, nato kapela dala k lepšímu „Zachovej nám, Hospodine”, seřazení a odchod.

„Seberte ty monatky,” řekl polní kurát Švejkovi, ukazuje na polní oltář, „ať to můžem zase rozvézt, kam to patří!”

Jeli tedy se svým drožkářem, vrátili všechno poctivě, až na tu láhev mešního vína.

A když byli doma, poukázavše nešťastného drožkáře na velitelství, pokud se týká náhrady za ty dlouhé jízdy, řekl Švejk k polnímu kurátovi: „Poslušně hlásím, pane feldkurát, musí bejt ministrant toho samýho vyznání jako ten, kterýmu přisluhuje?”

„Zajisté,” odpověděl polní kurát, „jinak by mše nebyla platnou.”

„Pak se stal, pane feldkurát, velkej omyl,” ozval se Švejk, „já jsem bez vyznání. Já už mám takovou smůlu.”

Polní kurát podíval se na Švejka, chvíli mlčel, pak mu poklepal na rameno a řekl: „Můžete vypít to mešní víno, co zbylo v láhvi, a myslete si, že jste vstoupil opět do církve.”

12´ NÁBOŽENSKÁ DEBATA

Stávalo se, že Švejk po celé dny neviděl pěstitele vojenských duší. Polní kurát rozděloval své povinnosti s hýřením a přicházíval velice zřídka domů, umazaný, nemytý, jako kocour, když se mrňouká a dělá své výlety po střechách.

Při návratu, mohl-li se vyjadřovat, hovoříval ještě se Švejkem, než usnul, o vznešených cílech, o zápale, o radosti z myšlení.

Někdy také se pokoušel mluvit ve verších, citovat Heina. Švejk sloužil s polním kurátem ještě jednu polní mši u zákopníků, kam byl omylem pozván ještě jeden polní kurát, bývalý katecheta, neobyčejně nábožný člověk, dívající se na svého kolegu velice udiveně, když ten mu nabízel ze Švejkovy polní láhve, kterou ten vždy nosil na takové náboženské úkony s sebou, doušek koňaku.

„Je to dobrá známka," řekl polní kurát Otto Katz, „napijte se a jděte domů. Já už to sám vyřídím, poněvadž potřebuji být pod širým nebem, mě dnes nějak bolí hlava."

Nábožný polní kurát odešel, vrtě hlavou, a Katz zhostil se, jako vždy, velmi skvěle své úlohy.

V krev Páně se tenkrát proměňoval vinný střik a kázání bylo delší, přičemž každé třetí slovo bylo a tak dále a zajisté.

„Vy dnes, vojáci, budete odjíždět na frontu a tak dále. Vy obracejte se nyní k bohu a tak dále, zajisté. Nevíte, co se s vámi stane, a tak dále a zajisté."

A dál hřmělo od oltáře a tak dále a zajisté, střídajíc se s bohem a všemi svatými.

V zápalu a v řečnickém rozmachu vydával polní kurát i prince Evžena Savojského za světce, který je bude chránit, až budou dělat mosty přes řeky.

Nicméně skončila polní mše beze všeho pohoršení, příjemně a zábavně. Zákopníci se bavili velice dobře.

Na zpáteční cestě nechtěli je pustit se skládacím polním oltářem do elektriky.

„Že tě praštím tím svatým přes hlavu," poznamenal Švejk k průvodčímu.

Když se konečně dostali domů, zjistili, že ztratili někde po cestě tabernákulum.

„To nevadí," řekl Švejk, „první křesťani sloužili mši svatou i bez tabernákula. Kdybychom to někde voznámili, tak by chtěl ten poctivej nálezce na nás vodměnu. Kdyby to byly peníze, tak by se snad nenašel žádnej poctivej nálezce, ačkoliv jsou ještě takoví lidi. U nás v Budějovicích u regimentu byl jeden voják, takový dobrý hovado, ten našel jednou šest set korun na ulici a odevzdal je na policii a v novinách se o něm psalo jako o poctivým nálezci a měl z toho vostudu. Žádnej s ním nechtěl mluvit, každej mu říkal: ‚Ty jeden pitomče, co jsi to vyved za hloupost. Vždyť tě to musí do smrti mrzet, jestli máš ještě trochu cti v těle.' Měl holku, a ta s ním přestala mluvit. Když přijel domů na dovolenou, tak ho o muzice kvůli tomu kamarádi vyhodili z hospody. Počal chřadnout, brát

si to do hlavy a nakonec se dal přeject vlakem. Jednou zas u nás v ulici našel jeden krejčí zlatý prsten. Lidi ho varovali, aby ho nevracel na policii, ale on si nedal říct. Přijali ho neobyčejně vlídně, že prý už je tam hlášena ztráta zlatého prstenu s briliantem, potom ale se podívají na kámen a říkají mu: ‚Člověče, vždyť je to sklo, a ne briliant. Kolikpak vám za ten briliant dali? Takový poctivý nálezce my známe.' Nakonec se to vysvětlilo, že ještě jeden člověk ztratil zlatý prsten s falešným briliantem, nějakou rodinnou památku, ale krejčí seděl přece jen tři dny, poněvadž se z rozčilení dopustil urážky stráže. Dostal zákonitou odměnu deset procent, 1 K 20 hal., poněvadž ten šmejd měl cenu 12 korun, a on tu zákonitou odměnu hodil tomu pánovi do obličeje, a ten ho žaloval pro urážku na cti a krejčí dostal ještě deset korun pokuty. Potom všude říkal, že každej poctivej nálezce zaslouží pětadvacet, zřezat ho, až bude modrej, vysekat mu veřejně, aby si to lidi pamatovali a řídili se podle toho. Myslím, že naše tabernákulum nám nikdo nepřinese nazpátek, i když je vzadu značka regimentu, poněvadž s vojenskýma věcma nikdo nechce nic mít. Raději to zahodí někam do vody, aby s tím ještě neměl oplétání. Včera jsem mluvil v hospodě U zlatého věnce s jedním člověkem z venkova, je mu už šestapadesát let, a ten šel se optat na okresní hejtmanství do Nové Paky, proč mu rekvizírovali bryčku. Na zpáteční cestě, když ho z okresního hejtmanství vyhodili, díval se na trén, který právě přijel a stál na náměstí. Nějaký mladý muž poprosil ho, aby mu chvíli počkal u koní, že vezou pro vojsko konzervy, a víckrát už nepřišel. Když pak se hnuli, musel s nimi a dostal se až do Uher, kde někde poprosil taky někoho, aby mu počkal u vozu, a tím se jedině zachránil, a to by ho táhli do Srbska. Přijel celý vyjevený a víckrát nechce nic mít s vojenskejma věcma.”

Večer dostali návštěvu nábožného polního kuráta, který chtěl také ráno sloužit polní mši zákopníkům. Byl to člověk fanatik, který chtěl každého přiblížit k bohu. Když byl katechetou, vyvíjel u dětí náboženský cit pohlavky a v různých časopisech občas uveřejňovány byly noticky o něm; „Katecheta surovec”, „Katecheta, který pohlavkuje”. Byl přesvědčen, že katechismus nejlépe si dítě osvojí pomocí rákoskového systému.

Kulhal trochu na jednu nohu, což bylo důsledkem toho, že ho vyhledal jeden otec žáka, kterému katecheta napohlavkoval, poněvadž školák jevil určité pochybnosti o trojici boží. Dostal tři pohlavky. Jeden za boha otce, druhý za boha syna a třetí za svatého ducha.

Dnes přišel svého kolegu Katze uvésti na pravou cestu a promluvit mu do duše, což začal tím, že poznamenal: „Divím se, že u vás nevisí krucifix. Kde se modlíte breviář? Ani jeden obrázek svatých nezdobí stěny vašeho pokoje. Co to máte nad postelí?”

Katz se usmál: „To je ‚Zuzana v lázni' a ta nahá ženská pod tím je má stará známost. Napravo je japonérie, znázorňující sexuelní akt mezi gejšou a starým japonským samurajem. Pravda, něco velice originelního? Breviář mám v kuchyni. Švejku, přineste ho sem a otevřete na třetí straně.”

Švejk odešel a z kuchyně ozvalo se třikrát za sebou vytáhnutí zátky z lahví

vína.

Nábožný kurát byl zdrcen, když se na stole objevily tři láhve.

„Je to mešní lehké víno, pane kolego," řekl Katz, „velice dobré jakosti, ryzlink. Chutí podobá se moselskému."

„Nebudu pít," tvrdošíjně ozval se nábožný kurát, „přišel jsem vám promluvit do duše."

„To vám vyschne, pane kolego, v krku," řekl Katz, „napijte se a já poslouchám. Jsem člověk velice snášenlivý a mohu slyšet i jiné názory."

Nábožný kurát trochu upil a vytřeštil oči.

„Po čertech dobré víno, pane kolego, není-liž pravda?"

Fanatik tvrdě řekl; „Pozoruji, že vy klejete."

„To je zvyk," odpověděl Katz, „někdy se přistihnu dokonce, že se rouhám. Nalejte, Švejku, panu kurátovi. Mohu vás ubezpečit, že říkám také himlhergot, krucifix a sakra. Myslím, až budete tak dlouho sloužit na vojně jako já, že se taky do toho vpravíte. Není to zcela nic těžkého, obtížného a nám duchovním je to velice blízké: nebe, bůh, kříž a velebná svátost, nezní to hezky a odborně? Pijte, pane kolego."

Bývalý katecheta mechanicky se napil. Bylo vidět, že by chtěl něco říct, ale nemohl. Sbíral myšlenky.

„Pane kolego," pokračoval Katz, „hlavu vzhůru, neseďte tak smutně, jako by vás měli za pět minut pověsit. Slyšel jsem o vás, že jste jednou v pátek omylem snědl v restauraci vepřovou kotletu, poněvadž jste myslel, že je čtvrtek, a že jste si na záchodě strkal prst do krku, aby to šlo ven, poněvadž jste si myslel, že vás bůh zahladí. Já se nebojím jíst v půstě maso a nebojím se ani pekla. Pardon, napijte se. Tak, už je vám lepší? Či máte pokrokový názor o peklu a jdete s duchem času a s reformisty? To jest místo obyčejných kotlů se sírou pro ubohé hříšníky papinské hrnce, kotle s velkou atmosférou, hříšníci se smaží na margarínu, rožně s elektrickým pohonem, po milióny let přejíždějí přes hříšníky stroje na válcování silnic, skřípání zubů obstarávají dentisti zvláštními přístroji, kvílení se zachycuje do gramofonů a desky se posílají nahoru do ráje k obveselení spravedlivých. V ráji účinkují rozprašovače kolínské vody a filharmonie hraje tak dlouho Brahmsa, že raději dáte přednost peklu a očistci. Andílkové mají v zadnici vrtuli od aeroplánu, aby se tolik nenadřeli se svými křídly. Pijte, pane kolego, Švejku, nalejte mu koňak, mně se zdá, že mu není dobře."

Když se nábožný kurát vzpamatoval, zašeptal: „Náboženství je rozumová úvaha. Kdo nevěří v existenci svaté trojice …"

„Švejku," přerušil ho Katz, „nalejte panu feldkurátovi ještě jeden koňak, ať se vzpamatuje. Řekněte mu něco, Švejku."

„U Vlašimě byl, poslušně hlásím, pane feldkurát," řekl Švejk, „jeden děkan a ten měl, když mu jeho stará hospodyně utekla s klukem i s penězi, posluhovačku. A ten děkan na stará kolena dal se do studování svatýho Augustina, kterýmu říkají, že patří mezi svaté Otce, a dočet se tam, že kdo věří v protinožce, má být prokletej. Tak si zavolal svou posluhovačku a povídá k ní:

‚Poslouchejte, vy jste mně jednou povídala, že váš syn je strojní zámečník a odjel do Austrálie. To by byl mezi protinožci, a svatý Augustin přikazuje, aby každý, kdo věří v protinožce, byl proklet.' ‚Jemnostpane,' povídá na to ta ženská, ‚vždyť můj syn mně posílá z Austrálie psaní a peníze.' ‚To je mámení ďábelské,' říká na to pan děkan, ‚žádná Austrálie podle svatýho Augustina neexistuje, to vás jen ten antichrist svádí.' V neděli je veřejně proklel a křičel, že Austrálie neexistuje. Tak ho rovnou z kostela odvezli do blázince. Vono by jich tam patřilo víc. U uršulinek mají v klášteře lahvičku s mlékem Panny Marie, kterým kojila Ježíška, a v sirotčinci u Benešova, když jim tam přivezli lurdskou vodu, dostali po ní sirotkové takovou běhavku, že to svět neviděl."

Nábožnému polnímu kurátu udělaly se mžitky před očima a vzpamatoval se novým koňakem, který mu vstoupil do hlavy.

Mžouraje očima, otázal se Katze: „Vy nevěříte v neposkvrněné početí Panny Marie, nevěříte, že palec svatého Jana Křtitele, který se chrání u piaristů, je pravý? Věříte vůbec v pánaboha? A když nevěříte, proč jste polním kurátem?"

„Pane kolego," odpověděl Katz, plácaje ho důvěrně po zádech, „dokud stát neuzná za dobré, že vojáci, než jdou mřít do bitvy, nepotřebují na to požehnání boží, je polní kurátství slušně honorovaným zaměstnáním, při kterém se člověk nepředře. Pro mne to bylo lepší než běhat po cvičištích, chodit na manévry … Tenkrát jsem dostával rozkazy od představených, a dnes si dělám, co chci. Zastupuji někoho, kdo neexistuje, a hraju sám úlohu boží. Jestli nechci někomu odpustit hříchy, tak mu je neodpustím, i kdyby mne prosil na kolenou. Ostatně posledních by se našlo sakramentsky málo."

„Já mám pánaboha rád," ozval se nábožný polní kurát, začínaje škytat, „moc ho mám rád. Dejte mně trochu vína. — Já si pánaboha vážím," pokračoval potom, „moc si ho vážím a ctím. Nikoho si tak nevážím jako jeho."

Uhodil pěstí do stolu, až láhve poskočily: „Bůh je vznešená povaha, cosi nadpozemského. Je čestný ve svých záležitostech. Je to slunný zjev, to mně nikdo nevyvrátí. I svatého Josefa si vážím, všechněch svatých si vážím, až na svatého Serapiona. Má takové ošklivé jméno."

„Měl by zažádat o změnu," poznamenal Švejk.

„Svatou Ludmilu mám rád, i svatého Bernardina," pokračoval bývalý katecheta, „ten zachránil moc poutníků ve Svatém Gotthardě. Má na krku láhev s koňakem a vyhledává zapadlé sněhem."

Zábava dostala jiný směr. Nábožný kurát počal mluvit páté přes deváté: „Mláďátek si ctím, mají svátek 28. prosince. Herodesa nenávidím. — Když spí slepice, tak nemůžete dostat čerstvá vajíčka."

Dal se do smíchu a počal zpívat „Svatý bože, svatý, silný".

Přerušil to však ihned, a obraceje se na Katze, otázal se ostře, vstávaje: „Vy nevěříte, že 15. srpna je svátek Nanebevzetí Panny Marie?"

Zábava byla v plném proudu. Objevily se ještě jiné láhve a chvílemi ozýval se Katz: „Řekni, že nevěříš v pánaboha, a to ti jinak nenaleju."

Zdálo se, že se vrací doby pronásledování prvních křesťanů. Bývalý katecheta zpíval nějakou píseň mučedníků z římské arény a řval: „Věřím v

pánaboha, nezapřu ho. Nech si své víno. Mohu si sám pro ně poslat.”

Nakonec ho uložili do postele. Než usnul, prohlásil, vztyčuje k přísaze pravici: „Věřím v boha otce, syna i ducha svatého. Přineste mně breviář.”

Švejk mu vstrčil do ruky nějakou knihu ležící na nočním stolku, a tak nábožný polní kurát usnul s Dekameronem G. Boccaccia v ruce.

13´ ŠVEJK JDE ZAOPATŘOVAT

Polní kurát Otto Katz seděl zadumaně nad cirkulářem, který právě přinesl z kasáren. Byl to rezervát ministerstva vojenství:

„Ministerstvo vojenství ruší po dobu války platné předpisy týkající se zaopatřování vojínů armády posledním pomazáním a ustanovuje tyto pravidla pro vojenské duchovní:

§ 1. Na frontě se poslední pomazání zrušuje.

§ 2. Není dovoleno těžce nemocným a raněným odebrati se do týlu kvůli poslednímu pomazání. Vojenští duchovní povinni jsou předávat takové lidi okamžitě příslušným vojenským úřadům k dalšímu stíhání.

§ 3. Ve vojenských nemocnicích v zázemí možno jest udělit poslední pomazání hromadně na základě dobrozdání vojenských lékařů, pokud poslední pomazání nemá v sobě ráz obtěžování příslušné vojenské instituce.

§ 4. V mimořádných případech může velitelství vojenských nemocnic dovolit jednotlivcům přijati poslední pomazání.

§ 5. Vojenští duchovní jsou povinni na vyzvání velitelství vojenských nemocnic udělovat poslední pomazání těm, které velitelství navrhuje.”

Potom přečetl polní kurát ještě jednou předpis, ve kterém se mu oznamuje, že zítra má jít na Karlovo náměstí do Vojenské nemocnice zaopatřovat těžce raněné.

„Poslyšte, Švejku,” zavolal polní kurát, „není to svinstvo? Jako kdyby v celé Praze byl jsem jen já jediným polním kurátem. Proč tam nepošlou toho nábožného kněze, který u nás posledně spal. Máme jít zaopatřovat na Karlák. Já už zapomněl, jak se to dělá.”

„Tak si koupíme katechismus, pane feldkurát, tam to bude,” řekl Švejk, „to je jako průvodčí cizinců pro duchovní pastýře. V Emauzích pracoval v klášteře jeden zahradnickej pomocník, a když chtěl vstoupit do řádu laiků a dostat kutnu, aby nemusel trhat svoje šaty, musel si koupit katechismus a učit se, kterak se dělá kříž, kdo jediný zůstal uchráněn hříchu dědičného a co je to, mít čisté svědomí, a jiné takové maličkosti, a potom jim prodal z klášterní zahrady pod rukou polovinu vokurek a odešel s hanbou z kláštera. Když jsem se s ním sešel, tak mně povídá: ‚Vokurky jsem moh prodávat i bez katechismu.'“

Když přinesl Švejk koupený katechismus, polní kurát listuje se v něm řekl: „Vida, poslední pomazání může udělovat pouze kněz, a to jen olejem od biskupa posvěceným. Tak vidíte, Švejku, vy sám poslední pomazání udělovat nemůžete. Přečtěte mně, kterak se uděluje poslední pomazání.”

Švejk četl: „Uděluje se takto: Kněz maže nemocného na jednotlivých smyslech, modle se zároveň: ‚Skrze toto svaté pomazání a své předobrotivé milosrdenství odpustiž tobě Bůh, cokoliv jsi zavinil zrakem, sluchem, čichem, chutí, řečí, hmatem a chůzí.'“

„To bych rád věděl, Švejku,” ozval se polní kurát, „co může člověk zavinit

hmatem, můžete mně to vysvětlit?”

„Moc věcí, pane feldkurát, hmátne třebas do cizí kapsy, nebo na tanečních zábavách, však mi rozumíte, jaký tam bývá představení.”

„A chůzí, Švejku?”

„Když začne pajdat, aby se nad ním lidi ustrnuli.”

„A čichem?”

„Když se mu nějakej smrad nelíbí.”

„A chutí, Švejku?”

„Když má na někoho chuť.”

„A řečí?”

„To už patří se sluchem dohromady, pane feldkurát. Když někdo hodně žvaní a druhej ho poslouchá.”

Po těchto filozofických úvahách polní kurát umlkl a řekl: „Potřebujeme tedy olej posvěcený od biskupa. Tady máte deset korun a kupte lahvičku. Ve vojenské intendantuře patrně takový olej nemají.”

Švejk vypravil se tedy na cestu za olejem posvěceným od biskupa. Taková věc je horší než hledání živé vody v pohádkách Boženy Němcové.

Byl v několika drogériích, a jakmile řekl: „Prosím láhvičku oleje posvěceného od biskupa,” dali se někde do smíchu a jinde skryli se uděšeni pod pultem. Přitom Švejk se tvářil neobyčejně vážně.

Umínil si tedy, že zkusí své štěstí v lékárnách. V první dali ho vyvést laborantem. V druhé chtěli telefonovat na ochrannou stanici a ve třetí mu řekl provizor, že firma Polák v Dlouhé třídě, obchod olejem a laky, bude mít rozhodně žádaný olej na skladě.

Firma Polák v Dlouhé třídě byla opravdu firma agilní. Nepustila žádného kupce, aby neuspokojila jeho přání. Chtěl-li balzám kopajvu, nalili mu terpentýn a bylo také dobře.

Když Švejk přišel a přál si za deset korun olej posvěcený od biskupa, řekl šéf kpříručímu: „Nalejou mu, pane Tauchen, deset deka konopného oleje číslo tři.”

A příručí, zabaluje lahvičku do papíru, řekl k Švejkovi čistě obchodně: „Je to první kvalita, budete-li si přát štětce, laky, fermež, račte se obrátit k nám. Obsloužíme vás solidně.”

Zatím polní kurát si v katechismu zopakoval, co kdysi v semináři neutkvělo mu v paměti. Velmi se mu líbily neobyčejně duchaplné věty, kterým se upřímně zasmál: „Jméno poslední pomazání' pochází odtud, že toto pomazání obyčejně bývá posledním ze všech pomazání, jež církev člověku uděluje.”

Nebo: „Poslední pomazání může přijmout každý katolický křesťan, který nebezpečně onemocněl a už přišel do rozumu.”

„Nemocný má přijmouti poslední pomazání, možno-li, dokud ještě je při dobré paměti.”

Potom přišel ordonanc a přinesl paket, ve kterém se polnímu kurátovi oznamuje, že zítra bude při zaopatřování v nemocnici přítomno Sdružení šlechtičen pro náboženskou výchovu vojáků.

Toto Sdružení sestávalo z hysterických bab a rozdávalo po nemocnicích

vojákům obrázky svatých a povídky o katolickém vojínovi, který umírá pro císaře pána. Byl na těch povídkách barevný obrázek představující bojiště. Všude se válí mrtvoly lidí a koní, převrácené muniční vozy a děla lafetami vzhůru. Na obzoru hoří vesnice a praskají šrapnely a v popředí leží umírající voják s utrženou nohou, nad kterým se sklání anděl a přináší mu věnec s nápisem na stuze: „Ještě dnes budeš se mnou v ráji." A umírající se blaženě usmívá, jako by mu nesli zmrzlinu.

Když Otto Katz přečetl obsah paketu, odplivl si a pomyslil si: „To bude zas zítra den."

Znal tu pakáž, jak ji nazýval, z chrámu od Ignáce, když před léty tam míval kázání pro vojsko. Tenkrát ještě vkládal do kázání mnoho a Sdružení sedávalo za plukovníkem. Dvě vytáhlé ženštiny v černých šatech s růžencem, které se jednou k němu přidaly po kázání a po dvě hodiny mluvily o náboženské výchově vojáků, dokud se nedopálil a neřekl jim; „Odpuste, mé dámy, na mne čeká pan hejtman s partií ferbla."

„Tak už máme volej," řekl slavnostně Švejk, když se vrátil od firmy Polák, „konopnej volej číslo tři první kvality, můžeme s ním namazat celej batalión. Je to solidní firma. Prodává taky fermež, laky a štětce. Ještě potřebujeme zvoneček."

„Na co zvoneček, Švejku?"

„Musíme po cestě zvonit, aby nám lidi smekali, když jdeme s pánembohem, pane feldkurát, s tím konopným volejem číslo tři. To se tak dělá, a bylo už mnoho lidí, kterým do toho nic nebylo, zavřenejch, že nesmekli. Na Žižkově jednou farář zmlátil jednoho slepýho, že při takovej příležitosti nesmek, a ještě byl zavřenej, poněvadž mu u soudu dokázali, že není hluchoněmej, a jenom slepej, a že slyšel cinkot zvonečku a budil pohoršení, ačkoliv to bylo v noci. To je jako o Božím těle. Jindy by si nás lidi ani nevšimli, a teď nám budou smekat. Jestli tedy, pane feldkurát, proti tomu nic nemáte, přinesu ho hned."

Obdržev svolení, Švejk přinesl za půl hodiny zvonek.

„Je od vrat zájezdní hospody U Křížků," řekl, „stál mne pět minut strachu a dlouho jsem předtím musel čekat, poněvadž se pořád trousili lidi."

„Půjdu do kavárny, Švejku, kdyby někdo přišel, ať počká."

Asi za hodinu přišel šedivý starší pán, přímého držení těla a přísného pohledu.

Z jeho celého vzezření čišela urputnost a zloba. Díval se tak, jako by byl poslán osudem zničit naši bídnou planetu a zahladit její stopy ve vesmíru.

Řeč jeho byla drsná, suchá a přísná: „Doma? Že šel do nějaké kavárny? Že mám počkat? Dobrá, budu čekat až do rána. Na kavárnu má, ale dluhy platit, to nikoliv. Kněz, fujtajxl!"

Odplivl si v kuchyni.

„Pane, neplivejte nám tady!" ozval se Švejk, dívaje se se zájmem na cizího pána.

„A ještě jednou si odplivnu, vidíte, takhle," řekl tvrdošíjně přísný pán, plivaje podruhé na podlahu, „že se nestydí. Vojenský duchovní, hanba!"

„Jste-li vzdělanéj člověk,” upozorňoval ho Švejk, „tak si odvyknete plivat v cizím bytě. Nebo myslíte, že když je světová válka, že si můžete všechno dovolit? Máte se chovat slušně, a ne jako votrapa. Máte jednat jemně, mluvit slušně a nepočínat si jako rošťák, vy jeden pitomej civilisto.”

Přísný pán vstal ze židle, počal se rozčilením třást a křičel: „Co si to vy opovažujete, já že nejsem slušný člověk, co tedy jsem, mluvte …”

„Hajzlík jste,” odpověděl Švejk, dívaje se mu do očí, „pliváte na zem, jako byste byl v elektrice, ve vlaku nebo někde ve veřejné místnosti. Pořád jsem se divil, proč tam všude visejí cedulky, že plivat na zem se zakazuje, a teď vidím, že je to kvůli vám. Voni vás asi všude musejí moc dobře znát.”

Přísný pán počal měnit barvu v obličeji a snažil se odpovědít přívalem nadávek adresovaných na Švejka i na polního kuráta.

„Jste hotov se svým řečněním,” otázal se klidně Švejk (když padlo poslední „lumpové jste oba; jaký pán, taký krám”), „či chcete to ještě nějak doplnit, než poletíte ze schodou?”

Poněvadž přísný pán se již tak dalece vyčerpal, že mu na mysl nepřišla již žádná hodnotná nadávka, a proto se zamlčel, považoval to Švejk za to, že by čekal marně doplňků.

Otevřel tedy dveře, postavil si přísného pána do dveří obličejem na chodbu, a za takový šut by se nestyděl ani nejlepší hráč nejlepšího mezinárodního mistrovského fotbalového mužstva.

A za přísným pánem se nesl na schody Švejkův hlas: „Podruhý, když jdou někam mezi slušný lidi na návštěvu, tak se chovají slušně.”

Přísný pán chodil dlouho pod okny a čekal na polního kuráta. Švejk si otevřel okno a pozoroval ho.

Konečně se host dočkal polního kuráta, který ho odvedl do pokoje a posadil naproti sobě na židli.

Švejk mlčky přinesl plivátko a postavil před hosta.

„Co to děláte, Švejku?”

„Poslušně hlásím, pane feldkurát, že už tady byla s tím pánem malá nepříjemnost kvůli plivání na podlahu.”

„Opuste nás, Švejku, my máme něco mezi sebou vyřizovat.”

Švejk zasalutoval.

„Poslušně hlásím, pane feldkurát, že vás opouštím.” Odešel do kuchyně a v pokoji vedl se velice zajímavý rozhovor.

„Vy jste přišel pro peníze za tu směnku, nemýlím-li se?” otázal se polní kurát svého hosta.

„Ano, a doufám …”

Polní kurát vzdychl.

„Člověk přichází častokrát do takové situace, že mu zbývá jedině naděje. Jak krásné je to slůvko ‚doufej' z toho trojlístku, který povznáší člověka z chaosu života: víra, naděje, láska.”

„Já doufám, pane polní kuráte, že obnos …”

„Zajisté, ctěný pane,” přerušil ho polní kurát, „mohu ještě jednou opakovat,

že slovo ‚doufat' posilňuje člověka v jeho zápase se životem. I vy neztrácíte naděje. Jak je to krásné, míti určitý ideál, být nevinným, čistým tvorem, který půjčuje peníze na směnku a má naději, že dostane včas zaplaceno. Doufat, neustále doufat, že vám vyplatím 1200 korun, když mám v kapse necelých sto.”

„Vy tedy ...,” zakoktal host.

„Ano, já tedy,” odpověděl polní kurát.

Obličej hostův nabyl opět urputného a zlostného výrazu.

„Pane, to je podvod,” řekl vstávaje.

„Uklidněte se, ctěný pane ...”

„Je to podvod,” křičel tvrdošíjně host, „zneužil jste mé důvěry.”

„Pane,” řekl polní kurát, „vám rozhodně prospěje změna vzduchu. Zde je příliš dusno. — Švejku,” volal do kuchyně, „tento pán si přeje vyjít na čerstvý vzduch.”

„Poslušně hlásím, pane feldkurát,” ozvalo se z kuchyně, „že jsem toho pána již jednou vyhodil.”

„Opakovat,” zněl rozkaz, který byl proveden rychle, bystře a krutě.

„To je dobře, pane feldkurát,” řekl Švejk, když se vrátil z chodby, „že jsme to s ním skoncovali dřív, než nám zde vyved nějakou výtržnost. V Malešicích byl jeden šenkýř, písmák, který na všechno měl citáty z Písma svatýho, a když někoho pral bejkovcem, vždycky říkal: ‚Kdo šetří metly, nenávidí syna svého; ale kdo ho miluje, včas jej tresce, já ti dám prát se mi v hospodě.' “

„Vidíte, Švejku, jak to dopadá s takovým člověkem, který nectí kněze,” usmál se polní kurát. „Svatý Jan Zlatoústý řekl: ‚Kdo ctí kněze, ctí Krista, kdo příkoří činí knězi, činí příkoří Kristu Pánu, jehož zástupcem právě kněz jest' — Na zítřek musíme se dokonale připravit. Udělejte smažená vajíčka se šunkou, uvařte bordó punč a potom věnujeme se rozjímání, neboť jak je v modlitbě večerní: ‚Odvráceny jsou milostí boží všechny úklady nepřátel o tento příbytek.' “

Na světě existují vytrvalci, mezi které patřil i muž dvakrát již vyhozený z bytu polního kuráta. Právě když byla večeře hotova, někdo zazvonil, Švejk šel otevřít, vrátil se za chvíli a hlásil: „Je tu zas, pane feldkurát. Zavřel jsem ho prozatím do koupelny, abychom se mohli spokojeně navečeřet.”

„Nečiníte dobře, Švejku,” řekl polní kurát, „host do domu, bůh do domu. Za dávných dob při hostinách dávali se obveselovat zrůdama. Přiveďte ho sem, ať nás pobaví.”

Švejk vrátil se za chvíli s vytrvalým mužem, který hleděl zasmušile před sebe.

„Sedněte si,” vybídl ho vlídně polní kurát, „právě dokončujeme večeři. Měli jsme humry, lososa, a teď ještě smažená vajíčka se šunkou. To se nám to hoduje, když nám lidi půjčují peníze.”

„Doufám, že zde nejsem pro legraci,” řekl zasmušilý muž, „jsem zde dnes již potřetí. Doufám, že nyní se vše vysvětlí.”

„Poslušně hlásím, pane feldkurát,” poznamenal Švejk, „že je to hotovej nezmar, jako nějakej Boušek z Libně. Vosumnáctkrát za večer ho vyhodili od

Exnerů, a vždycky se jim tam vrátil, že tam zapomněl fajfku. Lez jim tam voknem, dveřma, z kuchyně, přes zeď do lokálu, přes sklep do výčepu a byl by se spustil snad komínem, kdyby ho byli hasiči nesundali se střechy. Takovej byl vytrvalej, že by se moh stát ministrem nebo poslancem. Udělali pro něj, co mohli.”

Vytrvalý muž, jako by nedbal toho, co se mluví, tvrdošíjně opakoval: „Já chci mít jasno a přeji si, abych byl vyslechnut.”

„To se vám povoluje,” řekl polní kurát, „mluvte, ctěný pane. Mluvte, jak dlouho chcete, a my zatím budeme pokračovat v našich hodech. Doufám, že vám to nebude překážet ve vypravování. Švejku, neste na stůl.”

„Jak je vám známo,” řekl vytrvalec, „zuří vojna. Obnos půjčil jsem vám před vojnou, a kdyby nebylo vojny, nenaléhal bych na zaplacení. Mám však smutné zkušenosti.”

Vytáhl zápisník z kapsy a pokračoval: „Mám to všechno zapsáno. Nadporučík Janata dluhoval mně 700 korun, a odvážil se padnout na Drině. Poručík Prášek upadl na ruské frontě do zajetí, a je mně dlužen na dva tisíce korun. Hejtman Wichterle, dluhující mně stejný obnos, dal se zabít pod Ruskou Rávou vlastními vojáky. Nadporučík Machek zajat v Srbsku, dluhuje mně 1500 korun. Je zde víc takových lidí. Ten padne v Karpatech s mou nezaplacenou směnkou, ten jde do zajetí, ten se mně utopí v Srbsku, ten umře v Uhrách ve špitále. Chápete nyní mé obavy, že mne tato válka zahubí, nebudu-li energickým a neúprosným. Vy můžete mně namítnout, že u vás nehrozí žádného přímého nebezpečí. Podívejte se.”

Přistrčil polnímu kurátovi svůj zápisník pod nos. „Vidíte: polní kurát Matyáš v Brně, zemřel v izolační nemocnici před týdnem. Já bych si rval vlasy. Nezaplatil mně 1800 korun, a jde do cholerového baráku zaopatřovat nějakého člověka, po kterém mu nic nebylo.”

„To byla jeho povinnost, milý pane,” řekl polní kurát, „já jdu také zítra zaopatřovat.”

„A taky do cholerovýho baráku,” poznamenal Švejk; „můžete jít s sebou, abyste viděl, co to znamená, vobětovat se.”

„Pane polní kuráte,” řekl vytrvalý muž, „věřte, že jsem v zoufalé situaci. Vede se válka kvůli tomu, aby sprovodila ze světa všechny mé dlužníky?”

„Až vás odvedou na vojnu a budete rukovat do pole,” poznamenal opět Švejk, „tak vodsloužíme s panem feldkurátem mši svatou, aby bůh nebeský dal a první granát vás přeraziti ráčil.”

„Pane, je to vážná věc,” řekl nezmar k polnímu kurátovi, „žádám vás, aby váš sluha se do našich záležitostí nepletl, abychom to mohli ihned skoncovat.”

„Dovolte, pane feldkurát,” ozval se Švejk, „račte mně přikázat vopravdu, abych se do vašich záležitostí neplet, jinak budu hájit dál vaše zájmy, jak se na pořádného vojáka sluší a patří. Ten pán má ouplnou pravdu, von chce vodtud odejít sám. Já taky nemám rád nějaký výstupy, já jsem společenskej člověk.”

„Švejku, mne už to začíná nudit,” řekl polní kurát, jako by nepozoroval přítomnost hostovu, „myslel jsem, že nás ten člověk pobaví, bude nám

vypravovat nějaké anekdoty, a on žádá, abych vám poručil, abyste se do toho nepletl, ačkoliv už jste měl s ním dvakrát co dělat. Večer, kdy mám před takovým důležitým náboženským úkonem, kdy mám obrátit všechny své smysly k bohu, obtěžuje mne nějakou pitomou historií o mizerných 1200 korunách, odvrací mne od zpytování svědomí, od boha, a chce, abych mu ještě jednou řekl, že mu teď nic nedám. Nechci s ním déle mluvit, aby tento posvátný večer nebyl zkažen. Řekněte mu sám, Švejku: Pan feldkurát vám nic nedá."

Švejk vyplnil rozkaz, zahulákav to hostu do ucha.

Vytrvalý host zůstal však sedět dál.

„Švejku," vybízel polní kurát, „zeptejte se ho, jak dlouho myslí, že bude zde ještě okounět?"

„Nehnu se odtud, dokud nedostanu zaplaceno," tvrdošíjně ozval se nezmar.

Polní kurát vstal, šel k oknu a řekl: „V takovém případě odevzdávám ho vám, Švejku. Dělejte si s ním, co chcete."

„Pojďte, pane," řekl Švejk, uchopiv nemilého hosta za rameno, „do třetice všeho dobrého."

A opakoval svůj výkon rychle a elegantně, zatímco polní kurát bubnoval na okno pohřební pochod.

Večer věnovaný rozjímání prošel několik fází. Polní kurát tak zbožně a vroucně přibližoval se k bohu, že ještě ve dvanáct hodin v noci zněl z jeho bytu zpěv:

Když jsme mašírovali,
všechny holky plakaly…

S ním zpíval i dobrý voják Švejk.

Po posledním pomazání ve Vojenské nemocnici toužili dva. Jeden starý major a jeden bankovní disponent, důstojník v záloze. Oba dostali kulku do břicha v Karpatech a leželi vedle sebe. Rezervní důstojník považoval za svou povinnost dát se zaopatřit svátostí umírajících, poněvadž jeho představený toužil po posledním pomazání. Aby se nedal také zaopatřit, považoval za porušení subordinace. Nábožný major to dělal z chytrosti, domnívaje se, že modlitba víry uzdraví nemocného. Tu noc před posledním pomazáním oba však zemřeli, a když se dostavil ráno polní kurát se Švejkem, leželi s obličejem zčernalým pod prostěradlem jako všichni, kteří zemrou zadušením.

„Takovou slávu jsme dělali, pane feldkurát, a teď nám to zkazili," zlobil se Švejk, když jim v kanceláři oznámili, že ti dva už nepotřebují ničeho.

A to byla pravda, že dělali slávu. Jeli v drožce, Švejk zvonil a polní kurát držel v ruce lahvičku s olejem, zabalenou do ubrousku, kterým s vážnou tváří žehnal kolemjdoucím, kteří smekli.

Nebylo jich pravda mnoho, ačkoliv Švejk snažil se dělat se svým zvoncem obrovský rámus.

Za drožkou běželo několik nevinných pacholátek, z nichž jedno sedlo si vzadu, načež jeho druhové spustili unisono: „Za vozem, za vozem!"

A Švejk do toho zvonil, drožkář sekal bičem dozadu, ve Vodičkově ulici

nějaká domovnice, členkyně mariánské kongregace, klusem dohnala drožku, dala si v jízdě požehnat, pokřižovala se, odplivla si poté: „Jedou s tím pánembohem jako všichni čerti! Člověk aby dostal souchotiny!” a vracela se udýchána na své staré místo.

Nejvíc hlas zvonku znepokojoval drožkářskou kobylu, které patrně musel něco připomínat z minulých let, poněvadž se stále ohlížela dozadu a občas učinila pokus zatancovat na dlažbě.

To byla tedy ta veliká sláva, o které mluvil Švejk. Polní kurát šel zatím do kanceláře vyřídit finanční stránku posledního pomazání a vypočítal již účetnímu šikovateli, že je mu vojenský erár dlužen na sto padesát korun za posvěcený olej a cestu.

Potom následoval spor s velitelem nemocnice a polním kurátem, přičemž polní kurát několikrát udeřil pěstí do stolu a vyjádřil se: „Nemyslete si, pane hejtmane, že je poslední pomazání zadarmo. Když důstojník od dragounů je komandýrován do hřebčince za koňma, tak se mu také platí diety. Opravdu lituji, že se ti dva posledního pomazání nedočkali. Bylo by to o padesát korun dražší.”

Švejk čekal zatím dole na strážnici s lahvičkou svatého oleje, která mezi vojáky vzbuzovala opravdový zájem.

Někdo mínil, že by se s tím olejem daly velice dobře čistit ručnice a bodla.

Nějaký mladičký vojáček z Českomoravské vysočiny, který ještě věřil v pánaboha, prosil, aby se o takových věcech nevedly řeči a aby se svatá tajemství nezatahovala do debaty. Musíme křesťansky doufat.

Starý rezervista podíval se na zeleňáčka a řekl: „Pěkný doufání, že ti šrapnel utrhne hlavu. Bulíkovali nás. Jednou k nám přijel nějakej klerikální poslanec a mluvil o božím míru, který se klene nad zemí, a jak pánbůh si nepřeje války a chce, aby všichni žili v míru a snášeli se jako bratří. A vida ho, vola, jakmile vypukla válka, ve všech kostelích se modlí za zdar zbraní a o pánubohu se mluví jako o nějakém náčelníkovi jenerálního štábu, který tu vojnu řídí a diriguje. Z téhle vojenské nemocnice už jsem viděl pohřbů, a uříznutých noh a ruk vozí odtud vozy.”

„A vojáky pochovávají nahý,” řekl jiný voják, „a do toho mundúru voblíknou zas jinýho živýho a tak to jde napořád.”

„Dokud to nevyhrajem,” poznamenal Švejk.

„Taková fajfka chce něco vyhrát,” ozval se z kouta desátník. „Na pozici s vámi, do zákopů, a hnát vás na bodáky o všechno pryč, na dráty, podkopy a minomety. Válet se v týlu, to dovede každej, a žádnýmu se nechce padnout.”

„Já taky myslím, že je to moc hezký, dát se probodnout bajonetem,” řekl Švejk, „a taky to není špatný, dostat kouli do břicha, a ještě pěknější, když člověka přerazí granát a člověk kouká, že jeho nohy i s břichem jsou nějak vod něho vzdálený, a je mu to tak divný, že z toho umře dřív, než mu to někdo může vysvětlit.”

Mladičký voják vzdychl si upřímně. Litoval sám svůj mladý život, že se narodil v tak hloupém století, aby ho zařezali jako krávu na porážce. Pročpak je

tohle všechno?

Jeden voják, učitel z povolání, jako by četl jeho myšlenky, poznamenal: „Někteří učenci vysvětlují válku objevením se skvrn na slunci. Jakmile taková skvrna se udělá, tak přijde vždy něco hrozného. Dobytí Kartága …”

„Nechaj si své učenosti,” přerušil ho desátník, „a jdou raději zamést cimru, dneska je to na nich. Co je nám do nějaký pitomý skvrny na slunci. Kdyby jich tam bylo třeba dvacet, tak si za to nic nekoupím.”

„Ty skvrny na slunci mají vopravdu velkej význam,” zamíchal se Švejk, „jednou se vobjevila taková skvrna a ještě ten samej den byl jsem bit u Banzetů v Nuslích. Vod tý doby, jak jsem šel někam, vždycky jsem v novinách hledal, jestli se zas nevobjevila nějaká skvrna. A jakmile se vobjevila, sbohem, Máry, nešel jsem nikam, a jen tak jsem to přečkal. Když tenkrát ta sopka Mont Pelé zničila celý ostrov Martinique, jeden profesor psal v Národní politice, že už dávno upozorňoval čtenáře na velkou skvrnu na slunci. A vona, ta Národní politika, včas nedošla na ten vostrov, a tak si to tam, na tom vostrově, vodskákali.”

Zatím polní kurát setkal se nahoře v kanceláři s jednou dámou ze Sdružení šlechtičen pro náboženskou výchovu vojáků, starou, protivnou ochechulí, která již od rána chodila po nemocnici a všude rozdávala obrázky svatých, které ranění a nemocní vojáci házeli do plivátek.

Při své obchůzce rozčilovala všechny svým hloupým žvaněním, aby srdečně litovali svých hříchů a opravdově se polepšili, aby po smrti milý bůh jim dal věčné spasení.

Byla bledá, když mluvila s polním kurátem. Jak ta vojna, místo aby zušlechťovala, dělá z vojáků zvířata. Dole na ni marodi vyplázli jazyk a řekli jí, že je maškara a nebeská koza. „Das ist wirklich schrecklich, Herr Feldkurat, das Volk ist verdorben.”

A rozhovořila se, jak si představuje náboženskou výchovu vojáka. Jen tenkrát bojuje voják statečně za svého císaře pána, když věří v boha a má náboženský cit, pak se neleká smrti, poněvadž ví, že ho čeká ráj.

Žvanilka řekla ještě několik podobných hloupostí a bylo vidět, že je odhodlána nepustit polního kuráta, který však zcela negalantně se poroučel.

„Jedem domů, Švejku!” zavolal do strážnice. Na zpáteční cestě nedělali žádnou slávu.

„Ai si jede zaopatřovat příště, kdo chce,” řekl polní kurát, „člověk aby se za každou duši, kterou chce spasit, s nimi handrkoval o peníze. Mají samé účetnictví, pakáž.”

Vida v ruce Švejkově lahvičku s ‚posvěceným' olejem, zachmuřil se: „Nejlepší uděláme, Švejku, když tím olejem mně a sobě namažete boty.”

„Zkusím s tím namazat taky zámek,” dodal Švejk, „strašně vrže, když v noci jdete domů.”

Tak skončilo poslední pomazání, ke kterému nedošlo.

14´ ŠVEJK VOJENSKÝM SLUHOU UNADPORUČÍKA LUKÁŠE

(1)

Štěstí Švejkovo nemělo dlouhého trvání. Nelítostný osud přerval přátelský poměr mezi ním a polním kurátem. Jestli polní kurát až do té události byl osobou sympatickou, to, co nyní provedl, je s to strhnout z něho sympatickou tvářnost.

Polní kurát prodal Švejka nadporučíkovi Lukášovi, čili lépe řečeno, prohrál ho v kartách. Tak dřív prodávali na Rusi nevolníky. Přišlo to tak znenadání. Byla pěkná společnost u nadporučíka Lukáše a hrálo se jednadvacet.

Polní kurát prohrál všechno a nakonec řekl: „Kolik mně půjčíte na mého vojenského sluhu? Ohromný pitomec a zajímává figura, něco non plus ultra. Ještě nikdy neměli jste takového vojenského sluhu."

„Půjčím ti sto korun," nabídl nadporučík Lukáš, „jestli pozítří je nedostanu, pošleš mně tu raritu. Můj pucflek je protivný člověk. Stále vzdychá, píše domů psaní, a přitom krade, na co přijde. Už jsem ho bil, ale to není nic platné. Pohlavkuji ho na potkání, ale nepomáhá to. Vyrazil jsem mu pár předních zubů, ale chlapa nenapravil."

„Tedy platí," řekl lehkomyslně polní kurát, „buď pozítří sto korun, nebo Švejka."

Prohrál i těch sto korun a šel smutně domů. Věděl určitě a také nijak o tom nepochyboval, že do pozítří nesežene těch sto korun a že vlastně Švejka mizerně a bídně prodal.

„Mohl jsem si říct o dvě stě korun," mrzel se, ale přestupuje na elektrické tramvaji na trať, která ho za chvíli měla odvézt domů, dostával záchvat výčitek a sentimentality.

„Není to ode mne hezké," pomyslil si, když zvonil u dveří svého bytu, „jak se podívám do jeho pitomých, dobráckých očí?"

„Milý Švejku," řekl, když byl doma, „dnes se stalo něco neobyčejného. Měl jsem takovou smůlu v kartách. Hopal jsem to všechno a měl jsem pod rukou eso, pak přišla desítka, a bankéř měl pod rukou kluka a dotáh to taky na jednadvacet. Líznul jsem si několikrát na eso nebo na desítku a vždy jsem měl stejně s bankéřem. Projel jsem všechny peníze."

Odmlčel se. „A nakonec jsem prohrál vás. Vypůjčil jsem si na vás sto korun, a jestli do pozítří je nevrátím, už budete patřit ne mně, ale nadporučíkovi Lukášovi. Mně je to opravdu líto …"

„Sto korun ještě mám," řekl Švejk, „mohu vám půjčit."

„Dejte je sem," ožil polní kurát, „hned je zanesu Lukášovi. Nerad bych,

opravdu, se s vámi loučil.”

Lukáš byl velice překvapen, když uviděl opět polního kuráta.

„Jdu ti zaplatit dluh,” řekl polní kurát, rozhlížeje se vítězoslavně, „dejte mně také kartu.”

„Hop,” ozval se polní kurát, když byla řada na něm. „Jenom o oko,” hlásil, „přetáh jsem.”

„Tak tedy hop,” řekl při druhém chodu, „hop — blind.”

„Dvacet brát,” hlásil bankéř.

„Já mám celých devatenáct,” tiše pronesl polní kurát, dávaje do banku posledních čtyřicet korun ze stovky, kterou mu půjčil Švejk, aby se vykoupil z nového nevolnictví.

Vraceje se domů, přišel polní kurát k přesvědčení, že je konec, že Švejka nemůže nic zachránit, že jest to předurčeno, aby sloužil u nadporučíka Lukáše.

A když mu Švejk otevřel, řekl kněmu: „Všechno je marné, Švejku. Proti osudu se neubrání nikdo. Prohrál jsem vás i těch vašich sto korun. Dělal jsem vše, co bylo v mé moci, ale osud je silnější mne. Hodil vás do spárů nadporučíka Lukáše a přijde doba, že se musíme rozloučit.”

„A bylo v banku hodně?” otázal se Švejk klidně, „nebo jste málokdy dělal forhonta? Když nepadá karta, je to velmi špatné, ale někdy je to mizérie, když to jde až příliš dobře. Na Zderaze žil nějakej klempíř Vejvoda a ten hrával vždy mariáš v jedné hospodě za Stoletou kavárnou. Jednou taky, čert mu to napískal, povídá: A což abychom si hodili jedníka o pětníček.' Hráli tedy pětníčkovýho jedníka a on držel bank. Všichni se ztropili a tak to rostlo do desítky. Starej Vejvoda chtěl popřát taky druhýmu něco a pořád říkal: ‚Malá, špatná domů.' To si nedovedete představit, jakou měl smůlu. Malá špatná ne a ne přijít, bank rost, a už tam byla stovka. Z hráčů nikdo tolik neměl, aby to mohl hopnout, a Vejvoda už byl celej upocenej. Nebylo nic jinýho slyšet než jeho: ‚Malá, špatná domů.' Přisazovali po pětce a spadali tam vždycky. Jeden kominický mistr se dopálil, šel si domů pro peníze, když tam bylo už přes půldruhý stovky, a hopnul to. Vejvoda chtěl se toho zbavit, a jak potom povídal, chtěl táhnout třebas až do třiceti, jen aby to nevyhrál, a místo toho dostal dvě esa. Dělal, že nic nemá, a schválně povídá: ‚Šestnáct brát.' A ten kominickej mistr měl všeho všudy patnáct. Není to smůla? Starej Vejvoda byl celej bledej a nešťastnej, kolem už nadávali a šuškali si, že dělá volty, že už jednou byl bit pro falešnou hru, ačkoliv byl to nejpoctivější hráč, a sypali tam korunku za korunkou. Už tam bylo pět set korun. Hostinský to nevydržel. Měl právě přichystaný peníze do pivovaru, tak je vzal, přised si, strčil napřed do toho po dvou stovkách, pak zamhouřil oči, otočil židli pro štěstí a řek, že to všechno, co je v banku, hopá. ‚Hrajeme,' povídá, ‚s votevřenýma kartama.' Starej Vejvoda byl by já nevím co dal za to, aby teď prohrál. Všichni se divili, když otočil a ukázala se sedma, a on si ji nechal. Hostinský se smál pod fousy, poněvadž měl jednadvacet. Přišla druhá sedma starýmu Vejvodovi, a on si ji taky nechal. ‚Teď přijde eso nebo desítka, ' řekl hostinský jizlivě, ‚vsadím krk, pane Vejvodo, že budete trop.' Bylo ohromný ticho, Vejvoda otočí, a vona se objeví třetí sedmička. Hostinskej zbledl

jako křída, byly to jeho poslední peníze, vodešel do kuchyně a za chvilku přiběhne kluk, kterej se u něho učil, abychom šli pana hostinskýho uříznout, že prej visí na klice u okna. Tak jsme ho odřízli, vzkřísili a hrálo se dál. Už nikdo neměl žádný peníze, všechno to bylo v banku před Vejvodou, kterej jen říkal: ‚Malá, špatná domů' a za živýho boha chtěl bejt trop, ale poněvadž musel votáčet svoje karty a vyložit na stůl, nemoh dělat žádnej podvod a schválně přetáhnout. Všichni byli už nad jeho štěstím blbí a udělali si to tak, že když už nemají peníze, že tam budou dávat svoje úpisy. Trvalo to kolik hodin a před starým Vejvodou rostly tisíce a tisíce. Kominickej mistr byl už do banku dlužen přes půldruhého miliónu, uhlíř ze Zderazu asi milión, domovník ze Stoletý kavárny 800 000 korun, jeden medik přes dva milióny. Jenom v pince bylo přes tři sta tisíc na samých útržkách papíru. Starej Vejvoda zkoušel to všelijak. Chodil pořád na záchod a vždycky to dal jinýmu, aby to vzal za něho, a když se vrátil, hlásili mu, že bral, že mu přišlo jednadvacet. Poslali pro nový karty, a zas to nebylo nic platný. Když se Vejvoda zastavil na patnácti, tak měl ten druhej čtrnáct. Všichni se dívali vztekle na starýho Vejvodu a nejvíc láteřil jeden dlaždič, kerej do toho všeho všudy dal na hotovosti vosum korun. Ten votevřeně prohlásil, že takovej člověk, jako je Vejvoda, by neměl chodit po světě a měl by se zkopat, vyhodit a utopit jako štěně. To si nedovedete představit to zoufalství starýho Vejvody. Konečně přišel na nápad. ‚Já jdu na záchod,' povídá kominíkovi, ‚vezměte to za mne, pane mistře.' A jen tak bez klobouku výběh na ulici a přímo do Myslíkovy ulice pro strážníky. Našel patrolu a oznámil jí, že v tej a tej hospodě hrajou hazardní hru. Strážníci ho vyzvali, aby šel napřed, že přijdou hned za ním. Vrátil se tedy a hlásili mu, že zatím medik prohrál přes dva milióny a domovník přes tři. Do pinky že dali úpis na pět set tisíc korun. Za chvíli vrazili tam strážníci, dlaždič vykřik: ‚Spas se, kdo můžeš,' ale nebylo to nic platný. Zabavili bank, vedli všechny na policii. Uhlíř ze Zderazu se zprotivil, tak ho přivezli v košatince. V banku bylo v dlužních úpisech přes půl miliardy a na hotových penězích patnáct set. ‚Tohle jsem ještě nežral,' řekl policejní inspektor, když viděl takový závratný sumy, ‚tohle je horší než Monte Carlo.' Zůstali tam všichni až na starýho Vejvodu do rána. Vejvodu jako udavače pustili a slíbili, že dostane zákonnou jednu třetinu odměny ze zabaveného banku, asi přes sto šedesát miliónů, von se ale do rána z toho zbláznil a ráno chodil po Praze vobjednávat si nedobytný pokladny na tucty. Tomu se říká štěstí v kartách."

Potom šel Švejk vařit grog a dopadlo to tak, že polní kurát, když v noci podařilo se Švejkovi dopravit ho s námahou na postel, zaslzel a zaštkal:

„Prodal jsem tě, kamaráde, hanebně prodal. Proklínej mne, bij, držím. Hodil jsem tě napospas. Nemohu se ti podívat do očí. Drásej mne, kousej, nič. Nezasloužím nic lepšího. Víš, co jsem?"

A polní kurát, zabořuje uplakanou tvář do polštáře, řekl tiše, jemným, měkkým hlasem: „Jsem bezcharakterní padouch," a usnul, jako když ho hodí do vody.

Druhý den polní kurát, vyhýbaje se Švejkovu pohledu, odešel časně ráno a

vrátil se až v noci s nějakým tlustým infanteristou.

„Ukažte mu, Švejku," řekl, vyhýbaje se opět Švejkovu pohledu, „kde co leží, aby byl orientován, a poučte ho, jak se vaří grog. Ráno se hlaste u nadporučíka Lukáše. “

Švejk s novým mužem strávili příjemně noc vařením grogu. K ránu stál tlustý infanterista sotva na nohou a pobručoval si jen podivnou směs z různých národních písní, které se mu spletly dohromady: „Okolo Chodova teče vodička, šenkuje tam má milá pivečko červený. Horo, horo, vysoká jsi, šly panenky silnicí, na Bílé hoře sedláček oře."

„Vo tebe nemám strach," řekl Švejk, „s takovým nadáním se u feldkuráta udržíš."

Tak se stalo, že to dopoledne uviděl nadporučík Lukáš ponejprv poctivou a upřímnou tvář dobrého vojáka Švejka, který mu hlásil: „Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že jsem ten Švejk prohranej panem feldkurátem vkartách."

(2)

IInstituce důstojnických sluhů je prastarého původu. Zdá se, že již Alexandr Makedonský měl svého pucfleka. Jisto však je, že v době feudalismu vystupovali v té úloze žoldnéři rytířů. Čím byl Sancho Panza Dona Quijota? Divím se, že historie vojenských sluhů nebyla doposud nikým sepsána. Našli bychom tam, že vévoda z Almavíru snědl svého vojenského sluhu při obležení Toleda z hladu bez soli, o čemž vévoda sám píše ve svých pamětech, vypravuje, že jeho sluha měl maso jemné, křehké, vláčné, chutí se podobající něčemu mezi kuřecím a oslím.

Ve staré švábské knize o umění vojenském nalézáme též pokyny pro vojenské sluhy. Pucflek staré doby měl býti zbožný, ctnostný, pravdomluvný, skromný, statečný, odvážný, poctivý, pracovitý. Zkrátka měl to být vzor člověka. Nová doba na tomto typu změnila mnoho. Moderní fajfka nebývá obyčejně ani zbožný, ani ctnostný, ani pravdomluvný. Lže, podvádí svého pána a proměňuje velice často život svého velitele v pravé peklo. Je to lstivý otrok, vymýšlející si nejrůznější záludné triky, aby ztrpčil svému pánovi život. Mezi touto novou generací pucfleků nenajdou se tací obětaví tvorové, kteří by se dali sníst svými pány bez soli jako šlechetný Fernando vévody z Almavíru. Na druhé straně vidíme, že velitelé, zápasíce na život a na smrt se svými sluhy nové doby, používají nejrozmanitějších prostředků, aby udrželi svou autoritu. Bývá to jistý druh hrůzovlády. Roku 1912 byl v Štýrském Hradci proces, při kterém vynikající úlohu hrál jeden hejtman, který ukopal svého pucfleka. Byl tenkrát osvobozen, poněvadž to udělal teprve podruhé. V názorech těch pánů nemá život pucfleka žádné ceny. Je to předmět pouze, v mnohém případě fackovací panák, otrok, služka pro všechno. Není pak divu, že takové postavení vyžaduje od otroka, aby byl vychytralý, lstivý. Jeho postavení na naší planetě možno srovnat jen s utrpením pikolíků za starých dob, vychovávaných k svědomitosti pohlavky a mučením.

Bývají však případy, že pucflek vyšine se na favorita, a tu stává se hrůzou roty, bataliónu. Všechny šarže snaží se ho podplácet. On rozhoduje o dovolené, on se může přimluvit, aby to u raportu dopadlo dobře.

Tito favoriti bývali za války odměňováni velkými i malými stříbrnými medaliemi za statečnost a chrabrost.

U 91. pluku znal jsem jich několik. Jeden pucflek dostal velkou stříbrnou proto, že uměl báječně péct husy, které kradl. Druhý dostal malou stříbrnou, poněvadž z domova dostával nádherné zásilky aprovizace, takže jeho pán v době největšího hladu přecpal se tak, že nemohl chodit.

A návrh na jeho odměnění medaliemi stylizoval jeho pán takto:

„Za to, že v bojích, projevuje neobyčejnou statečnost a chrabrost, opovrhoval životem a neopouštěl svého důstojníka ani na krok pod silnou palbou nastupujícího nepřítele."

A on zatím někde v týlu plundroval kurníky. Válka změnila poměr pucfleka k pánovi a učinila z něho nejnenáviděnějšího tvora mezi mužstvem. Pucflek měl vždy celou konzervu, když jedna byla rozdávána pěti mužům. Jeho polní láhev byla vždy plna rumu nebo koňaku. Celý den takový tvor žvýkal čokoládu a žral důstojnické sladké suchary, kouřil cigarety svého důstojníka, kuchtil, vařil celé hodiny a nosil extrablůzu.

Důstojnicky sluha byl s ordonancí v nejdůvěrnějším styku a uděloval mu hojné odpadky ze svého stolu a ze všech těch výhod, které měl. Do triumvirátu přibíral si ještě účetního šikovatele. Tato trojka, žijící v bezprostředním styku s důstojníkem, znala všechny operace i válečné plány.

Ten švarm byl vždy nejlépe informován, kdy to začne, jehož desátník kamarádil s důstojnickým sluhou.

Když ten řekl: „Ve dvě třicet pět budem brát roha," tak přesně ve dvě třicet pět rakouští vojáci začali se odpoutávat od nepřítele.

Důstojnicky sluha byl v nejintimnějších stycích s polní kuchyní a potloukal se velice rád u kotle a poroučel si, jako by byl v restauraci a měl před sebou jídelní lístek.

„Já chci žebro," říkal ke kuchaři, „včera jsi mně dal oháňku. Přidej mně taky kousek jater do polívky, víš, že slezinu nežeru."

A nejvelkolepějším byl pucflek v dělání paniky. Při bombardování pozic srdce mu padalo do kalhot. Nalézal se v tu dobu se svými a svého pána zavazadly vnej- bezpečnější blindáži a ukrýval hlavu pod deku, aby ho granát nenašel, a neměl jiného přání, než aby jeho pán byl raněn a on se dostal s ním do týlu, do zázemí, hodně hluboko.

Paniku pěstoval soustavně s jistým tajnůskářstvím. „Mně se zdá, že skládají telefon," sděloval důvěrně po švarmech. A byl šťastný, když mohl říct: „Už ho složili."

Nikdo tak rád neustupoval jako on. V tom okamžiku zapomínal, že sviští mu nad hlavou granáty a šrapnely, a probíral se neúnavně se zavazadly ke štábu, kde stálo vozatajstvo. Měl rád rakouský trén a neobyčejně rád se vozil. Používal v nejhorších případech i sanitních dvoukolek. Když musel jít pěšky, dělal dojem nej- zničenějšího člověka. V takovém případě nechal zavazadla svého pána v zákopech a táhl jen svůj majetek.

Stal-li se takový případ, že se důstojník zachránil útěkem před zajetím a on tam zůstal, neopomenul důstojnický sluha v žádném případě odvléknout do zajetí i zavazadla svého pána. Ona přešla v jeho majetek, na kterém lpěl s celou duší.

Viděl jsem jednoho zajatého důstojnického sluhu, který od Dubna šel s druhými pěšky až do Dárnice za Kyjevem. Měl s sebou kromě svého baťochu a baťochu svého důstojníka, který před zajetím utekl, ještě pět ručních kufříků různého tvaru, dvě pokrývky a polštář, kromě nějakého zavazadla, které nesl na hlavě. Stěžoval si, že mu kozáci dva kufry ukradli.

Nikdy nezapomenu toho člověka, který se tak mořil s tím celou Ukrajinou. Byl to živý špeditérský vůz a nemohu si vysvětlit, jak to mohl unést a táhnout

kolik set kilometrů a potom jeti s tím až do Taškentu, opatrovat to a umřít na svých zavazadlech na skvrnitý tyf v zajateckém táboře.

Dnes jsou důstojničtí sluhové roztroušeni po celé naší republice a vypravují o svých hrdinných skutcích. Oni šturmovali Sokal, Dubno, Niš, Piavu. Každý z nich je Napoleonem: „Povídal jsem našemu obrstovi, aby telefonoval do štábu, že to už může začít."

Převětšině byli reakcionáři a mužstvo je nenávidělo. Někteří donášeli a bylo pro ně zvláštním potěšením, když se mohli dívat, jak někoho uvazují.

Vyvinuli se ve zvláštní kastu. Jich sobectví neznalo mezí.

(3)

Lukáš byl typem aktivního důstojníka zchátralé rakouské monarchie. Kadetka vychovala z něho obojživelníka. Mluvil německy ve společnosti, psal německy, četl české knížky, a když vyučoval ve škole jednoročních dobrovolníků, samých Čechů, říkal jim důvěrně: „Buďme Češi, ale nemusí o tom nikdo vědět. Já jsem taky Čech.”

Považoval češství za jakousi tajnou organizaci, které je lépe zdaleka se vyhnout.

Jinak byl hodný člověk a nebál se svých představených a pečoval o svou rotu na manévrech, jak se sluší a patří. Našel vždy pro ni pohodlné rozmístění po stodolách a často dal ze své skromné gáže svým vojákům vyvalit sud piva.

Měl rád na pochodu, když zpívali vojáci písničky. Museli zpívat, i když šli na cvičení, i ze cvičení. A jda vedle své roty, zpíval snimi:

A když bylo v půlnoci,
voves z pytle vyskočí,
žumtarijá bum!

Těšil se oblibě vojáků, poněvadž byl neobyčejně spravedlivým a neměl ve zvyku někoho týrat.

Šarže se před ním třásly a z nejsurovějšího šikovatele udělal za měsíc pravého beránka.

Uměl pravda křičet, ale nikdy nenadával. Používal vybraných slov a vět. „Vidíte,” říkal, „opravdu nerad vás trestám, hochu, ale nemohu si pomoci, poněvadž na disciplíně záleží schopnost vojska, zdatnost, a bez disciplíny armáda je třtinou větrem se klátící. Jestli vy nemáte v pořádku svůj mundúr a knoflíky nejsou dobře přišity a schází, je vidět, že zapomínáte na své povinnosti, které máte k armádě. Může být, že zdá se vám to nepochopitelným, proč máte být zavřen kvůli tomu, že vám včera při přehlídce scházel jeden knoflík na blůze, taková malinká, nepatrná věc, která v civilu se úplně přehlídne. A vidíte, že takové zanedbání vašeho zevnějšku na vojně musí mít vzápětí trest. A proč? Zde nejde o to, že vám schází jeden knoflík, ale o to, že musíte si zvyknout na pořádek. Dnes si nepřišijete knoflík a začínáte lajdačit. Zítra už se vám bude zdát obtížným rozebrat flintu a vyčistit ji, pozítří zapomenete někde v hospodě bajonet a nakonec usnete na postu, poněvadž jste začal s tím nešťastným knoflíkem žít život lajdáka. Tak je to, hochu, a proto vás trestám, abych vás vyvaroval ještě horšímu trestu, za věci, které byste mohl provést, zapomínaje pomalu, ale jistě na své povinnosti. Zavírám vás na pět dní a přeji si, abyste o chlebu i vodě přemýšlel o tom, že trest není mstou, ale pouze prostředkem výchovným, sledujícím nápravu a polepšení trestaného vojáka.”

Měl být už dávno hejtmanem a nepomohla mu jeho opatrnost v národnostní otázce, poněvadž vůči svým představeným vystupoval s opravdovou přímostí,

neznaje ve služebním poměru žádného podlízání.

To bylo to, co zachoval z povahy sedláka na českém jihu, kde se narodil ve vesnici mezi černými lesy a rybníky.

Jestli vůči vojákům byl spravedlivým a netrýznil jich, byl v jeho povaze zvláštní rys. Nenáviděl své sluhy, poněvadž vždy měl to štěstí, že dostal nejprotivnějšího a nejpodlejšího pucfleka.

Bil je po hubě, pohlavkoval a snažil se je vychovávat domluvami i skutky, nepovažuje je za vojáky. Zápasil s nimi beznadějně řadu let, střídal je neustále a nakonec si vzdychl: „Opět jsem dostal podlé hovado." Své vojenské sluhy považoval za nižší druhy živočišstva.

Neobyčejně rád měl zvířata. Měl harckého kanárka, angorskou kočku a stájového pinče. Všichni sluhové, které vystřídal, nakládali s těmi zvířaty ne hůře, než nadporučík Lukáš nakládal se svými sluhy, když mu provedli nějakou podlost.

Kanárka mořili hladem, jeden sluha angorské kočce vyrazil jedno oko, stájový pinč byl od nich práskán na potkání a nakonec jeden z předchůdců Švejka odvedl chudáka na Pankrác k pohodnému, kde ho dal utratit, nelituje dát ze své kapsy deset korun. Oznámil potom prostě nadporučíkovi, že mu pes utekl na procházce, a druhý den už mašíroval s rotou na cvičiště.

Když Švejk se přišel ohlásit k Lukášovi, že nastupuje službu, nadporučík Lukáš zavedl ho do pokoje a řekl kněmu: „Vás odporučil pan polní kurát Katz a přeji si, abyste nedělal jeho odporučení hanbu. Měl jsem již tucet sluhů a žádný z nich se u mě neohřál. Upozorňuji vás, že jsem přísný a že strašně trestám každou podlost a každou lež. Přeji si, abyste mluvil vždy pravdu a vykonával bez reptání všechny mé rozkazy. Jestli řeknu: ‚Skočte do ohně,' tak do toho ohně musíte skočit, i kdyby se vám nechtělo. Kam to koukáte?"

Švejk se zájmem díval se na stranu na zeď, kde visela klec s kanárkem, a nyní, upíraje své dobrácké oči na nadporučíka, odpověděl milým, dobráckým tónem: „Poslušně hlásím, pane nadporučíku, že je tam harcký kanár."

A přerušiv tak proud řeči nadporučíka, Švejk stál po vojensku, a ani nemrkaje, díval se mu přímo do očí.

Nadporučík chtěl říci něco ostrého, ale pozoruje nevinný výraz Švejkova obličeje, řekl jedině: „Pan polní kurát vás rekomandoval jako ohromného pitomce a myslím, že se nemýlil."

„Poslušně hlásím, pane nadporučíku, že se opravdu pan polní kurát nemýlil. Když jsem sloužil aktivně, byl jsem superarbitrován pro blbost, a ještě k tomu notorickou. Od regimentu nás kvůli tomu pustili dva, mě a ještě jednoho pana hejtmana von Kaunitz. Ten s dovolením, pane nadporučíku, když šel po ulici, tak se současně pořád dloubal prstem levé ruky v levej nosní díře a druhou rukou v pravý dírce, a když šel s námi na cvičení, tak nás vždy postavil jako při defilírungu a říkal: ‚Vojáci, éh, pamatujte si, éh, že je dneska středa, poněvadž zejtra bude čtvrtek, éh.' "

Nadporučík Lukáš pokrčil rameny jako člověk, který neví a nenalézá ihned slov k vyjádření určité myšlenky.

Prošel se ode dveří k protilehlému oknu kolem Švejka a zas nazpět, přičemž Švejk podle toho, kde se právě nadporučík nalézal, dělal rechtsšaut a linksšaut s takovým důrazně nevinným obličejem, že nadporučík sklopil oči, a dívaje se na koberec, řekl něco, co bylo beze vší spojitosti se Švejkovou poznámkou o pitomém hejtmanovi:

„Ano, u mě musí být pořádek, čistota a nesmí se mně lhát. Miluji poctivost. Nenávidím lež a trestám ji bez milosti, rozumíte mi dobře?"

„Poslušně hlásím, pane nadporučíku, že rozumím. Není nic horšího, než když člověk lže. Jak se začne zaplítat, tak je ztracenej. V jedný vesnici za Pelhřimovem byl nějaký učitel Marek a ten chodil za dcerou hajnýho Špery, a ten mu dal vzkázat, že jestli se bude s holkou scházet v lese, že mu, když ho potká, pustí do zadnice z ručnice štětiny se solí. Učitel mu dal vzkázat, že to není pravda, ale jednou zas, když se s holkou měl sejít, tak ho ten hajnej natrefil a už chtěl na něm udělat tu voperaci, ale on se vymlouval, že prej sbírá květinky, potom zas, že šel chytat nějaký brouky, a zaplítal se čím dál tím víc, až nakonec vodpřísáhnul, jak byl celej ulekanej, že šel klást voka na zajíce. Tak ho milej hajnej spakoval a vodved na četnickou stanici, vodtamtud to šlo k soudu a učitel by byl býval málem zavřenej. Kdyby byl řek holou pravdu, tak dostal pouze ty štětiny se solí. Já jsem toho mínění, že je vždycky nejlepší se přiznat, být votevřenej, a když už něco provedu, přijít a říct: ‚Poslušně hlásím, že jsem proved tohle a tohle.' A co se týká tý poctivosti, je to vždycky moc hezká věc, poněvadž s ní člověk vždycky nejdál dojde. Jako když jsou ty závody v chůzi. Jak začne fixlovat a běžet, už je distancovanej. To se stalo mýmu bratranci. Poctívej člověk je všude váženej, ctěnej, spokojenej sám sebou a cítí se jako znovuzrozenej, když jde ležet a může říct: ‚Dneska jsem byl zase poctívej.'"

Mezi tou řečí nadporučík Lukáš seděl již dlouho na židli, dívaje se Švejkovi na boty, a myslil si: „Můj bože, vždyť i já často stejně mluvím takové blbosti a rozdíl je jen ve formě, kterou to podávám."

Nicméně, nechtěje ztratit svou autoritu, řekl, když Švejk skončil:

„U mě musíte si čistit boty, mít svou uniformu v pořádku, knoflíky správně přišité a musíte dělat dojem vojáka, a ne nějakého civilního otrapy. Jest to zvláštní, že vy neumíte se žádný držet vojensky. Jen jeden měl ze všech těch mých sluhů bojovné vzezření, a nakonec mně ukradl parádní uniformu a prodal ji v Židech."

Zamlčel se a pokračoval, vysvětluje Švejkovi všechny jeho povinnosti, přičemž neopomenul klást hlavní důraz na to, že musí být věrný, nikde nic nemluvit, co se doma děje.

„Ke mně chodí dámy na návštěvu," podotkl, „někdy zde některá ostane přes noc, když ráno nemám službu. V takovém případě nosíte nám kávu do postele, když zazvoním, rozumíte?"

„Poslušně hlásím, že rozumím, pane obrlajtnant, kdybych přišel znenadání k posteli, tak by to mohlo být třebas některý dámě nepříjemný. Já jsem si jednou přived jednu slečnu domů a moje posluhovačka nám přinesla, právě když jsme se náramně dobře bavili, kávu do postele. Lekla se a polila mně celá záda a ještě

řekla: ‚Dej pánbůh dobrýtro.' Já vím, co se sluší a patří, když někde spí dáma."

„Dobře, Švejku, vůči dámám musíme zachovávat vždy neobyčejný takt," řekl nadporučík, který dostával lepší náladu, poněvadž řeč přešla na předmět, který vyplňoval u něho prázdný čas mezi kasárnami, cvičištěm a kartami.

Ženy byly duší jeho bytu. Ony stvořily mu domov. Bylo jich několik tuctů a mnohé z nich snažily se po dobu svého pobytu vyzdobit jeho byt různými tretkami.

Jedna paní kavárníková, která žila u něho celých čtrnáct dní, než si pro ni pan manžel přijel, vyšila mu roztomilý přehoz na stůl, opatřila mu všechno spodní prádlo monogramy a byla by snad dokončila vyšívání nástěnného koberce, kdyby byl manžel nezničil tu idylu.

Jedna dáma, pro kterou za tři neděle přijeli rodiče, chtěla udělat z jeho ložnice dámský budoár, a rozestavila všude různé titěrnosti, vázičky a pověsila mu nad postel obrázek anděla strážce.

Ze všech koutů ložnice i jídelny vyciťovala se ženská ruka, která vnikla i do kuchyně, kde bylo možno vidět nejrozmanitější kuchyňské nářadí a náčiní, velkolepý to dar jedné zamilované paní továrnice, která přivezla s sebou kromě své vášně řezací přístroj na veškerou kuchyňskou zeleninu a zelí, přístroj na strouhání žemličky, tření jater, kastroly, pekáče, pánve, vařečky a bůhví co ještě.

Odešla však za týden, poněvadž nemohla se smířit s myšlenkou, že má nadporučík kromě ní ještě asi kolem dvaceti jiných milenek, což zanechalo jisté stopy ve výkonnosti ušlechtilého samce v uniformě.

Nadporučík Lukáš vedl též obšírnou korespondenci, měl album svých milenek a sbírku různých relikvií, poněvadž poslední dva roky jevil sklon k fetišismu. Tak měl několik různých podvazků dámských, čtyry roztomilé dámské kalhotky s vyšíváním a tři průzračně jemné, tenké dámské košilky, batistové šátečky, dokonce jednu šněrovačku a několik punčošek.

„Mám dnes službu," řekl, „přijdu až v noci, opatrujte všechno a uveďte v pořádek byt. Poslední sluha pro svou ničemnost odjel dnes s marškou na pozici."

Uděliv ještě rozkazy týkající se kanárka a angorské kočky, odešel, neopomenuv ještě ve dveřích prohodit několik slov o poctivosti a pořádku.

Po jeho odchodu uvedl Švejk v bytě vše v nejlepší pořádek, takže když se nadporučík Lukáš v noci vrátil domů, mohl mu Švejk hlásit:

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že je vše v pořádku, jedině kočka dělala neplechu a sežrala vašeho kanára."

„Jak to?" zahřměl nadporučík.

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, takto: Já jsem věděl, že kočky nemají kanárky rády a že jim ubližujou. Tak jsem je chtěl dohromady seznámit a popřípadě, kdyby ta bestie chtěla něco podniknout, naprášit jí kožich, aby na to do smrti nezapomněla, jak se má chovat ke kanárkovi, poněvadž mám velice rád zvířata. U nás v domě je jeden kloboučník a ten tak vycvičil kočku, že mu sežrala dřív tři kanáry a teď ani jednoho a může ten kanár si třebas na ni sednout. Tak jsem to chtěl taky zkusit a vytáhl jsem kanárka z klece a dal jí ho

vočichat, a vona, vopice, nežli jsem se vzpamatoval, ukousla mu hlavu. Já jsem vopravdu takovou sprostotu vod ní nečekal. Kdyby to byl, pane obrlajtnant, vrabec, ještě bych nic neřek, ale takovej pěknej kanárek, harckej. A jak ho dychtivě žrala i s peřím a vrněla přitom vod samý radosti. Voni prý kočky nejsou hudebně vzdělaný a nemohou vystát, když kanárek zpívá, poněvadž tomu ty bestie nerozumějí. Já jsem tý kočce vynadal, ale bůh mě chraň, nic jsem jí neudělal a čekal na vás, až jak rozhodnete, co se jí má stát za to, potvoře prašivý."

Vypravuje toto, díval se Švejk tak upřímně nadporučíkovi do očí, že týž, přistoupiv zprvu k němu s jistým surovým úmyslem, odstoupil od něho, sedl si na židli a otázal se:

„Poslyšte, Švejku, jste opravdu takové boží hovado?"

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant," odvětil slavnostně Švejk, „jsem! — Vodmalička mám takovou smůlu. Vždycky chci něco vopravit, udělat dobře, a nikdy nic z toho nevyjde než nějaká nepříjemnost pro mne i pro vokolí. Já jsem vopravdu chtěl ty dva seznámit, aby si rozuměli, a nemůžu za to, že vona ho sežrala a že bylo po známosti. V domě U Štupartů sežrala před léty kočka dokonce papouška, poněvadž se jí posmíval a mňoukal po ní. Voni ale mají kočky tuhej život. Jestli poručíte, pane obrlajtnant, abych ji vodpravil, tak ji budu muset trhnout mezi dveřmi, jinak nedodělá."

A Švejk s nejnevinnější tváří a milým dobráckým úsměvem vyložil nadporučíku, jak se popravují kočky, což by dle obsahu přivedlo jistě spolek proti týrání zvířat do blázince.

Jevil při tom odborné znalosti, že nadporučík Lukáš, zapomínaje na svůj hněv, se otázal:

„Vy umíte zacházet se zvířaty? Máte cit a lásku ke zvířatům?"

„Já mám nejradši psy," řekl Švejk, „poněvadž je to výnosnej obchod pro toho, kdo je umí prodávat. Já to nedoved, poněvadž jsem byl vždycky poctivej; ale ještě přeci lidi chodili na mne, že prej jsem jim prodal chcípáka místo čistokrevnýho a zdravýho psa, jako by všichni psi museli bejt čistokrevní a zdraví. A každej hned chtěl rodokmen, tak jsem si musel dát rodokmeny natisknout a dělat z nějakýho košířskýho voříška, kerej se narodil v cihelně, nejčistokrevnějšího šlechtice z bavorskýho psince Armin von Barheim. A vopravdu, lidi hned byli rádi, že to tak dobře dopadlo, že mají doma čistokrevný zvíře, a že jsem jim moh nabídnout třebas vršovickýho špice za jezevčíka, a voni se jen divili, proč takovej vzácnej pes, kerej je až z Německa, je chlupatej a nemá křivý nohy. To se tak dělá ve všech psincích, to byste, pane obrlajtnant, teprve koukal na podvody s těmi rodokmeny, jaký se dělají ve velkých psincích. Psů, kerej by vo sobě moh říct: ‚Já jsem čistokrevná potvora,' je vopravdu málo. Buď se mu zapomněla máma s nějakou vobludou, nebo jeho babička, nebo měl těch tatínků víc a vod každýho něco zdědil. Po tom uši, vod toho vocas, vod jinýho zas chlupy na držce, vod třetího čumák, vod čtvrtýho pajdavý nohy a vod pátýho velikost, a když měl takovejch tátů dvanáct, tak si můžete, pane obrlajtnant, pomyslit, jak takovej pes vypadá. Já jsem jednou koupil takovýho

psa balabána, von byl po těch svých tátech tak vošklivej, že všichni psi se mu vyhýbali, a já ho koupil z lítosti, že je takovej vopuštěnej. A von sedával pořád doma v koutku, bejval takovej smutnej, až jsem ho musel prodat za stájovýho pinče. Nejvíc mně dalo práce ho přebarvit, aby měl barvu pepř a sůl. Tak se dostal se svým pánem až na Moravu a vod tý doby jsem ho neviděl."

Nadporučíka počal velice zajímat tento kynologický výklad, a tak mohl Švejk bez překážky pokračovat:

„Psi si sami nemůžou barvit vlasy, jako to dělají dámy, vo to se musí vždycky postarat ten, kdo je chce prodat. Když je pes takovej stařec, že je celej šedivej, a vy ho chcete prodat za roční štěně, nebo ho dokonce vydáváte, dědečka, za devítiměsíčního, tak koupíte třaskavý stříbro, rozpustíte a namalujete ho načerno, že vypadá jako novej. Aby nabyl síly, tak ho krmíte jako koně utrejchem a zuby mu vyčistíte šmirglpapírem, takovým, co se s ním čistějí rezavý nože. A předtím, než ho vedete prodat nějakýmu kupci, tak mu do držky nalejete slivovici, aby se ten pes trochu vožral, a on je hned čilej, veselej, štěká radostně a kamarádí se s každým jako vopilej radní. Ale hlavní co je, to je to: do lidí se, pane obrlajtnant, musí mluvit, tak dlouho mluvit, až je kupec z toho úplně tumpachovej. Jestli si někdo chce od vás koupit ratlíčka a vy nemáte nic jinýho doma než nějakýho loveckýho psa, tak musíte umět toho člověka přemluvit, že si místo ratlíčka odvede s sebou toho loveckýho, a jestli náhodou máte doma jen ratlíčka a někdo si přijde koupit zlou německou dogu na hlídání, tak ho musíte tak zblbnout, že si vodnese v kapse toho trpasličího ratlíčka místo dogy. Když jsem já kdysi obchodoval se zvířaty, tak přišla jedna dáma, že prý jí uletěl papoušek na zahradu a že si tam právě nějací chlapečkové hráli před vilou na Indiány a že jí ho chytili a vytrhali mu všechna péra z vocasu a vokrášlili se jimi jako policajti. A ten papoušek že se z tý hanby, že je bezocasý, roznemoh a zvěrolékař že ho nějakejma práškama dorazil. Chce si tedy koupit novýho papouška, nějakýho slušnýho, žádnýho sprostýho, kerej umí jen nadávat. Co jsem si měl počít, když jsem žádnýho papouška doma neměl a vo žádným nevěděl. Měl jsem doma jen zlýho buldoga, úplně slepýho. Tak jsem, pane obrlajtnant, musel do tý paní mluvit od čtyř hodin odpůldne až do sedmi hodin večer, než koupila místo papouška toho slepýho buldoga. To bylo horší než nějaká diplomatická situace, a když vodcházela, tak jsem řek: ‚Ať mu jen kluci zkusejí taky vytrhnout vocas,' a víc jsem s tou paní nemluvil, poněvadž se musela kvůli tomu buldogovi vystěhovat z Prahy, poněvadž pokousal celej dům. Věříte, pane obrlajtnant, že to je to velice těžký, dostat pořádný zvíře?"

„Já mám velice rád psy," řekl nadporučík, „někteří moji kamarádi, kteří jsou na frontě, mají s sebou psy a psali mně, že jim ta válka ve společnosti takového věrného a oddaného zvířete velice dobře ubíhá. Vy znáte tedy dobře všechny druhy psů a doufám, že kdybych měl psa, že byste ho řádně ošetřoval. Jaký druh podle vašeho mínění je nejlepší? Myslím totiž psa jako společníka. Měl jsem jednou stájového pinče, ale nevím …"

„Podle mýho mínění, pane obrlajtnant, je stájový pinč velice milý pes. Každýmu se pravda nelíbí, poněvadž má štětiny a takový tvrdý vousy na tlamě,

že vypadá jako propuštěnej trestanec. Je tak vošklivej, až je krásnej, a přitom je chytrej. Kam se na něj hrabe takovej pitomej bernardýn. Je ještě chytřejší než foxteriér. Já jsem znal jednoho …”

Nadporučík Lukáš podíval se na hodinky a přerušil Švejkův rozhovor:

„Už je pozdě, musím se jít vyspat. Zítra mám opět službu, tak můžete celý den věnovat tomu, abyste našel nějakého stájového pinče.”

Šel spat a Švejk v kuchyni lehl si na pohovku a četl ještě noviny, které nadporučík s sebou přinesl z kasáren.

„Tak vida,” řekl pro sebe Švejk, sleduje se zájmem přehled denních událostí, „sultán vyznamenal císaře Viléma válečnou medalií, a já nemám dosud ani malou stříbrnou.”

Zamyslil se a vyskočil: „Málem bych byl zapomněl…”

Švejk šel do pokoje k nadporučíkovi, který již tvrdě usnul, a vzbudil ho:

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že nemám žádný rozkaz stran tý kočky.”

A rozespalý nadporučík v polosnění převrátil se na druhou stranu a zabručel: „Tři dny kasárníka!” a spal dál.

Švejk tiše odešel z pokoje, vytáhl nešťastnou kočku zpod pohovky a řekl kní: „Máš tři dny kasárníka, abtreten!”

A angorská kočka si opět vlezla pod pohovku.

(4)

Švejk se právě chystal, že se půjde poohlédnout po nějakém stájovém pinči, když mladá dáma zazvonila a přála si mluvit s nadporučíkem Lukášem. Vedle ní ležely dva těžké kufry a Švejk zahlédl ještě na schodech čepici posluhy scházejícího ze schodů.

„Není doma," řekl tvrdě Švejk, ale mladá dáma byla již v předsíni a kategoricky přikázala Švejkovi: „Odneste kufry do pokoje!"

„Bez svolení pana nadporučíka to nejde," řekl Švejk, „pan nadporučík přikázal, že nikdy nemám nic bez něho dělat."

„Vy jste se zbláznil," zvolala mladá dáma, „já jsem přijela k panu nadporučíkovi na návštěvu."

„O tom mně není docela nic známo," odpověděl Švejk, „pan nadporučík je ve službě, vrátí se až v noci a já dostal rozkaz najít stájového pinče. Vo žádných kufrech a vo žádný dámě nic nevím. Teď zavřu byt, tak bych prosil, abyste laskavě vodešla. Mně není nic voznámenýho a žádnou cizí osobu, kterou neznám, zde nemůžu nechat v bytě. Jako jednou u nás v ulici u cukráře Bělčickýho nechali jednoho člověka, a on si votevřel šatník a utek. — Já tím nemyslím nic zlýho o vás," pokračoval Švejk, když viděl, že mladá dáma se tváří zoufale a pláče, „ale rozhodně zde nemůžete zůstat, to přece uznáte, poněvadž celej byt je mně svěřenej a já jsem za každou maličkost zodpovědnej. Proto vás ještě jednou žádám velice laskavě, abyste se zbytečně nenamáhala. Dokud nedostanu rozkaz od pana nadporučíka, neznám bratra. Je mi opravdu líto, že musím s vámi takhle mluvit, ale na vojně musí být pořádek."

Mezitím se mladá dáma trochu vzpamatovala. Vytáhla z kabelky navštívenku, napsala několik řádků tužkou, vložila do roztomilé malé obálky a řekla stísněně: „Doneste to panu nadporučíkovi, já zde zatím počkám na odpověď. Zde máte pět korun od cesty."

„Z toho nekouká nic," odpověděl Švejk, uražen neústupností nenadálého hosta, „nechte si těch pět korun, jsou zde na židli, a jestli chcete, pojďte s sebou ke kasárnám, počkejte na mne, já to vaše psaníčko odevzdám a přinesu odpověď. Ale abyste zatím zde čekala, to rozhodně nejde."

Po těch slovech vtáhl kufry do předsíně, a rachotě klíči jako nějaký zámecký klíčník, řekl významně u dveří: „Zavíráme."

Mladá dáma beznadějně vyšla na chodbu, Švejk zavřel dveře a šel napřed. Návštěvnice capala jako pejsek za ním a dohonila ho, až když Švejk si zašel kupovat cigarety do trafiky.

Šla nyní vedle něho a snažila se navázat rozhovor:

„Odevzdáte to jistě?"

„Odevzdám, když jsem řek."

„A najdete pana nadporučíka?"

„To nevím."

Šli opět vedle sebe mlčky, až za hodnou chvíli jeho společnice opět začala hovořit:

„Myslíte tedy, že pana nadporučíka nenajdete?”

„To nemyslím.”

„A kde myslíte že by mohl být?”

„To nevím.”

Tím byl na hodnou chvíli rozhovor přetržen, až opět bylo v něm pokračováno otázkou mladé dámy:

„Neztratil jste to psaní?”

„Doposud jsem ho neztratil.”

„Tedy ho jistě odevzdáte panu nadporučíkovi?”

„Ano.”

„A najdete ho?”

„Už jsem řek, že nevím,” odpověděl Švejk, „to se divím, jak můžou být lidi tak zvědaví a neustále se ptát na jednu věc. To je, jako kdybych já na ulici každýho druhýho zastavil a ptal se ho, kolikátýho je.”

Tím byl nadobro ukončen pokus dohovořit se se Švejkem a další cesta do kasářem šla v naprostém mlčení. Jedině když již stáli u kasáren, Švejk vyzval mladou dámu, aby počkala, a dal se do hovoru s vojáky ve vratech o vojně, z čehož musela mít mladá dáma náramnou radost, poněvadž chodila nervózně po chodníku a tvářila se velice nešťastně, když viděla, že Švejk pokračuje ve svých výkladech s tak hloupým výrazem, jaký bylo možno vidět též na fotografii uveřejněné v té době v Kronice světové války: „Rakouský následník trůnu rozmlouvá se dvěma letci sestřelivšími ruský aeroplán.”

Švejk posadil se na lavici ve vratech a vykládal, že v bitevní frontě karpatské se útoky vojska ztroskotaly, na druhé straně však že velitel Přemyšlu generál Kusmanek přijel do Kyjeva a že za námi zůstalo v Srbsku jedenáct opěrných bodů a že Srbové dlouho nevydrží utíkat za našimi vojáky.

Potom pustil se do kritiky jednotlivých známých bojů a objevil novou španělskou vesnici, že ze všech stran obklopený oddíl musí se vzdát.

Když se dost nahovořil, uznal za vhodné vyjít ven a zoufalé dámě říci, že hned přijde, aby nikam neodcházela, a šel nahoru do kanceláře, kde našel nadporučíka Lukáše, který právě jednomu poručíkovi luštil nějaké schéma zákopů a vytýkal mu, že neumí kreslit a nemá o geometrii ani ponětí.

„Vidíte, takhle se to má nakreslit. Máme-li k dané přímce narýsovat přímku kolmou, musíme narýsovati takovou, která s ní tvoří pravý úhel. Rozumíte? V takovém případě povedete zákopy správně a nepovedete je k nepříteli. Zůstanete od něho šest set metrů. Ale jak vy jste to kreslil, vrazil byste naši pozici do nepřátelské linie a stál byste se svými zákopy kolmo nad nepřítelem, a vy potřebujete úhel vypouklý. To je přece tak jednoduché, není-liž pravda?”

A poručík v záloze, v civilu pokladník nějaké banky, stál nad těmi plány celý zoufalý, nerozuměl ničemu a opravdu si oddychl, když Švejk přistoupil k nadporučíkovi:

„Poslušně hlásím, pane nadporučíku, že nějaká dáma vám posílá toto psaní

a čeká na odpověď.” Přitom významně a důvěrně mrkal.

Co přečetl, neudělalo na nadporučíka příznivý dojem:

Lieber Heinrich! Mein Mann verfolgt mich. Ich muß bei Dir ein paar Tage gastieren. Dein Bursch ist ein großes Mistvieh. Ich bin unglücklich.

Deine Katy

Nadporučík Lukáš vzdychl, zavedl Švejka vedle do prázdné kanceláře, zavřel dveře a počal chodit mezi stoly. Když se konečně zastavil u Švejka, řekl: „Ta dáma píše, že jste dobytek. Copak jste jí udělal?”

„Já jí nic neudělal, poslušně hlásím, pane obrlajtnant, já jsem se choval velice slušně, ale vona se chtěla v bytě hned usadit. A poněvadž jsem nedostal od vás žádný rozkaz, tak jsem ji v bytě nenechal. Ještě ke všemu přijela se dvěma kufry jako domů.”

Nadporučík vzdychl ještě jednou hlasitě, což opakoval též Švejk po něm.

„Cože?” vykřikl hrozivě nadporučík.

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že je to těžký případ. Ve Vojtěšské ulici před dvěma léty se nastěhovala k jednomu čalouníkovi nějaká slečna, a von ji nemoh vypudit z bytu a musel votrávit ji i sebe svítiplynem a bylo po legraci. S ženskýma je vobtíž. Já do nich vidím.”

„Těžký případ,” opakoval po Švejkovi nadporučík, a nikdy neřekl takovou holou pravdu. Milý Jindřich byl určitě v ošklivé situaci. Manželka pronásledovaná manželem přijede k němu na několik dní na návštěvu, právě když má přijeti paní Micková z Třeboně, aby po tři dny opakovala to, co mu pravidelně poskytuje každého čtvrtroku, když jede do Prahy dělat nákupy. Potom pozítří má přijít jedna slečna. Slíbila mu určitě, že se dá svést, když se celý týden rozmýšlela, poněvadž se má až za měsíc vdávat za jednoho inženýra.

Nadporučík seděl nyní na stole se sklopenou hlavou, mlčel a přemýšlel, ale nevymyslil si prozatím ničeho, než že nakonec sedl ke stolu, vzal obálku, papír a napsal na úřední formát:

Drahá Katy! V službě do 9 hod. večer. Přijdu v deset. Prosím, bys se cítila u mne jako ve své domácnosti. Co se týká Švejka, mého sluhy, dal jsem mu již rozkazy, aby Ti ve všem vyhověl.

Tvůj Jindřich

„Toto psaní,” řekl nadporučík, „odevzdáte milostivé paní. Přikazuji vám, abyste se k ní choval uctivě a taktně a vyplňoval všechna její přání, která vám musí být rozkazem. Musíte se chovat galantně a obsluhovat ji poctivě. Zde máte sto korun, které mně vyúčtujete, neboť třebas vás pro něco pošle, objednáte pro ni oběd, večeři a tak dále. Pak koupíte tři lahve vína, krabičku memfisek. Tak. Víc prozatím nic. Můžete jít a ještě jednou vám kladu na srdce, že musíte jí udělat, co jí vidíte na očích.”

Mladá dáma již ztratila všechnu naději, že uvidí Švejka, a byla proto velice překvapena, když uviděla, že vychází z kasáren a zaměřuje k ní s dopisem.

Zasalutovav podal jí dopis a hlásil: „Podle rozkazu pana obrlajtnanta mám se k vám, milostivá paní, chovat uctivě a taktně a obsluhovat vás poctivě, udělat vám všechno, co vám vidím na očích. Mám vás nakrmit a koupit pro vás, co si budete jen přát. Dostal jsem na to vod pana obrlajtnanta sto korun, ale z toho musím koupit tři lahve vína a krabičku memfisek."

Když přečetla dopis, vrátila se jí její rezolutnost, která se vyjádřila tím, že poručila Švejkovi, aby jí obstaral fiakra, a když to bylo vyplněno, rozkázala mu, aby si sedl k fiakristovi na kozlík.

Jeli domů. Když byli v bytě, sehrála roli paní domu znamenitě. Kufry musel Švejk přenést do ložnice, koberce vyprášit na dvoře a nepatrná pavučina za zrcadlem uvedla ji do velkého hněvu.

Všechno zdálo se nasvědčovat tomu, že se chce na hodně dlouho zakopat na této vybojované pozici.

Švejk se potil. Když vyklepal koberce, vzpomněla si, že se musí sejmout záclony a vyprášit. Potom dostal rozkaz umýt okna v pokoji i v kuchyni. Nato počala přestavovat nábytek, což dělala velice nervózně, a když Švejk přetahal to všechno z kouta do kouta, nelíbilo se jí to a znovu kombinovala a vymýšlela si nové rozestavení.

Převrátila všechno v bytě naruby a pomalu se její energie v zařizování hnízda počala vybíjet a drancování přestávalo.

Z prádelníku ještě vyňala čisté ložní prádlo, povlékla polštáře a peřiny sama a bylo vidět, že činila tak s láskou k posteli, který předmět v ní vzbuzoval smyslné chvění chřípí.

Potom poslala Švejka pro oběd a pro víno. A nežli přišel, převlékla se v průzračné matiné, které ji činilo neobyčejně svůdnou a vábnou.

Při obědě vypila láhev vína, vykouřila mnoho memfisek a lehla si do postele, zatímco Švejk v kuchyni pochutnával si na komisárku, který namáčel do sklenice s nějakou sladkou kořalkou.

„Švejku," ozvalo se z ložnice, „Švejku!"

Švejk otevřel dveře a viděl mladou dámu v půvabné pozici na poduškách.

„Pojďte dál!"

Přikročil k posteli a tu ona se zvláštním úsměvem přeměřila jeho zavalitou postavu a silná stehna.

Odhrnujíc jemnou látku, která halila a skrývala všechno, řekla přísně: „Sundejte si boty a kalhoty. Ukažte …"

Tak se stalo, že dobrý voják Švejk mohl hlásit nadporučíkovi, když se ten vrátil zkasáren: „Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že jsem vyplnil všechna přání milostivé paní a obsloužil ji poctivě dle vašeho rozkazu."

„Děkuji vám, Švejku," řekl nadporučík, „měla těch přání moc?"

„Asi šest," odpověděl Švejk, „teď spí jako zabitá od tý jízdy. Udělal jsem jí všechno, co jsem jí viděl na očích. "

(5)

Zatímco masy vojsk, připnuté na lesích u Dunajce i Rábu, stály pod deštěm granátů a velkokalibrová děla roztrhávala celé setniny a zasypávala je v Karpatech a obzory na všech bojištích hořely od požárů vesnic i měst, prožíval nadporučík Lukáš se Švejkem nepříjemnou idylu s dámou, která utekla svému muži a dělala nyní domácí paní.

Nadporučík Lukáš, když odešla na procházku, konal se Švejkem válečnou poradu, jak by se jí zbavil.

„Nejlepší by bylo, pane obrlajtnant," řekl Švejk, „kdyby ten její muž, od kterýho utekla a který ji hledá, jak jste říkal, že je v tom psaní, který jsem vám přines, věděl o tom, kde je, aby si pro ni přijel. Poslat mu telegram, že se nalézá u vás a že si ji může vyzdvihnout. Ve Všenorech byl minulej rok takovej případ v jedný vile. Ale tenkrát si ten telegram poslala sama ta ženská svýmu muži a ten si pro ni přijel a nafackoval voboum. Voba byli civilisti, ale v tomto případě si na oficíra nebude troufat. Vostatně, vy nejste docela nic vinnej, poněvadž jste nikoho nezval, a když utekla, tak to udělala na svou pěst. Uvidíte, že takovej telegram udělá dobrou službu.

Jestli padne pár facek ..."

„On je velice inteligentní," přerušil ho nadporučík Lukáš, „já ho znám, on obchoduje s chmelem ve velkém. Rozhodně s ním musím mluvit. Telegram pošlu."

Telegram, který odeslal, byl velice úsečný, obchodní: „Nynější adresa vaší choti je ..." Následovala adresa bytu nadporučíka Lukáše.

Tak se stalo, že byla paní Katy velice nepříjemně překvapena, když se vhrnul do dveří obchodník s chmelem. Vypadal velice rozšafně a starostlivě, když paní Katy, neztrácejíc v tom okamžiku rozvahy, představila oba pány: „Můj muž — pan nadporučík Lukáš." Na nic jiného nevzpomněla.

„Račte se posadit, pane Wendler," vybídl přívětivě nadporučík Lukáš, vytahuje z kapsy pouzdro s cigaretami, „není libo?"

Inteligentní obchodník s chmelem vzal si slušně cigaretu, a vypouštěje z úst kouř, řekl rozvážně: „Pojedete brzy na pozici, pane nadporučíku?"

„Zažádal jsem o přeložení k 91. pluku do Budějovic, kam asi pojedu, jakmile budu hotov se školou jednoročáků. Potřebujeme spoustu důstojníků a dnes jest smutným zjevem, že mladí lidé mající nárok na právo jednoročního dobrovolníka nehlásí se k němu. Raději zůstane obyčejným infanteristou, než aby se snažil stát se kadetem."

„Válka poškodila hodně obchod s chmelem, ale já myslím, že nemůže mít dlouhého trvání," poznamenal obchodník s chmelem, dívaje se střídavě na svou ženu i nadporučíka.

„Naše situace je velice dobrá," řekl nadporučík Lukáš, „dnes již nikdo nepochybuje, že válka skončí vítězstvím zbraní centrálních mocností. Francie,

Anglie i Rusko jsou příliš slabé proti rakousko-turecko-německé žule. Pravda, že jsme utrpěli nepatrné neúspěchy na některých frontách. Jakmile však prolomíme ruskou frontu mezi karpatským hřbetem a středním Dunajcem, není nijaké pochybnosti, že bude to znamenat konec války. Stejně Francouzům hrozí v nejkratší době ztráta celé východní Francie a vtržení německého vojska do Paříže. To je naprosto jisté. Kromě toho naše manévry na Srbsku pokračují velice úspěšně a odchod našich vojsk, který jest fakticky jen přesunutím, vykládají si mnozí zcela jinak, než jak toho vyžaduje naprostá chladnokrevnost ve válce. Co nejdříve uvidíme, že naše vypočtené manévry na jižním bojišti ponesou ovoce. Račte se podívat…”

Nadporučík Lukáš vzal obchodníka s chmelem jemně za rameno a odvedl k mapě bojiště, visící na stěně, a ukazuje mu jednotlivé body, vykládal: „Východní Beskydy jsou naším znamenitým opěrným bodem. V karpatských úsecích, jak vidíte, máme velkou oporu. Mocný úder na tuto linii, a nezastavíme se až v Moskvě. Válka skončí dřív, než se nadějeme.”

„A co Turecko?” otázal se obchodník s chmelem, uvažuje přitom, jak začít, aby se dostal k jádru věci, pro kterou přijel.

„Turci se drží dobře,” odpověděl nadporučík, uváděje ho opět ke stolu, „předseda turecké sněmovny Hali bej a Ali bej přijeli do Vídně. Vrchním velitelem turecké armády dardanelské jmenován maršálek Liman šlechtic Sanders. Goltz paša přijel z Cařihradu do Berlína a naším císařem byli vyznamenáni Enver paša, viceadmirál Usedom paša a generál Dževad paša. Poměrně hodně vyznamenání za tak krátkou dobu.”

Seděli všichni chvíli mlčky proti sobě, až uznal nadporučík za vhodné přerušit trapnou situaci slovy: „Kdy jste přijel, pane Wendler?”

„Dnes ráno.”

„To jsem velice rád, že jste mne našel a zastihl doma, poněvadž odpůldne jdu vždy do kasáren a mám noční službu. Poněvadž byt jest vlastně po celý den prázdný, mohl jsem nabídnout milostivé paní pohostinství. Není tu nikým obtěžována po dobu svého pobytu v Praze. Ze staré známosti…”

Obchodník s chmelem zakašlal: „Katy je jistě divná ženská, pane nadporučíku, přijměte můj nejsrdečnější dík za všechno, co jste pro ni udělal. Vzpomene si jeti do Prahy zčistajasna, že prý se musí léčit z nervózy, já jsem na cestách, přijedu domů, a dům prázdný. Katy pryč.”

Snaže se dělat co nejpříjemnější obličej, pohrozil jí prstem, a nuceně se usmívaje, otázal se ženy: „Tys asi patrně myslela, že když já jsem na cestách, že i ty můžeš též cestovat? Ty jsi si ovšem nepomyslila …”

Nadporučík Lukáš, vida, že spád rozmluvy zabočuje do nepříjemností, odvedl opět inteligentního obchodníka s chmelem k mapě bojiště, a ukazuje na podtržená místa, řekl: „Zapomněl jsem vás upozornit na jednu velice zajímavou okolnost. Na tento veliký, k jihozápadu obrácený oblouk, kde tvoří tato skupina hor veliké předmostí. Sem obrácena jest ofenzíva spojenců. Uzavřením této dráhy, která předmostí spojuje s hlavní obrannou linií nepřítele, musí být přerušeno spojení mezi pravým křídlem a severní armádou na Visle.

Je vám to nyní jasné?”

Obchodník s chmelem odpověděl, že jest mu vše úplně jasné, a obávaje se ve své taktnosti, aby to, co řekl, nebylo považováno za narážku, zmínil se, vraceje se na své místo: „Náš chmel válkou ztratil odbytiště v cizině. Pro chmel je nyní ztracena Francie, Anglie, Rusko i Balkán. Ještě posíláme chmel do Itálie, ale obávám se, že se Itálie také do toho zamíchá. Ale pak, až to vyhrajem, budem si diktovat ceny za zboží my.”

„Itálie zachovává přísnou neutralitu,” těšil ho nadporučík, „to je …”

„Tak proč nepřizná, že je vázána trojspolkovou smlouvou mezi Rakousko-Uherskem a Německem?” rozkatil se náhle obchodník s chmelem, kterému najednou přišlo všechno do hlavy, chmel, žena, válka, „já čekal, že Itálie vytáhne polem proti Francii a proti Srbsku. Pak by válka už byla u konce. Chmel mně ve skladištích hnije, uzávěrky domácí jsou slabé, export rovná se nule, a Itálie zachovává neutralitu. Proč Itálie obnovovala ještě v roce 1912 s námi trojspolek? Kde je italský ministr zahraničních záležitostí markýz di San Giuliano? Co dělá ten pán? Spí nebo co? Víte, jaký jsem měl do vojny roční obrat a jaký mám dnes? — Nemyslete si, že nesleduji události,” pokračoval, dívaje se zuřivě na nadporučíka, který klidně vypouštěl z úst kolečka cigaretového dýmu, která stíhala jedno druhé a rozbíjela je, což sledovala paní Katy s velkým zájmem, „proč Němci odešli zpět ku hranicím, když byli již u Paříže? Proč zas se vedou mezi Mósou a Moselou prudké dělostřelecké boje? Víte, že v Combres a Woewru u Marche shořely tři pivovary, kam jsem posílal ročně přes pět set žoků chmele? A shořel i ve Vogézách Hartmansweilerský pivovar, je srovnán se zemí ohromný pivovar v Niederaspachu u Mylhúz. To máte ztráty 1200 žoků chmele pro mou firmu ročně. Šestkrát bojovali Němci s Belgičany o pivovar Klosterhoek, to máte ztrátu 350 žoků chmele ročně.”

Nemohl dále rozčilením mluvit, jen vstal, přistoupil k ženě a řekl: „Katy, ty pojedeš okamžitě se mnou domů. Oblíkej se. — Mne všechny ty události tak rozčilují,” řekl po chvíli omluvným tónem, „býval jsem kdysi úplně klidným.”

A když odešla se obléknout, tiše řekl k nadporučíkovi: „Nevyvádí to ponejprv. Loni ujela s jedním suplentem a našel jsem je až v Záhřebu. Udělal jsem při té příležitosti v městském pivovaře v Záhřebě uzávěrku na šest set žoků chmele. Ba, jih byl vůbec zlatým dolem. Náš chmel šel až do Cařihradu. Dnes jsme napolo zničeni. Jestli vláda omezí výrobu piva u nás, zasadí nám poslední ránu.”

A zapaluje si nabídnutou cigaretu, řekl zoufale: „Jedině Varšava odbírala 2370 žoků chmele. Největší pivovar je tam augustiánský. Zástupce býval u mě na návštěvě každoročně. To je k zoufání. Ještě dobře, že nemám děti.”

Tento logický závěr každoroční návštěvy zástupce augustiánského pivovaru z Varšavy způsobil, že se nadporučík jemně usmál, což obchodník s chmelem postřehl, a proto vykládal dál: „Uherské pivovary v Šoproni a ve Velké Kaniži odbíraly pro svá exportní piva, která vyvážely až do Alexandrie, u mé firmy ročně průměrem tisíc žoků chmele. Dnes odmítají jakoukoliv objednávku kvůli blokádě. Nabízím jim chmel o třicet procent lacinější, a neobjednávají ani jeden

žok. Stagnace, úpadek, mizérie a ještě k tomu domácí starosti.”

Obchodník s chmelem se odmlčel a mlčení přerušila paní Katy, připravená na cestu: „Jak to uděláme s mými kufry?”

„Přijedou pro ně, Katy,” řekl spokojeně obchodník s chmelem, raduje se nakonec, že skončilo vše bez výstupu a pohoršlivé scény, „jestli chceš ještě obstarat nějaké nákupy, je nejvyšší čas, abychom šli. Vlak jede ve dvě dvacet.”

Oba rozloučili se přátelsky s nadporučíkem a obchodník s chmelem byl tak rád, že už je to odbyto, že na rozchodu, v předsíni, řekl knadporučíkovi: „Jestli, nedej bůh, byl byste na vojně raněn, přijeďte k nám na zotavenou. Budeme vás co nejpečlivěji opatrovat.”

Vrátiv se do ložnice, kde paní Katy se oblékala na cestu, našel nadporučík na umyvadle 400 korun a tento lístek:

Pane nadporučíku! Nezastal jste se mne před tou opicí, mým mužem, idiotem prvního řádu. Dovolil jste, aby mne odvlékl s sebou jako nějakou věc, kterou zapomenul v bytě. Přitom dovolil jste si udělat poznámku, že jste mně nabídl pohostinství. Doufám, že jsem vám nezpůsobila větší útraty než přiložených 400 korun, o které prosím byste se rozdělil se svým sluhou.

Nadporučík Lukáš chvíli stál s lístkem v ruce a pak jej pomalu roztrhal. S úsměvem podíval se na peníze ležící na umyvadle, a vida, že v rozčilení zapomněla hřebínek do vlasů na stolku, když si před zrcadlem upravovala vlasy, uložil jej mezi své fetišistické relikvie.

Švejk se vrátil po poledni. Šel hledat stájového pinče pro nadporučíka.

„Švejku,” řekl nadporučík, „máte štěstí. Ta dáma, která u mne bydlila, je už pryč. Odvezl ji pan manžel. A za všechny služby, které jste jí prokázal, nechala vám na umyvadle 400 korun. Musíte jí pěkně poděkovat, respektive jejímu panu choti, poněvadž jsou to jeho peníze, které vzala s sebou na cestu. Já vám nadiktuji psaní.”

Nadiktoval mu:

„Velectěný pane! Račte vyřídit nejsrdečnější dík za 400 korun, které mně darovala vaše paní choť za služby, které jsem jí prokázal při její návštěvě v Praze. Vše, co jsem pro ni udělal, učinil jsem ochotně, a proto nemohu přijmouti tento obnos a zasílám jej … — Nu jen pište dál, Švejku, copak sebou tak vrtíte? Kde jsem to přestal?”

„A zasílám jej …,” řekl třesoucím se hlasem, plným tragiky, Švejk.

„Dobře tedy: zasílám jej nazpátek s ujištěním své nejhlubší úcty. Uctivý pozdrav a ruky políbení milostivé paní. Josef Švejk, důstojnický sluha u nadporučíka Lukáše. Hotovo?”

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, ještě schází datum.”

„20. prosince 1914. Tak a teď napište obálku a vezměte těch 400 korun a odnesete je na poštu a pošlete na tuto adresu.”

A nadporučík Lukáš počal si vesele pohvizdovat árii z operety Rozvedená paní.

„Ještě něco, Švejku,” otázal se nadporučík, když Švejk odcházel na poštu, „co je s tím psem, kterého jste šel hledat?”

„Mám jednoho v pácu, pane obrlajtnant, náramně hezký zvíře. Ale bude to těžký ho dostat. Zejtra doufám že ho snad přece přivedu. Kouše.”

(6)

Posledního slova nadporučík Lukáš nezaslechl, a bylo přece tak důležité. „Kousala ta potvora o všechno pryč," chtěl ještě jednou opakovat Švejk, ale nakonec si pomyslil: „Co je vlastně nadporučíkovi do toho. Chce psa, tak ho dostane."

Není to ovšem lehkou věcí říci: „Přiveďte mně psa!" Majitelé psů jsou na své psy velice opatrní, a nemusí to být právě čistokrevný pes. I toho voříška, který nic jiného nedělá, než že nějaké stařence zahřívá nohy, má majitel rád a nedá mu ublížit.

Pes sám musí mít instinkt, zejména je-li čistokrevný, že jednoho krásného dne bude svému pánovi odcizen. Žije neustále ve strachu, že bude ukraden, že musí být ukraden. Pes se kupříkladu vzdálí od svého pána na procházce, je zpočátku veselý, dovádivý. Hraje si s druhými psy, leze na ně nemravně, oni na něho, očuchává patníky, vyzdvihuje nožičku na každém rohu i hokynářce na koš s brambory, zkrátka má takovou radost ze života a svět zdá se mu být jistě krásným jako jinochovi po šťastné maturitě.

Najednou však pozorujete, že veselost jeho mizí, že pes vyciťuje, že se ztratil. A nyní teprve přichází na něho ta pravá zoufalost. Pobíhá zděšeně po ulici, čenichá, skučí a v naprosté zoufalosti stáhne ohon mezi nohy, uši dá dozadu a mete si to uprostřed ulice kamsi do neznáma.

Kdyby mohl mluvit, tak by křičel: „Ježišmarjá, mne někdo ukradne."

Byli jste někdy v psinci a viděli jste tam takové uděšené zjevy psí? Ti všichni jsou ukradeni. Velkoměsto vychovalo zvláštní druh zlodějů, kteří živí se výhradně krádežemi psů. Jsou malé druhy salónních pejsků, trpasličí, ratlíčkové, zcela nepatrná rukavice, vejdou se do kapsy u svrchníku nebo do dámského rukávníku, kde se nosí s sebou. I odtud vám ho chudáka vytáhnou. Zlou německou dogu skvrnitou, která hlídá zuřivě na předměstí vilu, ukradnou v noci. Policejního psa ukradnou detektivovi před nosem. Vedete si psa na šňůře, přestřihnou ji a už jsou se psem pryč a vy se pitomě díváte na prázdnou šňůru. Padesát procent psů, které na ulici potkáváte, měnilo několikrát své pány, a často po letech koupíte svého vlastního psa, kterého vám jako štěně ukradli, když jste s ním šel na procházku. Největší nebezpečí býti ukradenu hrozí psům, když je vyvádějí, aby vykonali malou i velkou tělesnou potřebu. Zejména při posledním aktu se jich nejvíc ztrácí. Proto se každý pes při tom opatrně kolem sebe rozhlíží.

Jest několik systémů, jak se kradou psi. Buď přímo, něco na způsob kapesní krádeže, nebo podvodným vylákáním nešťastného tvora k sobě. Pes jest zvíře věrné, ale jen v čítance neb v přírodopise. Dejte očichat i nejvěrnějšímu psu smaženou koňskou uzenku, a je ztracen. Zapomene na pána, vedle kterého kráčí, otočí se a jde za vámi, přičemž mu z tlamy tekou sliny a v předzvěsti a tušení velké radosti nad uzenkou vrtí přívětivě ocasem a protahuje nozdry jako

nejbujnější hřebec, když ho vedou ke klisně.

Na Malé Straně u Zámeckých schodů je malý výčep piva. Jednoho dne seděli tam v šeru vzadu dva muži. Jeden voják a druhý civilista. Nakloněni k sobě šeptali si tajemně. Vyhlíželi jako spiklenci z dob Benátské republiky.

„Každej den ve vosum hodin,” šeptal civilista vojákovi, „chodí s ním služka na roh Havlíčkovýho náměstí k parku. Ale von je potvora, kouše o všechno pryč. Nedá se pohladit.”

A nakláněje se ještě víc k vojákovi, zašeptal mu do ucha:

„Ani buřta nežere.”

„Smaženýho?” otázal se voják.

„Ani smaženýho.”

Oba si odplivli.

„Co tedy ta potvora žere?”

„Pánbůhví co. Voni jsou někteří psi rozmazlení a rozhejčkaní jako arcibiskup.”

Voják s civilistou si ťukli a civilista dále šeptal: „Jednou ode mě jeden černej špic, kterýho jsem potřeboval pro psinec nad Klamovkou, nechtěl taky vzít buřta. Chodil jsem za ním po tři dny, až už jsem to nevydržel a přímo se zeptal té paní, co s tím psem chodila na procházku, co vlastně ten pes žere, že je tak pěknej. Paní to zalichotilo a řekla, že má nejradši kotlety. Tak jsem mu koupil řízek. Myslím si, to je ještě lepší. A vidíš, mrcha pes si ho ani nevším, že to bylo telecí. Byl udělanej na vepřový maso. Tak jsem musel mu koupit kotletu. Dal jsem mu ji očichat a běžím, pes za mnou. Paní křičela: ‚Puntíku, Puntíku,' ale kdepak milej Puntík. Za kotletou běžel až za roh, tam jsem mu dal řetízek na krk a druhej den už byl v psinci nad Klamovkou. Měl pod krkem pár bílejch chlupů, skupinku, tu mu zamalovali načerno a nikdo ho nepoznal. Ale vostatní psi, a že jich bylo hodně, všichni šli na koňskýho smaženýho buřta. Ty bys udělal taky nejlepší, kdybys se jí voptal, co ten pes nejraději žere; ty jsi voják, postavu máš a vona ti to spíš řekne. Já už jsem se jí ptal, ale ona se na mě podívala, jako kdyby mne chtěla probodnout, a řekla: ‚Co je vám do toho.' Vona není moc hezká, je to vopice, ale s vojákem bude mluvit.”

„Je to opravdu stájovej pinč? Můj obrlajtnant jinýho nechce.”

„Fešák stájovej pinč. Pepř a sůl, dovopravdy čistokrevnej, jakože ty jseš Švejk a já Blahník. Mně jde vo to, co žere, to mu dám a přivedu ti ho.”

Oba přátelé si opět ťukli. Ještě když Švejk se živil prodejem psů do vojny, Blahník mu je dodával. Byl to zkušený muž a vypravovalo se o něm, že kupoval pod rukou z pohodnice podezřelé psy a zas je prodával dál. Měl dokonce už jednou vzteklinu a v Pasteurově ústavu ve Vídni byl jako doma. Nyní považoval za svou povinnost nezištně vojákovi Švejkovi pomoci. Znal všechny psy v celé Praze i okolí, a mluvil proto tak tiše, aby se hostinskému neprozradil, poněvadž mu z hostince před půlrokem odnesl pod kabátem štěně, jezevčíka, kterému dal cucat mléko z dětské láhve, takže ho hloupé štěně patrně považovalo za mámu a ani nedutalo pod kabátem.

Kradl ze zásady jen čistokrevné psy a mohl být soudním znalcem. Dodával

do všech psinců i soukromým osobám, jak se to dalo, a šel-li po ulici, tu na něho vrčeli psi, které kdysi ukradl, a když stál někde u výkladní skříně, často nějaký mstivý pes vyzdvihl u něho za zády nožičku a pokropil mu kalhoty.

V osm hodin ráno druhého dne bylo vidět dobrého vojáka Švejka chodit na rohu Havlíčkova náměstí a parku. Čekal na služku se stájovým pinčem. Konečně se dočkal a kolem něho přeběhl vousatý pes, rozježený, ostrosrstý, s moudrýma černýma očima. Byl veselý jako všichni psi, když si odbyli svou potřebu, a hnal se k vrabcům snídajícím koňský trus na ulici.

Pak přešla kolem Švejka ta, která ho měla na starosti. Byla to starší dívka se způsobně do věnečku zapletenými vlasy. Hvízdala na psa a točila řetízkem a elegantním karabáčem.

Švejk ji oslovil:

„Dovolte, slečno, kudy se jde na Žižkov?"

Zastavila se a podívala se na něho, myslí-li to upřímně, a dobrácký obličej Švejkův jí řekl, že opravdu ten vojáček chce asi jít na Žižkov. Výraz její tváře změkl a ona ochotně mu vykládala, jak na ten Žižkov půjde.

„Já jsem teprve nedávno do Prahy přeloženej," řekl Švejk, „já nejsem zdejší, já jsem z venkova. Vy taky nejste z Prahy?"

„Já jsem z Vodňan."

„Tak jsme nedaleko od sebe," odpověděl Švejk, „já jsem z Protivína."

Tato znalost místopisu českého jihu, nabytá kdysi při manévrech v tom kraji, naplnila srdce dívky krajanským teplem.

„Tak znáte v Protivíně na náměstí řezníka Pejchara?"

„Jakpak bych ho neznal."

„To je můj bratr."

„Toho tam mají u nás všichni rádi," řekl Švejk, „von je moc hodnej, úslužnej, má dobrý maso a dává dobrou váhu."

„Nejste vy Jarešův?" otázala se dívka, začínajíc sympatizovat s neznámým vojáčkem.

„Jsem."

„A kterého Jareše, toho z Krče u Protivína, nebo z Ražic?"

„Z Ražic."

„Ještě rozváží pivo?"

„Pořád."

„Ale on už musí mít hodně přes šedesát?"

„Vosumašedesát mu bylo letos na jaře," odvětil klidně Švejk, „teď si zaopatřil psa a to se mu to jede. Pes mu sedí na voze. Zrovna takovej pes jako tamhleten, co honí ty vrabce. Hezkej pejsek, moc pěknej."

„To je náš," vysvětlovala mu jeho nová známá, „já sloužím zde u pana obršta. Vy neznáte našeho pana obršta?"

„Znám, to je pěknej inteligent," řekl Švejk, „u nás byl v Budějovicích taky takovej jeden obršt."

„Náš pán je přísnej, a jak posledně se říkalo, že nám v Srbsku natloukli, tak přišel celej vzteklej domů a sházel v kuchyni všechny talíře a chtěl mně dát

vejpověď.”

„Tak to je tedy váš pejsek,” přerušil ji Švejk, „to je škoda, že můj obrlajtnant nemůže žádnýho psa vystát, já mám velice rád psy.” Odmlčel se a náhle vyrazil: „Každej pes ale taky všechno nežere.”

„Náš Fox si strašně vybírá, jeden čas nechtěl vůbec jíst maso, až teď opět.”

„A co žere nejradši?”

„Játra, vařená játra.”

„Telecí nebo vepřový?”

„To je mu jedno,” usmála se ‚krajanka' Švejkova, považujíc poslední otázku za nepodařený pokus o vtip.

Procházeli se ještě chvíli, pak se k nim přidal i stájový pinč, který byl uvázán na řetízku. Choval se k Švejkovi velice důvěrně a pokoušel se roztrhnout mu alespoň náhubkem kalhoty, vyskakoval na něho a náhle, jako by vyciťoval, co si o něm Švejk myslí, přestal skákat a šel smutně a zaraženě, dívaje se úkosem na Švejka, jako by chtěl říci: Tedy to na mne taky čeká?

Potom mu ještě řekla, že chodí též každý večer v šest hodin sem se psem, že nevěří žádnému mužskému z Prahy, že se dala jednou do novin a přihlásil se jeden zámečník za účelem sňatku a vylákal z ní 800 korun na nějaký vynález a zmizel. Na venkově jsou lidé rozhodně poctivější. Jestli by se vdala, vzala by si jedině venkovského člověka, ale až po válce. Válečné sňatky považuje za hloupost, poněvadž obyčejně taková ženská zůstane vdovou.

Švejk jí dal mnoho nadějí, že přijde v šest hodin, a odešel, aby sdělil příteli Blahníkovi, že pes žere játra jakéhokoliv druhu.

„Pohostím ho hovězíma,” rozhodl se Blahník, „na ty jsem už dostal bernardýna továrníka Vydry, náramně věrný zvíře. Zejtra ti psa přivedu v pořádku.”

Blahník splnil slovo. Když byl dopoledne Švejk hotov s uklízením bytu, ozval se za dveřmi štěkot a Blahník vtáhl do bytu vzpírajícího se stájového pinče, který byl ještě více rozježen, než ho rozježila příroda. Koulel divoce očima a díval se tak posupně, že připomínal hladového tygra v kleci, před kterou stojí vypasený návštěvník zoologické zahrady. Cvakal zuby, vrčel, jako by chtěl říct: Roztrhám, sežeru.

Uvázali psa ke kuchyňskému stolu a Blahník vylíčil postup odcizení.

„Šel jsem schválně kolem něho, drže zabalená vařená játra v papíru. Počal čenichat a vyskakovat na mne. Nedal jsem mu nic a šel dál. Pes za mnou. U parku jsem se votočil do Bredovské ulice a tam jsem mu dal první kousek. Žral to v chodu, aby mne neztratil z očí. Zabočil jsem do Jindřišské, kde jsem mu dal novou porci. Pak jsem ho, když se nažral, uvázal na řetízek a táh jsem ho přes Václavské náměstí na Vinohrady, až do Vršovic. Po cestě mně vyváděl pravé divy. Když jsem přecházel elektriku, lehl si a nechtěl se hnout. Snad se chtěl dát přeject. Přines jsem s sebou taky čistý rodokmen, který jsem koupil u papírníka Fuchse. Ty umíš padělat rodokmeny, Švejku.”

„To musí bejt tvou rukou napsaný. Napiš, že pochází z Lipska ze psince von Bülow. Otec Arnheim von Kahlsberg, matka Emma von Trautensdorf, po otci

Siegfried von Busenthal. Otec obdržel první cenu na berlínský výstavě stájových pinčů v roce 1912. Matka vyznamenána zlatou medalií norimberského spolku pro chov ušlechtilých psů. Jak myslíš, že je starej?”

„Podle zubů dva roky.”

„Napiš, že je půldruhýho.”

„Je špatně kupírovanej, Švejku. Podívej se mu na uši.”

„Tomu se dá pomoct. Zastřihneme mu je popřípadě, až si u nás zvykne. Teď by se ještě víc zlobil.”

Ukradenec vrčel vztekle, funěl, zmítal sebou, a pak si lehl a s vyplazeným jazykem, unaven, čekal, co se s ním stane dál.

Pomalu stával se klidnějším, jen občas žalostně zakňučel.

Švejk mu předložil zbytek jater, která mu předal Blahník. On však si jich nevšiml a vrhl na ně jen trucovitý pohled a podíval se na oba svýrazem: Už jsem se jednou napálil, sežerte si to sami.

Ležel rezignovaně a přetvařoval se, že dřímá. Pak mu najednou něco vlezlo do hlavy, vstal a začal panáčkovat a prosit předníma tlapkama. Vzdával se.

Na Švejka tato dojemná scéna nijak neúčinkovala.

„Lehneš,” zakřičel na ubožáka, který opět si lehl, kňuče žalostně.

„Jaký mu mám dát jméno do rodokmenu?” otázal se Blahník, „jmenoval se Fox, tak něco podobnýho, aby tomu hned rozuměl.”

„Tak ho nazveme třebas Max, podívej se, Blahníku, jak zvedá uši. Vstaň, Maxi!”

Nešťastný stájový pinč, kterému vzali i domov, i jméno, vstal a očekával další rozkazy.

„Já bych myslel, abychom ho odvázali,” rozhodl se Švejk, „uvidíme, co to bude dělat.”

Když byl odvázán, první jeho cesta byla ke dveřím, kde zaštěkal třikrát krátce na kliku, spoléhaje patrně na velikomyslnost těch zlých lidí. Vida však, že nemají pochopení pro jeho touhu dostat se ven, udělal u dveří loužičku, přesvědčen, že ho vyhodí, jako to kdysi dělávali, když byl mlád a plukovník ho učil, řízně, po vojensku, být zimmerrein.

Místo toho poznamenal Švejk: „Ten je chytrej, to je kus jezovity,” přetáhl ho páskem a namočil mu v loužičce čumák, že se nestačil olizovat.

Kňučel nad tou potupou a počal běhat po kuchyni, čenichaje zoufale svou vlastní stopu, pak zčistajasna šel ke stolu, sežral na zemi předložený zbytek jater, lehl si ke kamnům a usnul po tom dobrodružství.

„Co jsem ti dlužen?” otázal se Švejk Blahníka, když se s ním loučil.

„Nemluv o tom, Švejku,” řekl měkce Blahník, „pro starýho kamaráda všechno udělám, zejména když slouží na vojně. Sbohem, hochu, a nevoď ho nikdy přes Havlíčkovo náměstí, aby se nestalo nějaký neštěstí. Kdybys potřeboval ještě nějakýho psa, tak víš, kde bydlím.”

Švejk nechal Maxa spát hodně dlouho a koupil zatím u řezníka čtvrt kila jater, uvařil je a čekal, až se Max probudí, dav mu k čenichu kousek teplých jater.

Max se začal ze spaní olizovat, pak se protáhl, očichal játra a zhltl je. Pak šel ke dveřím a opakoval svůj pokus s klikou.

„Maxi!” zavolal na něj Švejk, „pojď ke mně!”

Šel s nedůvěrou, Švejk ho vzal na klín, hladil a ponejprv Max zbytkem svého kupírovaného ohonu zavrtěl přátelsky a jemně chňapl po Švejkově ruce, držel ji v tlamě a podíval se moudře na Švejka, jako by chtěl říci: Zde se nedá nic dělat, já vím, že jsem to prohrál.

Švejk ho dál hladil a počal mu vypravovat něžným hlasem:

„Tak byl jednou jeden pejsek, jmenoval se Fox a ten žil u jednoho obršta. Vodila ho služka na procházku a přišel jeden pán, ten Foxa ukrad. Fox se dostal na vojnu k jednomu obrlajtnantovi a dali mu jméno Max.

Maxi, dej pac! Tak vidíš, hovado, že budeme dobrýma kamarády, jestli budeš hodnej a poslušnej. Jinak budeš mít vojnu jako řemen.”

Max seskočil Švejkovi z klína a počal na něho vesele dorážet. Do večera, kdy se vrátil nadporučík z kasáren, byli Švejk a Max nejlepšími kamarády.

Dívaje se na Maxe, pomyslil si Švejk filozoficky: „Když se to vezme kolem a kolem, je vlastně každej voják taky ukradenej ze svýho domova.”

Nadporučík Lukáš byl velice příjemně překvapen, když uviděl Maxa, který též jevil velkou radost, že opět vidí muže se šavlí.

Na otázku, odkud je a co stojí, sdělil mu Švejk s naprostým klidem, že pes byl mu darován jedním kamarádem, který právě narukoval.

„Dobře, Švejku,” řekl nadporučík, hraje si s Maxem, „na prvního dostanete ode mě padesát korun za psa.”

„Nemohu přijmout, pane obrlajtnant.”

„Švejku,” řekl přísně nadporučík, „když jste nastupoval službu, vysvětlil jsem vám, že musíte poslouchat na slovo. Když vám říkám, že dostanete padesát korun, tak je musíte vzít a propít. Co uděláte, Švejku, s těmi padesáti korunami?”

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že je propiju podle rozkazu.”

„A kdybych, Švejku, snad zapomněl na to, přikazuji vám, abyste mně hlásil, že mám vám dát za psa padesát korun. Rozumíte? Nemá ten pes blechy? Raději ho vykoupejte a vyčesejte. Zítra mám službu, ale pozítří s ním půjdu na procházku.”

Zatímco Švejk koupal Maxa, plukovník, bývalý jeho majitel, strašně doma láteřil a vyhrožoval, že postaví toho, kdo mu psa ukradl, před válečný soud, že ho dá zastřelit, pověsit, zavřít na dvacet let a rozsekat.

„Der Teufel soll den Kerl buserieren,” ozývalo se v bytě plukovníka, až se třásla okna, „mit solchen Meuchelmördern werde ich bald fertig.”

Nad Švejkem i nadporučíkem Lukášem vznášela se ve vzduchu katastrofa.

15´ KATASTROFA

Plukovník Bedřich Kraus, mající též přídomek von Zillergut, po nějaké vesničce v Solnohradech, kterou jeho předkové prožrali již ve století osmnáctém, byl úctyhodným pitomcem. Když něco vypravoval, mluvil samé pozitivní věci, tázaje se přitom, zdali všichni rozumí nejprimitivnějším výrazům: „Tedy okno, pánové, ano. Víte, co je to okno?”

Nebo: „Cesta, u které po obou stranách jsou příkopy, nazývá se silnicí. Ano, pánové. Víte, co je to příkop? Příkop jest vykopávka, na které pracuje více lidí. Jest to prohlubenina. Ano. Pracuje se motykami. Víte, co je to motyka?”

Trpěl vysvětlovací mánií, což činil s takovým oduševněním jako nějaký vynálezce vypravující o svém díle.

„Kniha je, pánové, více různě nařezaných čtvrtek papíru, různého formátu, který jest potištěn a sestaven dohromady, svázán a sklížen. Ano. Víte, pánové, co je to klih? Klih jest lepidlo.”

Byl tak nehorázně blbý, že se mu důstojníci zdaleka vyhýbali, aby nemuseli od něho slyšet, že chodník rozděluje ulici na jízdní dráhu a že je to vyvýšený dlážděný pruh kolem průčelí domu. A průčelí domu že je ona část, kterou vidíme z ulice nebo z chodníku. Zadní část domu z chodníku vidět nemůžeme, o čemž se okamžitě můžeme přesvědčit, jestli vstoupíme do jízdní dráhy.

Byl ochoten tu zajímavost ihned demonstrovat. Naštěstí však ho přejeli. Od té doby zpitoměl ještě víc. Zastavoval důstojníky a dával se s nimi do nekonečně dlouhých rozhovorů o amoletách, slunci, teploměrech, koblihách, oknech a poštovních známkách.

Bylo to opravdu podivuhodné, že ten blbec mohl poměrně dosti rychle postupovat a mít za sebou velice vlivné lidi, jako byl velící generál, který mu držel palec i při jeho naprosté vojenské neschopnosti.

O manévrech prováděl se svým plukem pravé divy. Nikdy nedorazil nikam včas, vodil pluk v kolonách proti strojním puškám, a kdysi před léty stalo se při císařských manévrech na českém jihu, že se úplně s plukem ztratil, dostal se s ním až na Moravu, kde se s ním potloukal ještě několik dní potom, když už bylo po manévrech a vojáci leželi v kasárnách. Prošlo mu to.

Jeho přátelský poměr s velícím generálem a jinými neméně blbými vojenskými hodnostáři starého Rakouska vynesl mu různá vyznamenání a řády, kterými byl neobyčejně poctěn, a považoval se za nejlepšího vojáka pod sluncem a teoretikem strategie i všech vojenských věd.

Při přehlídkách pluku dával se do hovoru s vojáky a ptal se jich vždy jedno a totéž:

„Proč se ručnici zavedené ve vojsku říká manlicherovka?”

U pluku měl přezdívku manlichertrotl. Byl neobyčejně mstivý, ničil podřízené důstojníky, když se mu nelíbili, a když se chtěli ženit, tu posílal nahoru velmi špatná odporučení jich žádosti.

Scházela mu polovička levého ucha, kterou mu usekl jeho protivník za mládí v souboji kvůli prostému konstatování pravdy, že Bedřich Kraus von Zillergut je prapitomý chlap.

Rozebereme-li jeho duševní schopnosti, dojdeme k přesvědčení, že nebyly o nic lepší těch, které proslavily otlemeného Habsburka Františka Josefa jako notorického idiota.

Týž spád jeho řeči, táž zásoba největší naivnosti. Na jednom banketu v důstojnickém kasině plukovník Kraus von Zillergut zčistajasna pronesl, když byla řeč o Schillerovi: „Tak jsem vám, pánové, včera viděl parní pluh hnaný lokomotivou. Považte si, pánové, lokomotivou, ale ne jednou, dvěma lokomotivami. Vidím kouř, jdu blíž, a ona to lokomotiva a na druhé straně druhá. Řekněte mně, pánové, není-liž to směšné? Dvě lokomotivy, jako by nestačila jedna."

Zamlčel se a po chvíli prohodil: „Dojde-li benzín, musí se automobil zastavit. To jsem také viděl včera. Potom se žvaní o setrvačnosti, pánové. Nejede, stojí, nehne se, nemá benzínu. Není-liž to směšné?"

Byl při své tuposti neobyčejně nábožný. Měl doma v bytě domácí oltář. Chodil často ke zpovědi a k přijímání k Ignáci a od vypuknutí války modlil se za zdar zbraní rakouských a německých. Míchal křesťanství se sny o germánské hegemonii. Bůh měl pomoci zabrat bohatství a území přemožených.

Strašně se vždy rozčiloval, když četl v novinách, že opět přivezli zajatce.

Říkal: „K čemu vozit zajatce? Postřílet se mají všichni. Žádné slitování. Tancovat mezi mrtvolami. Všechny civilisty v Srbsku spálit do posledního. Děti ubít bajonety!"

Nebyl o nic horší než německý básník Vierordt, který uveřejnil za války verše, aby Německo nenávidělo a zabíjelo s železnou duší milióny francouských ďáblů:

Ať až k oblakům nad hory
hromadí se lidské kosti a kouřící se maso …

Ukončiv vyučování ve škole jednoročních dobrovolníků, vyšel si nadporučík Lukáš na procházku s Maxem.

„Dovoluji si vás upozornit, pane obrlajtnant," řekl starostlivě Švejk, „že na toho psa musíte bejt vopatrnej, aby vám neutek. Vono se mu třeba může zastesknout po starým domově a von by moh vzít roha, kdybyste ho odvázal ze šňůry. A taky bych vám neradil vodit ho přes Havlíčkovo náměstí, tam se potlouká jeden zlej řeznickej pes vod Mariánskýho obrazu, kterej je náramně kousavej. Jak uvidí ve svým rajóně cizího psa, hned je na něho žárlivej, aby mu tam něco nesežral. Von je jako ten žebrák vod Svatýho Haštala."

Max vesele vyskakoval a pletl se pod nohy nadporučíkovi, zatočil se šňůrou kolem šavle a projevoval neobyčejnou radost, že jde na procházku.

Vyšli na ulici a nadporučík Lukáš zaměřil se psem na Příkopy. Měl se setkat s jednou dámou na rohu Panské ulice. Byl zabrán v úřední myšlenky. O čem má zítra přednášet jednoročním dobrovolníkům ve škole? Jak udáváme výšku

nějakého vrchu? Proč udáváme vždy výšku od hladiny mořské? Jak z výšek nad hladinou mořskou ustanovíme prostou výšku vrchu od jeho paty? Zatraceně, proč ministerstvo vojenství dává takové věci do školního programu. To je přece pro dělostřelectvo. A jsou přece mapy jenerálního štábu. Když nepřítel bude na kótě 312, nestačí obyčejně přemýšlet o tom, proč je výška toho kopce udána od hladiny mořské, nebo vypočítat si, jak je vysoký ten kopec. Podíváme se na mapu, a máme to.

Z těch myšlenek byl vyrušen přísným „Halt!", právě když se blížil k Panské ulici.

Současně s „Halt!" snažil se mu pes vyškubnout i se šňůrou a s radostným štěkotem vrhl se na toho člověka, který řekl přísné „Halt!"

Před nadporučíkem stál plukovník Kraus von Zillergut. Nadporučík Lukáš zasalutoval a stál před plukovníkem, omlouvaje se, že neviděl.

Plukovník Kraus byl znám mezi důstojníky svou vášní anhaltovat. Považoval salutování za něco, na čem závisí úspěch války a na čem zbudována celá vojenská moc.

„Do salutování má voják vkládat duši," říkával. Byl to nejkrásnější kaprálský mysticismus.

Dbal o to, aby ten, který vzdává čest, zasalutoval podle předpisu do nejjemnějších podrobností, přesně a důstojně.

Číhal na všechny, kteří šli kolem něho. Od infanteristy až na podplukovníka. Infanteristy, kteří letmo zasalutovali, jako by chtěli říci, dotýkajíce se štítku čepice: „Těbůh," vodil sám přímo do kasáren k potrestání.

Pro něho neplatilo: „Já neviděl."

„Voják," říkával, „musí svého představeného hledat v zástupu a na nic jiného nemyslet, než aby dostál všem svým povinnostem, které jsou mu předepsány v dienstreglamá. Když padne na bojišti, má před svou smrtí zasalutovat. Kdo neumí salutovat, dělá, že nevidí, nebo salutuje nedbale, je u mě bestie."

„Pane nadporučíku," hrozným hlasem řekl plukovník Kraus, „nižší šarže musí vždy vzdát čest vyšším. To není zrušeno. A za druhé: Odkdy si zvykli páni důstojníci chodit sukradenými psy po promenádě? Ano, s ukradenými psy. Pes, který patří druhému, jest pes kradený. "

„Tento pes, pane plukovníku … ,"namítal nadporučík Lukáš.

„… patří mně, pane nadporučíku," přerušil ho drsně plukovník, „je to můj Fox."

A Fox čili Max vzpomněl si na svého starého pána a nového vypudil úplně ze svého srdce, a vytrhnuv se skákal na plukovníka a projevoval takovou radost, jaké by byl schopen zamilovaný sextán, když najde pochopení u svého ideálu.

„Chodit s ukradenými psy, pane nadporučíku, nesrovnává se s důstojnickou ctí. Nevěděl? Důstojník nemůže kupovat psa, nepřesvědčiv se, že ho může koupit bez následků," hřímal dál plukovník Kraus, hladě Foxa-Maxa, který z podlosti počal vrčet na nadporučíka a cenit zuby, jako by mu byl plukovník řekl, ukazuje na nadporučíka: „Vem si ho!"

„Pane nadporučíku," pokračoval plukovník, „považujete za správné jezdit na

ukradeném koni? Nečetl jste inzerát v Bohemii a v Tagblattu, že se mně ztratil stájový pinč? Vy jste nečetl inzerát, který dal váš představený do novin?”

Plukovník spráskl ruce.

„Opravdu, tihle mladí důstojníci! Kde je disciplína? Plukovník dá inzeráty, a nadporučík je nečte.”

„Kdybych ti, ty dědku stará, mohl dát pár facek,” pomyslil si nadporučík Lukáš, dívaje se na licousy plukovníka, které připomínaly orangutana.

„Pojďte s sebou na minutu,” řekl plukovník. A tak šli a vedli velmi příjemný rozhovor:

„Na frontě, pane nadporučíku, se vám nemůže taková věc podruhé přihodit. V týlu se procházet s ukradenými psy je jistě velice nepříjemné. Ano! Procházet se se psem svého představeného. V době, kdy denně ztrácíme na bojištích sta důstojníků. A inzeráty se nečtou. To bych mohl inzerovat sto let, že se mně ztratil pes. Dvě stě let, tři sta let!”

Plukovník se hlasitě vysmrkal, což bylo vždy u něho známkou velkého rozčilení, a řekl: „Můžete se dále procházet,” otočil se a odcházel, sekaje zlostně jezdeckým bičíkem přes konce svého důstojnického pláště.

Nadporučík Lukáš přešel na druhý chodník a slyšel i tam poznovu „Halt!” Plukovník zadržel právě jednoho nešťastného infanteristu, záložníka, který myslel na svou mámu doma a přehlédl ho.

Plukovník vlastnoručně ho táhl do kasáren k potrestání, spílaje mu mořských prasat.

„Co s tím Švejkem udělám?” pomyslil si nadporučík. „Rozbiju mu hubu, ale to nestačí. I řemínky mu tahat z těla je na toho lumpa málo.” Nedbaje, že se měl sejít s jednou dámou, zamířil rozčíleně k domovu.

„Já ho zabiju, pacholka,” řekl k sobě, sedaje do elektriky.

Mezitím byl dobrý voják Švejk pohřížen v rozmluvu s ordonancí z kasáren. Voják přinesl nadporučíkovi nějaké listiny k podpisu a čekal nyní.

Švejk hostil ho kávou a vypravovali si spolu, že to Rakousko projede.

Vedli ten hovor, jako by se to samo sebou rozumělo. Byla to nekonečná řada výroků, kde by každé slovo bylo jistě u soudu definováno jako velezráda a oba by byli oběšeni.

„Císař pán musí bejt z toho blbej,” prohlásil Švejk, „von nikdy nebyl chytrej, ale tahle vojna ho jistě dorazí.”

„Je blbej,” s určitostí prohlásil voják z kasáren, „blbej jako poleno. Von snad ani neví, že je vojna. Může bejt, že se mu to styděli říct. Jestli je podepsanej na tom manifestě k těm jeho národům, tak je to zlodějna. To dali do tisku bez jeho vědomí, von už vůbec nemůže na nic myslet.”

„Von je hotovej,” znalecky doplnil Švejk, „dělá pod sebe a musejí ho krmit jako malý dítě. Předešle vypravoval jeden pán v hospodě, že má dvě kojný a že každej den třikrát je císař pán u prsu.”

„Kdyby už jen to bylo,” povzdechl voják z kasáren, „a nařezali nám, aby už jednou Rakousko mělo pokoj.”

A oba pokračovali dále v rozhovoru, až konečně Švejk odsoudil Rakousko

nadobro slovy: „Taková blbá monarchie nemá ani na světě bejt,“ k čemuž, aby jaksi ten výrok doplnil v praktickém směru, dodal druhý: „Jak přijdu na front, tak se jim zdejchnu.“

Když oba potom ještě dále tlumočili názor českého člověka na válku, voják z kasáren opakoval, co dnes slyšel v Praze, že u Náchoda je slyšet děla a ruský car že bude co nejdřív v Krakově.

Potom si vypravovali o tom, že se obilí od nás vozí do Německa, němečtí vojáci že dostávají cigarety a čokoládu.

Pak si vzpomněli na doby starých válek a Švejk vážně dokazoval, že když házeli kdysi smradlavé hrnce do obleženého hradu, že to také nebyl žádný med, bojovat v takovém smradu. Že četl, jak jeden hrad někde obléhali tři roky a nepřítel že nic jiného nedělal, než že se denně s obleženými bavil takovým způsobem.

Byl by jistě řekl ještě něco zajímavého a poučného, kdyby jich hovor nepřerušil návrat nadporučíka Lukáše.

Vrhnuv strašný, zdrcující pohled na Švejka, podepsal listiny, a propustiv vojáka, kynul Švejkovi, aby ho následoval do pokoje.

Oči nadporučíka vysílaly strašlivé blesky. Usednuv na židli, přemýšlel, dívaje se na Švejka, kdy má začít s masakrem.

„Napřed mu dám pár přes hubu,“ myslel si nadporučík, „pak mu rozbiju nos a utrhnu uši a potom dál už se uvidí.“

A naproti němu hleděl upřímně a dobrosrdečně na něho pár dobráckých, nevinných očí Švejkových, který odvážil se přerušit ticho před bouří slovy: „Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že jste přišel o kočku. Sežrala krém na boty a dovolila si chcípnout. Hodil jsem ji do sklepa, ale do vedlejšího. Takovou hodnou a hezkou angorskou kočku už nenajdete.“

„Co s ním udělám?“ mihlo se hlavou nadporučíkovi, „má, prokristapána, takový pitomý výraz.“

A dobrosrdečné, nevinné oči Švejkovy dál zářily měkkostí a něhou, kombinovanými výrazem naprosté duševní rovnováhy, že všechno je v pořádku a nic se nestalo, a jestli se něco stalo, že je to také v pořádku, že se vůbec něco děje.

Nadporučík Lukáš vyskočil, ale neudeřil Švejka, jak původně zamýšlel. Zamával mu pod nosem pěstí a zařval: „Vy jste, Švejku, ukradl psa!“

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že o žádným takovým případě za poslední dobu nevím, a dovoluji si, pane obrlajtnant, poznamenat, že s Maxem jste šel odpůldne na procházku, a tak jsem ho nemohl ukradnout. Mně to hned bylo nápadný, když jste přišel bez psa, že se asi muselo něco stát. Tomu se říká situace. Ve Spálený ulici je nějakej brašnář Kuneš a ten nemoh jít se psem na procházku, aby ho neztratil. Vobyčejně ho nechal někde v hospodě, nebo mu ho někdo ukrad, nebo si ho vypůjčil a nevrátil…“

„Švejku, dobytku, himllaudon, držte hubu! Buď jste takový rafinovaný ničema, nebo jste takový velbloud a blboun nejapný. Jste samý příklad, ale povídám vám, se mnou si nehrajte. Odkud jste přived toho psa? Jak jste k němu

přišel? Víte, že patří našemu panu plukovníkovi, který si ho odvedl, když jsme se náhodou potkali? Víte, že je to ohromná ostuda? Tak řekněte pravdu, ukrad jste ho nebo neukrad?"

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že jsem ho neukrad."

„Věděl jste o tom, že je to kradený pes?"

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že jsem věděl, že je ten pes kradenej."

„Švejku, ježišmarjá, himlhergot, já vás zastřelím, vy hovado, vy dobytku, vy vole, vy hajzle jeden. Jste tak blbej?"

„Tak, poslušně hlásím, pane obrlajtnant."

„Proč jste mně vodil ukradenýho psa, proč jste mně tu bestii nasadil do bytu?"

„Abych vám udělal radost, pane obrlajtnant."

A Švejkovy oči dobrácky a něžně podívaly se nadporučíkovi do tváře, který si sedl a zaúpěl: „Proč mne bůh trestá tímhle hovadem?"

V tiché rezignaci seděl nadporučík na židli a měl pocit, že nemá tolik síly nejen dát Švejkovi pohlavek, ale dokonce ukroutit si cigaretu, a sám nevěděl ani, proč posílá Švejka pro Bohemii a Tagblatt, aby si Švejk přečetl plukovníkův inzerát o ukradeném psu.

S rozevřenými novinami na inzertní části vrátil se Švejk. Celý zářil a radostně hlásil: „Je to tam, pane obrlajtnant, tak vám pěkně popisuje pan obršt toho ukradenýho stájovýho pinče, jedna radost, a ještě dává vodměnu sto korun, kdo mu ho přivede. To je moc slušná vodměna. Vobyčejně se dává vodměna padesát korun. Nějakej Božetěch z Košíř, ten se jen tak živil. Ukrad vždycky psa, pak hledal v inzerátech, kdo se zaběh, a hned tam šel. Jednou ukrad pěknýho černýho špice, a poněvadž se majitel nehlásil v inzerátech, zkusil to a dal inzerát do novin sám. Proinzeroval celou pětku, až konečně se jeden pán přihlásil, že je to jeho pes, že se mu ztratil a že myslel, že by to bylo marný ho hledat. Že už nevěří na poctivost lidí. Teď ale že vidí, jak přece jen se ještě najdou poctiví lidi, což ho náramně těší. Je prej zásadně od toho, odměňovat poctivost, ale na památku že mu daruje svou knížku o pěstování květin doma i v zahrádce. Milej Božetěch vzal toho černýho špice za zadní nohy a otlouk ho tomu pánovi o hlavu, a vod tý doby se zařek, že nebude inzerovat. Radši psa prodá do psince, když se o něho nikdo v inzerátech nechce hlásit."

„Jděte ležet, Švejku," poručil nadporučík, „vy jste s to blbnout až do rána." Šel též spat a v noci se mu zdálo o Švejkovi, že Švejk ukradl také koně následníkovi trůnu, přivedl mu ho, a následník trůnu že toho koně při přehlídce poznal, když on, nešťastný nadporučík Lukáš, na něm jel před svou rotou.

Ráno bylo nadporučíkovi jako po prohýřené noci, ve které mu napohlavkovali. Neobyčejně těžká jakási duševní můra ho pronásledovala. Usnul ještě k ránu, vysílený strašným snem, a probudilo ho klepání na dveře, ve kterých se objevila dobrácká tvář Švejka s otázkou, kdy má pana nadporučíka vzbudit.

Nadporučík zasténal v posteli: „Ven, dobytku, to je něco strašného!"

Když pak byl již vzhůru a Švejk mu přinesl snídani, byl nadporučík

překvapen novou otázkou Švejka: „Poslušně hlásím, pane nadporučíku, nepřál byste si, abych vám zaopatřil nějakýho pejska?”

„Víte, Švejku, že bych měl chuť poslat vás před polní soud,” s povzdechem řekl nadporučík, „ale oni by vás osvobodili, neboť něco tak kolosálně pitomého neviděli ve svém životě. Podívejte se na sebe do zrcadla. Není vám špatně nad vaším blbým výrazem? Vy jste nejpitomější hříčka přírody, kterou jsem kdy viděl. Nu, řekněte pravdu, Švejku: líbíte se sám sobě?”

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že se nelíbím, jsem v tom zrcadle nějakej takovej šišatej nebo co. Vono to není broušený zrcadlo. To jednou měli u toho Číňana Staňka vypouklý zrcadlo, a když se někdo na sebe podíval, tak se mu chtělo vrhnout. Huba takhle, hlava jako dřez na pomeje, břicho jako u napitýho kanovníka, zkrátka figura. Šel kolem pan místodržitel, podíval se na sebe, a hned to zrcadlo museli sundat.”

Nadporučík se odvrátil, vzdychl a uznal za vhodné místo Švejkem obírat se raději bílou kávou.

Švejk šukal již v kuchyni a nadporučík Lukáš slyšel zpěv Švejkův:

Mašíruje Grenevil Prašnou bránou na špacír,
šavle se mu blejskají, hezký holky plakají…

Potom dál z kuchyně ozýval se zpěv:

My vojáci, my jsme páni,
nás milujou holky samy,
fasujeme peníze, máme se všudy dobře …

„Ty se máš jistě dobře, holomku,” pomyslil si nadporučík a odplivl si.

Ve dveřích se objevila hlava Švejkova: „Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že jsou tady pro vás z kasáren, máte jít okamžitě k panu plukovníkovi, je tady ordonanc.”

A důvěrně dodal: „Snad to bude kvůli tomu pejskovi.”

„Už jsem slyšel,” řekl nadporučík, když se mu ordonanc v předsíni chtěl hlásit.

Řekl to stísněným hlasem a odcházel, vrhaje na Švejka zničující pohled.

Nebyl to raport, bylo to něco horšího. Plukovník seděl velice zachmuřeně v křesle, když nadporučík vstoupil do jeho kanceláře.

„Před dvěma léty, pane nadporučíku,” řekl plukovník, „přál jste si být přeložen do Budějovic k 91. pluku. Víte, kde jsou Budějovice? Na Vltavě, ano, na Vltavě a vtéká tam Ohře nebo něco podobného. Město je velice, abych tak řekl, přívětivé, a jestli se nemýlím, má nábřeží. Víte, co je to nábřeží? To jest zeď vystavěná nad vodou. Ano. Ostatně to sem nepatří. Dělali jsme tam manévry.”

Plukovník se zamlčel, a dívaje se do kalamáře, přešel rychle na jiné téma: „Ten můj pes se u vás zkazil. Nechce nic žrát. Vida, v kalamáři je moucha. To je zvláštní, že i v zimě padají mouchy do kalamáře. To je nepořádek.”

„Tak už se, dědku mizerná, vyslov,” pomyslil si nadporučík.

Plukovník vstal a přešel několikrát po kanceláři.

„Dlouho jsem přemýšlel, pane nadporučíku, co vlastně vám udělám, aby se

to nemohlo opakovat, a vzpomněl jsem si, že jste si přál být přeložen k 91. pluku. Vrchní velitelství nedávno nám oznámilo, že jest u 91. pluku velký nedostatek důstojnictva, poněvadž to všechno Srbové pobili. Zaručuji se vám čestným slovem, že do tří dnů jste u 91. pluku v Budějovicích, kde se formují maršbatalióny. Nemusíte děkovat. Vojsko potřebuje důstojníky, kteří…”

A nevěda už, co by řekl, podíval se na hodinky a promluvil: „Je půl jedenácté, nejvyšší čas jít k regimentsraportu.”

Tím byl příjemný rozhovor ukončen a nadporučíkovi se velice ulehčilo, když vyšel z kanceláře a šel do školy jednoročních dobrovolníků, kde oznámil, že v nejbližších dnech jede na frontu, a uspořádá proto večírek na rozloučenou v Nekázance.

Vrátiv se domů, řekl k Švejkovi významně: „Víte, Švejku, co jest to maršbatalión?”

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že maršbatalión je maršbaťák a marška že je marškumpačka. My to vždycky zkracujem.”

„Tak vám, Švejku,” slavnostním hlasem řekl nadporučík, „oznamuji, že pojedete se mnou maršbaťákem, když máte rád takovou zkráceninu. Ale nemyslete si, že na frontě budete vyvádět podobné blbosti jako zde. Máte radost?”

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že mám náramnou radost,” odpověděl dobrý voják Švejk, „to bude něco nádhernýho, když voba padneme spolu za císaře pána a jeho rodinu…”

DOSLOV K PRVNÍMU DÍLU „VZÁZEMÍ“

Ukončuje první díl knihy Osudy dobrého vojáka Švejka (V zázemí), oznamuji, že vyjdou rychle za sebou dva díly: Na frontě a V zajetí. I v těch druhých dílech budou vojáci i obyvatelstvo mluvit a vystupovat tak, jak je tomu ve skutečnosti.

Život není žádnou školou uhlazeného chování. Každý mluví tak, jak je schopen. Ceremoniář dr. Guth mluví jinak než hostinský Palivec u Kalicha a tento román není pomůckou k salónnímu ušlechtění a naučnou knihou, jakých výrazů je možno ve společnosti užívat. Jest to historický obraz určité doby.

Je-li třeba užít nějakého silného výrazu, který skutečně padl, nerozpakuji se podat jej právě tak, jak se to stalo. Opisovat nebo vytečkovat považuji za nejpitomější přetvářku. Slov těch užívá se i v parlamentech.

Správně bylo kdysi řečeno, že dobře vychovaný člověk může číst všechno. Nad tím, co jest přirozené, pozastavují se jen největší sviňáci a rafinovaní sprosťáci, kteří ve své nejmizernější lžimorálce nedívají se na obsah a s rozčilením vrhají se na jednotlivá slova.

Před léty četl jsem kritiku jakési novely, ve které se kritik rozčiloval nad tím, že autor napsal: „Vysmrkal se a utřel si nos.” Příčí se prý to všemu estetickému, vznešenému, co má dát národu literatura.

Toť jen malá ukázka toho, jaká hovada se rodí pod sluncem.

Lidé, kteří se pozastavují nad silným výrazem, jsou zbabělci, neboť skutečný život je překvapuje, a tací slabí lidé jsou právě těmi největšími poškozovači kultury i charakteru. Oni by vychovali národ jako skupinu přecitlivělých lidiček, masturbantů falešné kultury, typu svatého Aloise, o kterém vypravuje se v knize mnicha Eustacha, že když svatý Alois uslyšel, jak jeden muž za hlučného rachotu vypustil své větry, tu dal se do pláče a jedině modlitbou se upokojil.

Tací lidé se veřejně rozhořčují, ale s neobyčejnou zálibou chodí po veřejných záchodkách přečíst si neslušné nápisy na stěnách.

Užívaje ve své knize několika silných výrazů, konstatoval jsem letmo, jak se skutečně mluví.

Od hostinského Palivce nemůžeme žádati, aby mluvil tak jemně jako pí Laudová, dr. Guth, pí Olga Fastrová a celá řada jiných, kteří by nejraději udělali z celé Československé republiky velký salón s parketami, kde by se chodilo ve fracích, v rukavičkách a mluvilo vybraně a pěstoval jemný mrav salónní, pod jehož rouškou právě salónní lvi oddávají se nejhorším neřestem a výstřednostem.

Při této příležitosti upozorňuji, že hostinský Palivec je naživu. Přečkal válku, kterou proseděl v žaláři, a zůstal stále týmž, jako když měl tu aféru s obrazem císaře Františka Josefa.

Přišel mne též navštívit, když četl, že je v knize, a skoupil přes dvacet sešitů prvého čísla, které rozdal svým známým, a přispěl tak k rozšíření knihy.

Měl upřímnou radost z toho, že jsem o něm psal a vylíčil ho jako známého sprosťáka.

„Mne už nikdo nepředělá," řekl ke mně, „já jsem po celý život mluvil sprostě, jak jsem si to myslel, a budu tak mluvit dál. Nevezmu si kvůli nějaký takový krávě ubrousek na hubu. Já jsem dnes slavnej."

Jeho sebevědomí opravdu stouplo. Jeho sláva je založena na několika silných výrazech. Jemu to stačí ku spokojenosti, a kdybych byl chtěl snad upozornit ho, reprodukuje jeho hovor věrně a přesně, jak jsem popsal, že tak nemá mluvit, což ovšem nebylo mým úmyslem, rozhodně bych urazil toho dobrého člověka.

Nehledanými výrazy, prostě a poctivě vyjádřil odpor českého člověka proti byzantismu a sám o tom nevěděl. To bylo v krvi, ta neúcta k císaři a slušným výrazům.

Otto Katz je též naživu. Jest to skutečná figurka polního kuráta. Hodil to všechno po převratě na hřebík, vystoupil z církve, dělá dnes prokuristu v jedné továrně na bronz a barviva v severních Čechách.

Psal mně dlouhý dopis, ve kterém vyhrožuje, že si to se mnou spořádá. Jistý německý list přinesl totiž překlad jedné kapitoly, kde je vylíčen, jak skutečně vypadal. Navštívil jsem ho tedy a dopadlo to s ním velice dobře. Ve dvě hodiny v noci nemohl stát na nohou, ale kázal a říkal: „Já jsem Otto Katz, polní kurát, vy gypsové hlavy."

Lidí typu nebožtíka Bretschneidra, státního detektiva starého Rakouska, potlouká se i dnes velice mnoho v republice. Neobyčejně se zajímají o to, co kdo mluví.

Nevím, podaří-li se mně vystihnout touto knihou, co jsem chtěl. Již okolnost, že slyšel jsem jednoho člověka nadávat druhému: „Ty jsi blbej jako Švejk,"právě tomu nenasvědčuje. Stane-li se však slovo Švejk novou nadávkou v květnatém věnci spílání, musím se spokojit tímto obohacením českého jazyka.

Jaroslav Hašek

DÍL 2´ NA FRONTĚ

1´ ŠVEJKOVY NEHODY VE VLAKU

V jednom kupé druhé třídy rychlíku Praha-České Budějovice byli tři, nadporučík Lukáš, naproti kterému seděl starší pán, úplně holohlavý, a Švejk, který stál skromně u dveří k chodbě a chystal se právě vyslechnout nový příval hromobití nadporučíka Lukáše, který, nedbaje přítomnosti holohlavého civilisty, hřímal Švejkovi do duše po celé trati, kterou projeli, že je boží dobytek a podobně.

Nešlo o nic jiného než o maličkost, o počet zavazadel, která Švejk opatroval.

„Ukradli nám kufr," vytýkal nadporučík Švejkovi; „to se jen tak řekne, holomku!"

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant," ozval se tiše Švejk, „dovopravdy ho ukradli. Na nádraží se vždycky potlouká moc takových šizuňků a já si to představuju tak, že jednomu z nich se *nepochybně* zamlouval váš kufr a ten člověk že *nepochybně* využitkoval toho, jak jsem vodešel vod zavazadel, abych vám vohlásil, že s našima zavazadlama je všechno v pořádku. Von moh ten náš kufr ukradnout právě jen v takovej příznivej okamžik. Po takovým okamžiku voni pasou. Před dvěma léty na Severozápadním nádraží ukradli jedné paničce kočárek i s holčičkou v peřinkách a byli tak šlechetní, že holčičku vodevzdali na policejní komisařství u nás v ulici, že prej ji našli pohozenou v průjezdě. Potom udělaly noviny z tý ubohý paní krkavčí matku."

A Švejk důrazně prohlásil: „Na nádraží se kradlo vždycky a bude se krást dál. Jinak to nejde."

„Já jsem přesvědčen, Švejku," ujal se slova nadporučík, „že to s vámi jednou prachšpatně skončí. Pořád ještě nevím, děláte-li ze sebe vola nebo jste se už volem narodil. Co bylo v tom kufru?"

„Dohromady nic, pane obrlajtnant," odpověděl Švejk, nespouštěje očí z lysé lebky civilisty sedícího naproti nadporučíkovi, který, jak se zdálo, nejevil pražádný zájem o celou záležitost a četl si Neue freie Presse, „v celým tom kufru bylo jen zrcadlo z pokoje a železnej věšák z předsíně, takže jsme vlastně neutrpěli žádný ztráty, poněvadž zrcadlo i věšák patřily panu domácímu."

Vida hrozný posuněk nadporučíkův, pokračoval Švejk laskavým hlasem: „Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že jsem vo tom, že ten kufr bude ukradenej, napřed nic nevěděl, a co se týká toho zrcadla a věšáku, tak jsem to voznámil panu domácímu, že mu to vrátíme, až přijdem z vojny domů. V nepřátelskejch zemích je hodně zrcadel i věšáků, takže ani v tomhle případě nemůžeme utrpět s panem domácím žádnou ztrátu. Jakmile dobyjeme nějaký město…".

„Kušte, Švejku," strašlivým hlasem skočil do toho nadporučík, „já vás jednou předám k polnímu soudu. Rozvažte si dobře, jestli nejste nejprachpitomějším

chlapem na světě. Některý člověk, kdyby žil tisíc let, nevyvedl by tolik pitomostí jako vy během těch několika neděl. Doufám, že jste to také pozoroval?“

„Poslušně hlásím, že jsem to, pane obrlajtnant, pozoroval. Já mám, jak se říká, vyvinutej pozorovací talent, když už je pozdě a něco se stane nepřijemnýho. Já mám takovou smůlu jako nějakej Nechleba z Nekázanky, kterej tam chodil do hospody V čubčím háji. Ten chtěl vždycky dělat dobrotu a vod soboty vést novej život, a vždycky na druhej den říkal: ‚Tak jsem vám, kamarádi, k ránu pozoroval, že jsem na pryčně.‘ A vždycky ho to stihlo, když si umínil, že půjde v pořádku domů, a nakonec se vysvětlilo, že porazil někde nějakou vohradu nebo vypřáh koně drožkářovi nebo si chtěl pročistit fajfku pérem z kohoutího chvostu nějaký policejní patroly. Von byl z toho celej zoufalej a nejvíc mu to bylo líto, že se ta smůla táhne po celý generace. Jeho dědeček šel jednou na vandr…“

„Dejte mně pokoj, Švejku, s vašimi výklady.“

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že všechno, co zde povídám, je svatosvatá pravda. Jeho dědeček šel na vandr…“

„Švejku,“ rozčilil se nadporučík, „ještě jednou vám přikazuji, abyste mně nic nevykládal, nechci nic slyšet. Až přijedeme do Budějovic, pak si to s vámi vyřídím. Víte, Švejku, že vás dám zavřít?“

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že to nevím,“ měkce řekl Švejk, „ještě jste se vo tom nezmiňoval.“

Nadporučíkovi bezděčně zacvakaly zuby, vzdychl si, vytáhl z pláště Bohemii a četl zprávy o velkých vítězstvích, o činnosti německé ponorky *E* na Středozemním moři, a když přišel na zprávu o novém německém vynálezu na vyhazování měst do povětří pomocí zvláštních bomb vrhaných z letadel, které vybuchují třikrát za sebou, byl vyrušen hlasem Švejka, který promluvil na holohlavého pána:

„Dovolte, vašnosti, neráčíte být pan Purkrábek, zástupce banky Slávie?“

Když holohlavý pán neodpovídal, řekl Švejk nadporučíkovi:

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že jsem jednou četl v novinách, že normální člověk má mít na hlavě průměrně 60 až 70 tisíc vlasů a že černý vlasy bývají řidší, jak je vidět z mnohých případů.“

A pokračoval neúprosně dál: „Potom říkal jednou jeden medik v kavárně U Špírků, že padání vlasů zaviňuje duševní pohnutí v šestinedělí.“

A nyní se stalo něco hrozného. Holohlavý pán vyskočil na Švejka, zařval na něho: „Marsch heraus, Sie Schweinkerl,“ vykopl ho do chodby a vrátiv se do kupé uchystal malé překvapení nadporučíkovi tím, že se mu představil.

Byl to nepatrný omyl. Holohlavé individuum nebylo panem Purkrábkem, zástupcem banky Slávie, ale pouze generálmajorem von Schwarzburg. Generálmajor konal právě v civilu inspekční cestu po posádkách a jel překvapit Budějovice.

Byl to nejstrašnější inspekční generál, který se kdy narodil, a našel-li něco v nepořádku, vedl jen tuto rozmluvu s veliteli posádek:

„Máte revolver?“„Mám.“„Dobře! Na vašem místě jistě bych věděl, co s ním

dělat, neboť co zde vidím, to není posádka, ale stádo sviní.“

A skutečně po jeho inspekční cestě se tu a tam vždycky někdo zastřelil, což generálmajor von Schwarzburg konstatoval se zadostiučiněním: „Tak to má být! To je voják!“

Vypadalo to tak, že nemá rád, když po jeho inspekci zůstal vůbec někdo naživu. Měl mánii přeložit vždy důstojníka na nejnepříjemnější místa. Stačilo to nejmenší, a důstojník se již loučil se svou posádkou a putoval na černohorské hranice nebo do nějakého opilého, zoufalého garnizónu v špinavém koutě Haliče.

„Pane nadporučíku,“ řekl, „kde jste navštěvoval kadetní školu?“

„V Praze.“

„Vy jste tedy chodil do kadetní školy a nevíte ani, že důstojník je zodpověděn za svého podřízeného. To je pěkné. Za druhé bavíte se se svým sluhou jako s nějakým svým intimním přítelem. Dovolujete mu, aby mluvil, aniž by byl tázán. To je ještě hezčí. Za třetí dovolíte mu urážet vaše představené. A to je to nejkrásnější, ze všeho toho vyvodím důsledky. Jak se jmenujete, pane nadporučíku?“

„Lukáš.“

„A u kterého pluku sloužíte?“

„Byl jsem…“

„Děkuji, o to, kde jste byl, není řeči, chci vědět, kde jste teď.“

„U 91. pěšího pluku, pane generálmajore. Přeložili mne…“

„Vás přeložili? To udělali velice dobře. Vám nebude na škodu podívat se co nejdřív s 91. pěším plukem někam na bojiště.“

„O tom je již rozhodnuto, pane generálmajore.“

Generálmajor měl nyní přednášku o tom, že pozoruje poslední léta, že důstojníci mluví se svými podřízenými familiérním tónem, a že v tom vidí nebezpečí šíření nějakých demokratických zásad. Voják má se držet v hrůze, musí se třást před svým představeným, bát se ho. Důstojníci musí držet mužstvo na deset kroků od těla a nedovolit mu, aby přemýšlelo samostatně nebo dokonce vůbec myslilo, v tom že je tragický omyl posledních let. Dřív se mužstvo bálo důstojníků jako ohně, ale dnes…

Generálmajor beznadějně máchl rukou: „Dnes většina důstojnictva mazlí se s vojáky. To jsem chtěl říct.“

Generálmajor vzal opět své noviny a zahloubal se do čtení. Nadporučík Lukáš vyšel bledý na chodbu, aby si to se Švejkem vypořádal.

Našel ho stojícího u okna s tak blaženým a spokojeným výrazem, jaký může mít jen jednoměsíční robátko, které se napilo, nacucalo a nyní spinká.

Nadporučík se zastavil, kývl na Švejka a ukázal mu prázdné kupé. Vešel za Švejkem a uzavřel dveře.

„Švejku,“ řekl slavnostně, „konečně přišel okamžik, kdy dostanete pár facek, jakých svět neviděl. Pročpak jste napadl na toho plešatého pána? Víte, že je to generálmajor von Schwarzburg?“

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant,“ ozval se Švejk, tváře se jako mučedník,

„že já vůbec nikdy v životě jsem neměl toho nejmenšího úmyslu někoho urazit a že vůbec nemám ponětí a zdání o nějakým panu generálmajoru. Von vopravdu je celej pan Purkrábek, zástupce banky Slávie. Ten chodil k nám do hospody a jednou, když u stolu usnul, tak mu na jeho pleš nějakej dobrodinec napsal inkoustovou tužkou: ‚Dovolujeme si vám tímto dle připojené sazby IIIc zdvořile nabídnouti nastřádání věna a vybavení vašich dítek pomocí životního pojištění!‘ To se ví, že všichni vodešli, a já tam s ním zůstal sám, a poněvadž mám vždycky smůlu, tak von potom, když se probudil a podíval se do zrcadla, se rozčilil a myslel, že jsem to jemu udělal já, a chtěl mně dát taky pár facek.“

Slůvko „taky“ splynulo tak dojemně měkce a vyčítavě ze rtů Švejka, že nadporučíkovi sklesla ruka.

Ale Švejk pokračoval: „Pro takovou malou mejlku se ten pán nemusel rozčilovat, von má mít vopravdu 60 až 70 tisíc vlasů, jako to bylo v tom článku, co má všechno mít normální člověk. Mně nikdy v životě nenapadlo, že existuje nějakej plešatej pan generálmajor. To je, jak se říká, tragickej omyl, kerej se může každýmu přihodit, když člověk něco poznamená a ten druhej se hned toho chytí. To nám jednou před léty vypravoval krejčí Hývl, jak jel z místa, kde krejčoval ve Štýrsku, do Prahy přes Leoben a měl s sebou šunku, kterou si koupil v Mariboru. Jak tak jede ve vlaku, myslel si, že je vůbec jedinej Čech mezi pasažírama, a když si u Svatýho Mořice začal ukrajovat z tý celý šunky, tak ten pán, co seděl naproti, počal dělat na tu šunku zamilovaný voči a sliny mu začaly téct z huby. Když to viděl krejčí Hývl, povídal si k sobě nahlas: ‚To bys žral, ty chlape mizerná.‘ A ten pán mu česky vodpoví; ‚To se ví, že bych žral, kdybys mně dal.‘ Tak tu šunku sežrali společně, než přijeli do Budějovic. Ten pán se jmenoval Vojtěch Rous.“

Nadporučík Lukáš podíval se na Švejka a vyšel z kupé. Když seděl opět na svém místě, objevila se za chvíli ve dveřích upřímná tvář Švejkova:

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že jsme za pět minut v Táboře. Vlak stojí pět minut. Nepřikážete objednat něco k snědku? Před léty zde mívali moc dobrou…“

Nadporučík zuřivě vyskočil a na chodbě řekl k Švejkovi: „Ještě jednou vás upozorňuji, že čím méně se ukazujete, tím jsem šťastnější. Nejraději bych byl, kdybych vás vůbec neviděl, a buďte ubezpečen, že se o to postarám. Neukazujte se mně vůbec na oči. Ztraťte se mně z dohledu, vy dobytku, pitomče.“

„Dle rozkazu, pane obrlajtnant.“

Švejk zasalutoval, otočil se vojenským krokem a šel na konec chodby, kde se posadil v koutku na sedátko průvodčího a zapředl rozmluvu s nějakým železničním zřízencem: „Mohu se vás prosím na něco zeptat?“

Železniční zřízenec, nejevící patrně žádné chuti do rozhovoru, slabě a apaticky kývl hlavou.

„Ke mně chodíval,“ rozhovořil se Švejk, „jeden dobrej člověk, nějakej Hofmann, a ten vždy tvrdil, že tyhle poplašný signály nikdy neúčinkují, že to zkrátka a dobře nefunguje, když se zatáhne za tuhle rukojeť. Já, spravedlivě řečeno, jsem se nikdy takovou věcí nezajímal, ale když už jsem si tady toho

poplašného aparátu všiml, tak bych rád věděl, na čem jsem, kdybych náhodou toho někdy potřeboval.“

Švejk vstal a přistoupil s železničním zřízencem k poplašné brzdě „V nebezpečí“.

Železniční zřízenec uznal za svou povinnost vysvětlit Švejkovi, v čem záleží celý mechanismus aparátu na poplach: „To vám správně řekl, že se musí zatáhnout za tuhle rukojeť, ale lhal vám, že to nefunguje. Vždy se vlak zastaví, poněvadž je to ve spojení přes všechny vagóny s lokomotivou. Poplašná brzda musí fungovat.“

Oba měli přitom ruce na držátku rukojetě páky a je jistě záhadou, jak se to stalo, že ji vytáhli a vlak stanul.

Nemohli se také nijak oba shodnout, kdo to vlastně udělal a dal poplašný signál.

Švejk tvrdil, že on to nemohl být, že to neudělal, že není žádný uličník.

„Já se sám tomu divím,“ říkal dobrácky ke konduktérovi, „proč se vlak tak náhle zastavil. Jede, a najednou stojí. Mě to víc mrzí než vás.“

Nějaký vážný pán postavil se na obranu železničního zřízence a tvrdil, že slyšel, jak ten voják první začal rozhovor o poplašných signálech.

Naproti tomu Švejk mluvil neustále cosi o své poctivosti, že nemá žádného zájmu na zpoždění vlaku, poněvadž jede do války.

„Pan přednosta stanice vám to vysvětlí,“ rozhodl konduktér, „to vás bude stát dvacet korun.“

Zatím bylo vidět, jak cestující vylézají u vagónů, vrchní průvodčí píská, nějaká paní zděšeně běží s cestovním kufrem přes trať do polí.

„To stojí dovopravdy za dvacet korun,“ rozšafně řekl Švejk, zachovávaje naprostý klid, „to je ještě moc laciný. Jednou, když byl císař pán návštěvou na Žižkově, tak nějakej Franta Šnor zastavil jeho kočár tím, že si před císařem pánem kleknul na kolena do jízdní dráhy. Potom ten policejní komisař z toho rajónu řekl k panu Šnorovi s pláčem, že mu to neměl dělat v jeho rajónu, že to měl udělat vo jednu ulici níž, co patří už pod policejního radu Krause, tam že měl vzdávat hold. Potom toho pana Šnora zavřeli.“

Švejk rozhlédl se kolem, právě když vrchní průvodčí rozmnožil kruh posluchačů.

„Tak abychom zas dál jeli,“ řekl Švejk, „to není nic pěknýho, když se vlak vopozdí. Kdyby to bylo za míru, tak spánembohem, ale když je válka, tak má každej vědět, že v každým vlaku jedou vojenský osoby, generálmajorové, obrlajtnanti, buršové. Každý takový vopozdění je vošemetná věc. Napoleon se u Waterloo vopozdil vo pět minut, a byl v hajzlu s celou svou slávou…“

V tom okamžiku prodral se skupinou posluchačů nadporučík Lukáš. Byl příšerně bledý a nemohl nic jiného ze sebe vypravit než: „Švejku!“

Švejk zasalutoval a ozval se: „Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že na mě svalili, že jsem zastavil vlak. Železniční erár má náramně divný plomby u poplašnejch brzd. Člověk aby se k tomu ani nepřibližoval, jinak by mohl mít malér a mohli by na něm chtít dvacet korun, jako chtějí na mně.“

Vrchní průvodčí byl již venku, dal signál a vlak se opět rozjel.

Posluchači šli na svá místa v kupé a nadporučík Lukáš nepromluvil víc ani slova a šel si též sednout.

Zůstal jen průvodčí vlaku se Švejkem a železničním zřízencem. Průvodčí vlaku vytáhl zápisní knížku a sestavoval relaci o celém případě. Železniční zřízenec nevraživě se díval na Švejka, který se klidně otázal: „Jste již dlouho u dráhy?“

Poněvadž železniční zřízenec neodpovídal, prohlásil Švejk, že znal nějakého Mlíčka Františka z Uhříněvse u Prahy, který také jednou zatáhl za takovou poplašnou brzdu a tak se lekl, že ztratil na čtrnáct dní řeč a nabyl ji opět, když přišel k Vaňkovi zahradníkovi do Hostivaře na návštěvu a popral se tam a voni vo něho přerazili bejkovec. „To se stalo,“ dodal Švejk, „v roce 1912 v květnu.“

Železniční zřízenec otevřel si dveře klozetu a zamkl se v něm.

Zůstal průvodčí se Švejkem a mámil na něm dvacet korun pokuty, zdůrazňuje, že ho musí v opačném případě předvést v Táboře k přednostovi stanice.

„Dobrá,“ řekl Švejk, „já rád mluvím se vzdělanejma lidma a mě to bude moc těšit, když uvidím toho táborskýho přednostu stanice.“

Švejk vytáhl z blůzy dýmku, zapálil si, a vypouštěje ostrý dým vojenského tabáku, pokračoval: „Před léty byl ve Svitavě přednostou stanice pan Wagner. Ten byl ras na svý podřízený a tejral je, kde moh, a nejvíc si zalez na nějakýho vejhybkáře Jungwirta, až ten chudák se ze zoufalství šel utopit do řeky. Než to ale udělal, napsal psaní přednostovi stanice, že ho bude v noci strašit. A já vám nelžu. Proved to. Sedí v noci milej pan přednosta u telegrafního aparátu, ozvou se zvonky a přednosta přijme telegram: ‚Jak se máš, pacholku? Jungwirt.´ Celej týden to trvalo a přednosta počal posílat po všech tratích takovýhle služební telegramy jako odpověď tomu strašidlu: ‚Odpusť mně to, Jungwirte.´ A v noci nato vyklapá mu aparát takovouhle odpověď: ‚Oběš se na semaforu u mostu. Jungwirt.´ A pan přednosta ho poslech. Potom kvůli tomu zavřeli telegrafistu ze stanice před Svitavou. Vidíte, že jsou věci mezi nebem a zemí, vo kterých nemáme ani ponětí.“

Vlak vjel do táborského nádraží a Švejk, než v průvodu průvodčího vyšel z vlaku, ohlásil, jak se patří, nadporučíkovi Lukášovi: „Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že mne vedou k panu přednostovi stanice.“

Nadporučík Lukáš neodpověděl. Zmocnila se ho úplná apatie ke všemu. Problesklo mu hlavou, že je nejlepší vykašlat se na všechno. Stejně na Švejka jako na holohlavého generálmajora naproti. Sedět klidně, vystoupit v Budějovicích z vlaku, ohlásit se v kasárnách a ject na frontu s nějakou maršovou rotou. Na frontě se dát případně zabít a zbavit se toho mizerného světa, po kterém se potlouká taková potvora, jako je Švejk.

Když se vlak hnul, vyhlédl nadporučík Lukáš z okna a viděl na peróně stát Švejka, zabraného ve vážný rozhovor s přednostou stanice. Švejk byl obklopen zástupem lidu, mezi kterým bylo vidět též několik železničních uniforem.

Nadporučík Lukáš si povzdechl. Nebyl to povzdech lítosti. Bylo mu lehce u

srdce, že Švejk zůstal na peróně. Dokonce i ten plešatý generálmajor nezdál se mu být takovou protivnou obludou.

Vlak již dávno supěl k Českým Budějovicím, ale na peróně nádraží lidí kolem Švejka neubývalo.

Švejk mluvil o své nevině a přesvědčil zástup tak, že se vyjádřila jedna paní: „Zas tady jednoho vojáčka sekýrujou.“

Zástup přijal toto mínění a jeden pán obrátil se na přednostu stanice s prohlášením, že zaplatí za Švejka dvacet korun pokuty. Je přesvědčen, že ten voják to neudělal.

„Podívejte se na něho,“ odvozoval z nejnevinnějšího výrazu na tváři Švejka, který obraceje se k zástupu pronášel: „Já jsem, lidičky, nevinnej.“

Potom se objevil četnický strážmistr a vyvedl ze zástupu jednoho občana, zatkl ho a odváděl se slovy: „To si zodpovíte, já vám ukážu pobuřovat lidi, že když se takhle jedná s vojáky, že nikdo nemůže od nich žádat, aby to Rakousko vyhrálo.“

Nešťastný občan nevzmohl se na nic jiného než na upřímné tvrzení, že je přece řeznický mistr od Staré brány a že to tak nemyslel.

Mezitím dobrý muž věřící vnevinnost Švejkovu zaplatil za něho v kanceláři pokutu a odvedl si Švejka do restaurace třetí třídy, kde ho pohostil pivem, a zjistiv, že všechny průkazy i vojenský lístek na dráhu nalézají se u nadporučíka Lukáše, velkomyslně dal mu pětku na lístek i na další útratu.

Když odcházel, řekl důvěrně k Švejkovi: „Tak vojáčku, jak vám povídám, jestli budete v Rusku v zajetí, tak pozdravujte ode mne sládka Zemana v Zdolbunově. Máte to přece napsané, jak se jmenuji. Jen buďte chytrý, abyste dlouho nebyl na frontě.“

„Vo to nemějte žádnej strach,“ řekl Švejk, „je to vždycky zajímavý, uvidět nějaký cizí krajiny zadarmo.“

Švejk zůstal sám sedět za stolem, a zatímco propíjel tiše pětku od šlechetného dobrodince, sdělovali si lidé na peróně, kteří nebyli při rozmluvě Švejkové s přednostou stanice a viděli jenom zdáli zástup lidu, že tam chytli nějakého špióna, který fotografoval nádraží, což však vyvracela jedna paní tvrzením, že se o žádného špióna nejedná, že však slyšela, jak jeden dragoun posekal důstojníka u záchodu pro dámy, poněvadž ten důstojník tam lezl za jeho milou, která vyprovázela toho dragouna.

Těmto dobrodružným kombinacím, charakterizujícím nervozitu válečné doby, učinilo přítrž četnictvo, které vyklízelo perón. A Švejk dál tiše pil, vzpomínaje něžně na svého nadporučíka. Co ten asi bude dělat, až přijede do Českých Budějovic a v celém vlaku nenajde svého sluhu.

Před příjezdem osobního vlaku naplnila se restaurace třetí třídy vojáky i civilisty. Převládali vojáci od různých regimentů, formací a nejrůznější národnosti, které vichřice válečná zavála do táborských lazaretů, kteří nyní odjížděli znova do pole pro nová zranění, zmrzačení, bolesti a jeli si vysloužit nad svými hroby prostý dřevěný kříž, na kterém ještě po letech na smutných pláních východní Haliče bude se ve větru a dešti třepetat vybledlá rakouská

vojenská čepice se zrezavělým frantíkem, na které čas od času si usedne smutný zestárlý krkavec, vzpomínající na tučné hody před lety, kdy býval tu pro něho nekonečný prostřený stůl lidských chutných mrtvol a koňských zdechlin, kdy právě pod takovou čepicí, na které sedí, bylo to nejchutnější sousto – lidské oči.

Jeden z těch kandidátů utrpení, propuštěný po operaci z vojenského lazaretu, v zamazané uniformě se stopami krve a bláta, přisedl k Švejkovi. Byl tak nějak zakrslý, vyhublý, smutný. Položil si na stůl malý balíček, vytáhl rozbitou tobolku a přepočítával si peníze.

Potom se podíval na Švejka a otázal se: „Magyarul?“

„Já jsem, kamaráde, Čech,“ odpověděl Švejk, „nechceš se napít?“

„Nem tudom, barátom.“

„To nevadí, kamaráde,“ pobízel Švejk, přistavuje svou plnou sklenici před smutného vojáka, „jen se pořádně napij.“

Pochopil, napil se, poděkoval: „Köszönöm szivesen,“ a dál prohlížel obsah své tobolky a nakonec vzdychl.

Švejk pochopil, že by si ten Maďar dal rád pivo, a že nemá dost peněz, proto mu poručil jedno přinést, načež Maďar opět poděkoval a jal se vykládat něco Švejkovi pomocí posuňků, ukazuje na svou prostřelenou ruku, přičemž promluvil mezinárodním jazykem:„Pif, paf, puc!“

Švejk soustrastně kýval hlavou a zakrslý rekonvalescent sdělil ještě Švejkovi, nakláněje levici na půl metru od země a pozdvihuje potom tři prsty, že má tři malé děti.

„Nincs ham, nincs ham,“ pokračoval, chtěje říct, že nemají doma co jíst, a utřel si oči, ze kterých vytryskly slzy, špinavým rukávem svého vojenského pláště, ve kterém bylo vidět díru od kulky, která vlítla mu do těla pro uherského krále.

Nebylo to nic podivného, že při takové zábavě pomalu Švejkovi nezbývalo nic z oné pětky a že se pomalu, ale jistě odřezával od Českých Budějovic, ztráceje každou sklenicí piva, kterými hostil sebe i maďarského rekonvalescenta, možnost koupit si vojenský lístek.

Opět projel stanicí jeden vlak do Budějovic a Švejk stále seděl u stolu a poslouchal, jak Maďar opakuje své: „Pif, paf, puc! Három gyermek, nincs ham, éljen!“

To poslední říkal, když si s ním ťukal.

„Jen pij, kluku maďarská,“ odpovídal Švejk, „chlastej, vy byste nás tak nehostili…“

Od vedlejšího stolu řekl nějaký voják, že když přijeli do Segedina s 28. regimentem, že na ně Maďaři ukazovali ruce do výšky.

Byla to svatá pravda, ale tenhle voják se tím patrně cítil uražen, co potom bylo zjevem obyčejným u všech českých vojáků a co nakonec dělali Maďaři sami, když už se jim přestala líbit rvačka v zájmu uherského krále.

Pak si ten voják též přisedl a vyprávěl, jak to nahnuli v Segedině Maďarům a jak je vymlátili z několika hospod. Přitom s uznalostí pochválil, že se Maďaři umí také prát a že dostal jednu ránu nožem do zad, takže ho museli poslati do

týlu se léčit.

Teď ale, až se vrátí, že ho dá hejtman od jeho batalionu patrně zavřít, poněvadž už neměl čas tu ránu tomu Maďarovi oplatit, jak se sluší a patří, aby ten taky z toho něco měl a byla zachráněna čest celého regimentu.

„Ihre Dokumenten, vaši tokúment?“ tak pěkně začal na Švejka velitel vojenské kontroly, šikovatel, provázený čtyřmi vojáky s bajonety, „já fidět, šédet, nicht fahren, šédet, pit, furt pit, burš!“

„Nemám, miláčku,“ odpověděl Švejk, „pan obrlajtnant Lukáš, regiment No 91, je vzal s sebou a já zůstal zde na nádraží.“

„Was ist das Wort milatschek?“ obrátil se šikovatel k jednomu ze svých vojáků, starému landverákovi, který podle všeho dělal svému šikovateli všechno naschvál, poněvadž řekl klidně:

„Miláček, das ist wie Herr Feldwebel.“

Šikovatel pokračoval dál v rozmluvě se Švejkem:

„Tokúment kaštý foják, pes tokúment žávžit auf Bahnhofsmilitärkommando, den lausigen Bursch, wie einen tollen Hund.“

Švejka odváděli na vojenské nádražní velitelství, kde na strážnici sedělo mužstvo, stejně vypadající jako ten starý landverák, který tak pěkně znal překládat slovo „miláček“ do němčiny svému přirozenému nepříteli, šikovatelské vrchnosti.

Strážnice byla vyzdobena litografiemi, které v té době dalo rozesílat ministerstvo vojenství po všech kancelářích, kterými procházeli vojáci, stejně jako do škol i do kasáren.

Dobrého vojáka Švejka uvítal obraz znázorňující dle nápisu, jak četař František Hammel a desátníci Paulhart a Bachmayer od c. k. 21. střeleckého pluku povzbuzují mužstvo k vytrvání. Na druhé straně visel obraz s nadpisem: „Četař Jan Danko od 5. pluku honvédských husarů vypátrá stanoviště nepřátelské baterie.“

Po pravé straně níže visel plakát „Vzácné vzory zmužilosti“.

Takovými plakáty, jejichž text, s vymyšlenými vzácnými vzory, v kancelářích ministerstva vojenství skládali různí ti němečtí žurnalisté povolaní na vojnu, chtělo to staré pitomé Rakousko nadchnout vojáky, kteří to nikdy nečtli, a když jim takové vzácné vzory zmužilosti posílali na frontu brožované v knížkách, balili si do toho cigarety z tabáku do dýmky nebo upotřebili to ještě vhodněji, aby to odpovídalo ceně i duchu sepsaných vzácných vzorů odvahy.

Zatímco šikovatel šel shánět nějakého důstojníka, Švejk si přečetl na plakátu:

VOZATAJEC JOSEF BONG

Vojáci zdravotního sboru dopravovali těžce raněné k vozům, připraveným v kryté úžlabině. Jakmile byl plný, odjelo se s ním na obvaziště. Rusové, vypátravše tyto vozy, počali je obstřelovati granáty. Kůň vozatajce Josefa Bonga od c. a k. 3. vozatajské švadrony byl usmrcen střepinou granátu. Bong bědoval: „Ubohý můj bělouši, je veta po tobě!“ Vtom sám zasažen byl kusem granátu.

Přesto vypřáhnul svého koně a odtáhl trojspřeží za bezpečný úkryt. Nato se vrátil pro postroj svého usmrceného koně. Rusové stříleli stále. „Jen si střílejte, zpropadení zuřivci, já postroj tady nenechám!“ a snímal dál postroj s koně, bruče si ona slova. Konečně byl hotov a vláčel se s postrojem zpět k vozu. Zde mu bylo vyslechnouti hromobití od zdravotních vojínů pro jeho dlouhou nepřítomnost. „Nechtěl jsem tam nechat postroj, je skoro nový. Bylo by ho škoda, pomyslil jsem si. Nemáme nazbyt takových věcí,“ omlouval se statečný vojín, odjížděje k obvazišti, kde se teprve hlásil jako raněný. Jeho rytmistr ozdobil později prsa jeho stříbrnou medalií za statečnost.

Když Švejk dočetl a šikovatel se ještě nevracel, řekl k landverákům na strážnici: „Tohle je moc krásnej příklad zmužilosti. Takhle budou u nás v armádě samý nový postroje na koně, ale když jsem byl v Praze, tak jsem čet v Pražskejch úředních listech ještě hezčí případ vo nějakým jednoročním dobrovolníkovi dr. Josefu Vojnovi. Ten byl v Haliči u 7. praporu polních myslivců, a když to přišlo na bodáky, tak dostal kulku do hlavy, a když ho vodnášeli na obvaziště, tak na ně zařval, že kvůli takovému šrámu se nenechá obvázat. A zas chtěl hned se svou četou forykovat, ale granát mu usekl kotník. Zas ho chtěli vodnášet, ale von se počal belhat vo holi k bitevní čáře a holí se bránil proti nepříteli, a přilít novej granát a utrh mu tu ruku, ve kterej držel hůl. Von si tu hůl přendal do druhý ruky, zařval, že jim to nevodpustí, a bůhví jak by to s ním dopadlo, kdyby ho byl šrapnel za chvilku definitivně nezamordoval. Možná, že kdyby ho nakonec přece jen nevoddělali, že by byl taky dostal stříbrnou medalii za statečnost. Když mu to urazilo hlavu, tak, jak se kutálela, ještě vykřikla: ‚Vždy povinnosti věrné spěch, byť vůkol vanul smrti dech.‘“

„To toho v těch novinách napíšou,“ řekl jeden z mužstva, „ale takovej redaktor byl by za hodinu z toho tumpachovej.“

Landverák si odplivl: „U nás v Čáslavi byl jeden redaktor z Vídně, Němec. Sloužil jako fénrich. S námi nechtěl česky ani mluvit, ale když ho přidělili k maršce, kde byli samí Češi, hned uměl česky.“

Ve dveřích se objevil šikovatel, tvářil se zlostně a spustil:

„Wenn man být drei Minuten weg, da hört man nichts anderes als cesky, Cesi.“

Vycházeje ven, patrně do restaurace, řekl kaprálovi landverákovi, ukazuje na Švejka, aby toho lumpa všivého hned zavedl k poručíkovi, až ten přijde.

„To se zas pan lajtnant baví s telegrafistkou na stanici,“ řekl po jeho odchodu desátník, „leze za ní už přes čtrnáct dní a je vždy náramně vzteklej, když přijde z telegrafního úřadu, a říká o ní: ‚Das ist aber eine Hure, sie will nicht mit mir schlafen.‘“

I tentokrát byl v takové vzteklé náladě, poněvadž když za chvíli přišel, bylo slyšet, že bouchá nějakými knihami po stole.

„Nic platný, hochu, k němu musíš,“ promluvil soustrastně desátník na Švejka, „jeho rukama už prošlo lidí, staří i mladí vojáci.“

A již vedl Švejka do kanceláře, kde za stolem s rozházenými papíry seděl mladý poručík, tvářící se nesmírně zuřivě.

Když uviděl Švejka s desátníkem, velmi mnohoslibně pronesl: „Aha!“ Načež zněl raport desátníka: „Poslušně hlásím, pane lajtnant, že ten muž byl nalezen na nádraží bez dokumentů.“

Poručík kývl hlavou, jako by chtěl se vyjádřit, že to již předpokládal před léty, že opravdu v tento den a v tuto hodinu najdou na nádraží Švejka bez dokumentů, neboť kdo se v té chvíli podíval na Švejka, musel mít takový dojem, že to vůbec není možné, aby muž s takovou tvářností a postavou mohl mít nějaké dokumenty u sebe. Švejk v tom okamžiku vyhlížel, jako by spadl z nebe z nějaké jiné planety a nyní hledí s naivním údivem na nový svět, kde od něho žádají takovou neznámou dosud pro něho pitomost, jako jsou nějaké dokumenty.

Poručík chvíli uvažoval, dívaje se na Švejka, co mu má říct a na co se ho má otázat.

Konečně se optal: „Co jste dělal na nádraží?“

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, že jsem čekal na vlak do Českých Budějovic, abych mohl se dostat k svému 91. regimentu, kde jsem buršem u pana obrlajtnanta Lukáše, kterého jsem byl nucen opustit, jsa předvedenej kvůli pokutě k přednostovi stanice, poněvadž jsem byl podezřelej, že jsem zastavil rychlík, ve kterém jsme jeli, pomocí vochrannej a poplašnej brzdy.“

„Z toho jsem blázen,“ rozkřikl se poručík, „řekněte mně to nějak souvisle, krátce a nežvaňte nějaké voloviny.“

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, že již vod tý chvíle, jak jsme sedali s panem obrlajtnantem Lukášem do toho rychlíku, kterej nás měl odvézt a dopravit co nejrychleji k našemu 91. c. k. pěšímu regimentu, že jsme měli smůlu. Napřed se nám ztratil kufr, potom zas, aby se to nepletlo, nějakej pán generálmajor, úplně plešatej…“

„Himlhergot,“ vzdychl poručík.

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, že vono je třeba, aby to lezlo ze mě jako z chlupatý deky, aby byl přehled vo celý události, jak to vždycky říkal nebožtík švec Petrlík, když poroučel svýmu klukovi, než ho začal řezat řemenem, aby si svlíkl kalhoty.“

A zatímco poručík supěl, pokračoval Švejk dál:

„Tak jsem se nějak nezalíbil tomu panu plešatému generálmajorovi a byl jsem poslán ven na chodbu panem obrlajtnantem Lukášem, u kterého jsem buršem. Na chodbě potom byl jsem obviněnej, že jsem udělal to, jak už jsem vám říkal. Než se ta věc vyřídila, tak jsem zůstal na peróně sám. Vlak byl pryč, pan obrlajtnant i s kufry, i se všemi svýma, mýma dokumenty taky pryč, a já tu zůstal civět jako sirotek bez dokumentů.“

Švejk podíval se tak dojemně něžně na poručíka, že tomu bylo teď úplně jasné, že je plnou pravdou, co zde slyší od toho chlapa, dělajícího takový dojem pitomce od narození.

Poručík vyjmenoval nyní Švejkovi všechny vlaky, které po rychlíku odjely do Budějovic, a položil mu otázku, proč zmeškal ty vlaky.

„Poslušně hlásím, pane lajtnant,“ odpověděl Švejk, dobromyslně se

usmívaje, „že mne, mezitímco jsem čekal na ten nejbližší vlak, stihla ta nehoda, že jsem pil za stolem jedno pivo za druhým.“

„Takového vola jsem neviděl,“ pomyslil si poručík, „přizná se ke všemu. Kolik už jsem jich tady měl, a každý zapíral, a tenhle si klidně řekne: ‚Zmeškal jsem všechny vlaky, poněvadž jsem pil jedno pivo za druhým.‘“

Tyto úvahy shrnul v jednu větu, s kterou se obrátil k Švejkovi: „Vy jste, chlape, degenerovanej. Víte, co je to, když se o někom řekne, že je degenerovaný?“

„U nás na rohu Bojiště a Kateřinský ulice, poslušně hlásím, pane lajtnant, byl taky jeden degenerovanej člověk. Jeho otec byl jeden polskej hrabě a matka byla porodní bábou. Von met ulice a jinak si po kořalnách nenechal říkat než pane hrabě.“

Poručík uznal za dobré nějakým způsobem už to všechno ukončit, proto řekl důrazně: „Tak vám říkám, vy hlupáku, paznehte, že půjdete k pokladně, koupíte si lístek a pojedete do Budějovic. Jestli vás ještě tady uvidím, tak s vámi zatočím jako s dezertýrem. Abtreten!“

Poněvadž se Švejk nehýbal a stále držel ruku na štítku čepice, poručík zařval: „Marsch hinaus, neslyšel jste abtreten? Korporál Palánek, vezměte toho chlapa blbého ke kase a kupte mu lístek do Českých Budějovic!“

Desátník Palánek se za chvíli objevil opět v kanceláři. Pootevřenými dveřmi nakukovala za Palánkem dobromyslná tvář Švejkova.

„Co zas je?“

„Poslušně hlásím, pane lajtnant,“ tajemně zašeptal desátník Palánek, „von nemá peníze na dráhu a já taky ne. Zadarmo ho nechtějí vozit, poněvadž nemá jako ty vojenský dokumenty, že jede k pluku.“

Poručík dlouho nedal na sebe čekat se šalomounským rozřešením trudné otázky.

„Tak ať jde pěšky,“ rozhodl, „ať ho zavřou u pluku, že se opozdil; kdo se s ním tady bude tahat.“

„Nic platno, kamaráde,“ řekl desátník Palánek k Švejkovi, když vyšel z kanceláře, „musíš jít, holenku, pěšky do Budějovic. Máme tam na vachcimře veku komisárku, tak ti ji dáme na cestu.“

A za půl hodiny, když Švejka napojili ještě černou kávou a dali mu kromě komisárku balíček vojenského tabáku na cestu k regimentu, vyšel Švejk z Tábora za tmavé noci, kterou zněl jeho zpěv.

Zpíval si starou vojenskou píseň:

Když jsme táhli k Jaroměři,
ať si nám to kdo chce věří…

A čertví jak se to stalo, že dobrý voják Švejk místo na jih k Budějovicům šel pořád rovně na západ.

Šel sněhy silnice, ve mraze, zahalen v svůj vojenský plášť, jako poslední z gardy Napoleonovy vracející se z výpravy na Moskvu, s tím toliko rozdílem, že si zpíval vesele:

Já jsem si vyšel na špacír
do háje zelenýho.

A v zasněžených lesích v nočním tichu hučelo to ozvěnou, až se po vesnicích rozštěkali psi.

Když ho zpěv omrzel, sedl si Švejk na hromádku štěrku, zapálil si dýmku a odpočinuv si šel dál, vstříc novým dobrodružstvím, budějovické anabazi.

2´ŠVEJKOVA BUDĚJOVICKÁ ANABAZE

Starověký válečník Xenofón prošel celou Malou Asii a byl bůhvíkde bez mapy. Staří Gótové dělali své výpravy také bez topografické znalosti. Mašírovat pořád kupředu, tomu se říká anabaze. Prodírat se neznámými krajinami. Být obklíčeným nepřáteli, kteří číhají na nejbližší příležitost, aby ti zakroutili krk. Když má někdo dobrou hlavu, jako ji měl Xenofón nebo všichni ti loupežní kmenové, kteří přišli do Evropy až bůhvíodkud od Kaspického nebo Azovského moře, dělá pravé divy na pochodu.

Tam někde na severu u Galského moře, kam až se také dostaly římské legie Caesarovy bez mapy, řekly si jednou, že se zas vrátí a pomašírujou jinou cestou, aby ještě víc toho užily, do Říma. A dostaly se tam také. Od té doby se říká patrně, že všechny cesty vedou do Říma.

Stejně vedou také všechny cesty do Českých Budějovic. O čemž byl plnou měrou přesvědčen dobrý voják Švejk, když místo budějovického kraje uviděl vesnice milevského.

Šel však nepřetržitě dál, neboť žádnému dobrému vojákovi nemůže vadit takové Milevsko, aby přece jednou nedošel do Českých Budějovic.

A tak Švejk se objevil na západ od Milevska v Květově, když již vystřídal všechny vojenské písně, které znal o mašírování vojáků, takže byl nucen začít znova před Květovem spísní:

Když jsme mašírovali,
všechny holky plakaly…

Nějaká stará babička, která vracela se z kostela, zavedla na cestě od Květova do Vráže, což je neustále západním směrem, řeč se Švejkem křesťanským pozdravem: „Dobrý poledne, vojáčku, kampak máte namířino?“

„Ale jdu vám, matičko, do Budějovic k regimentu,“ odpověděl Švejk, „do tej války.“

‚Ale to jdou špatně, vojáčku,“ ulekaně řekla babička, „to tam nikdy nepřijdou tímhle směrem přes Vráž, kdyby šli pořád rovně, tak přijdou na Klatovy.“

„Já myslím,“ řekl Švejk odevzdaně, „že se i z Klatov člověk dostane do Budějovic. Je to pravda pěkná procházka, když člověk spěchá k svýmu regimentu, aby neměl ještě ke všemu za tu svou dobrou vůli bejt včas na místě nějaký nepříjemnosti.“

„U nás byl taky jeden takovej nezbeda. Ten měl ject do Plzně k landvér, nějakej Toníček Mašků,“ povzdechla si babička, „von je vod mojí neteře příbuznej, a vodjel. A za tejden už ho hledali četníci, že nepřijel ku svýmu regimentu. A ještě za tejden se vobjevil u nás v civilu, že přej je puštěnej domů na urláb. Tak šel starosta na četnictvo, a voni ho z toho urlábu vyzdvihli. Už psal z fronty, že je raněnej, že má nohu pryč.“

Babička zadívala se na Švejka soustrastněj: „Tamhle, vojáčku, v tom lesejčku počkají, já jim vod nás přinesu brambůrku, vona vás zahřeje. Je tá chalupa naše vodtuď vidět, právě za lesejčkem trochu vpravo. Přes tu naši vesnici Vráž nemůžou jít, tam jsou četníci jako vostříži. Dají se potom z lesejčka na Malčín. Vodtamtuď se vyhnou, vojáčku, Čížovej. Tam jsou četníci rasi a chytají dezentýry. Jdou přímo přes les na Sedlec u Horažďovic. Tam je moc hodnej četník, ten propustí každýho přes vesnici. Mají s sebou nějaký papíry?“

„Nemám, matičko!“

„Tak ani tam nechodějí, jdou raději na Radomyšl, ale hledějí tam přijít kvečeru, to jsou všichni četníci v hospodě. Tam najdou v Dolejší ulici za Floriánkem takovej domek, dole modře natřenej, a ptají se tam na pantátu Melichárka. To je můj bratr. Že ho pozdravuju, a von jim už ukáže, kudy se jde na ty Budějovice.“

V lesíku čekal Švejk na babičku přes půl hodiny, a když se zahřál bramborovou polévkou, kterou mu přinesla chudák stará v hrnci ovázaném polštářem, aby nevystydla, vytáhla ze šátku krajíc chleba a kus špeku, zastrčila to všechno Švejkovi do kapes, pokřižovala ho a řekla, že má tam dva vnuky.

Nato ještě důkladně mu opakovala, přes které vesnice má jít, kterým se má vyhnout. Nakonec vytáhla z kapsáře u jupky korunu, aby si koupil v Malčíně kořalku na cestu, poněvadž do Radomyšle je dlouhá míle.

Od Čížové šel Švejk dle rady babičky na Radomyšl na východ a pomyslil si, že se musí dostat do těch Budějovic z každé světové strany, ať je to jakákoliv.

Z Malčína šel s ním starý harmonikář, kterého našel tam Švejk v hospodě, když si kupoval kořalku na tu dlouhou míli k Radomyšli.

Harmonikář považoval Švejka za dezertýra a radil mu, aby šel s ním do Horažďovic, že tam má provdanou dceru, jejíž muž je taky dezertýr. Harmonikář v Malčíně očividně přebral.

„Má svýho muže už dva měsíce schovanýho v chlívě,“ přemlouval Švejka, „tak tebe tam taky schová a vy tam budete až do konce války. A když tam budete dva, tak vám nebude smutno.“

Po zdvořilém odmítnutí Švejkově velice se rozčílil a dal se nalevo do polí, vyhrožuje Švejkovi, že ho jde udat na četnictvo do Čížový.

V Radomyšli Švejk našel kvečeru na Dolejší ulici za Floriánkem pantátu Melichárka. Když vyřídil mu pozdrav od jeho sestry ze Vráže, nijak to na pantátu neúčinkovalo.

Chtěl neustále na Švejkovi papíry. Byl to nějaký předpojatý člověk, poněvadž mluvil neustále něco o raubířích, syčácích a zlodějích, kterých se síla potlouká po celém píseckém kraji.

„Uteče to z vojny, sloužit to tam nechce, a tak to chodí po celým vokolí, a kde může, tak to krade,“ důrazně řekl Švejkovi do očí, „každej z nich vypadá, jako kdyby neuměl pět počítat. – Jó, ba jó, pro pravdu se lidi nejvíc hněvají,“ dodal, když Švejk se zvedal z lavice, „kdyby takovej člověk měl čistý svědomí, tak sedí a dá si prozkoumat papíry. Když je ale nemá…“

„Tak spánembohem, dědečku.“

„I spánembohem a podruhý si přijdou na hloupějšího.“

Když Švejk vyšel do tmy, pobručoval si dědek ještě hezkou chvíli: „Jde prej do Budějovic k svýmu regimentu. Z Tábora. A to jde, rošťák, napřed do Horažďovic a pak teprve na Písek. Dyť von dělá cestu kolem světa.“

Švejk šel opět hnedle celou noc, až někde u Putimě našel v poli stoh. Odhrabal si slámu a slyšel zcela blízko sebe hlas:

„Vod kterýho regimentu? Kam se neseš?“

„Vod 91. do Budějovic.“

„Kam bys chodil?“

„Já tam mám svýho obrlajtnanta.“

Bylo slyšet, že se vedle blízko nesměje jen jeden, ale tři. Když se smích utišil, optal se Švejk, od jakého regimentu jsou oni. Zjistil, že dva jsou od 35. a jeden že je od dělostřelectva, taktéž z Budějovic.

Pětatřicátníci že utekli před marškou před měsícem a dělostřelec že je od samé mobilizace na cestách. Je odtud z Putimě a stoh že patří jemu. Na noc vždy spí ve stohu. Včera je našel v lese, tak je vzal k sobě do svého stohu.

Všichni měli naději, že válka musí za měsíc, dva skončit. Měli představu, že Rusové už jsou za Budapeští a na Moravě. Všeobecně se to v Putimi povídá. K ránu, ještě než se rozední, přinese panímáma dragounova snídani. Pětatřicátníci půjdou potom na Strakonice, poněvadž jeden z nich má tam tetu a ta zas má v horách za Sušicí nějakého známého, který má pilu, a tam že budou dobře schováni.

„A ty vod jednadevadesátýho, jestli chceš,“ vybídli Švejka, „můžeš jít taky s námi. Vyser se na svýho obrlajtnanta.“

„To nejde jen tak zlehka,“ odpověděl Švejk a zabořil se, zalezl hluboko do stohu.

Když se ráno probudil, byli již všichni pryč a někdo mu, patrně dragoun, položil k nohám krajíc chleba na cestu.

Švejk šel lesy a u Štěkna setkal se s vandrákem, starým chlapíkem, který ho uvítal jako starého kamaráda douškem kořalky.

„V tomhle nechoď,“ poučoval Švejka, „to by se ti ta vojenská uniforma mohla někdy setsakramentsky vyplatit. Teď je všude plno četníků a žebrat v tomhle nemůžeš. Po nás ovšem dnes četníci už nejdou jako jindy, teď hledají jenom vás. – Jenom vás hledají,“ opakoval s takovou přesvědčivostí, že Švejk si umínil, že mu raději nebude nic říkat o 91. regimentu. Ať ho má za toho, jak si myslí. Nač kazit iluze dobrému starému chlapovi.

„A kam máš naměříno?“ otázal se vandrák po chvíli, když si oba zapálili dýmky a pomalu obcházeli vesnici.

„Do Budějovic.“

„Prokristapána,“ lekl se vandrák, „tam tě sbalejí za minutu. Ani se nevohřeješ. Civil musíš mít celej rozflákanej, musíš chodit a dělat ze sebe chromajzla. Neboj se ale nic, teď půjdem na Strakonice, Volyň, Dub, a to by v tom byl čert, abychom nějakej civil nesehnali. Tam u Strakonic jsou ještě takoví moc blbí a poctiví lidi, že ti nechají ještě leckdes přes noc votevříno a ve dne to

vůbec nezamykají. Jdou někam teď v zimě k sousedovi si popovídat, a ty máš civil hned. Co ty potřebuješ? Boty máš, tak jen něco přes sebe. Vojenskej mantl je starej?“

„Starej.“

„Tak ten si nech. V tom se na venkově chodí. Potřebuješ kalhoty a kabát. Až budeme mít ten civil, tak kalhoty a kabát prodáme židovi Herrmanovi ve Vodňanech. Ten kupuje všechno erární a zas to prodává po vesnicích. – Dnes půjdeme na Strakonice,“ rozvinoval dál svůj plán. „Odtud čtyry hodiny je starej švarcenberskej ovčín. Je tam můj jeden známej ovčák, taky už starej dědek, tam zůstaneme přes noc a ráno se potáhnem na Strakonice, splašit tam někde ve vokolí ten civil.“

V ovčíně našel Švejk příjemného dědečka, který pamatoval, jak zas jeho dědeček vypravoval o francouzských vojnách. Byl asi o dvacet let starší starého vandráka, a proto mu říkal jako Švejkovi: hochu.

„Tak vidíte, hoši,“ vykládal, když seděli kolem pece, ve které se vařily brambory na loupačku, „tenkrát můj dědeček taky dezentýroval jako ten tvůj voják. Ale dopadli ho ve Vodňanech a tak mu rozsekali prdel, že z ní cáry lítaly. A to moh ještě mluvit o štěstí. Z Ražic za Protivínem syn Jarešův, dědeček starýho Jareše, baštýře, dostal za zběhnutí prach a volovo v Písku. A před tím, než ho stříleli na píseckých šancích, běžel ulicí vojáků a dostal šest set ran holema, takže smrt byla pro něho vodlehčením a vykoupením. – A kdypak ty jsi prch?“ obrátil se uplakanýma očima na Švejka.

„Po mobilizaci, jak nás vodvedli do kasáren,“ odpověděl Švejk, pochopuje, že uniforma starému ovčákovi nemůže zklamat důvěru.

„Přelez jsi zeď?“ zvědavě otázal se ovčák, maje patrně v paměti, jak vypravoval jeho dědeček, jak lezl také přes zeď kasáren.

„Jinudy nešlo, dědečku.“

„A varta byla silná a střílela?“

„Ano, dědečku.“

„A kam teď máš namířìno?“

„Ale chyt ho rapl,“ odpověděl za Švejka vandrák, „chce mermomocí do Budějovic. To víš, člověk mladej, nerozumnej, sám leze do svý zkázy. Já ho trochu musím vzít do školy. Nějakej civil splašíme a už to půjde v pořádku. Do jara se nějak protlučeme a potom půjdem někam dělat k sedlákovi. Letos bude veliká nouze vo lidi, hlad, a vypravuje se, že letos budou vodvádět všechny vandráky na polní práce. Tak si myslím, radši jít potom dobrovolně. Lidí bude málo. Budou vytlučeni.“

„To myslíš,“ otázal se ovčák, „že to letos neskončí? A máš, hochu, pravdu! Byly už dlouhý vojny. Ta napolionská, potom, jak nám vypravovávali, švédský vojny, sedmiletý vojny. A lidi si ty vojny zasloužili. Dyť se pánbůh už na to nemoh dívat, jak to všechno zpejchlo. Už jim ani to skopový maso nešlo pod fousy, už vám ho, hoši, nechtěli žrát. Jindá sem chodívali procesím, abych jim nějakýho toho skopce prodal pod rukou, ale poslední léta, žrali by byli jen samý vepřový, drůbež, všechno máslem nebo sádlem maštěný. Tak se pánbůh na ně

rozhněval pro tu jejich pejchu a voni zas přijdou k sobě, až budou si vařit lebedu, jako to bejvalo za napolionský vojny. Dyť vona i ta naše vrchnost už roupama nevěděla co dělat. Starej pán kníže Švarcenberk, ten jezdil jen v takovým kočáře, a ten mladej knížecí smrkáč smrdí samým automobilem. Von mu pánbůh taky ten benzín vomaže vo hubu.“

Voda na bramborách vařících se v peci bublala a starý ovčák po krátké pomlčce řekl prorocky: „A von tu vojnu náš císař pán nevyhraje. To není žádný nadšení do války, poněvadž von, jak říká pan učitel ze Strakonic, se nedal korunovat. Ať si maže teď, jak se říká, komu chce med kolem huby. Když jsi, lumpe starej, slíbil, že se dáš korunovat, tak jsi měl držet slovo.“

„Může bejt,“ zmínil se vandrák, „že von teď to nějak udělá.“

„Na to se mu, hochu, teď každej vykašle,“ rozdrážděně promluvil ovčák, „máš bejt při tom, když se sejdou sousedi dole ve Skočicích. Každej tam má někoho, a to bys viděl, jak ti mluvějí. Po tejhle válce že prej bude svoboda, nebude ani panskejch dvorů, ani císařů a knížecí statky že se vodeberou. Už taky kvůli takovej jednej řeči vodvedli četníci nějakýho Kořínka, že prej jako pobuřuje. Jó, dneska mají právo četníci.“

„Voni ho měli i dřív,“ ozval se vandrák, „já pamatuju, že na Kladně bejval četnickým rytmistrem nějakej pan Rotter. Von nám najednou začal pěstovat tyhlety, jak jim říkají, policejní psy tý vlčí povahy, že všechno vyslídějí, když jsou vyučení. A měl ten pan rytmistr na Kladně těch svejch psích učeníků plnou prdel. Měl pro ně zvláštní domek, kde ti psi žili jako hrabata. A von si najednou vzpomněl, že bude s těma psema dělat pokusy na nás, na ubohejch vandrákách. Tak dal rozkaz, aby četnictvo po celým Kladencku sbíralo houževnatě vandráky a dodávalo je přímo do jeho rukouch. Já tak jednou štrekuju si to vod Lán a míhám se dost hluboko lesem, ale co platný, na tu hájovnu, kam jsem měl zamířáno, už jsem nedošel, už mě měli a vodváděli k panu rytmistrovi. A to si, lidičky, ani dobře nemůžete rozvážit a uvážit, co jsem u toho pana rytmistra s těma psema zkusil. Napřed mě dal všema vočichat, potom jsem musel lézt po žebříku, a když už jsem byl nahoře, tak pustili takovou jednu potvoru za mnou na žebřík a vona mě, bestie, vodnesla ze žebříku na zem, tam si na mne klekla a vrčela a cenila mně zuby do vobličeje. Potom tu potvoru vodvedli a mně řekli, abych se někde schoval, že můžu jít, kam chci. Vzal jsem to k údolí Kačáku do lesů, do jedný rokle, a za půl hodiny byli už dva ty vlčáci u mne, povalili mne, a zatímco jeden mne držel za krk, ten druhej běžel do Kladna, a za hodinu přišel sám pan rytmistr Rotter ke mně s četníky, zavolal na psa a dal mně pětikorunu a povolení, že můžu po celý dva dny na Kladencku žebrat. Ale kdepak já, běžel jsem, jako když mně hlavu zapálí, na Berounsko a víckrát jsem se na Kladencku neukázal. Tomu se vyhýbali všichni vandráci, poněvadž na všech dělal ten pan rytmistr svý pokusy. Von měl vůbec ty psy děsně rád. Vypravovali na četnických stanicích, že když von přišel na inspekci, tak kde viděl vlčáka, že tam vůbec inspekci nedělal a jen celej den s vachmistrem z radosti chlastal.“

A zatímco ovčák cedil brambory a nalíval do mísy kyselé ovčí mléko, dělil se dál vandrák se svými vzpomínkami na četnické právo: „V Lipnici bejval jeden

strážmistr dole pod hradem. Bydlel přímo na četnické stanici a já, dobrák stará, pořád jsem byl všude v tý domněnce, že četnická stanice musí být přece někde na vystrčeným místě, jako na náměstí nebo podobně, a ne někde v zastrčenej uličce. Tak beru ty kraje městečka a nedívám se na nápisy. Beru to dům od domu, až přijdu v jednom takovým baráčku do prvního poschodí, votevřu dveře a voznámím se: ‚Poníženě prosím, chudý vandrovní.' Jó, panečku! Nohy mně zdřevěněly. Vona to četnická stanice. Pušky u stěny, krucifix na stole, lejstra na almárce, císař pán kouká zrovna na mě nad stolem. A nežli jsem moh něco bleptnout, přiskočil ke mně vachmajstr a dal mně takovou facku v těch dveřích, že jsem po těch dřevěnejch schodech letěl až dolů a nezastavil jsem se až v Kejžlicích. To je četnický právo."

Dali se do jídla a šli brzy spat v teplé sednici, rozloženi po lavicích.

V noci Švejk tiše se oblékl a vyšel ven. Vycházel měsíc na východě a v jeho probouzejícím se světle kráčel Švejk na východ, opakuje si: „To přece není možný, abych se do těch Budějovic nedostal."

Poněvadž napravo, když sestoupil z lesů, bylo vidět nějaké město, zabočil Švejk severněji, pak na jih, kde opět bylo vidět nějaké město. (Byly to Vodňany.) Vyhnul se mu obratně cestou přes luka a ranní slunce uvítalo ho v zasněžených stráních nad Protivínem.

„Stále kupředu," řekl si dobrý voják Švejk, „povinnost volá. Do Budějovic se dostat musím."

A nešťastnou náhodou místo od Protivína na jih na Budějovice Švejkovy kroky zaměřily k severu na Písek.

K polednímu uviděl Švejk před sebou nějakou vesnici. Sestupuje z malého návrší, pomyslil si Švejk: „Takhle dál už to nejde, zeptám se, kudy se jde do těch Budějovic."

A vcházeje do vesnice byl velice překvapen, vida označení vesnice na sloupu u prvního domku: Obec Putim.

„Prokristapána," vzdychl Švejk, „tak jsem zas v Putimi, kde jsem spal ve stohu."

Pak ale už nebyl vůbec ničím překvapen, když za rybníčkem z bíle natřeného domku, na kterém visela slepice (jak někde říkali orlíčku), vystoupil četník, jako pavouk, když hlídá pavučinu.

Četník šel přímo k Švejkovi a neřekl nic víc než: „Kampak?"

„Do Budějovic k svýmu regimentu."

Četník se sarkasticky usmál: „Vy jdete přece od Budějovic. Máte ty vaše Budějovice už za sebou," a vtáhl Švejka do četnické stanice.

Putimský četnický strážmistr byl znám po celém okolí, že jedná velice taktně a přitom bystře. Nikdy zadrženým nebo zatčeným nenadával, ale podroboval je takovému křížovému výslechu, že by se i nevinný přiznal.

Dva četníci na stanici přizpůsobili se k němu a křížový výslech konal se vždy za úsměvu celého četnického personálu.

„Kriminalistika záleží na chytrosti a vlídnosti," říkal vždy četnický strážmistr svým podřízeným, „řvát na někoho, to nemá žádný význam. Na

delikventy a lidi podezřelé musí se jemně, ale přitom dbát na to, aby se utopili v přívalu otázek.“

„Tak vás pěkně vítáme, vojáku,“ řekl četnický strážmistr, „sedněte si pěkně, beztoho jste se po cestě unavil, a vypravujte nám, kam jdete.“

Švejk opakoval, že jde do Českých Budějovic k svému pluku.

„Pak jste si ovšem spletl cestu,“ usměvavě řekl strážmistr, „poněvadž vy jdete od Českých Budějovic. O čemž vás mohu přesvědčit. Nad vámi visí mapa Čech. Tak se podívejte, vojáku. Od nás na jih je Protivín. Od Protivína na jih je Hluboká a od ní jižně jsou České Budějovice. Tak vidíte, že jdete ne do Budějovic, ale z Budějovic.“

Strážmistr podíval se laskavě na Švejka, který klidně a důstojně řekl: „A přece jdu do Budějovic.“ Bylo to víc než Galileovo „A přece se točí!“ Poněvadž ten to musel říct patrně asi hodně vztekle.

„Víte, vojáku,“ stále se stejnou vlídností mluvil k Švejkovi strážmistr, „já vám to vymluvím, a vy sám nakonec také přijdete k tomu názoru, že každé zapírání jen ztěžuje přiznání!“

„To máte ouplnou pravdu,“ řekl Švejk, „každé zapírání ztěžuje přiznání a navopak.“

„Tak vidíte, že sám, vojáku, také k tomu přijdete. Odpovězte mně dobrosrdečně, odkud jste vyšel, když jste šel do těch vašich Budějovic. Říkám schválně ‚vašich´, poněvadž musí být patrně ještě jiné Budějovice, které leží někde severně od Putimi a doposud nejsou zaneseny na žádné mapě.“

„Vyšel jsem z Tábora.“

„A co jste dělal v Táboře?“

„Čekal jsem na vlak do Budějovic.“

„Proč jste nejel vlakem do Budějovic?“

„Poněvadž jsem neměl lístek na dráhu.“

„A proč vám, jako vojákovi, nedali vojenský lístek zadarmo?“

„Poněvadž jsem při sobě neměl žádný dokumenty.“

„Tady to je,“ řekl vítězoslavně četnický strážmistr k jednomu z četníků, „není tak hloupý, jak se dělá, začíná to pěkně zamotávat.“

Strážmistr počal znova, jako by přeslechl poslední odpověď o dokumentech:

„Vy jste tedy vyšel z Tábora. Kam jste tedy šel?“

„Do Českých Budějovic.“

Výraz tváře strážmistrovy nabyl trochu přísnosti a jeho zraky padly na mapu.

„Můžete nám ukázat na mapě, kudy jste šel do těch Budějovic?“

„Já si ta místa všechna nepamatuji a jenom na to se pamatuji, že jsem zde v Putimi byl už jednou.“

Celý personál četnické stanice podíval se na sebe pátravě a strážmistr pokračoval: „V Táboře jste byl tedy na nádraží. Máte něco u sebe? Vyndejte to.“

Když Švejka důkladně prošacovali a nenašli ničeho kromě dýmky a zápalek, otázal se strážmistr Švejka: „Řekněte mně, proč vůbec nic, ale prachnic u sebe nemáte?“

„Poněvadž nic nepotřebuju."

„Ach, můj bože," vzdychl strážmistr, „je to s vámi trápení! Vy jste řekl, že jste byl v Putimi už jednou. Co jste zde tenkrát dělal?"

„Šel jsem kolem Putimi do Budějovic."

„Tak vidíte, jak se pletete. Vy sám říkáte, že jste šel do Budějovic, a teď, jak jsme vás jistě přesvědčili, jdete od Budějovic."

„Patrně jsem musel udělat nějaký kruh."

Strážmistr opět vyměnil s celým personálem stanice významný pohled. „Ty vaše kruhy, to mně připadá, že se potloukáte po okolí. Zdržel jste se dlouho v Táboře na nádraží?"

„Do odjezdu posledního vlaku do Budějovic."

„A co jste tam dělal?"

„Rozmlouval s vojáky."

Nový velice významný pohled četnického strážmistra na personál.

„A o čem jste kupříkladu rozmlouval a na co jste se jich tázal?"

„Ptal jsem se jich, od jakého jsou pluku a kam jedou."

„Výborně. A neptal jste se jich, kolik mužstva má kupříkladu pluk a jak se rozděluje?"

„To jsem se neptal, poněvadž to už dávno vím nazpaměť."

„Vy jste tedy dokonale informován o složení našeho vojska?"

„Zajisté, pane strážmistře."

A poslední trumf vyhodil strážmistr, vítězoslavně rozhlížeje se na své četníky:

„Umíte rusky?"

„Neumím."

Strážmistr pokynul závodčímu, a když oba vyšli do vedlejší komnaty, strážmistr s nadšením úplného svého vítězství a jistoty prohlásil, mna si ruce: „Slyšeli to? Neumí rusky! Chlap všemi mastmi mazaná! Všechno přiznal, až to nejdůležitější nepřiznal. Zítra ho budeme lifrovat do Písku, k panu okresnímu. Kriminalistika záleží na chytrosti a vlídnosti. Viděli to, jak jsem ho utopil přívalem otázek. Kdo by si to byl o něm myslel. Vypadá tak pitomě a hloupě, ale na takové lidi se právě musí zchytra. Teď ho někam usaďte a já půjdu sepsat o tom protokol."

A ještě odpůldne kvečeru četnický strážmistr sepisoval s líbezným úsměvem protokol, v němž v každé větě objevovalo se slovo spionageverdächtig.

Četnickému strážmistrovi Flanderkovi se situace, čím déle psal tou podivnou úřední němčinou, vyjasňovala, a když skončil: „So melde ich gehorsam, wird der feindliche Offizier heutigen Tages, nach Bezirksgendarmeriekommando Písek, überliefert," usmál se na své dílo a zavolal na četnického závodčího. „Dali tomu nepřátelskému důstojníkovi něco jíst?"

„Podle vašeho nařízení, pane vachmajstr, zaopatřujeme stravou jen ty, kteří jsou předvedeni a vyslechnuti do dvanácti hodin."

„Tohle je velká výjimka," důstojně řekl strážmistr, „to je nějaký vyšší důstojník, nějaký štábní. To víte, že Rusové na špionáž sem nepošlou nějakého

frajtra. Pošlou mu do hospody Na kocourku pro nějaký oběd. Jestli už nic není, ať uvaří něco. Potom ať uvaří čaj s rumem a to všechno ať sem pošlou.

Neříkají nic, pro koho to je. Vůbec nezmiňujou se nikomu, koho u nás máme. To je vojenské tajemství. A co teď dělá?“

„Poprosil o trochu tabáku, sedí na vachcimře a tváří se tak spokojeně, jako kdyby seděl doma. ‚Máte tady hezký teploučko,´ povídá, ‚a kamna vám nekouřejí? Mně se tady u vás moc líbí. A kdyby vám kamna kouřila, tak dejte protáhnout komín. Ale až odpůldne, ale nikdy ne, když stojí slunce nad komínem.´“

„Je to ale rafinovanost od něho,“ hlasem plným nadšení řekl strážmistr, „dělá, jako by se ho to netýkalo. A přece ví, že bude zastřelen. Takového člověka si musíme vážit, třeba je náš nepřítel. Takový člověk jde na jistou smrt. Nevím, jestli bychom to dovedli my. Třebas bychom zakolísali, popustili. Ale on klidně sedí a říká: ‚Máte tady hezky teploučko a kamna vám nekouřejí.´ To jsou, pane závodčí, povahy. K tomu je třeba ocelových nervů u takového člověka, sebezapírání, tvrdosti a nadšení. Kdyby bylo v Rakousku takové nadšení… ale nechme toho raději. I u nás jsou nadšenci. Četli v Národní politice o tom obrlajtnantovi Bergrovi od dělostřelectva, který si vylezl na vysokou jedli a zřídil si tam na větvi beobachtungspunkt? Jak naši ustoupili, a on už nemohl slézt, jinak by byl upadl do zajetí. Tak čekal, až naši zas nepřítele zaženou, a celých čtrnáct dní to trvalo, než se toho dočkal. Celých čtrnáct dní byl nahoře na stromě, a aby nezemřel hlady, ohlodal celý vršek a živil se větvičkami a jehličím. A když naši přišli, byl tak zesláblý, že se už nemohl na stromě udržet, spadl dolů a zabil se. Byl po smrti vyznamenán zlatou záslužnou medailí za chrabrost.“

A strážmistr vážně dodal: „To je obětavost, pane závodčí, to je hrdinství. – Vida, jak jsme se zas rozpovídali, doběhnou teď objednat ten oběd a pošlou ho zatím ke mně.“

Závodčí přivedl Švejka a strážmistr mu přátelsky kynul, aby si sedl, a počal se ho zprvu vyptávat, má-li rodiče.

„Nemám.“

Strážmistrovi ihned napadlo, že je to lepší, aspoň nebude toho nešťastníka nikdo oplakávat. Zadíval se přitom do dobrácké tváře Švejkovy a zaklepal mu náhle v záchvatu dobromyslnosti na rameno, naklonil se k němu a optal se ho otcovským tónem:

„Nu, a jak se vám v Čechách líbí?“

„Mně se všude v Čechách líbí,“ odpověděl Švejk, „na svej cestě našel jsem všude velice dobrý lidi.“

Strážmistr přitakal hlavou: „U nás je lid velice dobrý a milý. Nějaká ta krádež nebo rvačka, to nepadá na váhu. Jsem zde již patnáct let, a když to vypočítám, přijde na jeden rok asi tři čtvrtiny jedné vraždy.“

„To myslíte nedokonalou vraždu?“ otázal se Švejk.

„Nikoliv, to já nemyslím. Za patnáct let vyšetřovali jsme jenom jedenáct vražd. Loupežných z nich bylo pět a šest ostatních, takových obyčejných, které

za moc nestojí.“

Strážmistr se odmlčel a přešel opět ku své vyslýchací metodě: „A co jste chtěl dělat v Budějovicích?“

„Nastoupit službu u 91. regimentu.“

Strážmistr vyzval Švejka, aby šel zas na strážnici, a rychle, aby nezapomněl, připsal do svého raportu na okresní četnické velitelství vPísku: „Ovládaje dokonale český jazyk, chtěl se v Českých Budějovicích pokusit vstoupit do 91. pěšího pluku.“

Strážmistr radostně zamnul si ruce, raduje se z bohatosti sebraného materiálu a z přesných výsledků své vyšetřovací metody. Vzpomněl si na svého předchůdce strážmistra Bürgra, který se zadrženým vůbec nemluvil, na nic se ho netázal a hned ho poslal k okresnímu soudu s krátkým raportem: „Dle udání závodčího byl zadržen pro potulku a žebrotu.“ Je to nějaký výslech?

A strážmistr dívaje se na stránky svého raportu se usmál se zadostiučiněním a vytáhl ze svého psacího stolu tajný rezervát zemského četnického velitelství v Praze s obvyklým „Přísně důvěrně“ a přečetl si ještě jednou:

„Všem četnickým stanicím se přísně ukládá, aby s nesmírně zvýšenou pozorností sledovaly všechny osoby procházející jich rajónem. Přesunutí našich vojsk ve východní Haliči dalo původ k tomu, že některé ruské vojenské části, překročivše Karpaty, zaujaly pozice ve vnitrozemí naší říše, čímž fronta byla přesunuta hlouběji k západu mocnářství. Tato nová situace umožnila ruským vyzvědačům, při pohyblivosti fronty, vniknutí hlouběji do území našeho mocnářství, zejména do Slezska i Moravy, odkud dle důvěrných zpráv velké množství ruských vyzvědačů odebralo se do Čech. Je zjištěno, že mezi nimi jest mnoho ruských Čechů, vychovaných ve vysokých štábních vojenských školách Ruska, kteří ovládajíce dokonale český jazyk, jeví se býti zvláště nebezpečnými vyzvědači, neboť oni mohou a jistě provedou i mezi českým obyvatelstvem velezrádnou propagandu. Zemské velitelstvo nařizuje proto zadržet všechny podezřelé a zejména zvýšiti bedlivost v těch místech, kde v blízkosti nalézají se posádky, vojenská střediska a stanice s projíždějícími vojenskými vlaky. Zadržené podrobiti okamžité prohlídce a dopraviti k další instanci.“

Četnický strážmistr Flanderka se opět spokojeně usmál a uložil tajný rezervát, „Sekretreservaten“, mezi ostatní do desek s nápisem „Tajná nařízení“.

Bylo jich mnoho, které vypracovalo ministerstvo vnitra za součinnosti ministerstva zemské obrany, kterému podléhalo četnictvo.

Na zemském četnickém velitelství v Praze nestačili je rozmnožovat a rozesílat.

Byly tu:

Nařízení o kontrole smýšlení místního obyvatelstva.

Návod, jak sledovat v rozmluvách s místním obyvatelstvem, jaký vliv mají na jeho smýšlení zprávy z bojiště.

Dotazník o tom, jak se chová místní obyvatelstvo k vypsaným válečným půjčkám a sbírkám.

Dotazník o náladě mezi odvedenými a těmi, kteří mají být odvedeni.

Dotazník o náladě mezi členy místní samosprávy a inteligenty.

Nařízení o bezodkladném zjištění, z jakých politických stran se skládá místní obyvatelstvo, jak silné jsou jednotlivé politické strany.

Nařízení o kontrole činnosti předáků místních politických stran a zjištění stupně loajality určitých politických stran, zastoupených mezi místním obyvatelstvem.

Dotazník o tom, jaké noviny, časopisy a brožurky docházejí do rajónu četnické stanice.

Instrukce týkající se zjištění, s kým stýkají se osoby podezřelé z neloajálnosti, v čem jeví se jich neloajálnost.

Instrukce týkající se toho, jak získati z místního obyvatelstva placených donašečů a informátorů.

Instrukce pro placené informátory z místního obyvatelstva, začíslené na službě při četnické stanici.

Každý den přinášel nové instrukce, návody, dotazníky a nařízení. Zaplaven tou spoustou vynálezů rakouského ministerstva vnitra, strážmistr Flanderka měl ohromnou spoustu restů a dotazníky zodpovídal stereotypně, že je u něho všechno v pořádku a loajalita že je mezi místním obyvatelstvem stupnice Ia.

Rakouské ministerstvo vnitra vynalezlo pro loajalitu a neochvějnost k mocnářství tyto stupnice: Ia, Ib, Ic-IIa,IIb, IIc-IIIa, IIIb, IIIc-IVa, IVb, IVc. Tahle poslední římská čtverka znamenala ve spojení s *a* velezrádce a provaz, s *b* internovat, s *c* pozorovat a zavřít.

Ve stolku četnického strážmistra nalézaly se všemožné tiskopisy a rejstříky. Vláda chtěla vědět o každém občanu, co si o ní myslí.

Strážmistr Flanderka kolikrát zoufale lomil rukama nad těmi tiskovinami, které neúprosně přibývaly každou poštou. Jakmile uviděl známé obálky s razítkem „Portofrei – dienstlich“, srdce mu vždy zabušilo a v noci, přemýšleje o všem, přicházel k přesvědčení, že se konce války nedočká, a že zemské četnické velitelství ho připraví o poslední špetku rozumu a že se nebude moci těšit z vítězství rakouských zbraní, poněvadž bude mít buď o kolečko víc, nebo míň. A okresní četnické velitelství bombardovalo ho denně dotazy, proč není zodpověděn dotazník pod číslem 72345/721af *d*, jak vyřízena instrukce pod číslem 88992/822gfeh *z*, jaké jsou praktické výsledky návodu pod číslem 123456/1292br *V*. atd.

Nejvíce mu dala starostí instrukce, jak získati z místního obyvatelstva placené donášeče a informátory, nakonec, poněvadž uznal za nemožné, aby to mohl být někdo z místa, kde začínají Blata a kde je ten lid taková tvrdá palice, připadl na myšlenku vzít na tu službu obecního pasáka, kterému říkali „Pepku, vyskoč!“ Byl to kretén, který vždy na tuto výzvu vyskočil. Jedna z těch ubohých, přírodou a lidmi zanedbaných postav, mrzák, který za pár zlatek ročně a za tu nějakou obživu pásl obecní dobytek.

Toho si dal zavolat a řekl kněmu: „Víš, Pepku, kdo to je starej Procházka?“

„Méé.“

„Nemeč, a pamatuj si, že tak říkají císaři pánu. Víš, kdo je to císař pán?“

„To je číšaš pán.“

„Dobře, Pepku. Tak si pamatuj, že když někoho uslyšíš mluvit, když chodíš po obědech od domu k domu, že je císař pán dobytek nebo podobně, hned přijď ke mně a oznam mně to. Dostaneš šesták, a když uslyšíš někoho vykládat, že to nevyhrajeme, zas půjdeš, rozumíš, ke mně a řekneš, kdo to říkal, a dostaneš zas šesták. Jestli ale uslyším, že něco zatajuješ, tak bude s tebou zle. Seberu tě a odvedu do Písku. A teď vyskoč!“ Když vyskočil, dal mu dva šestáky a spokojeně napsal raport na okresní četnické velitelství, že již získal informátora.

Druhý den přišel k němu pan farář a sděloval mu tajuplně, že dnes ráno potkal za vsí obecního pasáka Pepka Vyskoč a ten že mu vypravoval: „Mijostpane. Pan vachmajstr včera povídal, že je číšaš pán dobytek a že to nevyhrajeme. Méé. Hop!“

Po delším vysvětlení a rozmluvě s panem farářem dal strážmistr Flanderka zatknout obecního pasáka, který byl později na Hradčanech odsouzen na dvanáct let pro velezradu. Žaloba mu dokázala nebezpečné a velezrádné rejdy, pobuřování, urážku veličenstva a ještě několik zločinů a přečinů.

Pepík Vyskoč choval se u soudu jako na pastvě nebo mezi sousedy. Na všechny otázky mečel jako koza a po vynesení rozsudku vyrazil ze sebe „Méé, hop!“ a vyskočil. Byl za to disciplinárně potrestán tvrdým lůžkem o samovazbě a třemi posty.

Od té doby neměl četnický strážmistr informátora a musel se spokojit tím, že si vymyslil jednoho, udav fingované jméno, a zvýšil tak svůj příjem o padesát korun měsíčně, které propíjel v hospodě Na kocourku. Při desáté sklenici dostával záchvat svědomitosti a pivo mu hořklo v ústech a vždy slyšel od sousedů tutéž větu: „Dnes je náš pan strážmistr nějak smutnej, jako by nebyl ve svej náladě.“ Tu odcházel domů a po jeho odchodu vždy někdo řekl: „Naši to zas někde v Srbsku prosrali, že je vachmajstr takovej nemluva.“

A strážmistr doma alespoň vyplnil opět jeden dotazník: „Nálada mezi obyvatelstvem: Ia.“

Byly to často dlouhé bezesné noci pro pana strážmistra. Neustále očekával inspekci, vyšetřování. V noci zdálo se mu o provaze, jak ho vedou k šibenici, a ještě naposled se ho sám ministr zemské obrany pod šibenicí táže: „Wachmeister, wo ist die Antwort des Zirkulärs No 1786789/23792 X.Y.Z?“

Až teď! Celou četnickou stanicí jako by ze všech koutů znělo staré myslivecké heslo „Lovu zdar!“ A četnický strážmistr Flanderka nepochyboval, jak okresní velitel mu poklepá na rameno a řekne: „leh gratuliere Ihnen, Herr Wachmeister.“

Četnický strážmistr maloval si v duchu i jiné luzné obrazy, které vyrostly v nějakém záhybu jeho úřednického mozku. Vyznamenání, rychlý postup ve vyšší hodnostní třídu, ocenění jeho kriminalistických schopností, otvírajících mu kariéru.

Zavolal závodčího a otázal se ho: „Dostali oběd?“

„Přinesli mu uzené se zelím a knedlíkem, polívka už nebyla. Vypil čaj a chce ještě jeden.“

„Má ho mít!“ velikomyslně svolil strážmistr, „až ten čaj vypije, pak ho přivedou ke mně.“

„Jakpak? Chutnalo vám?“ otázal se strážmistr, když závodčí za půl hodiny přivedl Švejka, nasyceného a spokojeného jako vždy.

„Bylo to ještě ucházející, pane vachmajstr, mělo bejt jen trochu víc toho zelí. Ale jakáž pomoc, já vím, že nebyli na to připravený. Uzený maso bylo dobře vyuděný, muselo to bejt domácí uzený maso z domácího prasete. Čaj s rumem mně udělal taky dobře.“

Strážmistr podíval se na Švejka a začal: „Pravda, že v Rusku se pije mnoho čaje? Mají tam také rum?“

„Rum je po celým světě, pane vachmajstr.“

„Jen se nevykroucej,“ pomyslil si strážmistr, „měl jsi si dřív dát pozor na to, co povídáš.“ A otázal se důvěrně nakláněje se kŠvejkovi: „Jsou v Rusku hezké holky?“

„Hezké holky jsou po celým světě, pane vachmajstr.“

„I ty chlape,“ pomyslil si poznovu strážmistr, „ty bys se chtěl teď nějak rád z toho dostat.“ A strážmistr vyrazil s dvaačtyřicítkou:

„Co jste chtěl dělat u 91. regimentu?“

„Chtěl jsem jít s ním na front.“

Strážmistr se spokojeně zadíval na Švejka a poznamenal; „To je správné. To je ten nejlepší způsob dostat se do Ruska. – Opravdu velice dobře vymyšleno,“ zářil strážmistr, pozoruje, jaký účinek mají jeho slova na Švejka.

Nemohl však z něho vyčíst nic jiného než naprostý klid.

„Ten člověk nehne ani brvou,“ hrozil se v duchu strážmistr, „to je jejich vojenská výchova. Já být v jeho situaci a mně tohle někdo říct, tak by se mně rozklepala kolena… – Ráno vás odvezeme do Písku,“ prohodil jako mimoděk, „byl jste již někdy v Písku?“

„V roce 1910 na císařských manévrech.“

Úsměv strážmistrův byl po této odpovědi ještě příjemnějším a vítězoslavnějším. Cítil v duši, že svým systémem otázek překonal sám sebe.

„Prodělal jste celé manévry?“

„Zajisté, pane vachmajstr, jako infanterista.“ A zas se klidně jako dřív díval Švejk na strážmistra, který sebou vrtěl radostí a nemohl se již zdržet, aby to rychle nezanesl do raportu. Zavolal závodčího, aby Švejka odvedl, a doplnil svůj raport: „Jeho plán byl tento: Vplíživ se v řady 91. pěš. pluku, chtěl se ihned přihlásit na frontu a při nejbližší příležitosti dostat se do Ruska, neboť postřehl, že zpáteční cesta při bdělosti orgánů jest jinak nemožnou. Že by u 91. pěš. pluku mohl výborně prosperovat, jest plně pochopitelné, neboť dle jeho doznání, přiznal se po delším křížovém výslechu, že prodělal již v roce 1910 celé císařské manévry v okolí Písku jako infanterista. Z toho jest vidět, že jest ve svém oboru velice schopný. Podotýkám ještě, že sebraná obvinění jsou výsledkem mého systému křížového výslechu.“

Ve dveřích objevil se závodčí: „Pane vachmajstr, on chce jít na záchod.“

„Bajonet auf!“ rozhodl strážmistr, „ale ne, přiveďte ho sem.“

„Vy chcete jít na záchod?“ laskavě řekl strážmistr, „není v tom něco jiného?“ A upřel svůj zrak ve Švejkovu tvář.

„Je v tom opravdu jenom velká strana, pane vachmajstr,“ odpověděl Švejk.

„Jen aby v tom nebylo něco jiného,“ významně opakoval strážmistr, připínaje si služební revolver, „já půjdu s vámi.“

„To je velice dobrý revolver,“ řekl po cestě k Švejkovi, „na sedm ran a střílí precizně.“

Nežli však vyšli na dvůr, zavolal závodčího a tajemně k němu řekl: „Oni si vezmou bajonet auf a postavějí se, až bude vevnitř, vzadu u záchodu, aby se nám neprokopal misgrubnou.“

Záchod byl malý, obyčejný domeček ze dřeva, stojící zoufale uprostřed dvora nad jámou s močůvkou vytékající z nedaleké kupy hnoje.

Byl to již starý veterán, v němž vykonávaly tělesnou potřebu celé generace. Nyní zde seděl Švejk, přidržuje jednou rukou za provázek dveře, zatímco vzadu okýnkem díval se mu závodčí na zadnici, aby se neprokopal.

A jestřábí oči četnického strážmistra upřeny byly na dveře a strážmistr přemýšlel, do které nohy by ho měl střelit, kdyby se chtěl pokusit o útěk.

Ale dveře se klidně otevřely a vystoupil spokojený Švejk, poznamenávaje kstrážmistrovi: „Nebyl jsem tam moc dlouho? Nezdržel jsem vás snad?“

„Ó nikoliv, nikoliv,“ odvětil strážmistr, pomysliv si vduchu: „Jací jsou to jemní, slušní lidé. Ví, co na něho čeká, ale všechna čest. Do poslední chvíle je slušný. Dokázal by to našinec na jeho místě?“

Strážmistr zůstal sedět na strážnici vedle Švejka na kavalci prázdné postele četníka Rampy, který měl do rána službu, obchůzku po vesnicích, a který v tu dobu klidně seděl u Černého koně v Protivíně a hrál s obuvnickými mistry mariáš, vykládaje v přestávkách, že to Rakousko musí vyhrát.

Strážmistr zapálil si dýmku, dal nacpat Švejkovi, závodčí přiložil do kamen a četnická stanice proměnila se na nejpříjemnější místečko na zeměkouli, na klidný kout, teplé hnízdo za blížícího se zimního soumraku, kdy se drží černá hodinka.

Mlčeli však všichni. Strážmistr sledoval určitou myšlenku a nakonec se vyjádřil, obraceje se k závodčímu: „Podle mého názoru není správné špióny věšet. Člověk, který se obětuje pro svou povinnost, za svou, tak řekněme, vlast, má být odpravený čestným způsobem, prachem a olovem, co myslíte, pane závodčí?“

„Rozhodně ho jen zastřelit a nevěšet,“ souhlasil závodčí, „řekněme, že by i nás poslali a řekli by nám: ‚Musíte vypátrat, kolik mají Rusové strojních pušek ve svém maschinengewehrabteilungu.‘ Tak bychom se převlíkli a šli. A za to by mne měli věšet, jako nějakého loupežného vraha?“

Závodčí se tak rozčílil, že vstal a zvolal: „Já žádám, abych byl zastřelen a pochován s vojenskými poctami.“

„Vono to má háček,“ ozval se Švejk, „jestli je člověk chytrej, tak mu nikdy nic nedokážou.“

„A dokážou,“ vyjádřil se důrazně strážmistr, „jestli i oni jsou tak chytří a

mají *svou metodu.* Vy se sám o tom přesvědčíte. – Přesvědčíte se," opakoval již mírným tónem, připojiv k tomu přívětivý úsměv, „u nás nikdo s vytáčkami nepochodí, pravda, pane závodčí?"

Závodčí kývl souhlasně a zmínil se, že u některých lidí je věc již prohraná předem, že ani maska naprostého klidu nepomůže, že čím víc někdo vypadá klidněji, že tím víc ho to usvědčuje.

„Oni mají mou školu, pane závodčí," prohlásil hrdě strážmistr, „klid, to je mýdlová bublina, umělý klid je corpus delicti." A přerušuje výklad o své teorii, obrátil se na závodčího: „Copak si dnes dáme k večeři?"

„Vy dnes nepůjdete, pane strážmistr, do hospody?"

Touto otázkou vyvstanul před strážmistrem nový těžký problém, jejž nutno ihned rozluštit.

Což kdyby, použiv jeho noční nepřítomnosti, ten prchl. Závodčí je sice spolehlivý člověk, opatrný, ale utekli mu již dva vandráci. Fakticky bylo tomu tak, že se s nimi nechtěl jednou v zimě tahat ve sněhu až do Písku, tak je u Ražic v polích pustil a vypálil ránu do vzduchu pro forma.

„Pošleme si naši bábu pro večeři a bude chodit se džbánem pro pivo," rozluštil strážmistr těžký problém, „ať se bába trochu proběhne."

A bába Pejzlerka, která jim posluhovala, se opravdu proběhla.

Po večeři se cesta mezi četnickou stanicí a hospodou Na kocourku netrhla. Neobyčejně četné stopy těžkých velkých bot báby Pejzlerky na té spojovací linii svědčily o tom, že strážmistr si vynahrazuje plnou měrou svou nepřítomnost na Kocourku.

A když se konečně objevila bába Pejzlerka v šenkovně s tím vzkazem, že se dá pan strážmistr pěkně poroučet a že chce, aby mu poslali láhev kontušovky, praskla zvědavost hostinského.

„Koho tam mají?" odpověděla bába Pejzlerka, „nějakýho podezřelýho člověka. Právě než jsem odešla, oba ho drželi kolem krku a pan strážmistr ho hladil po hlavě a říkal mu: ‚Ty můj zlatej kluku slovanskej, ty můj malinkej špiónku!'"

A potom, když bylo dlouho již přes půlnoc, závodčí spal, tvrdě chrápaje, natažen přes svůj kavalec, v celé uniformě.

Naproti seděl strážmistr se zbytkem kontušovky na dně lahve, držel Švejka kolem krku, slzy mu tekly po opálené tváři, jeho vousy byly slepeny kontušovkou a on jen breptal: „Řekni, že v Rusku nemají tak dobrou kontušovku, řekni, ať mohu klidně jít spát. Přiznej to jako muž."

„Nemají."

Strážmistr převalil se na Švejka.

„Potěšil jsi mne, přiznal jsi se. Tak to má být při výslechu. Jsem-li vinen, nač zapírat."

Zvedl se, a vrávoraje s prázdnou lahví do svého pokoje, mumlal:

„Kdyby se byl nedostal na ne-nepravou drrráhu, tak to mohlo všechno jinak dó-dopadnout."

Nežli se svalil v uniformě na svou postel, vytáhl ze psacího stolu svůj raport

a pokusil se ho doplnit tímto materiálem:

„Ich muß noch dazu beizufügen, daß die russische Kontuszówka na základě § 56…“ Udělal kaňku, slízl ji, a usmívaje se pitomě, svalil se na postel a usnul jako špalek.

K ránu dal se četnický závodčí, ležící na posteli u protější stěny, do takového chrápání provázeného pískáním v nose, že to Švejka probudilo. Vstal, zatřásl závodčím a šel si opět lehnout. To již kohouti začali kokrhat, a když potom vyšlo slunce, přišla bába Pejzlerka, která také vyspávala to noční běhání, zatopit, tu našla dveře otevřené a všechno pohřížené v hluboký spánek. Petrolejová lampa na strážnici ještě koptila. Bába Pejzlerka udělala alarm, stáhla závodčího i Švejka z postele. Závodčímu řekla: „Že se nestydějí spát voblečenej, jako boží dobytek,“ a Švejka napomenula, aby si aspoň zapjal poklopec, když vidí ženskou.

Nakonec vybídla energicky rozespalého závodčího, aby šel vzbudit pana strážmistra, to že není žádný pořádek, když se tak dlouho hnípá.

„To padli do pěknejch rukou,“ bručela bába k Švejkovi, když závodčí budil strážmistra, „jeden větší kořala než druhej. Prochlastali by nos mezi očima. Mně jsou dlužni už třetí rok za posluhu, a když je upomínám, říká vždycky strážmistr: ‚Mlčejí, bábo, nebo jich dám zavřít, my víme, že váš syn je pytlák a chodí na dříví do panskýho.‘ A tak se s nima trápím už na čtvrtej rok.“ Bába si hluboce vzdychla a dál pobručovala: „Zejména mají se na pozoru před strážmistrem, ten je takovej úlisnej, a zatím je to neřád prvního řádu. Kdekoho zkoupat a zavřít.“

Strážmistr dal se velice těžko probudit. Závodčímu dalo mnoho obtíží přesvědčit ho, že je již ráno.

Konečně prokoukl, mnul si oči a nejasně se začal upamatovávat na včerejšek. Najednou mu přišla na mysl hrozná myšlenka, kterou vyjádřil, dívaje se nejistě na závodčího: „On nám utek?“

„Ale kdepak, to je poctivý člověk.“

Závodčí počal chodit po pokoji, podíval se z okna, zas se vrátil, utrhl kus papíru z novin na stole a žmoulal mezi prsty papírovou kuličku. Bylo vidět, že chce něco říct.

Strážmistr se nejistě po něm díval a konečně, chtěje nabýt úplné jistoty toho, co jen tušil, řekl: „Já jim, pane závodčí, pomůžu. Já zas musel včera řádit a provádět?“

Závodčí vyčítavě podíval se na svého představeného: „Kdybyste věděl, pane strážmistr, co všechno jste včera nepovídal, jaké řeči jste s ním nevedl.“

Nakláněje se k uchu strážmistra, šeptal: „Že jsme všichni Češi a Rusové jedna slovanská krev, že Nikolaj Nikolajevič bude příští týden v Přerově, že se Rakousko neudrží, aby jen, až bude dál vyšetřován, zapíral a pletl páté přes deváté, aby to vydržel do té doby, dokud ho kozáci nevysvobodí, že už to musí co nejdřív prasknout, že to bude jako za husitských válek, že sedláci půjdou s cepy na Vídeň, že je císař pán nemocný dědek a že co nejdřív natáhne brka, že je císař Vilém zvíře, že mu budete do vězení posílat peníze na přilepšenou a ještě

víc takových řečí…“

Závodčí odstoupil od strážmistra: „Na to všechno se dobře pamatuji, poněvadž jsem byl ze začátku jen málo stříknutý. Potom jsem se také zdělal a dál nevím nic.“

Strážmistr pohleděl na závodčího.

„A já se zas pamatuji,“ prohlásil, „že oni říkali, že jsme proti Rusku kratinové, a že řvali před tou naší bábou ‚Ať žije Rusko!‘“

Závodčí počal nervózně chodit po pokoji.

„Řvali to jako bejk,“ řekl strážmistr, „pak se svalili přes postel a začli chrápat.“

Závodčí se zastavil u okna, a bubnuje na ně, prohlásili „Vy jste si také, pane strážmistr, nedal ubrousek na ústa před naší bábou a pamatuji se, že jste jí řekl: ‚Pamatujou, bábo, že každý císař a král pamatuje jen na svou kapsu, a proto vede válku, ať je to třebas takový dědek jako starý Procházka, kterého nemohou už pustit z hajzlu, aby jim nepodělal celý Schönbrunn.‘“

„Tohle že jsem říkal?“

„Ano, pane strážmistr, tohle jste říkal, než jste šel ven na dvůr zvracet, a ještě jste křičel: ‚Bábo, strčejí mně prst do krku!‘“

„Oni se také pěkně vyjádřili,“ přerušil ho strážmistr, „kde jen přišli na takovou hloupost, že Nikolaj Nikolajevič bude českým králem?“

„Na to se nepamatuji,“ nesměle ozval se závodčí.

„Bodejť by se na to pamatovali. Byli jako napitý žok, měli prasečí očička, a když chtěli jít ven, tak místo do dveří lezli na kamna.“

Oba umlkli, až dlouhé mlčení přerušil strážmistr. „Já jsem jim vždycky říkal, že alkohol je zhouba. Oni mnoho nesnesou a pijou to. Což kdyby byl jim ten náš utek? Jak bychom to odůvodnili? Bože, to mně třeští hlava. – Povídám, pane závodčí,“ pokračoval strážmistr, „že právě poněvadž neutek, je věc úplně jasná, co je to za nebezpečného a rafinovaného člověka. Až ho tam budou vyšetřovat, tak řekne, že bylo otevříno celou noc, že jsme byli opilí a že moh tisíckrát utéct, kdyby se cítil vinným. Ještě štěstí, že takovému člověku se nevěří, a když my pod služební přísahou řekneme, že je to smyšlenka a drzá lež od toho člověka, tak mu ani pánbůh nepomůže a má ještě o jeden paragraf na krku víc. Při jeho věci to nehraje ovšem žádnou roli. – Kdyby mně jen tak ta hlava nebolela.“

Ticho. Za chvíli ozval se strážmistr: „Zavolaj sem naši bábu.“

„Poslouchají, bábo,“ řekl strážmistr k Pejzlerce, přísně se jí dívaje do obličeje, „seženou někde krucifix na podstavci a přinesou ho sem.“

Na tázavý pohled Pejzlerky zařval strážmistr: „Koukají, ať už jsou tady.“

Strážmistr vytáhl ze stolku dvě svíčky, na kterých byly stopy od pečetního vosku, jak pečetil úřední spisy, a když se konečně Pejzlerka přištrachala s krucifixem, postavil strážmistr kříž mezi obě svíce na okraj stolu, zapálil svíčky a vážně řekl: „Posadějí se, bábo.“

Ustrnulá Pejzlerka zapadla na pohovku a vyjeveně podívala se na strážmistra, svíčky i krucifix. Zmocnil se jí strach, a jak měla ruce na zástěře, bylo vidět, že se jí třesou i s koleny.

Strážmistr přešel vážně kolem ní, a zastaviv se podruhé před ní, promluvil slavnostně:

„Včera večer byla jste svědkem velké události, bábo. Může být, že to váš pitomý rozum nechápe. Ten voják, to je vyzvědač, špión, bábo.“

„Ježíšmarjá,“ vykřikla Pejzlerka, „Panenko Maria Skočická!“

„Ticho, bábo! Abychom z něho něco dostali, museli jsme mluvit různé řeči. Slyšeli přece, jaké divné řeči jsme mluvili?“

„To jsem prosím slyšela,“ ozvala se třesoucím hlasem Pejzlerka.

„Ate ty všechny řeči, bábo, vedly jenom k tomu, aby se doznal, aby nám důvěřoval. Tak se nám to podařilo. Vytáhli jsme z něho všechno. Chňapli jsme ho.“

Strážmistr na okamžik přerušil řeč, aby opravil knoty na svíčkách, a pak pokračoval vážně, hledě přísně na Pejzlerku: „Vy jste byla, bábo, při tom a jste zasvěcená do celého tajemství. Toto tajemství je úřední. O tom nesmíte nikomu se ani zmínit. Ani na smrtelné posteli, to by vás nesměli ani pochovat na hřbitově.“

„Ježíšmarjájosefe,“ zabědovala Pejzlerka, „že jsem já nešťastná kdy sem vkročila.“

„Neřvete, bábo, vstaňte, přistupte ke krucifixu, dejte dva prsty u pravé ruky nahoru. Budete přísahat. Říkejte za mnou.“

Pejzlerka odpotácela se ke stolu za neustálého bědování: „Panenko Maria Skočická, že jsem sem kdy vkročila.“

A z kříže díval se na ni utrápený obličej Krista, svíčky čoudily a všechno to připadalo Pejzlerce něčím příšerně nadpozemským. Ztrácela se v tom celá a kolena se jí klepala, ruce třásly.

Zvedla dva prsty do výše a četnický strážmistr důrazně a slavnostně předříkával: „Přísahám bohu všemohoucímu, i vám, pane strážmistr, že o tom, co jsem zde slyšela a viděla, nikomu se do své smrti nezmíním ani slovem, i kdybych snad od něho byla tázána. K tomu mně dopomáhej pánbůh.“

„Polibte ještě, bábo, krucifix,“ poroučel strážmistr, když Pejzlerka za ukrutného vzlykotu odpřísáhla a pokřižovala se zbožně.

„Tak, a teď zas odnesou krucifix, odkud si ho vypůjčili, a řeknou, že jsem ho potřeboval k výslechu!“

Zdrcená Pejzlerka po špičkách vyšla s krucifixem z pokoje a bylo vidět oknem, že se neustále ohlíží ze silnice po četnické stanici, jako by se chtěla přesvědčit, že to nebyl jen sen, ale že skutečně právě před chvílí prožila něco hrozného ve svém životě.

Strážmistr zatím přepisoval svůj raport, který v noci doplňoval kaňkami, které rozlízal i s rukopisem, jako by na papíře byla marmeláda.

Nyní to úplně přepracoval a vzpomněl si, že se neoptal ještě na jednu věc. Dal si tedy zavolat Švejka a otázal se ho: „Umíte fotografovat?“

„Umím.“

„A proč nenosíte s sebou aparát?“

„Poněvadž žádnej nemám,“ zněla upřímná a jasná odpověď.

„A kdybyste ho měl, tak byste fotografoval?“ otázal se strážmistr.

„Kdyby, to jsou chyby,“ prostodušně odvětil Švejk a klidně snesl tázavý výraz v obličeji strážmistrově, kterému tak právě zas rozbolela hlava, že si nemohl vymyslit žádnou jinou otázku než tuto: „Je to těžké, fotografovat nádraží?“

„Lehčí než něco jinýho,“ odpověděl Švejk, „poněvadž se to nehejbá a pořád to nádraží stojí na jednom místě a člověk mu nemusí říkat, aby se tvářilo příjemně.“

Strážmistr mohl tedy svůj raport doplnit: „Zu dem Bericht No 2172, melde ich…“

A strážmistr se rozepsal: „Mezi jiným při mém křížovém výslechu udal, že umí fotografovat, a to nejraději nádraží. Aparát fotografický sice u něho nalezen nebyl, ale jest domněnka, že ho někde skrývá, a proto s sebou nenosí, aby odvrátil od sebe pozornost, čemuž nasvědčuje i jeho vlastní doznání, že by fotografoval, kdyby měl aparát u sebe.“

Strážmistr, maje těžkou hlavu po včerejšku, se stále více a více zaplétal do své zprávy o fotografování a psal dál: „Jisto je, že dle jeho vlastního doznání jedině to, že nemá aparát fotografický s sebou, zabránilo tomu, aby nefotografoval nádražní budovy a vůbec místa strategické důležitosti, a jest nesporné, že by byl tak učinil, kdyby byl měl dotyčný fotografický přístroj, který ukryl, při sobě. Jedině té okolnosti, že nebyl fotografický aparát při ruce, lze děkovati tomu, že u něho nebyly nalezeny žádné fotografie.“

„To stačí,“ řekl strážmistr a podepsal se.

Strážmistr byl úplně spokojen svým dílem a přečetl to závodčímu s velkou pýchou.

„To se povedlo,“ řekl k závodčímu, „tak vidějí, takhle se píšou berichty. Tam musí být všechno. Výslech, panečku, to není jen tak něco jednoduchého, a hlavní věcí je sestavit to pěkně do berichtu, aby tam nahoře na to čuměli jako jeleni. Přivedou sem toho našeho, ať to s ním skoncujeme. – Tak vás nyní odvede pan závodčí,“ pronesl vážně k Švejkovi, „do Písku na bezirksgendarmeriekommando. Podle předpisu máte dostat želízka. Poněvadž však myslím, že jste slušný člověk, tak vám ty želízka nedáme. Jsem přesvědčen, že ani po cestě nebudete dělat pokus útěku.“

Strážmistr, zřetelně pohnut pohledem na dobrodušnou Švejkovu tvář, dodal: „A nevzpomínejte na mne ve zlém. Vezmou ho, pane závodčí, tady mají bericht.“

„Tak spánembohem,“ řekl Švejk měkce, „děkuji jim, pane vachmajstr, za všechno, co pro mne udělali, a když bude příležitost, tak jim budu psáti, a kdybych měl někdy ještě cestu kolem, tak se u nich zastavím.“

Švejk vyšel se závodčím na silnici, a kdokoliv je potkal, jak byli zabráni v přátelský rozhovor, považoval by je za staré známé, kteří mají náhodou stejnou cestu do města, řekněme do kostela.

„To byl bych si nikdy nemyslil,“ vykládal Švejk, „že taková cesta do Budějovic je spojena s takovejma vobtížerna. To mně připadá jako ten případ s řezníkem Chaurou z Kobylis. Ten se jednou v noci dostal na Moráň k Palackýho

pomníku a chodil až do rána kolem dokola, poněvadž mu to připadalo, že ta zeď nemá konce. Byl z toho celej zoufalej, k ránu už nemoh, tak začal křičet ‚Patról!´, a když policajti přiběhli, tak se jich ptal, kudy se jde do Kobylis, že už chodí podél nějaký zdi pět hodin a pořád že tomu není žádný konec. Tak ho vzali s sebou a von jim všechno v separaci rozbil."

Závodčí na to neřekl ani slova a myslel si: „Co mně to vypravuješ. Zas začínáš vypravovat nějakou pohádku o Budějovicích."

Šli kolem rybníka a Švejk se zájmem otázal se závodčího, jestli je hodně pytláků ryb v okolí.

„Zde je to samý pytlák," odpověděl závodčí, „předešlého strážmistra chtěli hodit do vody. Porybný na baště střílí jim štětiny do zadnice, ale to není nic platné. Nosejí v kalhotech kus plechu."

Závodčí rozhovořil se o pokroku, jak lidi na všechno přijdou a jeden jak podvádí druhého, a rozvinul novou teorii, že tahle válka je veliké štěstí pro lidstvo, poněvadž v těch patáliích vedle hodných lidí budou odstřelováni také lumpové a darebáci.

„Je beztoho moc lidí na světě," pronesl rozvážně, „jeden už se mačká na druhého a lidstvo se rozplemenilo až hrůza."

Přiblížili se zájezdní hospodě.

„Setsakramentsky to dnes profukuje," řekl závodčí, „myslím, že nám štamprle nemůže škodit. Neříkejte nikomu nic, že vás vedu do Písku. To je státní tajemství."

Před závodčím zatančila instrukce centrálních úřadů o lidech podezřelých a nápadných a o povinnosti každé četnické stanice: „Vyloučiti ony ze styku s místním obyvatelstvem a přísně dbáti, aby nepřicházelo při dopravě k dalším instancím k zbytečným rozhovorům v okolí."

„To se nesmí prozradit, co jste zač," znova ozval se závodčí, „do toho nikomu nic není, co jste vyved. Panika se nesmí šířit. – Panika je v těchhle dobách válečných zlá věc," pokračoval, „něco se řekne, a už to jde jako lavina po celém okolí. Rozumíte?"

„Já tedy nebudu šířit paniku," řekl Švejk a zachoval se také podle toho, poněvadž když hospodský se rozhovořil s nimi, Švejk zdůrazňoval: „Zde bratr říká, že budeme v jednu hodinu v Písku."

„A to má váš pan bratr orláb?" otázal se zvědavý hostinský závodčího, který ani nemrkaje drze odpověděl: „Dnes mu už končí!"

„To jsme ho dostali," prohlásil usmívaje se k Švejkovi, když hospodský někam odběhl, „jenom ne žádnou paniku. Je válečná doba."

Jestli závodčí před vstupem do zájezdní hospody prohlásil, že myslí, že štamprle nemůže škodit, byl optimistou, poněvadž zapomněl na množství, a když jich vypil dvanáct, prohlásil zcela rozhodně, že do tří hodin je velitel okresní četnické stanice u oběda, že to je marné přijít tam dřív, kromě toho že začíná chumelenice. Když budou do čtyř hodin odpůldne v Písku, je času habaděj. Do šesti je času dost. To už půjdou ve tmě, jak ukazuje dnešní počasí. Je to vůbec jedno, jít teď nebo až potom. Písek nemůže utéct.

„Buďme rádi, že sedíme v teple,“ bylo jeho rozhodné slovo, „tam v zákopech za takové sloty zkusejí víc než my u kamen.“

Veliká stará kachlová kamna sálala teplem a závodčí zjistil, že to vnější teplo lze doplnit výhodně vnitřním, pomocí různých kořalek sladkých i mocných, jak říkají v Haliči.

Hospodský na této samotě měl jich osm druhů, nudil se a pil při zvuku meluzíny, která hvízdala za každým rohem stavení.

Závodčí neustále vybízel hostinského, aby s ním držel krok, obviňuje ho, že málo pije, což byla očividná křivda, neboť ten stál již sotva na nohou a chtěl neustále hrát ferbla a tvrdil, že v noci slyšel od východu dělostřelbu, načež závodčí škytal;,Jenom ne žádnou paniku. Od toho jsou in-instrukce.“

A dal se do výkladu, že instrukce je souhrn nejbližších nařízení. Přitom prozradil několik tajných rezervátů. Hospodský již ničeho nechápal, jenom se vzmohl na prohlášení, že instrukcemi se vojna nevyhraje.

Bylo již temno, když závodčí rozhodl, že se nyní vydají se Švejkem na cestu do Písku. V chumelenici nebylo vidět na krok a závodčí neustále říkal: „Pořád rovně za nosem až do Písku.“

Když to řekl potřetí, hlas jeho nezněl již ze silnice, ale odněkud zdola, kam se svezl po stráni po sněhu. Pomáhaje si ručnicí, pracně vyškrábal se nahoru opět na silnici. Švejk slyšel, že se přidušeně směje: „Sklouzavka.“ Za chvíli však již ho opět nebylo slyšet, neboť sjel poznovu ze stráně, zařvav tak, až přehlušil vítr: „Upadnu, panika!“

Závodčí proměnil se na pilného mravence, který když spadne odněkud, zas houževnatě leze nahoru.

Pětkrát opakoval závodčí výlet ze stráně, a když opět byl u Švejka, řekl bezradně a zoufale: „Já bych vás mohl velice dobře ztratit.“

„Nemají strachu, pane závodčí,“ řekl Švejk, „uděláme nejlepší, když se k sobě přivážem. Tak se nemůžem jeden druhýmu ztratit. Mají s sebou želízka?“

„Každý četník musí vždycky s sebou nosit želízka,“ důrazně řekl závodčí, klopýtaje kolem Švejka, „to je náš vezdejší chleba.“

„Tak se tedy připnem,“ vybízel Švejk, „jen to zkusejí.“

Mistrným pohybem připjal závodčí želízka Švejkovi a druhý konec sobě v zápěstí pravé ruky a nyní byli spolu spojeni jako dvojčata. Klopýtajíce po silnici nemohli od sebe a závodčí táhl Švejka přes hromádky kamenů, a když upadl, strhl Švejka s sebou. Přitom se jim želízka zařezávala do ruky, až konečně prohlásil závodčí, že to takhle dál nejde, že je musí opět odepjat. Po dlouhé a marné námaze zprostit sebe i Švejka želízek závodčí vzdychl: „My jsme spojeni na věky věkův.“

„Amen „ dodal Švejk a pokračovali v obtížné cestě.

Závodčího zmocnila se naprostá deprese, a když po hrozném utrpení pozdě večer dorazili do Písku k četnickému velitelství, na schodech řekl úplně zdrceně závodčí Švejkovi:

„Teď to bude hrozné. My od sebe nemůžem.“

A opravdu bylo to hrozné, když strážmistr poslal pro velitele stanice,

rytmistra Königa.

První slovo rytmistrovo bylo: „Dýchněte na mne.“

„Teď to chápu,“ řekl rytmistr, zjistiv nesporně situaci svým bystrým, zkušeným čichem, „rum, kontušovka, čert, jeřabinka, ořechovka, višňovka a vanilková. – Pane strážmistr,“ obrátil se na svého podřízeného, „zde vidíte příklad, jak nemá četník vypadat. Takhle si počínat je takový přečin, že o tom bude rozhodovat vojenský soud. Svázat se s delikventem želízky. Přijít ožralý, total besoffen. Přilézt sem jako zvíře. Sundejte jim to.“

„Co je?“ obrátil se na závodčího, který volnou rukou obráceně salutoval.

„Poslušně hlásím, pane rytmistr, že nesu bericht.“

„O vás půjde bericht k soudu,“ stručně řekl rytmistr, „pane strážmistr, zavřou oba muže, ráno je přivedou k výslechu, a ten bericht z Putimě proštudujou a pošlou mně do bytu.“

Písecký rytmistr byl muž velice úřední, důsledný v pronásledování podřízených, znamenitý v byrokratických věcech.

Po četnických stanicích v jeho okresu nemohli nikdy říci, že odletěla bouřka. Ona se vracela každým přípisem podepsaným rytmistrem, který celý den vyřizoval různé výtky, napomenutí a výstrahy pro celý okres.

Od vypuknutí války visely nad četnickými stanicemi v píseckém okresu těžké chmury.

Byla to pravá strašidelná nálada. Hromy byrokratismu hřměly a bily do četnických strážmistrů, závodčích, mužstva, zřízenců. Pro každou pitomost disciplinární vyšetřování.

„Chceme-li vyhrát válku,“ říkal na svých inspekcích po četnických stanicích, „musí *a* být *a, b – b,* všude musí být tečka na *i.*“

Cítil se obklopen zradou a utvořil si přesný dojem, že každý četník na okrese má nějaké hříchy vyplývající z války, že každý má za sebou v té vážné době nějaké opomenutí ve službě.

A seshora ho bombardovali přípisy, ve kterých ministerstvo zemské obrany poukazovalo, že z píseckého okresu podle zpráv ministerstva vojenství přecházejí k nepříteli.

A honili jej pátrat po loajalitě v okresu. Vypadalo to strašidelně. Ženy z okolí šly doprovázet svoje muže na vojnu, a on věděl, že ti mužové určitě svým ženám slibují, že se nedají zabít pro císaře pána.

Černožluté obzory počaly se zatahovat mraky revoluce. Na Srbsku, v Karpatech přecházely batalióny k nepříteli. 28. regiment, 11. regiment. V tom posledním vojáci z píseckého kraje a okresu. V tom předvzpourovém dusnu přijeli rekruti z Vodňan s karafiáty z černého organtýnu. Píseckým nádražím projížděli vojáci od Prahy a házeli nazpátek cigarety a čokoládu, kterou jim podávaly do prasečích vozů dámy z písecké společnosti.

Pak jel jeden maršový batalión a několik píseckých židů řvalo „Heil, nieder mit den Serben!“ a dostalo takových pěkných pár facek, že týden se nemohli ukázat na ulici.

A mezitímco se dály tyto epizody, které jasně ukazovaly, že když po

kostelích na varhany hrají „Zachovej nám, Hospodine“, že je to jenom chatrné pozlátko a všeobecná přetvářka, z četnických stanic přicházely ty známé odpovědi na dotazníky á la Putim, že je všechno v nejlepším pořádku, agitace že se nikde nevede proti válce, smýšlení obyvatelstva římská jednička *a,* nadšení římská jednička *a-b.*

„Vy nejste četníci, ale obecní policajti,“ říkával na svých obchůzkách, „místo toho, abyste zbystřili svou pozornost o tisíc procent, stává se z vás pomalu dobytek.“

Učiniv tento zoologický objev, dodával: „Válíte se pěkně doma a myslíte si: Mit ganzem Krieg kann man uns Arsch lecken.“

Následoval pak vždy výpočet všech povinností nešťastných četníků, přednáška o tom, jaká je celá situace a jak je to třeba všechno vzít do ruky, aby to skutečně bylo tak, jak to má být. Po tom vylíčení zářícího obrazu četnické dokonalosti, směřující k posílení rakouského mocnářství, následovaly hrozby, disciplinární vyšetřování, přesazení a nadávky.

Rytmistr byl pevně přesvědčen, že stojí zde na stráži, že něco zachraňuje a že všichni ti četníci z četnických stanic, které jsou pod ním, že je to líná sběř, egoisté, podlci, podvodníci, kteří vůbec ničemu jinému nerozumí nežli kořalce, pivu a vínu. A poněvadž mají nepatrné příjmy, že se, aby mohli chlastat, dají podplácet a rozbíjejí pomalu, ale jistě Rakousko. Jediný člověk, kterému důvěřoval, byl jeho vlastní strážmistr na okresním velitelství, který však vždycky v hospodě říkal: „Tak jsem vám zas měl dneska srandu z našeho starýho mrťafy…“

Rytmistr studoval bericht četnického strážmistra z Putimě o Švejkovi. Před ním stál jeho četnický strážmistr Matějka a myslel si, aby mu rytmistr vlezl na záda i se všemi berichty, poněvadž dole u Otavy čekají na něho s partií šnopsa.

„Posledně jsem vám říkal, Matějko,“ ozval se rytmistr, „že největší blbec, kterého jsem poznal, je četnický strážmistr z Protivína, ale podle tohohle berichtu přetrumfnul ho strážmistr z Putimi. Ten voják, kterého přivedl ten lotr kořala závodčí, s kterým byli svázaní jako dva psi, přece není žádný špión. Je to jistě praobyčejný dezertýr. Zde píše takové nesmysly, že každé malé dítě pozná na první pohled, že ten chlap byl ožralý jako papežský prelát. – Přiveďte sem ihned toho vojáka,“ poručil, když ještě chvíli studoval raport z Putimě. „Nikdy v životě jsem neviděl takovou snůšku blbostí, a ještě ke všemu pošle s tím podezřelým chlapem takový dobytek, jako je jeho závodčí. Mě ty lidi ještě málo znají, já dovedu být prevít. Dokud se třikrát denně přede mnou strachy nepodělají, tak jsou přesvědčeni, že si dám na sobě dříví štípat.“

Rytmistr se rozpovídal o tom, jak se četnictvo dnes chová odmítavě ke všem rozkazům a jak sestavuje berichty, že ihned je vidět, že ze všeho si dělá každý takový strážmistr legraci, jen aby ještě něco víc zapletl.

Když seshora se upozorní, že není vyloučena možnost, aby se nepotloukali vyzvědači po krajinách, četničtí strážmistři je začínají vyrábět ve velkém, a jestli bude válka ještě nějaký čas trvat, bude z toho velký blázinec. Ať v kanceláři dají telegram do Putimě, aby zítra přišel strážmistr do Písku. On už mu tu

„ohromnou událost“, o které píše na počátku svého raportu, vytluče z hlavy.

„Od kterého regimentu jste utekl?“ uvítal rytmistr Švejka.

„Od žádnýho regimentu.“

Rytmistr pohlédl na Švejka a uviděl v jeho klidné tváři tolik bezstarostnosti, že se otázal: „Jak jste přišel k uniformě?“

„Každej voják, když narukuje, dostane uniformu,“ odpověděl Švejk s mírným úsměvem, „já sloužím u 91. regimentu, a nejenže jsem od svýho regimentu neutek, nýbrž *naopak.*“

Slovo naopak provázel takovým přízvukem, že se rytmistr zatvářil žalostně a otázal se: „Jak to naopak?“

„To je věc náramně jednoduchá,“ svěřil se Švejk, „já jdu k svýmu regimentu, já ho hledám, a neutíkám od něho. Já si nic jinýho nepřeju než se co nejdřív dostat k svýmu regimentu. Já už jsem taky z toho celej nervózní, že se patrně vzdaluju od Českých Budějovic, když si pomyslím, že tam na mne čeká celej regiment. Pan strážmistr v Putimi ukazoval mně na mapě, že Budějovice jsou na jih, a on místo toho obrátil mne na sever.“

Rytmistr máchl rukou, jako by chtěl říct: Ten vyvádí ještě horší věci než obracet lidi na sever.

„Vy tedy nemůžete svůj regiment najít,“ řekl, „vy jste ho šel hledat?“

Švejk vysvětlil mu celou situaci. Jmenoval Tábor a všechna místa, kudy šel do Budějovic: Milevsko – Květov – Vráž – Malčín – Čížová – Sedlec – Horažďovice – Radomyšl – Putim – Štěkno – Strakonice – Volyň – Dub – Vodňany – Protivín – a zas Putim.

S ohromným nadšením vylíčil Švejk svůj zápas s osudem, jak se chtěl živou mocí, nedbaje překážek, dostat k svému 91. regimentu do Budějovic a jak všechno jeho úsilí bylo marné.

Mluvil ohnivě a rytmistr mechanicky kreslil tužkou na kus papíru mrtvý kruh, ze kterého se nemohl dostat dobrý voják Švejk, když se vypravil k svému pluku.

„To byla herkulovská práce,“ řekl konečně, když se zalíbením naslouchal Švejkovu líčení, jak ho to mrzí, že se nemohl tak dlouho dostat k pluku, „na vás musela být mohutná podívaná, když jste se kroutil kolem Putimi.“

„Vono se to mohlo už tenkrát rozhodnout,“ zmínil se Švejk, „nebejt toho pana strážmistra v tom nešťastným hnízdě. Von se mě vůbec neptal ani na jméno, ani na regiment a bylo mu to všechno nějak tuze moc divný. Von mě měl dát vodvést do Budějovic a v kasárnách už by mu řekli, jestli jsem ten Švejk, kerej hledá svůj regiment, nebo nějakej podezřelej člověk. Dneska už jsem moh bejt druhej den u svýho regimentu a vykonávat svý vojenský povinnosti.“

„Proč jste v Putimi neupozornil, že se jedná o omyl?“

„Poněvadž jsem viděl, že je to marný, s ním mluvit. To už říkal starej hostinskej Rampa na Vinohradech, když mu chtěl někdo zůstat dlužen, že přijde někdy na člověka takovej moment, že je ke všemu hluchej jako pařez.“

Rytmistr se dlouho nerozmýšlel a pomyslil si jen, že taková okružní cesta člověka, který chce se dostat k svému regimentu, je známkou nejhlubší lidské

degenerace, i dal vyklepat v kanceláři na stroji, šetře všech pravidel a krás úředního slohu:

Slavnému velitelství c. k. pěšího pluku č. 91
v Českých Budějovicích
V příloze předvádí se Josef Švejk, dle dotyčného tvrzení býti pěšákem téhož pluku, zadržený na základě svého vyjádření v Putimi, okres Písek, četnickou stanicí, podezřelý ze zběhnutí. Týž uvádí, že se odebírá k svému výšeoznačenému pluku. Předvedený jest menší zavalité postavy, souměrného obličeje a nosu s modrýma očima, bez zvláštního znamení. V příloze Bl zasílá se účet za stravování dotyčného k laskavému převedení na účet min. zem. obrany s žádostí o potvrzení přijetí předvedeného. V příloze Cl zasílá se ku potvrzení seznam erámích věcí, které měl zadržený na sobě v době svého zachycení.

Cesta z Písku do Budějovic ve vlaku ušla Švejkovi bystře a rychle. Jeho společníkem byl mladý četník, nováček, který nespouštěl ze Švejka oči a měl hrozný strach, aby mu Švejk neutekl. Po celé cestě luštil těžký problém: Kdybych teď musel jít na malou nebo na velkou stranu, jak to udělám?

Rozřešil to tím, že mu musel Švejk dělat kmotra.

Po celé cestě se Švejkem od nádraží do Mariánských kasáren v Budějovicích upíral své oči křečovitě na Švejka, a kdykoliv přicházeli k nějakému rohu nebo křižovatce ulic, jako mimochodem vypravoval Švejkovi, kolik dostávají ostrých patron při každé eskortě, načež Švejk odpovídal, že je o tom přesvědčen, že žádný četník nebude po někom střílet na ulici, aby neudělal nějaké neštěstí.

Četník se s ním přel a tak dostali se do kasáren.

Službu v kasárnách měl již druhý den nadporučík Lukáš. Seděl, ničeho netuše, za stolem v kanceláři, když k němu přivedli Švejka s papíry.

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že jsem opět zde,“ zasalutoval Švejk, tváře se slavnostně.

U celé té scény byl praporčík Koťátko, který později vypravoval, že po tom hlášení Švejkově nadporučík Lukáš vyskočil, chytil se za hlavu a upadl naznak na Koťátko, a že když ho vzkřísili, Švejk, který po celou tu dobu vzdával čest, opakoval: „Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že jsem opět zde!“ A tu nadporučík Lukáš, celý bledý, třesoucí se rukou vzal papíry týkající se Švejka, podepsal, požádal všechny, aby vyšli, četníkovi že řekl, že je tak dobře, a že se se Švejkem uzavřel v kanceláři.

Tím skončila Švejkova budějovická anabaze. Je jisto, že kdyby byla popřána Švejkovi volnost pohybu, že by byl sám došel do Budějovic. Jestli úřady se mohly chvástat, že ony dopravily Švejka na místo služby, je to prostě omyl. Při jeho energii a nezmarné chuti bojovat zakročení úřadů v tom případě bylo házením klacků Švejkovi pod nohy.

Švejk a nadporučík Lukáš dívali se sobě do očí.

Nadporučíkovi oči svítily čímsi strašlivým a hrůzným a zoufalým, a Švejk díval se na nadporučíka něžně, láskyplně jako na ztracenou a opět nalezenou

milenku.

V kanceláři bylo ticho jako v kostele. Vedle z chodby bylo slyšet, jak tam někdo přechází. Nějaký svědomitý jednoroční dobrovolník, který pro rýmu zůstal doma, což bylo znát na hlase, huhňal to, čemu se učil nazpaměť: jak se mají na pevnostech přijímat členové císařského domu. Bylo slyšet jasně: „Sobald die höchste Herrschaft in der Nähe der Festung anlangt, ist das Geschütz auf allen Bastionen und Werken abzufeuern, der Platzmajor empfängt dieselbe mit dem Degen in der Hand zu Pferde und reitet sodann vor."

„Držte tam hubu," zařval do chodby nadporučík, „vzdalte se ke všem čertům. Jestli máte horečku, tak zůstaňte doma ležet."

Bylo slyšet, jak se pilný jednoroční dobrovolník vzdaluje, a jako tichá ozvěna znělo sem z konce chodby huhňání: „In dem Augenblicke, als der Kommandant salutiert, ist das Abfeuern des Geschützes zu wiederholen, welches bei dem Absteigen der höchsten Herrschaft zum dritten Male zu geschehen ist."

A opět se dál nadporučík se Švejkem mlčky pozorovali, až konečně řekl nadporučík Lukáš s drsnou ironií: „Pěkně vás vítám, Švejku, do Českých Budějovic. Kdo má být oběšen, ten se neutopí. Už na vás vydali zatykač a zítra jste u regimentsraportu. Já se s vámi již zlobit nebudu. Natrápil jsem se s vámi dost a dost a moje trpělivost praskla. Když si pomyslím, že jsem mohl tak dlouho žít s takovým blbem jako vy…"

Počal chodit po kanceláři: „Ne, to je hrozné. Teď se divím, že jsem vás nezastřelil. Co by se mně stalo? Nic. Byl bych osvobozen. Chápete to?"

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že to úplně chápu."

„Nezačínejte zas, Švejku, s těma vašima hovadinama, nebo se opravdu něco stane. Konečně vám zatneme žílu. Vy jste stupňoval svou pitomost donekonečna, až to všechno katastrofálně prasklo."

Nadporučík Lukáš zamnul si ruce: „Už je s vámi, Švejku, amen." Vrátil se ke svému stolu a napsal na kousek papíru několik řádků, zavolal na hlídku před kanceláří a poručil jí, aby odvedli Švejka k profousovi a odevzdali mu ten lístek.

Švejka odvedli přes nádvoří a nadporučík s netajenou radostí se díval, jak profous odmyká dveře s černožlutou tabulkou Regimentsarrest, jak Švejk mizí za těmi dveřmi a jak za chvíli vychází profous sám z těch dveří.

„Zaplať pánbůh," pomyslil si hlasitě nadporučík, „už je tam."

V tmavém prostoru lidomorny Mariánských kasáren Švejka uvítal srdečně tlustý jednoroční dobrovolník, provalující se na slamníku. Byl jediným vězněm a nudil se sám již druhý den. Na Švejkovu otázku, proč tam sedí, odpověděl, že pro maličkost. Napohlavkoval omylem jednomu poručíkovi od dělostřelectva v noci na náměstí v podloubí v opilém stavu. Vlastně ani nenapohlavkoval, srazil mu jenom čepici s hlavy. Stalo se to tak, že ten poručík od dělostřelectva stál v noci pod podloubím a patrně čekal na nějakou prostitutku. Byl obrácen k němu zády a jednoročnímu dobrovolníkovi připadal, jako by to byl jeho jeden známý jednoročák, Materna František.

„Ten je právě takové škvrně," vyprávěl Švejkovi, „a tak jsem se pěkně zezadu připlížil a shodil jsem mu čepici a řekl jsem: ‚Servus, Franci!' A ten chlap blbá

hned začal pískat na patrolu a ta mne odvedla. – Může být," připouštěl jednoroční dobrovolník, „že při té tahanici padlo pár pohlavků, ale to myslím nic na věci nemění, poněvadž je to vyložený omyl. On sám přiznává, že jsem řekl: ‚Servus, Franci,' a jeho křestní jméno je Anton. To je úplně jasné. Mně snad může škodit jenom to, že jsem utekl z nemocnice, a jestli to praskne s tím krankenbuchem... – Když jsem totiž narukoval," vypravoval dál, „tak jsem si předně najal pokoj v městě a snažil jsem si zaopatřit revmatismus. Třikrát za sebou jsem se namazal a pak jsem si lehl za město do příkopu, když pršelo, a zul si boty. Nepomáhalo to. Tak jsem se v zimě v noci koupal v Malši celý týden, a docílil jsem pravý opak. Kamaráde, já jsem se ti tak otužil, že jsem vydržel ležet ve sněhu na dvoře domu, kde jsem bydlel, celou noc a nohy jsem měl ráno, když mne domácí lidi probudili, tak teplé, jako kdybych nosil papuče. Kdybych byl alespoň dostal angínu, ale ono pořád nic nepřicházelo. Ba ani tu pitomou kapavku jsem nemohl dostat. Denně jsem chodil do Port Arthuru, někteří kolegové už dostali zánět varlat, řezali jim pauchy, a já jsem byl pořád imunní. Smůla, kamaráde, nekřesťanská. Až jsem se ti jednou u Růže seznámil s jedním invalidou z Hluboké. Ten mně řekl, abych jednou v neděli k němu přišel na návštěvu, a na druhý den že budu mít nohy jako konve. Měl doma tu jehlu i stříkačku, a já jsem opravdu sotva došel z Hluboké domů. Neoklamala mne ta zlatá duše. Tak jsem konečně přece měl svůj svalový revmatismus. Hned do nemocnice, a už bylo hej. A potom se na mne ještě štěstí usmálo podruhé. Do Budějovic byl přeložen můj pošvagřenec dr. Masák ze Žižkova a tomu mohu děkovat, že jsem se tak dlouho v nemocnici udržel. Byl by to se mnou dotáhl až k supravizitě, když jsem to ale tak zkazil s tím nešťastným krankenbuchem! Myšlenka to byla dobrá, znamenitá. Opatřil jsem si velkou knihu, nalepil na ni štítek, na který jsem namaloval ‚Krankenbuch des 91. Reg.' Rubriky a všechno bylo v pořádku. Zapisoval jsem tam fingovaná jména, stupně horečky, nemoce a každý den odpůldne po vizitě šel jsem drze s knihou pod paždí do města. Ve vratech drželi vartu landveráci, takže i z té strany byl jsem úplně zabezpečen. Ukážu jim knihu a oni mně ještě zasalutovali. Pak šel jsem k jednomu známému úředníkovi od berního úřadu, tam jsem se převlékl do civilu a šel jsem do hospody, kde jsme vedli ve známé společnosti různé velezrádné řeči. Potom už jsem byl tak drzý, že jsem se ani do civilu nepřevlékal a chodil v uniformě po hospodách a po městě. Vracel jsem se na svou postel do nemocnice až k ránu, a když mě v noci zastavila patrola, ukázal jsem jí na svůj krankenbuch 91. regimentu a víc se mne nikdo na nic neptal. Ve vratech nemocnice opět mlčky ukázal jsem na knihu a nějak jsem se vždy do postele dostal. Tak stoupala moje drzost, že jsem myslel, že mně nikdo nemůže nic udělat, až došlo k osudnému omylu v noci na náměstí pod podloubím, k omylu, který jasně dokázal, že všechny stromy nerostou do nebe, kamaráde. Pýcha předchází pád. Všechna sláva polní tráva. Ikarus si spálil křídla. Člověk by chtěl být gigantem, a je hovno, kamaráde. Nevěřit náhodě a fackovat se ráno i večer s připomenutím, že opatrnosti nikdy nezbývá, a co je příliš moc, že škodí. Po bakchanáliích a orgiích dostaví se vždy morální kocovina. To je zákon přírody, milý příteli. Když

považím, že jsem si zkazil supravizitu, superarbitraci. Že jsem mohl být felddienstunnfähig. Taková ohromná protekce! Mohl jsem se válet někde v kanceláři na doplňovacím velitelství, ale má neopatrnost mně podrazila nohy."

Svou zpověď zakončil jednoroční dobrovolník slavnostně: „Došlo i na Kartágo, z Ninive udělali zříceniny, milý příteli, ale hlavu vzhůru! Ať si nemyslí, že když mne pošlou na front, že dám jednu ránu. Regimentsraport! Vyloučení ze školy! Ať žije c. k. kretenismus! Budu já jim dřepět ve škole a skládat zkoušky. Kadet, fénrich, lajtnant, obrlajtnant. Naseru jim! Offiziersschule. Behandlung jener Schüler derselben, welche einen Jahrgang repetieren müssen! Vojenská paralýza. Nosí se kvér na levém nebo pravém rameni? Kolik má kaprál hvězdiček? Evidenzhaltung Militärreservemänner! – Himlhergot není co kouřit, kamaráde. Nechcete, abych vás naučil plivat na strop? Podívejte se, to se dělá takhle. Myslete si přitom něco, a vaše přání se splní. Jestli rád pijete pivo, mohu vám doporučiti výbornou vodu tamhle ve džbáně. Máte-li hlad a chcete-li chutně pojíst, doporučuji vám Měšťanskou besedu. Mohu vám též rekomendovat, abyste psal z dlouhé chvíle básně. Já již zde složil epopej:

Je profous doma? On spí, hochu, klidně,
zde armády je těžiště,
než nový befel přijde opět z Vídně,
že ztraceno je celé bojiště.
Tu proti nepřítele vpádu
on z pryčen staví barikádu.
Z úst mu při té práci splyne,
když se mu to podaří:
‚Říš rakouská nezahyne,
sláva vlasti, císaři!´

Vidíte, kamaráde," pokračoval tlustý jednoroční dobrovolník, „pak ať někdo řekne, že mizí mezi lidem úcta k našemu milému mocnářství. Uvězněný muž, který nemá co kouřit a na kterého čeká regimentsraport, podává nejkrásnější případ příchylnosti k trůnu. Skládá ve svých písních hold své širší vlasti, ohrožené ze všech stran výpraskem. Je zbaven svobody, ale z jeho úst plynou verše neochvějné oddanosti. Morituri te salutant, caesar! Mrtví tě pozdravují, císaři, ale profous je pacholek. Máš to pěknou čeládku ve svých službách. Předevčírem dal jsem mu pět korun, aby mně koupil cigarety, a on chlap mizerná dnes ráno řekl, že se zde nesmí kouřit, že by z toho měl opletání a těch pět korun že mně vrátí, až bude lénunk. Ano, kamaráde, nevěřím dnes ničemu. Nejlepší hesla jsou zvrácena. Vězně okrádati! A ten chlap si ještě ke všemu celý den zpívá. ‚Wo man singt, da leg' dich sicher nieder, böse Leute haben keine Lieder!' Ničema, uličník, padouch, zrádce!"

Jednoroční dobrovolník dal nyní Švej kovi otázku o jeho vině.

„Hledal regiment?" řekl, „to je pěkná túra. Tábor, Milevsko, Květov, Vráž, Malčín, Čížová, Sedlec, Horažďovice, Radomyšl, Putim, Štěkno, Strakonice, Volyň, Dub, Vodňany, Protivín, Putim, Písek, Budějovice. Trnitá cesta. I vy zítra

k regimentsraportu? Bratře, na popravišti se tedy sejdeme. To zas má náš obrst Schröder pěknou radost. Nedovedete si ani představit, jak na něho účinkují plukovní aféry. Lítá po dvoře jako pominutý hafan a vysunuje jazyk jako mrcha kobyla. A ty jeho řeči, napomínání, a jak přitom plivá kolem sebe, jako uslintaný velbloud. A ta jeho řeč nemá konce a vy čekáte, že co nejdřív musí spadnout celé Mariánské kasárny. Já ho znám dobře, poněvadž již jednou jsem byl u takového regimentsraportu. Narukoval jsem ve vysokých botách a na hlavě jsem měl cylindr, a poněvadž mně krejčí včas nedodal uniformu, tak jsem přišel za školou jednoročáků na cvičiště i ve vysokých botách a v cylindru a postavil jsem se do řady a mašíroval s nimi na levém flangu. Obrst Schröder přijel na mne přímo na koni a div mne nepovalil na zem. ‚Donnerwetter,´ zařval, až to bylo slyšet jistě na Šumavě, ‚was machen Sie hier, Sie Zivilist?‘ Odpověděl jsem mu slušně, že jsem jednoroční dobrovolník a že se zúčastňuji cvičení. A to jste měl vidět. Řečnil půl hodiny a teprve potom si všiml, že salutuji v cylindru. To už zvolal jen, že zítra mám jít k regimentsraportu, a hnal to na koni ze vzteku až bůhvíkam jako divoký jezdec, a zas přicválal, opět nanovo řval, zuřil, bil se v prsa a poručil mne okamžitě ze cvičiště odstranit a dát na hauptvachu. Při regimentsraportu mně napařil kasárníka na čtrnáct dní, dal mne obléct do nemožných hadrů ze skladiště, hrozil mně odpáráním štráfků. – ‚Jednoroční dobrovolník,´ blbl ten pitomec obrst nahlas, ‚je cosi vznešeného, jsou to embrya slávy, vojenské hodnosti, hrdinové. Jednoroční dobrovolník Wohltat, byv po odbyté zkoušce povýšen na kaprála, dobrovolně přihlásil se na frontu a zajal patnáct nepřátel a při odevzdávání jich byl roztržen granátem. Za pět minut došel pak rozkaz, že jednoroční dobrovolník Wohltat je povýšen na kadeta. I vás by čekala taková skvělá budoucnost, postup, vyznamenání, vaše jméno bylo by zaneseno do zlaté knihy pluku.“

Jednoroční dobrovolník si odplivl: „Vidíte, kamaráde, jaká hovada rodí se pod sluncem. Vykašlu se jim na jednoročácké štráfky i na všechna privilegia: ‚Vy, jednoroční dobrovolníku, jste dobytek.‘ Jak to zní pěkně: ‚*Jste* dobytek,‘ a ne to sprosté: ‚*Jsi* dobytek.‘ A po smrti dostanete signum laudis nebo velkou stříbrnou medalii. C. k. dodavatelé mrtvol s hvězdičkami i bez hvězdiček. Oč je šťastnější každý vůl. Toho zabijou na porážce a netahají ho předtím pořád na execírák a na feldschießen.“

Tlustý jednoroční dobrovolník převalil se na druhý slamník a pokračoval: „To je jisté, že tohle musí jednou všechno prasknout a že to nemůže trvat věčně. Zkuste pumpovat slávu do prasete, tak vám nakonec přece jen vybouchne. Kdybych jel na frontu, tak bych napsal na ešalon:

Lidskými hnáty zúrodníme lán.
Acht Pferde oder achtundvierzig Mann.“

Otevřely se dveře a objevil se profous, přinášeje čtvrt porce komisárku pro oba a čerstvou vodu.

Aniž by vstal ze slamníku, oslovil jednoroční dobrovolník profousa touto řečí: „Jak jest to vznešené a krásné, vězně navštěvovati, svatá Anežko 91.

regimentu! Buď vítán, anděli dobročinnosti, jehož srdce jest naplněno soucitem. Jsi obtěžkán koši jídel a nápojů, abys zmírnil naše hoře. Nikdy ti nezapomeneme prokázaného nám dobrodiní. Jsi zářící zjev v temném našem vězení.“

„U regimentsraportu vám přejdou žerty,“ bručel profous.

„Jen se neštěť, křečku,“ odpovídal z pryčny jednoroční dobrovolník, „řekni nám raději, jak bys to udělal, kdybys měl zavřít deset jednoročáků? Nedívej se tak hloupě, klíčníku Mariánských kasáren. – Zavřel bys jich dvacet a deset pustil, sysle. Ježíšmarjá, já být ministrem vojenství, ty bys měl u mě vojnu! Znáš poučku, že úhel dopadu rovná se úhlu odrazu? O jedno tě jen prosím: Naznač a dej mně pevný bod ve vesmíru, a vyzdvihnu celou zem i s tebou, nádivo.“

Profous vyvalil oči, otřásl se a práskl dveřmi.

„Vzájemně podporující se spolek na odstranění profousů,“ řekl jednoroční dobrovolník, rozděluje spravedlivě porci chleba na dvě části, „podle paragrafu 16 vězeňského řádu mají vězňové v kasárnách až do rozsudku opatřeni býti mináží vojenskou, ale zde panuje zákon prérie: kdo to vězňům dřív sežere.“

Seděli se Švejkem na pryčně a hryzli komisárek.

„Na profousovi je nejlepší vidět,“ pokračoval ve svých úvahách jednoroční dobrovolník, „jak vojna zesuroví člověka. Jistěže náš profous, než nastoupil službu vojenskou, byl mladý muž s ideály, plavovlasý cherubín, něžný a citlivý ke každému, obhájce nešťastných, kterých se zastával vždy při rvačkách o holku na posvícení v rodném kraji. Není pochyby, že si ho všichni vážili, ale dnes… Můj bože, jak bych mu rád dal přes hubu, otloukl mu hlavu o pryčnu, shodil ho po hlavě do latríny. I to je, příteli, důkaz naprostého zesurovění mysli při vojenském řemesle.“

Dal se do zpěvu:

Nebála se ani čerta,
vtom ji potkal kanonýr.

„Milý příteli,“ vykládal dál, „pozorujeme-li to všechno v měřítku naší milé monarchie, dospíváme neodvolatelně k tomu závěru, že je to s ní právě tak jako se strýcem Puškina, o kterém ten napsal, že nezbývá jen, poněvadž strýc je chcíplotina,

Vzdychat i myslet pro sebe,
kdypak čert vezme tebe!“

Ozvalo se opět zarachocení klíče ve dveřích a profous na chodbě rozsvěcoval petrolejovou lampičku.

„Paprsek světla v temnotě,“ křičel jednoroční dobrovolník, „osvěta vniká do armády. Dobrou noc, pane profouse, pozdravujte všechny šarže a ať se vám něco hezkého zdá. Třebas o tom, že jste mně už vrátil těch pět korun, které jsem vám dal na zakoupení cigaret a které jste propil na mé zdraví. Spěte sladce, netvore!“

Bylo slyšet, že profous bručí něco o zítřejším regimentsraportu.

„Opět sami,“ řekl jednoroční dobrovolník, „věnuji nyní chvíle před spaním

výkladu a přednášce o tom, jak se každodenně rozšiřují zoologické vědomosti šarží i důstojníků: Vytřískat nový válečný živý materiál a vojensky uvědomělá sousta pro jícny děl, k tomu je třeba důkladných studií přírodopisu nebo knihy Zdroje hospodářského blahobytu, vydané u Kočího, kde vyskytuje se na každé stránce slovo dobytek, prase, svině. Poslední dobou vidíme však, že naše pokročilé vojenské kruhy zavádějí nová pojmenování nováčků. U 11. kompanie kaprál Althof používá slova engadinská koza. Svobodník Müller, německý učitel z Kašperských Hor, nazývá nováčky českými smraďochy, šikovatel Sondernummer volskou žabou, yorkshirským kancem a slibuje přitom, že každého rekruta vydělá. Činí tak přitom s takovou odbornou znalostí, jako by pocházel z rodiny vycpavačů zvířat. Všichni vojenští představení snaží se tak vštípit lásku k vlasti zvláštními pomůckami, jako je řev a tanec kolem rekrutů, válečný ryk, připomínající divochy v Africe připravující se ke stažení nevinné antilopy nebo k pečení kýty z misionáře připraveného ke snědení. Němců se to ovšem netýká. Jestli šikovatel Sondernummer mluví cosi o saubandě, přidá vždy k tomu rychle die tschechische, aby se Němci neurazili a nevztahovali to na sebe. Přitom všechny šarže u 11. kompanie koulí očima jako ubohý pes, který z hltavosti spolkne houbu namočenou v oleji a nemůže ji dostat z krku. Jednou jsem slyšel rozhovor svobodníka Müllera s kaprálem Althofem, týkající se dalšího postupu při výcviku domobranců. V tomto rozhovoru vynikala slova jako ein paar Ohrfeigen. Myslel jsem původně, že došlo mezi nimi k něčemu, že se trhá německá vojenská jednota, ale zmýlil jsem se znamenitě. Jednalo se opravdu jen o vojáky. ‚Když takové české prase,‘ poučoval rozšafně kaprál Althof, ‚nenaučí se ani po třiceti nýdr stát rovně jako svíčka, nestačí mu jen dát pár přes hubu. Rýpni ho pěkně jednou rukou pěstí do břicha a druhou naraz mu čepici přes uši, řekni: Kehrt euch!, a jak se otočí, tak ho kopni do zadnice, a uvidíš, jak se bude štrekovat a jak se bude fénrich Dauerling smát.‘ – Nyní vám, kamaráde, musím něco říct o Dauerlingovi,“ pokračoval jednoroční dobrovolník, „o něm si vypravují rekruti u 11. kompanie tak, jako nějaká opuštěná babička na farmě v blízkosti mexických hranic bájí o nějakém slavném mexickém banditovi. Dauerling má pověst lidožrouta, antropofága z australských kmenů, kteří požírají příslušníky druhých kmenů padších jim do rukou. Jeho životní dráha je skvělá. Zanedlouho po narození upadla s ním chůva a malý Konrád Dauerling uhodil se do hlavičky, takže ještě dnes je vidět na jeho hlavě takovou zploštěnost, jako kdyby kometa narazila na severní točnu. Všichni pochybovali, že z něho něco může být, jestli vydrží to otřesení mozku, jen jeho otec, plukovník, neztrácel naděje a tvrdil, že mu to nemůže nijak vadit, poněvadž, jak se samo sebou rozumí, mladý Dauerling, až povyroste, věnuje se vojenskému povolání. Mladý Dauerling po hrozném zápase s čtyřmi třídami nižší reálky, které vystudoval soukromě, přičemž předčasně zešedivěl a zblbl jeho domácí učitel a druhý chtěl skočit v zoufalství ze svatoštěpánské věže ve Vídni, přišel do hamburské kadetní školy. V kadetce se nikdy nedbalo na předběžné vzdělání, neboť to většinou nehodí se pro rakouské aktivní důstojníky. Vojenský ideál spatřoval se jedině ve hraní na vojáčky. Vzdělanost působí na zušlechtění duše,

a toho se na vojně nemůže potřebovat. Čím hrubší důstojnictvo, tím lepší.

Žák kadetky Dauerling nevynikal ani v těch předmětech, které každý jakžtakž ovládal. I v kadetce bylo znát stopy toho, že si Dauerling v mládí narazil hlavičku.

Jeho odpovědi při zkouškách jasně hovořily o tom neštěstí a vynikaly takovou pitomostí, a byly považovány přímo za klasické pro svou hlubokou pitomost a popletenost, že profesoři kadetky jinak ho nenazývali než unser braver Trottel. Jeho hloupost byla tak oslňující, že byla největší naděje, že snad po několika desetiletích dostane se do tereziánské akademie či do ministerstva vojenství.

Když vypukla válka a všecky mladičké kadetíky udělali fénrichy, dostal se do archu hainburských povýšenců i Konrád Dauerling a tak se dostal k 91. regimentu.“

Jednoroční dobrovolník si oddechl a vypravoval dál: „Vyšla nákladem ministerstva vojenství kniha Drill oder Erziehung, ze které vyčetl Dauerling, že na vojáky patří hrůza. Podle stupňů hrůzy že má též výcvik úspěch. A v této své práci měl vždy úspěch. Vojáci, aby nemuseli slyšet jeho řvaní, hlásili se po celých cukách k marodvizitě, což však nebylo korunováno úspěchem. Kdo se hlásil marod, dostal tři dny verschärft. Ostatně, vy víte, co je to verschärft. Honí vás na cvičišti po celý den a na noc vás ještě zavřou. Tak se stalo, že u kumpanie Dauerlinga nebylo marodů. Kumpanienmarodi seděli v díře. Dauerling stále zachovává na cvičišti onen nenucený kasárenský tón, začínající slovem svině a končící podivnou zoologickou záhadou: svinským psem. Přitom je velice liberální. Ponechává vojákům svobodu rozhodnutí. Říká:‚Co chceš, slone, pár do nosu nebo tři dny verschärft?‘ Vybral-li si někdo verschärft, dostal k tomu přece jen dvě rány do nosu, k čemuž Dauerling přidává toto vysvětlení: ‚Ty zbabělče, ty se bojíš o svůj rypák, a co budeš dělat potom, až spustí těžká artilérie?‘

Jednou, když rozbil oko jednomu rekrutovi, vyjádřil se: ‚Pah, was für Geschichte mit einem Kerl, muß so wie so krepieren.‘ To říkal též polní maršálek Konrád z Hötzendorfu: ‚Die Soldaten müssen so wie so krepieren.‘

Oblíbeným a působivým prostředkem Dauerlingovým je, že svolává české mužstvo svou přednáškou, ve které mluví o vojenských úkolech Rakouska, přičemž vysvětluje všeobecné zásady vojenské výchovy od španglí až po pověšení a zastřelení. Na začátku zimy, než jsem šel do nemocnice, cvičili jsme na cvičišti vedle 11. kumpanie, a když byl rast, měl Dauerling řeč k svým českým rekrutům:

‚Já vím,‘ začal, ‚že jste lumpové a že je vám třeba vytlouct z hlavy všechno bláznovství. S češtinou se nedostanete ani pod šibenici. Náš nejvyšší vojenský pán je taky Němec. Posloucháte? Himmellaudon, nieder!‘

Dělá všechno nýdr, a jak tak leží na zemi, chodí před nimi Dauerling a řeční:

‚Nieder zůstane nieder, i kdybyste se, bando, v tom blátě rozkrájeli. Nieder bylo už ve starém Římě, tenkrát už museli všichni rukovat od sedmnácti do šedesáti let a sloužilo se třicet let v poli a neváleli se jako prasata v kasárnách. Byla tenkrát taky jednotná armádní řeč a velení. To by se na to byli páni římští

důstojníci podívali, aby mužstvo mluvilo etrurisch. Já také chci, abyste všichni odpovídali německy, a ne tou vaší patlaninou. Vidíte, jak se vám to pěkně leží v blátě, a teď si pomyslete, že by se někomu z vás nechtělo dál ležet a že by vstal. Co bych udělal? Roztrhl bych mu hubu až po uši, poněvadž jest to porušení subordinace, vzpoura, zprotivení, provinění proti povinnostem řádného vojáka, porušení řádu a kázně, opovrhnutí služebními předpisy vůbec, z čehož vyplývá, že na takového chlapa čeká provaz a Verwirkung des Anspruches auf die Achtung der Standesgenossen.'"

Jednoroční dobrovolník se zamlčel a pak pokračoval, když si patrně v přestávce rozvrhl téma líčení poměrů vkasárnách:

„To bylo za hejtmana Adamičky, to byl člověk úplně apatický. Když seděl v kanceláři, tu se obyčejně díval do prázdna jako tichý blázen a měl takový výraz, jako by chtěl říct: Sežerte si mě, mouchy. Při batalionsraportu bůhví na co myslel. Jednou se hlásil k batalionsraportu voják od 11. kumpanie se stížností, že ho nazval fénrich Dauerling na ulici večer českým prasetem. Byl to v civilu knihař, uvědomělý národní dělník.

‚Tak se tedy věci mají,' řekl hejtman Adamička tiše, neboť on mluvil vždy velice tiše, ‚to vám řekl večer na ulici. Třeba zjistiti, zdali jste měl dovoleno vyjít si z kasáren. Abtreten!'

Za nějaký čas dal si hejtman Adamička zavolat podavatele stížnosti.

‚Je zjištěno,' řekl opět tak tiše, ‚že jste měl povolení vzdálit se ten den z kasáren do deseti hodin večer. A proto nebudete potrestán. Abtreten!'

O tom hejtmanovi Adamičkovi se pak říkalo, že má smysl pro spravedlnost, milý kamaráde, tak ho poslali do pole a namístě něho přišel sem major Wenzl. A to byl čertův syn, pokud se týkalo národnostních štvanic, a ten zaťal tipec fénrichovi Dauerlingovi. Major Wenzl má za manželku Češku a má největší strach z národnostních sporů. Když před lety sloužil jako hejtman v Kutné Hoře, vynadal jednou v opilosti v jednom hotelu vrchnímu, že je česká pakáž. Upozorňuji přitom, že ve společnosti mluvil major Wenzl výhradně česky, stejně jako ve své domácnosti, a že jeho synové studují česky. Slovo padlo, a už to bylo v místních novinách a nějaký poslanec interpeloval chování hejtmana Wenzla v hotelu ve vídeňském parlamentě. Měl z toho Wenzl velké nepříjemnosti, poněvadž to bylo právě v době povolení parlamentem vojenské předlohy, a teď jim do toho vleze takový ožralý hejtman Wenzl z Kutné Hory.

Potom hejtman Wenzl dozvěděl se, že tohle všechno mu nadrobil kadetštelfrtrétr z jednoročních dobrovolníků Zítko. Ten to dal o něm do novin, neboť mezi ním a hejtmanem Wenzlem panovalo nepřátelství od té doby, kdy Zítko v jedné společnosti u přítomnosti hejtmana Wenzla dal se do uvažování, že stačí poohlédnouti se po boží přírodě, pozorovat, jak mračna zakrývají horizont, jak na obzoru vysoko se tyčí hory a jak řve vodopád v lesích, jak ptáci zpívají.

‚Stačí,' povídal kadetštelfrtrétr Zítko,‚zamyslit se nad tím, co je každý hejtman proti velebné přírodě. Stejná nula jako každý kadetštelfrtrétr.´

Poněvadž všichni vojenští páni byli tenkrát namazaní, chtěl hejtman Wenzl

nešťastného filozofa Zítka zmlátit jako koně, a nepřátelství toto se stupňovalo a hejtman sekýroval Zítka, kde mohl, tím víc, poněvadž výrok kadetštelfrtrétra Zítka stal se pořekadlem.

‚Co je hejtman Wenzl proti velebné přírodě?‘ to znali po celé Kutné Hoře.

‚Já ho lumpa doženu k sebevraždě,‘ říkal hejtman Wenzl, ale Zítko šel do civilu a studoval dál filozofii. Od té doby trvá zběsilost majora Wenzla proti mladým důstojníkům. Ani poručík není jistým před jeho řáděním a zuřením. O kadetech a praporčících ani nemluvě.

‚Rozmačkám je jako štěnice,‘ říká major Wenzl, a běda tomu fénrichovi, který někoho pro nějakou malichernost by hnal před batalionsraport. Pro majora Wenzla je směrodatným jenom velké a hrozné provinění, jako když někdo usne u prachárny na vartě nebo když vyvede něco ještě hroznějšího, když například přelézá voják v noci zeď Mariánských kasáren a usne nahoře na zdi, dá se chytit landveráckou nebo dělostřeleckou patrolou v noci, zkrátka provede tak strašné věci, že dělá hanbu regimentu.

‚Prokristapána,´ slyšel jsem ho jednou hulákat na chodbě, ‚tak už ho potřetí chytla landverácká patrola. Hned ho, bestii, dejte do díry, a chlap musí od regimentu pryč, někam ku trénu, aby vozil hnůj. A ani se s nimi nesepral! To nejsou vojáci, ale metaři. Žrát mu dejte až pozítří, vezměte mu slamník a strčte ho do ajnclíku, a žádnou deku, drnorysovi!‘

Nyní si představte, příteli, že hned po jeho příchodu sem ten pitomý fénrich Dauerling hnal před batalionsraport jednoho muže, že prý ho ten zúmyslně nepozdravil, když Dauerling jel přes náměstí ve fiakru v neděli odpůldne s nějakou slečinkou! Tenkrát při batalionsraportu, jak vyprávěly šarže, bylo boží dopuštění. Šikovatel bataliónní kanceláře utekl až k chodbě s lejstrama a major Wenzl řval na Dauerlinga:

‚Já si to vyprošuji, himldonrvetr, já si to zakazuji! Víte, pane fénrich, co je to batalionsraport? Batalionsraport není žádný švajnfest. Jak mohl vás vidět, když jste ujížděl po náměstí? Nevíte, že jste sám učil, že vzdává se čest šaržím, s kterými se setkáváme, a to neznamená, jestli má voják se točit jako vrána, aby našel pana fénricha projíždějícího se přes náměstí. Mlčte, prosím vás. Batalionsraport je zřízení velice vážné. Jestli voják vám již tvrdil, že vás neviděl, poněvadž právě na korze vzdával čest mně, obrácen ke mně, rozumíte, k majorovi Wenzlovi, a že nemohl se dívat dozadu na fiakr, který vás vezl, myslím, že se tomu musí věřit. Příště prosím neobtěžovat mne s takovými maličkostmi.´

Od té doby Dauerling se změnil.“

Jednoroční dobrovolník zívl: „Musíme se vyspat na regimentsraport. Chtěl jsem vám jenom částečně říct, jak to asi u regimentu vypadá. Plukovník Schröder nemá rád majora Wenzla, je to vůbec divný pavouk. Hejtman Ságner, který má na starosti školu jednoročních dobrovolníků, vidí v Schrödrovi pravý typ vojáka, ačkoliv plukovník Schröder nebojí se ničeho tak jako toho, kdyby měl jít do pole. Ságner je chlap všemi mastmi mazaný a stejně jako Schröder nemá rád rezervní důstojníky. Říká o nich, že jsou to civilní smradi. Na jednoročáky dívá se jako na divoká zvířata, ze kterých je třeba udělat vojenské

stroje, přišít jim hvězdičky a poslat na frontu, aby je vybili místo ušlechtilých aktivních důstojníků, které třeba zachovat na plemeno. – Vůbec," řekl jednoroční dobrovolník, ukrývaje se pod deku, „všechno v armádě smrdí hnilobou. Teď se ještě vyjevené masy nevzpamatovaly. S vypoulenýma očima jdou se dát rozsekat na nudle a potom, když ho trefí kulička, zašeptá jen: Maminko… Neexistují hrdinové, ale jatečný dobytek a řezníci v jenerálních štábech. A nakonec se jim to všechno vzbouří, a to bude pěkná mela. Ať žije armáda! Dobrou noc!"

Jednoroční dobrovolník utichl a pak počal sebou vrtět pod dekou a otázal se: „Spíte, kamaráde?"

„Nespím," odpověděl Švejk na druhém kavalci, „přemejšlím."

„O čem přemýšlíte, kamaráde?"

„O velkej stříbrnej medalii za udatnost, kterou dostal jeden truhlář z Vávrovy ulice na Král. Vinohradech, nějakej Mlíčko, poněvadž byl první, kterému u jeho regimentu utrh na začátku války granát nohu. Dostal umělou nohu a počal se všude chvástat se svou medalií a že je vůbec první a nejprvnější mrzák od regimentu za války. Jednou přišel do Apolla na Vinohradech a tam se dostal do sporu s řezníky z porážky, kteří mu nakonec utrhli umělou nohu a praštili ho s ní přes hlavu. Ten, co mu ji utrh, nevěděl, že je to umělá noha, tak z toho leknutí omdlel. Na strážnici zas Mlíčkovi nohu přidělali, ale od té doby dostal Mlíčko zlost na svou velkou stříbrnou medalii za udatnost a šel ji zastavit do zastavárny a tam ho zadrželi i s medalií. Měl z toho opletání, a je nějaký takový zvláštní čestný soud pro válečné invalidy, a ten ho odsoudil k tomu, že mu vzali tu stříbrnou medalii a pak ho odsoudili ještě ku ztrátě nohy…"

„Jak to?"

„Náramně prostě. Přišla jednoho dne k němu komise a oznámila mu, že není hoden nosit umělou nohu, tak mu ji vodepnuli a vodnesli. – Anebo," pokračoval Švejk, „taky je náramná legrace, když pozůstalí po někom, kerej pad ve válce, dostanou najednou takovou medalii s přípisem, že se jim ta medalie propůjčuje, aby ji někam pověsili na význačné místo. V Božetěchově ulici na Vyšehradě jeden rozzuřený otec, který myslel, že si z něho úřady dělají legraci, pověsil tu medalii na záchod a jeden policajt, který s ním měl na pavlači ten záchod společnej, udal ho pro velezrádu, a tak si to ten chudák odskákal."

„Z toho vyplývá," řekl jednoroční dobrovolník, „že všechna sláva polní tráva. Teď vydali ve Vídni Zápisník jednoročního dobrovolníka a tam je tento úchvatný verš v českém překladě:

Byl jednou jednoročák statný,
ten za vlast, krále svého pad
a příklad podal druhům zdatný,
jak za vlast třeba bojovat.
Hle, mrtvolu již na lafetě nesou,
na prsa hejtman dal mu řád,
modlitby tiché ku nebi se vznesou
za toho, který za vlast pad.

Tak mně připadá,“ řekl jednoroční dobrovolník po krátké pomlčce, „že duch vojenský v nás upadá, navrhuji, milý příteli, abychom v noční tmě, v tichu našeho vězení si zazpívali o kanonýrovi Jabůrkovi. To povznese vojenského ducha. Ale musíme řvát, aby to bylo slyšet po celých Mariánských kasárnách. Navrhuji proto, abychom se postavili ke dveřím.“

A z arestu ozval se za chvíli řev, až se na chodbě okna třásla:

…Au kanónu stál
a pořád ládo – ládo…
a u kanónu stál
a pořád ládoval.
Přiletěla koule prudce,
utrhla mu obě ruce,
a von klidně stál
a pořád ládo – ládo…
u kanónu stál
a pořád ládoval…

Na nádvoří ozvaly se kroky a hlasy.

„To je profous,“ řekl jednoroční dobrovolník, „jde s ním lajtnant Pelikán, který má dnes službu. Je to rezervní důstojník, můj známý z České besedy, v civilu je matematikem v jedné pojišťovně. Od toho dostaneme cigarety. Řveme jen dál.“

A opět ozvalo se: A u kanónu stál…

Když se otevřely dveře, profous, zřejmě rozčílený přítomností službu konajícího důstojníka, spustil ostře:

„Zde není žádná menažérie.“

„Pardon,“ odpověděl jednoroční dobrovolník, „zde je filiálka Rudolfina, koncert ve prospěch uvězněných. Právě ukončeno první číslo programu: Válečná symfonie.“

„Nechte toho,“ řekl poručík Pelikán naoko přísně, „myslím, že víte, že máte jít v devět hodin ležet a netropit hluk. Vaše koncertní číslo je slyšet až na náměstí.“

„Poslušně hlásím, pane lajtnant,“ řekl jednoroční dobrovolník, „že jsme se nepřipravili náležitě, a jestli nějaká disharmonie…“

„Tohle dělá každý večer,“ snažil se popichovat na svého nepřítele profous, „chová se vůbec strašně neinteligentně.“

„Prosím, pane lajtnant,“ řekl jednoroční dobrovolník, „chtěl bych s vámi mluvit mezi čtyřma očima. Ať profous počká za dveřmi.“

Když to bylo splněno, jednoroční dobrovolník důvěrně řekl:

„Tak vysyp cigarety, Franto. – Sportky? A to jako lajtnant nemáš nic lepšího? Prozatím ti děkuji. Ještě sirky. – Sportky,“ řekl po jeho odchodu jednoroční dobrovolník opovržlivě, „i v nouzi má být člověk povznešen. Kuřte, kamaráde, na dobrou noc. Zítra nás čeká poslední soud.“

Jednoroční dobrovolník nežli usnul, neopomenul zazpívat „Hory, doly a

skály vysoké jsou moji přátelé. To nám nenavrátí, co jsme měli rádi, děvčátko rozmilé…“

Jestli jednoroční dobrovolník vyličoval plukovníka Schrödra jako netvora, byl na omylu, neboť plukovník Schröder měl částečný smysl pro spravedlnost, který jasně vystupoval po těch nocích, kdy plukovník Schröder byl spokojen se společností, v jejíž středu trávil večery v hotelu. A nebyl-li spokojen?

Zatímco jednoroční dobrovolník pronášel zdrcující kritiku poměrů v kasárnách, plukovník Schröder seděl v hotelu ve společnosti důstojníků a poslouchal, jak nadporučík Kretschmann, který se vrátil ze Srbska s bolavou nohou (trkla ho kráva), vypravoval, jak se díval od štábu, ku kterému byl přidělen, na útok na srbské pozice:

„Ano, nyní vyletěli ze zákopů. Na celé délce dvou kilometrů lezou nyní přes drátěné překážky a vrhají se na nepřítele. Ruční granáty za pasem, masky, ručnici přes rameno, připraveni ku střelbě, připraveni k úderu. Hvízdají kulky. Padne jeden voják, který vyskakuje ze zákopu, druhý padne na vyhozeném náspu, třetí padne po několika krocích, ale těla kamarádů ženou se dále kupředu s hurá, kupředu do kouře a prachu. A nepřítel střílí ze všech stran, ze zákopů, z trychtýřů od granátů, a míří na nás kulomety. Zas padají vojáci. Švarm chce se dostat na nepřátelskou strojní pušku. Padnou. Ale kamarádi jsou již upředu. Hurrá! Padne jeden důstojník. Už není slyšet ručnice pěchoty, připravuje se něco hrozného. Zas padne jeden celý švarm a je slyšet nepřátelské strojní pušky: ratatatata… Padne… Já, odpusťte, už dál nemohu, já jsem opilý…“

A důstojník s bolavou nohou se zamlčel a zůstal sedět tupě na židli. Plukovník Schröder se milostivě usmívá a poslouchá, jak naproti hejtman Spíra, jako kdyby se chtěl hádat, tluče pěstí do stolu a opakuje něco, co nemá žádného významu a čemuž není naprosto rozumět, co to vlastně má znamenat a co chce tím říct:

„Uvažte prosím dobře. Máme ve zbrani rakouské zeměbranecké hulány, rakouské zeměbrance, bosenské myslivce, rakouské myslivce, rakouské pěšáky, uherské pěšáky, tyrolské císařské střelce, bosenské pěšáky, uherské pěší honvédy, uherské husary, zeměbranecké husary, jízdní myslivce, dragouny, hulány, dělostřelce, trén, sapéry, sanitu, námořníky. Rozumíte? A Belgie? První a druhá výzva vojska tvoří operační armádu, třetí výzva obstarává službu v zádech armády…“

Hejtman Spíro udeřil pěstí do stolu. „Zeměbrana vykonává službu v zemi v čas míru.“

Jeden mladý důstojník vedle horlivě se snažil, aby přesvědčil plukovníka o své vojenské tvrdosti, a velice hlasitě tvrdil k svému sousedovi: „Tuberkulózní lidi se musí posílat na frontu, udělá jim to dobře, a pak je lepší, když padnou nemocní než zdraví.“

Plukovník se usmíval, ale náhle se zachmuřil a obraceje se na majora Wenzla řekl: „Divím se, že se nám nadporučík Lukáš vyhýbá, od té doby, co přijel, nepřišel ještě ani jednou mezi nás.“

„On skládá básničky,“ posměšně se ozval hejtman Ságner, „sotva přijel, tak se zamiloval do paní inženýrové Schreiterové, s kterou se setkal v divadle.“

Plukovník se zachmuřeně podíval před sebe: „Prý umí zpívat kuplety?“

„Už v kadetce nás velice bavil kuplety,“ odpověděl hejtman Ságner, „a anekdoty zná, jedna radost. Proč nejde mezi nás, nevím.“

Plukovník smutně potřásl hlavou: „Dnes už není mezi námi to pravé kamarádství. Dřív, pamatuji se, že každý z nás, důstojníků, snažil se v kasině přispět něčím k zábavě. Jeden, pamatuji se, nějaký nadporučík Dankl, ten se svlékl do naha, lehl si na podlahu, zastrčil si do zadnice ocas ze slanečka a představoval nám mořskou pannu. Jiný zas, poručík Schleisner, uměl střihat ušima a řičet jako hřebec, napodobovat mňoukání koček a bzučení čmeláka. Pamatuji se také na hejtmana Skodayho. Ten vždy, když jsme chtěli, přivedl do kasina holky, byly to tři sestry, a měl je nacvičené jako psy.

Postavil je na stůl a ony se začaly před námi obnažovat do taktu. Měl takovou malou taktovku, a všechna čest, kapelník byl znamenitý. A co s nimi prováděl na pohovce! Jednou dal přinést vanu s teplou vodou doprostřed místnosti a my jeden po druhém museli jsme se s těma holkama vykoupat a on nás vyfotografoval.“

Při této vzpomínce plukovník Schröder se blaženě usmíval.

„A jaké sázky jsme dělali ve vaně,“ pokračoval, mlaskaje hnusně a vrtě sebou na židli, „ale dnes? Je to nějaká zábava? Ani ten kupletista se neobjeví. Ani pít dnes mladší důstojníci neumí. Není ještě dvanáct hodin, a už je za stolem, jak vidíte, pět opilých. Byly časy, že jsme seděli dva dny, a čím víc pili, tím byli střízlivějšími, a lili jsme do sebe nepřetržitě pivo, víno, likéry. Dnes to není již ten pravý vojenský duch. Čertví co je toho příčinou. Žádný vtip, jen samé takové povídačky bez konce. Poslouchejte jen, jak tam dole u stolu mluví o Americe.“

Od druhého konce stolu bylo slyšet čísi vážný hlas: „Amerika se do války pouštět nemůže. Američani a Angličani jsou na nůž. Amerika není na válku připravena.“

Plukovník Schröder vzdychl: „To je žvanění rezervních důstojníků. Ty nám byl čert dlužen. Takový člověk ještě včera psal někde v bance nebo dělal kornoutky a prodával koření, skořici a leštidlo na boty nebo vypravoval dětem ve škole, že hlad vyhání vlky z lesů, a dnes by se chtěl rovnat k aktivním důstojníkům, všemu rozumět a do všeho strkat nos. A když máme u nás aktivní důstojníky, jako je nadporučík Lukáš, tu pan nadporučík mezi nás nejde.“

Plukovník Schröder v mrzuté náladě odešel domů, a když se ráno probudil, měl ještě horší náladu, poněvadž v novinách, které četl v posteli, několikrát našel větu ve zprávách z bojiště, že vojska byla odvedena na předem již připravené pozice. Byly to slavné dny rakouské armády, podobající se jako vejce vejci dnům u Šabace.

A pod tím dojmem přikročil v deset hodin ráno plukovník Schröder k tomu výkonu, který snad správně pojmenoval jednoroční dobrovolník posledním soudem.

Švejk s jednoročním dobrovolníkem stáli na nádvoří a očekávali plukovníka.

Byly zde již šarže, službu konající důstojník, plukovní adjutant a šikovatel z plukovní kanceláře se spisy o provinilcích, na které čeká sekyra spravedlnosti – regimentsraport.

Konečně se objevil zachmuřený plukovník v průvodu hejtmana Ságnera ze školy jednoročních dobrovolníků, nervózně sekaje bičíkem přes holinku svých vysokých bot.

Přijav raport, přešel několikrát za hrobového mlčení kolem Švejka a jednoročního dobrovolníka, kteří dělali rechtsšaut nebo linksšaut, podle toho, na kterém křídle se plukovník objevil. Činili to s neobyčejnou důkladností, že si mohli krky vykroutit, poněvadž to trvalo hezkou chvíli.

Konečně se plukovník zastavil před jednoročním dobrovolníkem, který hlásil: „Jednoroční dobrovolník…“

„Vím,“ řekl stručně plukovník, „vyvrhel jednoročních dobrovolníků. Čím jste v civilu? Studující klasické filozofie? Tedy ožralý inteligent… – Pane hejtmane,“ zvolal na Ságnera, „přiveďte sem celou školu jednoročních dobrovolníků. – To se ví,“ hovořil dál k jednoročnímu dobrovolníkovi, „milostpán student klasické filozofie, s kterým se musí našinec špinit. Kehrt euch! To jsem věděl. Faldy na mantlu v nepořádku. Jako kdyby šel od děvky nebo se válel v bordelu. Já vás, chlapečku, roznesu.“

Škola jednoročních dobrovolníků vstoupila na nádvoří.

„Do čtverce!“ rozkázal plukovník. Obklopili souzené i plukovníka úzkým čtvercem.

„Podívejte se na toho muže,“ řičel plukovník, ukazuje bičíkem na jednoročního dobrovolníka, „prochlastal vaši čest jednoročních dobrovolníků, ze kterých má se vychovat kádr řádných důstojníků, kteří by vedli mužstvo k slávě na poli bitevním. Ale kam by vedl on své mužstvo, tento ochlasta? Z hospody do hospody. Všechen vyfasovaný rum by mužstvu propil. Můžete říct něco na svou omluvu? Nemůžete. Podívejte se na něho. Ani na svou omluvu nemůže nic říct, a v civilu studuje klasickou filozofii. Opravdu, klasický případ.“

Plukovník pronesl poslední slova významně pomalu a odplivl si: „Klasický filozof, který v opilosti sráží důstojníkům v noci čepice s hlavy. Mensch! Ještě štěstí, že to byl jen *takový* důstojník od dělostřelectva.“

V tom posledním byla soustředěna všechna zášť 91. regimentu proti dělostřelectvu v Budějovicích. Běda dělostřelci, který padl v noci do rukou patroly od pluku, a naopak. Zášť hrozná, nesmiřitelná, vendeta, krevní msta, dědící se z ročníku na ročník, provázená na obou stranách tradičními historkami, jak buď infanteristi naházeli dělostřelce do Vltavy, nebo opačně. Jak se seprali v Port Arthuru, u Růže a v jiných četných zábavních místnostech jihočeské metropole.

„Nicméně,“ pokračoval plukovník, „taková věc se musí bezpříkladně potrestat, chlap musí být vyloučen ze školy jednoročních dobrovolníků, morálně zničen. Máme už dost takových inteligentů v armádě. Regimentskanzlei!“

Šikovatel z plukovní kanceláře přistoupil vážně se spisy a s tužkou.

Panovalo ticho jako v soudní síni, kde soudí vraha a předseda soudu spustí: „Poslyšte rozsudek.“

A právě takovým hlasem pronesl plukovník: „Jednoroční dobrovolník Marek odsuzuje se: 21 dní verschärft a po odpykání trestu do kuchyně škrábat brambory.“

Obraceje se ke škole jednoročních dobrovolníků, dal plukovník rozkaz k seřazení. Bylo slyšet, jak rychle se rozdělují do čtyřstupu a odcházejí, přičemž plukovník řekl k hejtmanovi Ságnerovi, že to neklape, aby s nimi na nádvoří odpůldne opakoval kroky.

„To musí hřmít, pane hejtmane. A ještě něco. Málem bych byl zapomněl. Řekněte jim, že celá škola jednoročních dobrovolníků má po pět dní kasárníka, aby nikdy nezapomněli na svého bývalého kolegu, toho lumpa Marka.“

A lump Marek stál vedle Švejka a tvářil se úplně spokojeně. Lépe to už s ním dopadnout nemohlo. Je rozhodně lepší škrábat v kuchyni brambory, modelovat blbouny a obírat žebro než řvát s plnými kaťaty pod uragánním ohněm nepřítele: „Einzeln abfallen! Bajonett auf!“

Vrátiv se od hejtmana Ságnera, plukovník Schröder zastavil se před Švejkem a podíval se na něho pozorně. Švejkovu figuru v ten okamžik reprezentoval jeho plný, usměvavý obličej, zakrojený velkýma ušima vyčuhujícíma pod naraženou vojenskou čepicí. Celek dělal výraz naprostého bezpečí a neznalosti nějakého provinění. Jeho oči se ptaly: „Provedl jsem prosím něco?“ Jeho oči mluvily: „Mohu já prosím za něco?“

A plukovník shrnul svá pozorování v otázku, kterou dal šikovateli z plukovní kanceláře: „Blb?“

A tu viděl plukovník, jak ústa toho dobráckého obličeje před ním se otvírají.

„Poslušně hlásím, pane obrst, blb,“ odpověděl za šikovatele Švejk.

Plukovník Schröder kývl adjutantovi a odešel s ním stranou. Pak zavolali na šikovatele a prohlíželi materiál o Švejkovi.

„Aha,“ řekl plukovník Schröder, „to je tedy ten sluha nadporučíka Lukáše, který se mu dle jeho raportu ztratil v Táboře. Myslím, že páni důstojníci mají si sami vychovávat své sluhy. Když už si pan nadporučík Lukáš vybral takového notorického blba za sluhu, ať se s ním trápí sám. Má na to dost volného času, když nikam nechodí. Že jste ho také nikdy neviděl v naší společnosti? Nu tak vidíte. Má tedy dost času, aby si mohl svého sluhu vycepovat.“

Plukovník Schröder přistoupil k Švejkovi, a dívaje se na jeho dobrácký obličej, řekl: „Pitomý dobytku, máte tři dny verschärft, a až si to odbudete, hlaste se u nadporučíka Lukáše.“

Tak se opět setkal Švejk s jednoročním dobrovolníkem v plukovním arestě a nadporučík Lukáš mohl se velice potěšit, když si ho dal plukovník Schröder k sobě zavolat, aby mu řekl: „Pane nadporučíku. Asi před týdnem, po svém příjezdu k pluku, podal jste mně raport o přidělení sluhy, poněvadž se vám váš sluha ztratil na nádraží v Táboře. Poněvadž se vrátil…“

„Pane plukovníku…,“ prosebně ozval se nadporučík Lukáš.

„… rozhodl jsem se,“ s důrazem pokračoval plukovník, „posadit ho na tři dny

a pak ho zas pošlu k vám…“

Nadporučík Lukáš zdrceně se vypotácel z plukovníkovy kanceláře.

Během těch tří dnů, které strávil Švejk ve společnosti jednoročního dobrovolníka Marka, bavil se velice dobře. Každého večera oba pořádali na pryčnách vlastenecké projevy.

Večer z arestu ozývalo se vždy „Zachovej nám, Hospodine“ a „Prinz Eugen, der edle Ritter“. Přezpívali též celou řadu vojenských písniček, a když přicházíval profous, znělo mu na uvítanou:

Ten náš starej profous,
ten nesmí zemříti,
pro toho si musí
čert z pekla přijíti.
Přijde pro něj s vozem
a praští s ním vo zem,
čerti si s ním vpekle
pěkně zatopěj…

A nad pryčnu nakreslil jednoroční dobrovolník profouse a pod něho napsal text staré písničky:

Když jsem šel do Prahy pro jelita,
potkal jsem na cestě tajtrlíka.
Nebyl to tajtrlík, byl to profous,
kdybych byl neutek, byl by mne kous.

A zatímco oba tak dráždili profouse, jako v Seville andaluského býka dráždí červeným šátkem, nadporučík Lukáš s úzkostí očekával, kdy se objeví Švejk, aby hlásil, že nastupuje opět službu.

3´ ŠVEJKOVY PŘÍHODY V KIRÁLYHIDĚ

Jednadevadesátý pluk se stěhoval do Mostu nad Litavou – Királyhidy.

Právě když po třídenním věznění měl být za tři hodiny Švejk propuštěn na svobodu, byl s jednoročním dobrovolníkem odveden na hlavní strážnici a s eskortou vojáků doprovozen na nádraží.

„To už se dávno vědělo," řekl k němu po cestě jednoroční dobrovolník, „že nás přeloží do Uher. Tam budou formírovat maršbataliony, vojáci se vycvičí v polní střelbě, seperou se s Maďary a vesele pojedeme do Karpat. Sem do Budějovic přijedou Maďaři posádkou a budou se mísit plemena. Je už taková teorie, že znásilňovat dívky jiné národnosti je nejlepší prostředek proti degeneraci. Dělali to Švédové a Španělé za třicetileté války, Francouzi za Napoleona a teď v budějovickém kraji budou to dělat zase Maďaři a nebude to spojeno s hrubým znásilňováním. Poddá se všechno během času. Bude to prostá výměna. Český voják vyspí se s maďarskou dívkou a ubohá česká děvečka přijme k sobě maďarského honvéda, a po staletích bude to zajímavé překvapení pro antropology, proč se objevily vysedlé lícní kosti u lidí na březích Malše."

„S tím vzájemným pářením," poznamenal Švejk, „je to vůbec zajímavá věc. V Praze je číšník černoch Kristián, jehož otec byl habešským králem a dal se ukazovat v Praze na Štvanici v jednom cirku. Do toho se zamilovala jedna učitelka, která psala básničky do Lady vo pastejřích a potůčku v lese, šla s ním do hotelu a smilnila s ním, jak se říká v Písmu svatým, a náramně se divila, že se jí narodil chlapeček úplně bílej. Jó, ale za čtrnáct dní začal chlapeček hnědnout. Hněd a hněd a za měsíc začal černat. Do půlroku byl černej jako jeho tatínek, habešskej král. Šla s ním na kliniku pro kožní nemoce, aby jí ho nějak vodbarvili, ale tam jí řekli, že je to vopravdová černá kůže mouřenínská a že se nedá nic dělat. Tak se z toho pomátla, začala se ptát v časopisech o radu, co je proti mouřenínům, a vodvezli ji do Kateřinek a mouřenínka dali do sirotčince, kde z něho měli náramnou legraci. Pak se vyučil číšníkem a chodíval tancovat po nočních kavárnách. Rodí se dnes po něm čeští mulati s velikým úspěchem, který už nejsou tak zabarveni jako von. Jeden medik, který chodíval ke Kalichu, nám jednou vykládal, že to ale není tak jednoduchý. Takovej míšenec zas rodí míšence a ti jsou už k nerozeznání vod bílejch lidí. Ale najednou v nějakém kolenu že se vobjeví černoch. Představte si ten malér. Vy se voženíte s nějakou slečnou. Potvora je úplně bílá, a najednou vám porodí černocha. A jestli před devíti měsíci se šla podívat bez vás do varieté na atletické zápasy, kde vystupoval nějakej černoch, tu myslím, že by vám to přeci jen trochu vrtalo hlavou."

„Případ vašeho černocha Kristiána," řekl jednoroční dobrovolník, „třeba promyslit i ze stanoviska válečného. Dejme tomu, že toho černocha odvedli. Je Pražák, tak patří k 28. regimentu. Přece jste slyšel, že dvacátý osmý přešel k Rusům. Jak by se asi Rusové divili, kdyby zajali i černocha Kristiána. Ruské

noviny by jistě psaly, že Rakousko žene do války svá koloniální vojska, kterých nemá, že Rakousko sáhlo už k černošským rezervám.“

„Vypravovalo se,“ prohodil Švejk, „že Rakousko má přece kolonie, někde na severu. Nějakou tu Zem císaře Františka Josefa…“

„Nechte si to, hoši,“ řekl jeden voják z eskorty, „to je moc nevopatrný, vypravovat dnes vo nějakej Zemi císaře Františka Josefa. Nejmenujte nikoho a uděláte lepší…“

„Tak se podívejte na mapu,“ vpadl do toho jednoroční dobrovolník, „že opravdu je země našeho nejmilostivějšího mocnáře císaře Františka Josefa. Podle statistiky je tam samý led a vyváží se odtud na ledoborcích patřících pražským ledárnám. Tento ledový průmysl je i cizinci neobyčejně ceněn a vážen, poněvadž je to podnik výnosný, ale nebezpečný. Největší nebezpečí panuje při dopravě ledu ze Země císaře Františka Josefa přes polární kruh. Dovedete si to představit?“

Voják z eskorty cosi nejasně zabručel a kaprál provázející eskortu přiblížil se a naslouchal dalšímu výkladu jednoročního dobrovolníka, který vážně pokračoval: „Tato jediná rakouská kolonie může ledem zásobit celou Evropu a jest znamenitým národohospodářským činitelem. Kolonizace pokračuje ovšem pomalu, poněvadž kolonisti dílem se nehlásí, dílem zmrznou. Nicméně úpravou klimatických poměrů, na které má velký zájem ministerstvo obchodu i zahraniční ministerstvo, je naděje, že budou náležitě využitkovány velké plochy ledovců. Zařízením několika hotelů přivábí se spousty turistů. Bude ovšem třeba vhodně upravit turistické stezky a cesty mezi ledovými kry a namalovat na ledovce turistické značky. Jedinou obtíží jsou Eskymáci, kteří znemožňují našim místním orgánům jich práci… – Chlapi se nechtějí učit německy,“ pokračoval jednoroční dobrovolník, zatímco desátník se zájmem naslouchal. Byl to aktivní muž, v civilu býval čeledínem, byl pitomec a surovec, hltal všechno, o čem neměl zdání, a jeho ideálem bylo sloužit za supu.

„Ministerstvo vyučování, pane kaprále, zbudovalo pro ně s velkým nákladem a oběťmi, kdy zmrzlo pět stavitelů…“

„Zedníci se zachránili,“ přerušil ho Švejk, „poněvadž se vohřáli vod zapálený fajfky.“

„Ne všichni,“ řekl jednoroční dobrovolník, „dvěma stala se nehoda, že zapomněli táhnout a dýmky jim uhasly, tak je museli v ledu zakopat. – Ale nakonec byla přece škola vystavena z ledových cihel a železobetonu, což drží velice dobře pohromadě, ale Eskymáci rozdělali oheň kolem dokola z rozebraného dříví obchodních lodí zamrzlých v ledu a docílili, co chtěli. Led, na kterém škola vystavěna, se roztál a celá škola i s řídícím učitelem a se zástupcem vlády, který měl být druhého dne přítomen slavnostnímu vysvěcení školy, propadla se do moře. Bylo jen slyšet, že zástupce vlády, když už byl po krk ve vodě, vykřikl: Gott strafe England! Teď tam asi pošlou vojsko, aby udělalo s Eskymáky pořádek. To se ví, že bude s nimi těžká vojna. Nejvíc budou našemu vojsku škodit ochočení ledoví medvědi.“

„Ještě to by scházelo,“ moudře poznamenal desátník, „beztoho už je

různejch válečnejch vynálezů. Kupříkladu vezmeme si gázmasky na votravování plynem. Natáhneš si to na hlavu a jseš votrávenej, jak nám vykládali v unteroffiziersschule.“

„Voni vás jen tak strašejí,“ ozval se Švejk, „žádnej voják se nemá ničeho bát. I kdyby v boji padl do latríny, tak se jen voblíže a jde dál do gefechtu, a na votravný plyny je každej zvyklej z kasáren, když je čerstvej komisárek a hrách s kroupama. Ale teď prej vynašli Rusové něco proti šaržím…“

„To budou asi zvláštní elektrické proudy,“ doplnil to jednoroční dobrovolník, „ty se sloučí s hvězdičkami na límci a ty vybuchnou, poněvadž jsou z celuloidu. To zas bude nová pohroma.“

Ačkoliv byl desátník v civilu od volů, přece snad nakonec pochopil, že si z něho dělají legraci, a přešel od nich v čelo patroly.

Blížili se ostatně k nádraží, kde se loučili Budějovičáci se svým regimentem. Nemělo to oficielního rázu, ale náměstí před nádražím bylo naplněno obecenstvem, které očekávalo vojsko.

Zájem Švejkův soustředil se na špalír obecenstva. A jak tomu vždy bývá, i teď se stalo, že hodní vojáci šli vzadu, a ti pod bajonetem první. Hodní vojáci budou později namačkáni do dobytčáků, a Švejk s jednoročákem do zvláštního arestantského vozu, který byl vždy připjat k vojenským vlakům hned za štábní vagóny. V takovém arestantském voze je místa habaděj.

Švejk nemohl se udržet, aby nevykřikl do špalíru „Nazdar!“ a nezamával čepicí. Působilo to tak sugestivně, že zástup to hlučně opakoval a „Nazdar“ šířilo se dál a zaburácelo před nádražím, kde daleko odtud se začalo říkat: „Už jdou.“

Desátník z eskorty byl celý nešťastný a zařval na Švejka, aby držel hubu. Ale volání šířilo se jako lavina. Četníci zatlačovali špalír a razili cestu eskortě, a davy dál řvaly „Nazdar!“ a mávaly čepicemi a klobouky.

Byla to pořádná manifestace. Z hotelu naproti nádraží z oken mávaly nějaké dámy kapesníky a křičely „Heil!“ Do „nazdar“ mísilo se „heil“ i ze špalíru a nějakému nadšenci, který použil té příležitosti, aby vykřikl „Nieder mit den Serben“, podrazili nohy a trochu po něm šlapali v umělé tlačenici.

A jako elektrická jiskra dál se neslo: „Už jdou!“

A šli, přičemž pod bajonety přívětivě kýval Švejk rukou zástupům a jednoroční dobrovolník vážně salutoval.

Tak vešli na nádraží a šli k určenému vojenskému vlaku, když málem by byla ostrostřelecká kapela, jejíž kapelník byl vážně popleten nečekanou manifestací, spustila „Zachovej nám, Hospodine“. Naštěstí v pravé chvíli objevil se v černém tvrdém klobouku vrchní polní kurát páter Lacina od 7. jízdecké divize a počal dělat pořádek.

Jeho historie byla prostinká. Přijel včera do Budějovic, on, postrach všech důstojnických mináží, nenažrané chlapisko, nedožera, a jakoby náhodou zúčastnil se malého banketu důstojníků odjíždějícího regimentu. Jed, pil za deset a ve víceméně nestřízlivém stavu chodil do důstojnické mináže loudit na kuchařích nějaké zbytky. Pohlcoval mísy s omáčkami a knedlíky, rval jako

kočkovitá šelma maso od kostí a dostal se v kuchyni nakonec na rum, kterého když se nalokal, až krkal, vrátil se k večírku na rozloučenou, kde se proslavil novým chlastem. Měl v tom bohaté zkušenosti a u 7. jízdecké divize dopláceli vždy důstojníci na něho. Ráno dostal nápad, že musí dělat pořádek při odjezdu prvních ešalonů regimentu, a proto se potloukal po celé délce špalíru, účinkoval na nádraží tak, že důstojníci řídící dopravu pluku uzavřeli se před ním v kanceláři přednosty stanice.

Objevil se proto opět před nádražím v pravý čas, aby strhl taktovku kapelníka ostrostřelců, který už chtěl dirigovat „Zachovej nám, Hospodine“.

„Halt,“ řekl, „ještě ne, až dám znamení. Teď rút a já zas přijdu.“ Odešel do nádraží a pustil se za eskortou, kterou zastavil svým křikem: „Halt!“

„Kampak?“ otázal se přísně desátníka, který nevěděl si rady v nové situaci.

Místo něho odpověděl dobrácky Švejk: „Do Brucku nás vezou, jestli chtějí, pane obrfeldkurát, můžou ject s námi.“

„A to taky pojedu,“ prohlásil páter Lacina, a otáčeje se po eskortě, dodal: „Kdo říká, že nemůžu ject? Vorwärts! Marsch!“

Když se vrchní polní kurát ocitl v arestantském vagóně, položil se na lavici a dobrosrdečný Švejk svlékl si plášť a položil ho páterovi Lacinovi pod hlavu, k čemuž k uděšenému desátníkovi poznamenal tiše jednoroční dobrovolník: „Obrfeldkuráty ošetřovati.“

Páter Lacina, pohodlně natažen na lavici, počal vykládat: „Ragú s hříbkami, pánové, je tím lepší, čím je víc hříbků, ale hříbky se musí napřed smažit na cibulce a pak se teprve přidá bobkový list a cibule…“

„Cibuli už jste ráčil dát předem,“ ozval se jednoroční dobrovolník, provázen zoufalým pohledem desátníka, který viděl v páterovi Lacinovi opilého sice, ale přece jen svého představeného.

Situace desátníka byla opravdu zoufalá.

„Ano,“ podotkl Švejk, „pan obrfeldkurát má ouplnou pravdu. Čím víc cibule, tím lepší. V Pakoměřicích bejval sládek a ten dával i do piva cibuli, poněvadž prej cibule táhne žízeň. Cibule je vůbec náramně prospěšná věc. Pečená cibule se dává i na nežidy…“

Páter Lacina zatím na lavici mluvil polohlasně, jako ve snění: „Všechno záleží na koření, jaké koření se do toho dá a v jakém množství. Nic se nesmí přepepřit, přepaprikovat…“

Mluvil čím dál pomaleji a tišeji: „Pře-hře-bíčkovat, přecitró-novat, pře-novo-oko-řenit, pře-mušká…“

Nedopověděl a usnul, hvízdaje chvílemi nosem, když občas přestal chrápat.

Desátník se strnule na něho díval, zatímco mužové z eskorty se tiše smáli na svých lavicích.

„Ten se tak brzo neprobudí,“ prohodil Švejk za chvíli, „je ouplně vožralej. – To je jedno,“ pokračoval Švejk, když mu dával desátník úzkostlivě znamení, aby mlčel, „na tom se nedá nic změnit, je vožralej, jak zákon káže. Von je v rangu hejtmana. Každej z těch feldkurátů, nižší nebo vyšší, už má takový nadání od boha, že se zežere při každý příležitosti pod vobraz boží. Já jsem sloužil u

feldkuráta Katze a ten by byl propil nos mezi očima. Tohle, co vyvádí tenhle, to ještě nic není proti tomu, co vyváděl ten. Propili jsme spolu monstranci a byli bychom snad propili i samýho pánaboha, kdyby byl nám někdo něco na něho půjčil.“

Švejk přistoupil k páteru Lacinovi, obrátil ho ke stěně a znalecky řekl: „Ten bude chrnět až do Brucku,“ a vrátil se na své místo, provázen zoufalým pohledem nešťastného desátníka, který poznamenal: „Abych to šel snad oznámit.“

„To si dejte zajít,“ řekl jednoroční dobrovolník, „vy jste eskortenkomandant. Vy se nesmíte od nás vzdálit. A také podle předpisu nesmíte nikoho z provázející stráže pustit ven, aby to šel oznámit, dokud nebudete míti náhradníka. Jak vidíte, to je tvrdý oříšek. Abyste pak střelbou dal znamení, aby sem někdo přišel, to také nejde. Zde se nic neděje. Na druhé straně zas je předpis, že kromě arestantů a provázející jich eskorty nesmí v arestantském vagóně být cizí osoba. Nezaměstnaným vstup přísně zapovězen. Abyste pak chtěl smazat stopy svého přestupku a vrchního feldkuráta při jízdě vlakem chtěl shodit z vlaku nenápadným způsobem, to také nejde, poněvadž jsou zde svědci, kteří viděli, že jste ho pouštěl do vagónu, kam nepatří. Je to, pane kaprál, jistá degradace.“

Desátník rozpačitě se ozval, že do vagónu vrchního polního kněze nepouštěl, že se on sám k nim přidal a že je to přece jeho představený.

„Zde jste představeným jedině vy,“ důrazně tvrdil jednoroční dobrovolník, jehož slova doplnil Švejk: „I kdyby se k nám chtěl přidat císař pán, tak jste to nesměl dovolit. To je jako na vartě, když přijde k takovému rekrutovi inspekční oficír a požádá ho, aby mu došel pro cigarety, a ten se ho ještě zeptá, jakej druh mu má přinést. Na takový věci je festunk.“

Desátník nesměle namítl, že Švejk přece první řekl obrfeldkurátovi, že může ject s nimi.

„Já si to můžu, pane kaprál, dovolit,“ odpověděl Švejk, „poněvadž jsem blbej, ale od vás by to žádnej nečekal.“

„Sloužíte už dlouho aktivně?“ otázal se desátníka jako mimochodem jednoroční dobrovolník.

„Třetí rok. Nyní mám být povýšenej na cuksfíru.“

„Tak nad tím udělejte křížek,“ cynicky řekl jednoroční dobrovolník, „jak vám říkám, z toho kouká degradace.“

„Vono je to úplně jedno,“ ozval se Švejk, „padnout jako šarže nebo jako sprostej voják – ale pravda, degradovaný prej strkají do první řady.“

Vrchní polní kurát sebou pohnul.

„Chrní,“ prohlásil Švejk, když zjistil, že je s ním všechno v náležitém pořádku, „teď se mu asi zdá o nějaké žranici. Jenom se bojím, aby se nám zde nevydělal. Můj feldkurát Katz, ten když se vožral, tak se ve spaní necítil. Jednou vám…“

A Švejk počal vypravovat své zkušenosti s polním kurátem Otto Katzem tak podrobně a zajímavě, že ani nepozorovali, že se vlak hnul.

Teprve řev z vagónů vzadu přerušil vypravování Švejkovo. Dvanáctá kumpanie, kde byli samí Němci od Krumlovska a Kašperských Hor, hulákala:

Wann ich kumm, wann ich kumm,
wann ich wieda, wieda kumm.

A z jiného vagónu nějaký zoufalec řval ke vzdalujícím se Budějovicům:

Und du, mein Schatz,
bleibst hier.
Holarjó, holarjó, holo!

Bylo to takové hrozné jódlování a ječení, že ho museli kamarádi odtáhnout od otevřených dveří dobytčího vozu.

„To se divím," řekl jednoroční dobrovolník k desátníkovi, „že u nás se ještě neobjevila inspekce. Podle předpisu měl jste nás hlásit u komandanta vlaku hned na nádraží a nezabývat se nějakým opilým vrchním polním kurátem."

Nešťastný desátník mlčel tvrdošíjně a zarputile se díval na dozadu ubíhající telegrafní sloupy.

„Když si pomyslím, že nejsme hlášeni u nikoho," pokračoval jizlivý jednoroční dobrovolník, „a že na nejbližší stanici k nám jistě vleze komandant vlaku, tu se ve mně vzepře vojenská krev. Vždyť my jsme jako…"

„…cikáni," vpadl do toho Švejk, „nebo vandráci. Mně to připadá, jako bychom se báli božího světla a nesměli se nikde hlásit, aby nás nezavřeli."

„Kromě toho," řekl jednoroční dobrovolník, „na základě nařízení ze dne 21. listopadu 1879 při dopravě vojenských arestantů vlaky je třeba zachovávati tyto předpisy: Za prvé: Arestantský vagón musí být opatřen mřížemi. To je jasné nad slunce a zde též provedeno dle předpisu. Nalézáme se za dokonalými mřížemi. To by bylo tedy v pořádku. Za druhé: V doplnění c. k. nařízení ze dne 21. listopadu 1879 má se nacházeti v každém arestantském vagóně záchod. Není-li takového, má být opatřen vagón krytou nádobou na vykonávání velké i malé tělesné potřeby arestantů i provázející stráže. Zde vlastně u nás se nemůže mluvit o arestantském vagóně, kde by mohl být záchod. Nalézáme se prostě v jednom přepaženém kupé, izolováni od celého světa. A také zde není oné nádoby…"

„Můžete to udělat z okna," prohodil pln zoufalství desátník.

„Zapomínáte," řekl Švejk, „že žádnej arestant nesmí k voknu."

„Potom za třetí," pokračoval jednoroční dobrovolník, „má být opatřena nádoba s pitnou vodou. O to jste se také nepostaral. Á propos! Víte, v které stanici bude se rozdávat menáž? Nevíte? To

jsem věděl, že jste se neinformoval…"

„Tak vidíte, pane kaprál," poznamenal Švejk, „že to není žádná

legrace, vozit arestanty. Vo nás se musí pečovat. My nejsme žádný vobyčejný vojáci, který se musejí sami vo sebe starat. Nám se musí všechno přinést až pod nos, poněvadž jsou na to nařízení a paragrafy, kterejch se musí každej držet, poněvadž by to nebyl žádnej pořádek. ‚Zavřenej člověk je jako dítě vpeřince,' říkával jeden známej syčák, ‚ten se musí vopatrovat, aby se nenastudil, aby se

nerozčílil, aby byl spokojenej se svým osudem, že se mu chudáčkovi neubližuje.‘ – Vostatně,“ řekl po chvíli Švejk, dívaje se přátelsky na desátníka, „až bude jedenáct, tak mně laskavě řekněte.“

Desátník se tázavě podíval na Švejka.

„Vy jste se mě, pane kaprál, patrně chtěl zeptat, proč mně máte říct, až bude jedenáct. Vod jedenácti hodin patřím do dobytčího vagónu, pane kaprál,“ důrazně řekl Švejk a pokračoval slavnostním hlasem: „Byl jsem odsouzen na tři dny u regimentsraportu. V jedenáct hodin jsem nastoupil svůj trest a dneska v jedenáct hodin musím bejt propuštěnej. Vod jedenácti hodin nemám tady co dělat. Žádnej voják nesmí bejt dýl zavřenej, než mu patří, poněvadž na vojně se musí zachovávat disciplína a pořádek, pane kaprál.“

Zoufalý desátník po této ráně se dlouho nemohl vzpamatovat, až konečně namítl, že nedostal žádných papírů.

„Milý pane kaprále,“ ozval se jednoroční dobrovolník, „papíry nejdou samy k veliteli eskorty. Když hora nejde k Mahomedovi, musí jít velitel eskorty sám pro papíry. Vy jste se nyní ocitl před novou situací. Rozhodně nesmíte zadržovat nikoho, který má vyjít na svobodu. Na druhé straně nesmí nikdo opustit podle platných předpisů arestantský vagón. Opravdu nevím, jak se dostanete z této prožluklé situace. Čím dál je to horší. Teď je půl jedenácté.“

Jednoroční dobrovolník zastrčil kapesní hodinky: „Jsem velice zvědav, pane kaprále, co budete dělat za půl hodiny.“

„Za půl hodiny patřím do dobytčího vagónu,“ opakoval snivě Švejk, načež desátník úplně popletený a zničený obrátil se k němu:

„Jestli vám to nebude nevhod, já myslím, že je to zde mnohem pohodlnější než v dobytčáku. Já myslím…“

Byl přerušen výkřikem ze spaní vrchního polního kuráta: „Více omáčky!“

„Spi, spi,“ řekl dobrácky Švejk, podkládaje mu pod hlavu cíp pláště, který padal z lavice, „ať se ti zdá zas pěkně dál o žrádle.“

A jednoroční dobrovolník počal zpívat:

Spi, děťátko, spi, zavři očka svý,
pánbůh bude s tebou spáti,
andělíček kolíbati, spi, děťátko, spi.

Zoufalý desátník nereagoval již na nic. Díval se tupě do kraje a dal plný průběh naprosté dezorganizaci v arestantském kupé.

U pažení hráli vojáci z eskorty maso a na zadní tváře dopadaly svižné a poctivé rány. Když se tím směrem ohlédl, dívala se právě na něho vyzývavě zadnice jednoho pěšáka. Desátník si vzdychl a odvrátil se opět k oknu.

Jednoroční dobrovolník chvíli o něčem přemýšlel a pak se obrátil na zdrceného desátníka: „Jestlipak znáte časopis Svět zvířat?“

„Ten časopis,“ odpověděl desátník se zřejmým výrazem radosti, že hovor převádí se na jiné pole, „odbíral hospodský u nás ve vsi, poněvadž měl děsně rád sánské kozy a všechny mu chcíply. Proto žádal v tom časopise o radu.“

„Milý kamaráde,“ řekl jednoroční dobrovolník, „můj rozhovor, který bude

nyní následovat, dokáže vám neobyčejně jasně, že chyb není nikdo ušetřen! Jsem přesvědčen, pánové, že vy tam vzadu přestanete hrát maso, neboť to, co vám nyní povím, bude velice zajímavé už tím, že mnohým odborným výrazům neporozumíte. Budu vám vypravovat povídku o Světě zvířat, abychom zapomněli na naše dnešní válečné trampoty:

Jak jsem se vlastně stal kdysi redaktorem Světa zvířat, onoho velice zajímavého časopisu, bylo pro mne nějaký čas hádankou dosti složitou do té doby, kdy jsem sám přišel k tomu názoru, že jsem to mohl provést jen ve stavu naprosto nepříčetném, ve kterém jsem byl sveden přátelskou láskou ku starému kamarádovi Hájkovi, který redigoval do té doby poctivě časopis, ale zamiloval se přitom do dcerušky majitele časopisu pana Fuchse, který ho vyhnal na hodinu pod tou podmínkou, že mu zaopatří redaktora pořádného.

Jak vidíte, byly tenkrát podivuhodné námezdní poměry.

Majitel listu, když jsem mu byl představen svým kamarádem Hájkem, přijal mne velice vlídně a otázal se mne, zdali mám vůbec nějaké ponětí o zvířatech, a byl velice spokojen mou odpovědí, že jsem si vždy velice zvířat vážil a viděl v nich přechod ke člověku a že zejména ze stanoviska ochrany zvířat respektoval jsem vždy jejich tužby a přání. Každé zvíře si nic jiného nepřeje, než aby bylo před tím, než je snědeno, usmrceno pokud možno bezbolestně.

Kapr od samého svého narození chová utkvělou představu, že není hezké od kuchařky, když mu párá břicho zaživa, a zvyk stínání kohouta že je náběhem spolku pro ochranu zvířat nepodřezávat drůbež rukou neumělou.

Zkroucené postavy smažených mřínků svědčí o tom, že umírajíce protestují proti tomu, aby byli v Podole smaženi zaživa na margarínu. Hnát krocana…

Vtom mne přerušil a optal se, zdali znám drůbežnictví: psy, králíky, včelařství, rozmanitosti ze světa zvířat, vystřihovat z cizích žurnálů obrázky k reprodukci, překládat z cizozemských žurnálů odborné články o zvířatech, umím-li listovat v Brehmovi a mohl-li bych s ním psát úvodníky ze života zvířat se zabarvením katolických svátků, změny ročních počasí, dostih, honů, výchovy policejních psů, národních i církevních svátků, zkrátka mít situační novinářský přehled a využitkovat ho v krátkém obsažném úvodníčku.

Prohlásil jsem, že jsem již velice mnoho přemýšlel o správném vedení takovéhoto časopisu, jako je Svět zvířat, a že všechny ty rubriky a body dovedu plně reprezentovat, ovládaje zmíněné náměty. Mou snahou však že bude vyšinout časopis na nezvyklou výši. Reorganizovat obsahově i věcně.

Zavésti nové rubriky, například ‚Veselý koutek zvířat,´ ‚Zvířata o zvířatech‘, všímaje si přitom bedlivě politické situace.

Poskytnout čtenářům překvapení za překvapením, aby se od zvířete ku zvířeti nemohli vzpamatovat. Rubrika ‚Ze dne zvířat´ že se musí střídat s ‚Novým programem řešení otázky domácího skotu‘ a ‚Hnutím mezi dobytkem‘.

Opět mne přerušil a řekl, že mu to úplně stačí, a jestli jen polovičku toho podaří se mně splnit, že mně daruje párek trpasličích wyandotek z poslední berlínské výstavy drůbeže, které obdržely první cenu a majitel zlatou medalii za výborné spáření.

Mohu říci, že jsem se vynasnažil a svůj vládní program v časopise dodržoval, pokud mé schopnosti stačily, ba dokonce přišel jsem k objevu, že mé články převyšují mé schopnosti.

Chtěje obecenstvu poskytnouti něco úplně nového, vymýšlel jsem si zvířata.

Vycházel jsem z toho principu, že například slon, tygr, lev, opice, krtek, kůň, čuně atd. jsou dávno již každému čtenáři Světa zvířat úplně známými tvory. Že třeba čtenáře rozrušit něčím novým. Novými objevy, a proto jsem to zkusil s velrybou sírobřichou. Tento nový druh mé velryby byl velikosti tresky a opatřen měchýřem naplněným mravenčí kyselinou, a zvláštní kloakou, kterou má velryba sírobřichá s výbuchy vypouštěla na malé rybky, které chtěla pozřít, omamnou jedovatou kyselinu, které později dal anglický učenec… teď se již nepamatuji, jak jsem ho nazval, pojmenování kyseliny velrybí. Velrybí tuk byl již všem známý, ale nová kyselina vzbudila pozornost několika čtenářů, kteří se ptali na firmu vyrábějící tuto kyselinu.

Mohu vás ubezpečit, že jsou vůbec čtenáři Světa zvířat velice zvědaví.

Krátce za sebou objevil jsem po velrybě sírobřiché celou řadu jiných zvířat. Jmenuji mezi nimi blahníka prohnaného, savce z rodu klokanů, vola jedlého, pratypa to krávy, nálevníka sépiového, kterého jsem označil za druh potkana.

Přibývala mně nová zvířata každým dnem. Sám byl j sem velice překvapen mými úspěchy v těchto oborech. Nikdy jsem si nepomyslil, že je třeba zvířenu tak silně doplnit a že Brehm tolik zvířat mohl vynechat ve svém spise Život zvířat. Věděl Brehm a všichni ti, kteří šli po něm, o mém netopýrovi z ostrova Islandu, ‚netopýru vzdáleném‘, o mé kočce domácí z vrcholku hory Kilimandžáro pod názvem ‚pačucha jelení drážždivá‘?

Měli do té doby přírodozpytci zdání o nějaké bleše inženýra Khúna, kterou jsem našel v jantaru a která byla úplně slepá, poněvadž žila na podzemním prahistorickém krtkovi, který také byl slepý, poněvadž jeho prababička se spářila, jak jsem psal, s podzemním slepým macarátem jeskynním z Postojenské jeskyně, která v té době zasahovala až na nynější Baltický oceán?

Z této nepatrné události vyvinula se veliká polemika mezi Časem a Čechem, poněvadž Čech v rozmanitostech ve svém fejetonu, cituje článek o bleše mnou objevené, prohlásil: ‚Co Bůh činí, dobře činí.‘ Čas přirozeně čistě realisticky rozbil celou mou blechu i s velebným Čechem, a od té doby zdálo se, že mne opouští šťastná hvězda vynálezcova a objevitele nových stvoření. Abonenti Světa zvířat začali se znepokojovat.

Původ k tomu daly mé různé drobné zprávy o včelařství, drůbežnictví, kde jsem rozvinul své nové teorie, které způsobily pravé zděšení, poněvadž po mých jednoduchých radách ranila známého včelaře pana Pazourka mrtvice a vyhynulo včelaření na Šumavě i v Podkrkonoší. Na drůbež přišel mor a zkrátka chcípalo to všechno. Abonenti psali výhružné dopisy a odmítali časopis.

Vrhl jsem se na ptáky žijící na svobodě a ještě dnes se pamatuji na svou aféru s redaktorem Selského obzoru, klerikálním poslancem ředitelem Jos. M. Kadlčákem!

Vystřihl jsem z anglického časopisu Country Life obrázek nějakého ptáčka,

který seděl na ořechu. Dal jsem mu název ořešník, stejně jako bych se nijak logicky nerozpakoval napsat, že pták sedící na jalovci je jalovník, případně jalovice.

I co se nestalo. Na obyčejném korespondenčním lístku napadl mne pan Kadlčák, že prý je to sojka a žádný ořešník, a že prý je to překlad Eichelhäher.

Poslal jsem dopis, ve kterém jsem celou svou teorii vyložil o ořešníku, proplétaje dopis četnými nadávkami a vymyšlenými citáty z Brehma.

Poslanec Kadlčák odpověděl v Selském obzoru úvodním článkem.

Můj šéf, pan Fuchs, seděl jako vždy v kavárně a četl krajinské noviny, poněvadž poslední dobou náramně často hledal zmínky o mých poutavých článcích ve Světě zvířat, a když jsem přišel, ukázal na ležící na stole Selský obzor a řekl tiše, dívaje se na mne svýma smutnýma očima, který výraz měly jeho oči stále poslední dobou.

Četl jsem hlasitě před celou kavárenskou publikou:

‚Ctěná redakce! Upozornil jsem, že váš časopis zavádí názvosloví nezvyklé a neodůvodněné, že příliš málo dbá čistoty jazyka českého, vymýšlí si různá zvířata. Uvedl jsem doklad, že místo všeobecně užívaného starodávného názvu sojka zavádí váš redaktor žaludník, což má podklad v překladě německého názvu Eichelhäher – sojka.‘

‚Sojka,‘ opakoval po mně zoufale majitel časopisu.

Četl jsem klidně dál: ‚Nato jsem od vašeho redaktora Světa zvířat obdržel dopis nesmírně hrubého, osobního a neumaleného rázu, kde jsem byl nazván trestuhodně ignorantským hovadem, což zasluhuje pokárání důrazného. Tak se neodpovídá na věcné vědecké výtky mezi slušnými lidmi. Rád bych věděl, kdo je z nás obou větší hovado. Snad, pravda, neměl jsem činiti výtky dopisnicí a dopsati listem, ale pro nával práce nevšiml jsem si té malichernosti, ale nyní po sprostém výpadu vašeho redaktora Svět zvířat vedu na veřejný pranýř.

Váš pan redaktor se náramně mýlí, domnívaje se, že jsem nedoučené hovado, které nemá ani ponětí, jak se ten který pták jmenuje. Zabývám se ornitologií po léta, a nikoliv z knih, nýbrž studiemi v přírodě, maje v klecích víc ptáků, než viděl váš redaktor ve svém životě, zejména člověk uzavřený v pražských kořalnách a hospodách.

Než to jsou věci vedlejší, ač by zajisté nebylo na škodu, kdyby se váš redaktor Světa zvířat dříve přesvědčil, komu vytýká hovadinu, nežli nájezd vyjde z pera, třeba je určen na Moravu do Frýdlandu u Místku, kde byl do tohoto článku též odbírán váš časopis.

Nejde ostatně o osobní polemiku bláznivého chlapa, nýbrž o věc, a proto opakuji znova, že vymýšlet si z překladů názvy jest nepřípustné, když máme všeobecně známý domácí název sojka.‘

‚Ano, sojka,‘ ještě zoufalejším hlasem pronesl můj šéf.

Čtu spokojeně dál nedaje se přerušovat. ‚Je to darebáctví, když se to děje od neodborníků a surovců. Kdo kdy říkal sojce ořešník? V díle Naši ptáci na str. 148 jest latinský název: Garrulus glandarius B.A., je ten můj pták – sojka.

Redaktor vašeho listu zajisté uzná, že znám lépe svého ptáka, než ho může

znát neodborník. Ořešník se nazývá podle dr. Bayera Mucifraga carycatectes B, a to *B* neznamená, jak mně psal váš redaktor, že je to začáteční písmeno slova blb. Čeští ptakopisci znají vůbec jenom sojku obecnou, nikoliv vašeho žaludníka, kterého vynašel právě ten pán, na kterého patří začáteční písmeno *B* podle jeho teorie. To jest neurvalý osobní nájezd, který na věci nic nezmění.

Sojka zůstane sojkou, i kdyby se redaktor Světa zvířat z toho podě.. l, a zůstane to jen dokladem, jak lehkomyslně a nevěcně se leckdys píše, byť by se i on dovolával Brehma nápadně neurvale. Ten sprosťák píše, že sojka patří podle Brehma do čeledi krokodýlovitých, str. 452, kde se mluví o ťuhýku čili strakoši obecném (Lanius minor L.). Pak se tento ignorant, smím-li to jeho jméno zdrobnit, dovolává opět Brehma, že sojka patří do čeledi patnácté, a Brehm havranovité počítá do čeledi sedmnácté, k nimž druží se havrani, rod kavek, a jest tak sprostý, že i mne nazval kavkou (Colaeus) a rodem strak, vran modrých, podčeledí blbounů nejapných, ačkoliv na téže stránce jedná se o sojkách hájních a strakách pestrých…ˊ

‚Sojky hájní,' vzdychl můj vydavatel časopisu, chytaje se za hlavu, ‚dejte to sem, ať to dočtu.'

Lekl jsem se, že mu ochraptěl hlas, kterým četl: ‚Kolohříbek neboli kos turecký zůstane stejně v českém překladě kolohříbkem, jako zůstane kvíčala kvíčalou.'

‚Kvíčale se má říkat jalovečník nebo jalovice, pane šéf,' podotkl jsem, ‚poněvadž se živí jalovcem.'

Pan Fuchs uhodil novinami o stůl a vlezl pod kulečník, chroptě ze sebe poslední slova, která přečetl: ‚Turdus, kolohříbek. – Žádná sojka,' řval pod kulečníkem, ‚ořešník, koušu, pánové!'

Byl konečně vytažen a na třetí den skonal v rodinném kruhu na mozkovou chřipku.

Poslední slovo jeho bylo, v jeho poslední jasné chvilce: ‚Nejedná se mně o osobní zájem, ale o dobro celku. Z toho stanoviska račte přijati můj posudek, tak věcně, jak…' – a škytl."

Jednoroční dobrovolník se zamlčel a řekl jizlivě k desátníkovi:

„Tím jsem jen chtěl říct, že každý člověk se octne někdy v choulostivé situaci a chybuje!"

Celkem vzato, desátník z toho pochopil jedině tolik, že je chybujícím; proto odvrátil se opět k oknu a zasmušile se díval, jak ubíhá cesta.

O něco větší zájem způsobilo vypravování na Švejka. Mužové z eskorty dívali se pitomě na sebe.

Švejk začal: „Na světě nezůstane nic utajeno. Všechno vyjde najevo, jak jste slyšeli, že i taková blbá sojka není žádnej vořešník. Je to vopravdu velice zajímavý, že se někdo dá na takovou věc chytit. Vymejšlet si zvířata je pravda věc těžká, ale ukazovat taková vymejšlená zvířata je vopravdu ještě těžší. Jednou před lety byl v Praze nějakej Mestek a ten vobjevil mořskou pannu a ukazoval ji na Havlíčkově třídě na Vinohradech za plentou. Ve plentě byl otvor a každej moh vidět v takovej polotmě prachvobyčejný kanape a na něm se válela

jedna ženská ze Žižkova. Nohy měla zabalený do zelenýho gázu, co mělo představovat vohon, vlasy měla natřený nazeleno a na rukách rukavice a na nich přidělaný ploutve z papenteklu, taky zelený, na hřbetě měla provázkem upevněný nějaký kormidlo. Mládež do šestnácti let tam neměla přístupu a všichni, kterým bylo přes šestnáct let a zaplatili si vstupný, moc si libovali, že ta mořská panna má velikou zadnici, na který byl nápis ‚Na shledanou!' Co se týká ňader, to nebylo nic. Házely se jí až na pupek jako utahanej flundře. V sedum hodin večer pak Mestek zavřel panoramu a řek: ‚Mořská panno, můžete jít domů,' vona se převlíkla a v deset večer už ji bylo vidět chodit po Táborskej ulici a zcela nenápadně každýmu pánovi, kterýho potkala, říkat: ‚Hezoune, šel si to zafilipínkovat.´ Poněvadž neměla knížku, tak ji při šťáře s druhejma podobnejma myšema pan Drašner zavřel, a Mestek měl po kšeftě."

Vrchní polní kurát vtom spadl z lavice a spal na zemi dál. Desátník se na to hloupě díval a pak za všeobecného ticha zvedal ho beze všeho přispění druhých na lavici sám. Bylo vidět, že ztratil všechnu autoritu, a když řekl slabým beznadějným hlasem: „Mohli byste mně také pomoct," tu všichni z eskorty dívali se strnule a nehla se ani živá noha.

„Měl jste ho nechat chrnět, kde byl," pravil Švejk, „já jsem to se svým polním kurátem jinak nedělal. Jednou jsem ho nechal spát na záchodě, jednou se mně vyspal nahoře na almaře, v neckách v cizím domě a bůhví kde se všude vychrněl."

Na desátníka přišel náhle nával odhodlanosti. Chtěl ukázat, že je zde pánem, a proto řekl hrubě: „Držte hubu a nekecejte! Každej pucflek se toho zbytečně nažvaní. Jste jako štěnice."

„Ano, zajisté, a vy jste bůh, pane kaprál," odpověděl Švejk s rovnováhou filozofa, který chce na celém světě uskutečnit zemský mír a pouští se přitom do hrozné polemiky, „vy jste matka sedmibolestná."

„Panebože," zvolal jednoroční dobrovolník, spínaje ruce, „naplň naše srdce láskou ke všem šaržím, abychom se na ně nedívali s odporem. Požehnej našemu sjezdu v této arestantské díře na kolejích."

Desátník zrudl a vyskočil: „Já si zakazuji všechny poznámky, voni jednoročáku."

„Vy za nic nemůžete," chlácholivým tónem mluvil dál jednoroční dobrovolník, „při mnohých rodech a druzích odepřela příroda živočichům všechnu inteligenci, slyšel jste někdy vypravovat o lidské hlouposti? Nebylo by rozhodně lepší, kdybyste se byl zrodil jako jiný druh savce a nenosil to blbé jméno člověk a kaprál? Je veliká mýlka, že si o sobě myslíte, že jste nejdokonalejším a nejvyvinutějším tvorem. Když vám odpářou hvězdičky, tak jste nula, která se odstřeluje beze všeho zájmu po všech zákopech na všech frontách. Když vám ještě jednu frčku přidají a udělají z vás živočicha, kterému se říká supák, pak ještě to nebude s vámi v pořádku. Váš duševní obzor se vám ještě víc zouží, a když složíte někde na bojišti své kulturně zakrnělé kosti, po vás v celé Evropě nikdo nezapláče."

„Já vás dám zavřít," vykřikl zoufale desátník.

Jednoroční dobrovolník se usmál: „Vy patrně byste mě chtěl dát zavřít proto, že jsem vám nadával. To byste lhal, poněvadž váš duševní majetek nemůže vůbec vystihnout nějakých urážek, a kromě toho vsadil bych se s vámi, o co byste chtěl, že si nepamatujete vůbec ničeho z celé naší rozmluvy. Kdybych vám řekl, že jste embryo, tak to zapomenete dřív, ne snad než přijedeme na nejbližší stanici, ale dřív, než se kolem nás mihne nejbližší telegrafní tyč. Jste odumřelý mozkový závin. Nedovedu si vůbec představit, že byste mohl někde souvisle vyložit všechno, co jste mě slyšel mluvit. Kromě toho můžete se kohokoliv zde optat, zdali v mých slovech byla jen sebenepatrnější narážka na váš duševní obzor a zdali jsem vás v něčem urazil.“

„Zajisté,“ potvrdil Švejk, „vám zde nikdo neřek ani slůvka, který byste si mohl nějak křivě vykládat. Vono to vždycky špatně vypadá, když se někdo cítí uraženej. Jednou jsem seděl v noční kavárně v Tunelu a bavili jsme se vo orangutanech. Seděl tam s námi jeden mariňák a ten vyprávěl, že orangutana často nerozeznají od nějakýho vousatýho vobčana, že takovej orangutan má bradu porostlou chlupy jako… ‚jako,‘ povídá, ‚řekněme třebas tamhleten pán u vedlejšího stolu.‘ Vohlédli jsme se všichni, a ten pán s tou bradou šel k mariňákovi a dal mu facku a mariňák mu rozbil hlavu flaškou od piva a ten bradatej pán se svalil a zůstal ležet bez sebe a s mariňákem jsme se rozloučili, poněvadž hned vodešel, když viděl, že ho přizabil. Potom jsme vzkřísili toho pána, a to jsme rozhodně neměli dělat, poněvadž hned po svým vzkříšení na nás všechny, kteří jsme přece s tím neměli prachnic co dělat, zavolal patrolu, která nás vodvedla na komisařství. Tam von pořád ved svou, že jsme ho považovali za orangutana, že jsme vo ničem jiným nemluvili než vo něm. A on pořád svou. My, že ne, že není žádnej orangutan. A von, že je, že to slyšel. Prosil jsem pana komisaře, aby mu to vysvětlil. A ten mu to zcela dobrácky vysvětloval, ale ani pak si nedal říct a řekl panu komisařovi, že tomu on nerozumí, že je s námi spolčenej. Tak ho pan komisař dal zavřít, aby vystřízlivěl, a my jsme se zas chtěli vrátit do Tunelu, ale už jsme nemohli, poněvadž nás taky posadili za katr. Tak vidíte, pane kaprál, co může bejt z maličkýho a nepatrnýho nedorozumění, které nestojí ani za řeč. V Okrouhlicích byl zas jeden občan a ten se urazil, když mu řekli v Německém Brodě, že je krajta tygrovitá. Vono je víc takovejch slov, který nejsou naprosto trestný. Například jestli bychom vám řekli, že jste ondatra. Mohl byste se za to na nás zlobit?“

Desátník zařičel. Nebylo možné říci, že zařval. Hněv, vztek, zoufalství, vše se slilo v řadu silných zvuků a toto koncertní číslo doplňovalo pískání, které nosem prováděl chrápající vrchní polní kurát.

Po tom zařičení nastoupila úplná deprese. Desátník posadil se na lavici a jeho vodové, bezvýrazné oči utkvěly v dálce na lesy a hory.

„Pane desátníku,“ řekl jednoroční dobrovolník, „vy mně připomínáte nyní, jak sledujete šumné hory a vonné lesy, postavu Danta. Týž ušlechtilý obličej básníka, muže srdce a ducha jemného, přístupného šlechetnému hnutí. Zůstaňte, prosím vás, tak sedět, tak pěkně vám to sluší. S jakým oduševněním,

beze vší strojenosti a škrobenosti vypulujete oči na krajinu. Jistěže si myslíte, jak to bude krásné, až na jaře místo těch pustých míst nyní rozloží se tu koberec lučních pestrých květin…“

„… kerej koberec vobjímá potůček,“ poznamenal Švejk, „a von pan desátník sliní tužku, sedí na nějakým pařezu a píše básničku do Malýho čtenáře.“

Desátník stal se úplně apatickým, zatímco jednoroční dobrovolník tvrdil, že rozhodně viděl hlavu desátníka vymodelovanou na jedné výstavě sochařů:

„Dovolte, pane desátníku, nestál jste snad modelem sochaři Štursovi?“

Desátník podíval se na jednoročního dobrovolníka a řekl smutně:

„Nestál.“

Jednoroční dobrovolník umlkl a natáhl se na lavici.

Mužové z eskorty hráli karty se Švejkem, desátník ze zoufalství kibicoval a dovolil si dokonce poznamenat, že Švejk vynesl zelené eso a to že je chyba. Neměl si trumfovat a měl by sedmu na poslední hod.

„Bejvaly v hospodách,“ řekl Švejk, „takový pěkný nápisy proti kibicům. Pamatuji se na jeden: Kibic, drž tlamajznu, než tě přes ní šmajznu.“

Vojenský vlak vjížděl do stanice, kde inspekce prohlížela vagóny. Vlak se zastavil.

„To se ví,“ řekl neúprosný jednoroční dobrovolník, dívaje se významně na desátníka, „inspekce je již tady…“

Do vagónu vstoupila inspekce.

Velitelem vojenského vlaku byl štábem naznačen rezervní důstojník doktor Mráz.

Na takové hloupé služby vždy házeli rezervní důstojníky. Doktor Mráz byl z toho jelen. Nemohl se dopočítat pořád jednoho vagónu, ačkoliv byl v civilu profesorem matematiky na reálném gymnáziu. Kromě toho na poslední stanici hlášený stav mužstva z jednotlivých vagónů kolísal s číslem udaným po skončeném nástupu do vagónů na budějovickém nádraží. Zdálo se mu, když se díval do papírů, že kde se vzalo tu se vzalo o dvě polní kuchyně víc. Neobyčejně nepříjemné šimrání v zádech působilo mu konstatování, že se mu rozmnožili koně neznámým způsobem. V seznamu důstojníků nemohl se dopátrat dvou kadetů, kteří mu scházeli. V kanceláři pluku v předním vagóně hledali neustále jeden psací stroj. Z toho chaosu rozbolela ho hlava, snědl již tři aspirinové prášky a nyní revidoval vlak s bolestným výrazem v obličeji.

Když vstoupil do arestantského kupé se svým průvodcem, nahlédl do papírů, a přijav raport zničeného desátníka, že veze dva arestanty a má tolik a tolik mužstva, porovnal ještě jednou ve spisech pravost udání a rozhlédl se kolem.

„Kohopak to vezete s sebou?“ otázal se přísně, ukazuje na vrchního polního kuráta, který spal na břiše a jehož zadní tváře vyzývavě se dívaly na inspekci.

„Poslušně hlásím, pane lajtnant,“ zakoktal desátník, „že my tentononc…“

„Jaképak tentononc,“ zabručel doktor Mráz, „vyjádřete se přímo.“

„Poslušně hlásím, pane lajtnant,“ ozval se místo desátníka Švejk, „tento pán, který spí na břiše, je nějakej vopilej pan obrfeldkurát. Von se k nám přidal a vlez nám sem do vagónu, a poněvadž je to náš představenej, tak jsme ho

nemohli vyhodit, aby to nebylo porušení superordinace. Von si patrně spletl štábní vagón s arestantským.“

Doktor Mráz si vzdychl a podíval se do svých papírů. O nějakém vrchním polním kurátovi, který má jeti s vlakem do Brucku, nebylo v seznamu zmínky. Cukl nervózně okem. Na poslední stanici mu najednou přibývali koně, a nyní se mu dokonce rodí zčistajasna vrchní polní kuráti v kupé pro arestanty.

Nevzmohl se na nic jiného, než že vyzval desátníka, aby spícího na břiše obrátil, poněvadž z této polohy nebylo možno určit jeho identitu.

Desátník obrátil po delší námaze vrchního polního kuráta naznak, přičemž se ten probudil, a vida důstojníka před sebou, řekl: „En, servus, Fredy, was gibťs Neues? Abendessen schon fertig?“, zamhouřil opět oči a obrátil se k stěně.

Doktor Mráz poznal ihned, že je to týž žrout od včerejška z důstojnického kasina, pověstný vyžírač všech důstojnických mináží, a tiše si vzdychl.

„Za to,“ řekl k desátníkovi, „půjdete k raportu.“ Odcházel, když ho vtom Švejk zadržel:

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, že sem nepatřím. Mám být zavřenej jen do jedenáctý, poněvadž právě dnes vyšla moje lhůta. Byl jsem zavřenej na tři dny a teď už mám sedět s vostatníma v dobytčím voze. Poněvadž už je dávno jedenáct pryč, prosím vás, pane lajtnant, abych byl buď vysazenej na trať, nebo převedenej do dobytčího vagónu, kam patřím, nebo k panu obrlajtnantovi Lukášovi.“

„Jak se jmenujete?“ otázal se doktor Mráz, dívaje se opět do svých papírů.

„Švejk Josef, poslušně hlásím, pane lajtnant.“

„Ehm, vy jste tedy ten známý Švejk,“ řekl doktor Mráz, „vy jste měl opravdu vyjít o jedenácté. Ale pan nadporučík Lukáš mne žádal, abych vás nepouštěl až v Brucku, je prý to bezpečnější, alespoň na cestě nic nevyvedete.“

Po odchodu inspekce nemohl desátník udržet se jízlivé poznámky:

„Tak vidíte, Švejku, že vám to hovno pomohlo, obracet se k vyšší instanci. Kdybych byl chtěl, mohl jsem vám oběma zatopit.“

„Pane desátníku,“ ozval se jednoroční dobrovolník, „házet hovny je víceméně věrohodná argumentace, ale inteligentní člověk nemá užívat takových slov, je-li rozčilen nebo chce-li dělat výpady na někoho. Potom to vaše směšné vyhrožování, že jste nám mohl oběma zatopit. Proč jste to u všech čertů neudělal, když jste měl k tomu příležitost? Jeví se v tom jistě vaše veliká duševní vyspělost a neobyčejná delikátnost.“

„Už toho mám dost,“ vyskočil desátník, „já mohu vás oba přivést do kriminálu.“

„A kvůli čemu, holoubku?“ otázal se nevinně jednoroční dobrovolník.

„To je moje věc,“ dodával sobě odvahy desátník.

„Vaše věc,“ řekl jednoroční dobrovolník s úsměvem, „vaše i naše. Jako v kartách: moje teta – vaše teta. Spíš bych řekl, že na vás působila zmínka o tom, že půjdete k raportu, a proto začínáte na nás hulákat, ovšem že nesložebnní cestou.“

„Vy jste sprosťáci,“ ozval se desátník, nabíraje poslední odvahu tvářit se

strašně.

„Já vám něco povím, pane kaprál,“ poznamenal Švejk, „já už jsem starej voják, sloužil jsem před válkou, a vono se to vždycky s těma nadávkama nevyplácí. Když jsem tenkrát sloužil před léty, pamatuju se, že u nás byl u kumpanie nějakej šupák Schreiter. Von sloužil za supu, moh jít už jako kaprál dávno domů, ale byl, jak se říká, uhozenej. Tak ten člověk na nás vojácích seděl, lepil se nám jako hovno na košili, to mu nebylo recht, to zas bylo proti všem foršriftům, sekýroval nás, jak jen moh, a říkal nám: ‚Vy nejste vojáci, ale vechtři.‘ Mě to jednoho dne dožralo a šel jsem ke kumpanieraportu. ‚Co chceš?‘ povídá hejtman. ‚Mám, poslušně hlásím, pane hejtmane, stížnost na našeho pana feldvébla Schreitra, my jsme přece císařští vojáci, a ne žádní vechtři. My sloužíme císaři pánu, ale nejsme žádní hlídači ovoce.‘ ‚Koukej, hmyze,‘ vodpověděl mně hejtman, ‚ať už tě nevidím.‘ A já na to, že prosím poslušně přeložit mě k batalionsraportu. U batalionsraportu, když jsem to vysvětlil obrstlajtnantovi, že nejsme žádní vechtři, ale císařští vojáci, dal mne zavřít na dva dny, ale já jsem žádal, aby mne přeložili k regimentsraportu. U regimentsraportu pan obršt po mým vysvětlování na mě zařval, že jsem pitomec, abych táh ke všem čertům. Já zas na to: ‚Poslušně hlásím, pane obršt, abych byl předveden k brigaderaportu.‘ Toho se lek a hned dal do kanceláře zavolat našeho šupáka Schreitra a ten mě musel vodprosit přede všema oficírama za to slovo vechtr. Potom mne dohonil na dvoře a voznámil mně, že vode dneška mně nadávat nebude, ale že mě přivede na garnizón. Já jsem si vod tý doby dával na sebe největší pozor, ale neuhlídal jsem se. Stál jsem post u magacínu a na stěně každej post na zeď vždycky něco napsal. Buď tam vykreslil ženský přirození, nebo tam napsal nějakej veršíček. Já jsem si na nic nemohl vzpomenout, a tak jsem se z dlouhý chvíle podepsal na stěně pod název ‚Supák Schreiter je hnáť. A ten pacholek supák hned to udal, poněvadž za mnou slídil jak červenej pes. Nešťastnou náhodou ještě nad tím nápisem byl jinej: ‚My na vojnu nepůjdeme, my se na ni vyséreme,‘ a to bylo v roce 1912, když jsme měli jít do Srbska kvůli tomu konzulovi Procházkovi. Tak mě hned poslali do Terezína k landgerichtu. Asi patnáctkrát tu zeď od magacínu s těma nápisama i s mým podpisem páni od vojenskýho soudu fotografovali, desetkrát mně dali napsat, aby zkoumali můj rukopis, ‚My na vojnu nepůjdeme, my se na ni vyséreme‘, patnáctkrát musel jsem psát před nimi ‚Supák Schreiter je hnáť, a nakonec přijel jeden znalec písma a dal mně napsat: Bylo 29. července 1897, kdy Královým Dvůr nad Labem poznal hrůzy prudkého a rozvodněného Labe. ‚To ještě nestačí,´ povídal auditor, ‚nám se jedná o to vysrání. Nadiktujte mu něco, kde je hodně *s* a *r*.´ Tak mně diktoval: Srb, srub, svrab, srabařina, cherubín, rubín, holota. Von už byl z toho ten soudní znalec písma tumpachovej a pořád se vohlížel dozadu, kde stál voják s bajonetem, a nakonec řekl, že to musí do Vídně, abych napsal třikrát za sebou: Také začíná už slunko pálit, horko je znamenité. Vodpravili celej materiál do Vídně a nakonec vyšlo to tak, že pokud se týká těch nápisů, že to není moje ruka, podpis že je můj, na kterej jsem se přiznal, a že za to jsem vodsouzenej na šest neděl, poněvadž jsem se podepsal,

když jsem stál na vartě, a nemoh jsem prej hlídat po tu dobu, co jsem se podpisoval na zdi.“

„To je vidět,“ řekl desátník s uspokojením, „že přece jen nezůstalo to bez trestu, že jste pořádnej kriminálník. Já bejt na místě toho landgerichtu, napařil bych vám ne šest neděl, ale šest let.“

„Nebuďte tak strašným,“ ujal se slova jednoroční dobrovolník, „a pomýšlejte raději na svůj konec. Právě nedávno vám řekla inspekce, že půjdete k raportu. Na takovou věc měl byste se připravovat velice vážně a rozjímat o posledních věcech desátníka. Co jste vlastně proti vesmíru, když považíte, že nejbližší nám stálice je od tohoto vojenského vlaku vzdálena 275 000krát, než je Slunce, aby její paralaxa tvořila jednu obloukovou vteřinu. Kdyby vy jste se nacházel ve vesmíru jako stálice, byl byste rozhodně příliš nepatrným, aby vás mohly postřehnout nejlepší hvězdářské přístroje. Pro vaši nepatrnost ve vesmíru není pojmu. Za půl roku udělal byste na obloze takový maličký oblouček, za rok maličkou elipsu, pro vyjádření kteréž číslicemi není vůbec pojmu, jak je nepatrná. Vaše paralaxa byla by neměřitelnou.“

„V takovým případě,“ poznamenal Švejk, „moh by být pan kaprál hrdej na to, že ho žádnej nemůže změřit, a ať to s ním u raportu dopadne jak chce, musí bejt klidnej a nesmí se rozčilovat, poněvadž každý rozčílení škodí na zdraví, a teď ve vojně si musí každej zdraví šetřit, poněvadž ty válečný outrapy vyžadujou vod každýho jednotlivce, aby nebyl žádnej chcípák. – Jestli vás, pane kaprál, zavřou,“ pokračoval Švejk s milým úsměvem, „jestli se vám stane nějaký to příkoří, tak nesmíte ztrácet ducha, a jestli voni si budou myslet svoje, vy si taky myslete svoje. Jako jsem znal jednoho uhlíře, kerej byl se mnou zavřenej na začátku války na policejním ředitelství v Praze, nějakej František Škvor, pro velezrádu, a později snad taky vodpravenej kvůli nějakej pragmatickej sankci. Ten člověk, když se ho u vejslechu ptali, jestli má nějaký námitky proti protokolu, řek:

Ať si bylo, jak si bylo, přece jaksi bylo,
ještě nikdy nebylo, aby jaksi nebylo.

Potom ho za to dali do temný komůrky a nedali mu nic jíst a pít po dva dny a zas ho vyvedli k vejslechu, a on stál na svým, že ať si bylo, jak si bylo, přece jaksi bylo, ještě nikdy nebylo, aby jaksi nebylo. Může bejt, že šel s tím i pod šibenici, když ho potom dali k vojenskýmu soudu.“

„Teď prej toho hodně věšejí a střílejí,“ řekl jeden z mužů eskorty, „nedávno nám četli na execírplace befél, že v Motole vodstřelili záložníka Kudrnu, poněvadž hejtman sekl šavlí jeho chlapečka, kerej byl na ruce u jeho ženy, když se s ním v Benešově chtěla loučit, a von se rozčílil. A politický lidi vůbec zavírají. Taky už vodstřelili jednoho redaktora na Moravě. A náš hejtman povídal, že to na vostatní ještě čeká.“

„Všechno má své meze,“ řekl jednoroční dobrovolník dvojsmyslně.

„To máte pravdu,“ ozval se desátník, „na takový redaktory to patří. Voni jen lid pobuřujou. Jako předloni, když jsem byl ještě jenom frajtrem, tak byl pode

mnou jeden redaktor a ten mne jinak nenazýval než zkázou armády, ale když jsem ho učil klenkübungy, až se potil, tak vždycky říkal: ‚Prosím, abyste ve mně ctil člověka.‘ Já mu ale toho člověka ukázal, když bylo nýdr a hodně louží na dvoře v kasárnách. Zaved jsem ho před takovou louži a musel chlap do ní padat, až voda stříkala jako na plovárně. A vodpůldne už zas muselo se všechno na něm blejskat, mundúr musel bejt čistej jako sklo, a von pucoval a hekal a dělal poznámky, a druhej den zas byl jako svině vyválená v blátě a já stál nad ním a říkal jsem mu: ‚Tak, pane redaktore, co je víc, zkáza armády, nebo ten váš člověk?‘ To byl pravej inteligent.“

Desátník podíval se vítězoslavně na jednoročního dobrovolníka a pokračoval: „Von ztratil jednoroční pásky právě pro svou inteligenci, poněvadž psal do novin o tejrání vojáků. Ale jak ho netejrat, když takovej učenej člověk neumí u kvéru rozebrat fršlus, ani když mu to už podesátý ukazujou, a když se řekne linksšaut, von kroutí jako naschvál svou palicí napravo a kouká přitom jako vrána a při kvérgrifech neví, zač má dřív chytit, jestli za řemen nebo za patrontašku, a čumí na vás jako tele na nový vrata, když mu ukazujete, jak má sject ruka po řemenu dolů. Von ani nevěděl, na kterým rameni se nosí kvér, a salutoval jako opice, a při těch vobratech, pomoz pánbůh, když se mašírovalo a učil se chodit. Když se měl votočit, to mu bylo jedno, jakou haxnou to udělal, cáp, cáp, cáp, třebas šest šritů ještě šel kupředu a pak se teprve točil jako kohout na vobrtlíku a při marši držel krok jako podagrista nebo tancoval jako stará děvka vo posvícení.“

Desátník si odplivl: „Vyfasoval schválně hodně rezavej kvér, aby se naučil pucovat, dřel ho jako pes čubku, ale kdyby si byl koupil ještě vo dvě kila koudele víc, tak nepropucoval nic. Čím víc ho pucoval, tím to bylo horší a rezavější, a u raportu šel kvér z ruky do ruky a každej se divil, jak je to možný, že to je samá rez. Náš hejtman, ten mu vždycky říkal, že z něho nebude žádnej voják, aby se šel raději voběsit, že žere zadarmo komisárek. A von pod svejma brejličkama jen tak mrkal. To byl pro něho velkej svátek, když neměl verschärft nebo kasárníka. V ten den vobyčejně psával ty svoje článečky do novin vo tejrání vojáků, až jednou mu udělali prohlídku v kufříku. Ten tam měl knih, panečku! Samý knihy vo odzbrojení, o míru mezi národy. Za to putoval na garnizónu a vod tý doby jsme měli vod něho pokoj, až se nám zas vobjevil najednou v kanceláři a vypisoval fasuňky, aby se s ním manšaft nestýkal. To byl smutnej konec toho inteligenta. Von moh bejt jiným pánem, kdyby byl neztratil pro svou pitomost jednoroční právo. Moh bejt lajtnantem.“

Desátník vzdychl: „Ani ty faldy na mantlu neuměl si udělat, až z Prahy si vobjednával vodičky a různý mastě na čistění knoflíků, a přece takovej jeho knoflík vypadal zrzavej jako Ezau. Ale kušnit uměl, a když byl v kanceláři, tu nic jinýho nedělal, než že se dával do samýho filozofování. Von už měl v tom zálibu dřív. Byl pořád, jak už jsem říkal, samej ‚člověk´. Jednou, když tak uvažoval nad louží, do který musel při nýdr kecnout, tak jsem mu řekl: ‚Když tak pořád mluvějí o člověku a vo blátě, tak si vzpomenou na to, že člověk byl stvořenej z bláta a muselo mu to bejt recht‘“

Nyní, vypovídav se, byl desátník sám sebou spokojen a čekal, co na to řekne jednoroční dobrovolník. Ozval se však Švejk:

„Pro tyhle samý věci, pro takový sekýrování, zapích před léty u pětatřicátýho regimentu nějakej Koníček sebe i kaprála. Bylo to v Kurýru. Kaprál měl v těle asi třicet bodnejch ran, z kterejch bylo přes tucet smrtelnejch. Ten voják se potom ještě posadil na mrtvýho kaprála a na něm se vsedě probod. Jinej případ byl před léty v Dalmácii, tam kaprála podřezali a dodnes se neví, kdo to udělal. Zůstalo to zahalený v tajnosti, jen se ví tolik, že ten podřezanej kaprál se jmenoval Fiala a byl z Drábovny u Turnova. Potom ještě vím o jednom kaprálovi od pětasedmdesátejch, Rejmánkovi…“

Příjemné vypravování bylo vtom přerušeno velkým hekáním na lavici, kde spal vrchní polní kurát Lacina.

Páter se probouzel v celé své kráse a důstojnosti. Jeho probouzení bylo provázeno těmi též zjevy jako ranní probuzení mladého obra Gargantuy, jak to popisoval starý veselý Rabelais.

Vrchní polní kurát prděl a krkal na lavici a hřmotně zíval na celé kolo. Konečně se posadil a udiveně se tázal:

„Krucilaudon, kde to jsem?“

Desátník, vida probuzení vojenského pána, velice devótně odpověděl:

„Poslušně hlásím, pane obrfeldkurát, že se ráčíte nalézat v arestantenvagónu.“

Záblesk údivu přelétl po tváři páterově. Seděl chvíli mlčky a usilovně přemýšlel. Marně. Mezi tím, co prožil přes noc a ráno, a probuzením se ve vagóně, jehož okna byla opatřena mřížemi, bylo moře nejasnosti.

Konečně se optal desátníka, stále ještě devótně před ním stojícího: „A na čí rozkaz, já, jako…“

„Poslušně hlásím, bez rozkazu, pane obrfeldkurát.“

Páter vstal a počal chodit mezi lavicemi, pobručuje si, že je mu to nejasné.

Posadil se opět se slovy: „Kam to vlastně jedeme?“

„Do Brucku, poslušně hlásím.“

„A proč jedeme do Brucku?“

„Poslušně hlásím, že je tam přeloženej náš celej jednadevadesátej regiment.“

Páter počal opět usilovně přemýšlet, co se to vlastně s ním stalo, jak se dostal do vagónu a proč vlastně jede do Brucku a právě s jednadevadesátým regimentem v průvodu nějaké eskorty.

Rozkoukal se již tak dalece ze své opice, že rozeznal i jednoročního dobrovolníka, a proto se obrátil na něho s dotazem:

»Vy jste inteligentní člověk, můžete mně vysvětlit beze všeho, nezamlčujte ničeho, jak jsem se dostal k vám?“

„Milerád,“ kamarádským tónem řekl jednoroční dobrovolník, „vy jste se prostě ráno na nádraží při nastupování do vlaku k nám přidal, poněvadž jste měl v hlavě.“

Desátník se přísně na něho podíval.

„Vlezl jste k nám do vagónu," pokračoval jednoroční dobrovolník, „a už to bylo hotovou událostí. Lehl jste si na lavici a to zde Švejk vám dal pod hlavu svůj plášť. Při kontrole vlaku na předešlé stanici byl jste zapsán do seznamu důstojníků nalézajících se ve vlaku. Byl jste, abych tak řekl, úředně objeven a náš kaprál půjde kvůli tomu k raportu."

„Tak, tak," vzdychl páter, „to abych na nejbližší stanici přešel do štábních vagónů. Nevíte, jestli se podával už oběd?"

„Oběd bude až ve Vídni, pane feldkurát," přihlásil se ke slovu desátník.

„Tedy vy jste mně dal pod hlavu mantl?" obrátil se páter na Švejka. „Děkuji vám srdečně."

„Já si žádnýho vděku nezasluhuju," odpověděl Švejk, „já jsem jednal tak, jak má každej voják jednat, když vidí svýho představenýho, že nemá nic pod hlavou a že je tentononc. Každej voják si má svýho představenýho vážit, třebas by ten byl i v jiným stavu. Já mám velký zkušenosti s feldkuráty, poněvadž jsem byl buršem u pana feldkuráta Otty Katze. Je to veselej národ a dobrosrdečnej."

Vrchní polní kurát dostal záchvat demokratismu z té kočky po včerejšku a vytáhl cigaretu a podával ji Švejkovi: „Kuř a bafej! – Ty," obrátil se na desátníka, „půjdeš prý kvůli mně k raportu. Nic se neboj, já už tě z toho vysekám, nic se ti nestane. – A tebe," řekl k Švejkovi, „vezmu s sebou. Budeš žít u mne jako v peřince."

Dostal nyní nový záchvat velkodušnosti a tvrdil, že všem udělá dobře, jednoročnímu dobrovolníkovi že koupí čokoládu, mužům z eskorty rum, desátníka že dá přeložit do fotografického oddělení při štábu 7. jízdní divize, že všechny osvobodí a že na ně nikdy nezapomene.

Počal rozdávat cigarety ze své tašky všem, nejen Švejkovi, a prohlašoval, že dovoluje všem arestantům kouřit,že se přičiní, aby všem byl zmírněn trest a oni opět vráceni do normálního vojenského života.

„Nechci," řekl, „abyste na mne vzpomínali ve zlém. Mám mnoho známostí a se mnou se neztratíte. Děláte vůbec na mne dojem slušných lidí, které má pánbůh rád. Jestli jste zhřešili, pykáte za svůj trest, a vidím, že rádi a ochotně snášíte, co bůh na vás seslal. – Na základě čeho," obrátil se k Švejkovi, „jste byl potrestán?"

„Bůh na mne seslal trest," odpověděl zbožně Švejk, „prostřednictvím regimentsraportu, pane obrfeldkurát, kvůli nezaviněnýmu vopoždění k regimentu."

„Bůh je nanejvýš milosrdný a spravedlivý," řekl slavnostně vrchní polní kurát, „on ví, koho má trestat, neboť tím ukazuje jenom svou prozíravost a všemohoucnost. A proč vy sedíte, vy jednoroční dobrovolníku?"

„Kvůli tomu," odpověděl jednoroční dobrovolník, „že milosrdný bůh ráčil na mne seslat revmatismus a já zpyšněl. Po odpykání trestu budu poslán na kuchyni."

„Co bůh řídí, dobře řídí," prohodil páter nadšeně, slyše o kuchyni, „i tam může řádný člověk udělat kariéru. Právě na kuchyni by měli dávat inteligentní lidi, kvůli kombinacím, neboť nezáleží na tom, jak se vaří, ale s jakou láskou se

to dává dohromady, úprava a jiné. Vezměte si omáčky. Inteligentní člověk, když dělá cibulkovou omáčku, tak vezme všechny druhy zeleniny a dusí je na másle, pak přidá koření, pepř, nové koření, trochu květu, zázvoru, ale obyčejný sprostý kuchař dá vařit cibuli a hodí do toho černou jíšku z loje. Vás bych opravdu viděl nejradši někde v důstojnické menáži. Bez inteligence může člověk žít v obyčejném nějakém zaměstnání a v životě, ale při kuchyni je to znát. Včera večer v Budějovicích v důstojnickém kasině podali nám mezi jiným ledvinky á la madeira. Kdo je dělal, tomu odpusť bůh všechny hříchy, to byl pravý inteligent, a také opravdu je v kuchyni tamější důstojnické menáže nějaký učitel ze Skutče. A tytéž ledvinky á la madeira jedl jsem v důstojnické mináži 64. landvérregimentu. Dali do nich kmín, jako když se dělají v obyčejné hospodě na pepři. A kdo je dělal, čím byl ten kuchař v civilu? Krmič dobytka na jednom velkostatku.“

Vrchní polní kurát se odmlčel a potom převáděl rozhovor na kuchařský problém ve Starém i Novém zákoně, kde právě v těch dobách dbali velice na úpravu chutných krmí po bohoslužbách a jiných církevních slavnostech. Potom vyzval všechny, aby něco zazpívali, načež Švejk spustil jako vždycky nešťastně: „Ide Marína od Hodonína, za ní pan farář s bečicú vína.“

Ale vrchní polní kurát se nerozhněval.

„Kdyby zde alespoň bylo trochu rumu, nemusela by být bečka vína,“ řekl usmívaje se v naprosté přátelské náladě, „a tu Marínu bychom si taky odpustili, beztoho to jen svádí ke hříchu.“

Desátník opatrně sáhl do pláště a vytáhl odtud placatou láhev s rumem.

„Poslušně hlásím, pane obrfeldkurát,“ozval se tiše, že bylo znát, jakou oběť dělá sám sobě, „jestli byste se snad neurazil.“

„Neurazím se, hochu,“ odpověděl rozjasněným hlasem a radostně páter, „napiji se na naše šťastné cestování.“

„Ježíšmarjá,“ vzdychl pro sebe desátník, vida, že po důkladném loku zmizelo půl láhve.

„I vy jeden chlape,“ řekl polní kurát usmívaje se a mrkaje významně na jednoročního dobrovolníka, „ještě ke všemu sakrujete. To vás pánbůh musí potrestat.“

Páter si poznovu přihnul z placaté láhve, a podávaje ji Švejkovi, velitelsky rozkázal: „Dorazˇ to.“

„Vojna je vojna,“ pravil Švejk dobrosrdečně k desátníkovi, vraceje mu prázdnou láhev, což ten potvrdil tak podivným zábleskem v očích, jaký se může objevit jen u choromyslného člověka.

„A teď si do Vídně ještě drobátko zchrupnu,“ řekl vrchní polní kurát, „a přeji si, abyste mne probudili, jakmile přijedeme do Vídně. – A vy,“ obrátil se na Švejka, „vy půjdete do kuchyně naší mináže, vezmete příbor a přinesete mně oběd. Řekněte, že to je pro pana obrfeldkuráta Lacinu. Hleďte, abyste dostal dvojnásobnou porci. Jestli budou knedlíky, tak neberte od špičky, na tom se jenom prodělá. Potom přinesete mně z kuchyně láhev vína a vezmete s sebou ešálek, aby vám do něho nalili rumu.“

Páter Lacina hrabal se v kapsách.

„Poslyšte," řekl desátníkovi, „nemám drobné, půjčte mně zlatku. – Tak, tady máte! Jak se jmenujete? – Švejk? – Tady máte, Švejku, zlatku od cesty! Pane desátníku, půjčte mně ještě zlatku. – Vidíte, Švejku, tu druhou zlatku dostanete, když všechno obstaráte v pořádku. – Potom ještě, aby varn dali cigarety a doutníky pro mne. Jestli se bude fasovat čokoláda, tak tam sbalte dvojnásobnou porci, a jestli konzervy, tak hleďte, aby vám dali uzený jazyk nebo husí játra. Bude-li se fasovat ementálský sýr, tak se postarejte, aby vám nedali z kraje, a uherský salám, tak žádnou špičku, pěkně ze středu, aby byl vláčný."

Vrchní polní kurát se natáhl na lavici a za chvíli usnul.

„Myslím," řekl jednoroční dobrovolník k desátníkovi do chrápání páterova, „že jste úplně spokojen s naším nalezencem. Má se jak náležitě k světu."

„Už je, jak se říká," ozval se Švejk, „vodstavenej, pane kaprál, už cucá z flašky."

Desátník chvíli zápasil sám s sebou a najednou ztratil všechnu poníženost a řekl tvrdě: „Je náramně krotkej."

„Von mně připomíná s těma drobnejma, který nemá," prohodil Švejk, „že je jako nějaký Mlíčko, zedník z Dejvic, ten taky neměl tak dlouho drobný, až se zasekal po krk a byl zavřenej pro podvod. Prožral velký a neměl drobný."

„U pětasedmdesátýho regimentu," ozval se jeden muž z eskorty, „prochlastal hejtman celou plukovní kasu před válkou a musel kvitovat z vojny, a teď je zas hejtmanem, a jeden felák, kterej vokrad erár vo sukno na vejložky, bylo ho přes dvacet balíků, je dneska štábsfeldvéblem, a jeden infanterista byl nedávno v Srbsku zastřelenej, poněvadž snědl najednou svou konzervu, kterou měl si nechat na tři dny."

„To sem nepatří," prohlásil desátník, „ale to je pravda, že vypůjčovat si vod chudýho kaprála dvě zlatky na diškereci…"

„Tu máte tu zlatku," řekl Švejk, „já se nechci vobohatit na vaše konto. A když mně dá ještě tu druhou zlatku, tak vám ji taky vrátím, abyste nebrečel. Vás má to těšit, když si nějakej váš vojenskej představenej vod vás vypůjčí peníze na outratu. Vy jste náramně sobeckej. Tady se jedná vo mizerný dvě zlatky, a já bych vás rád viděl, kdybyste měl vobětovat život za svýho vojenskýho představenýho, kdyby von ležel raněnej někde na nepřátelskej linii a vy jste ho měl zachránit a vodnest na svejch rukách a voni by stříleli po vás šrapnely a vším možným."

„Vy byste se podělal," bránil se desátník, „vy jedna fajfko."

„Je jich podělanejch víc v každým gefechtu," ozval se opět jeden muž z eskorty, „nedávno nám vypravoval jeden raněnej kamarád v Budějovicích, že když forykovali, že se podělal třikrát za sebou. Napřed, když lezli nahoru z dekungů na plac před dráthindrnisy, potom, když je začali stříhat, a potřetí že to pustil do kalhot, když se proti nim hnali Rusové s bajonety a řvali urá. Pak začali utíkat zas nazpátek do dekungů a z jejich švarmu nebylo ani jednoho, aby nebyl podělanej. A jeden mrtvej, kerej ležel nahoře na dekungu nohama dolů, kerýmu při forykungu šrapák utrhl půl hlavy, jako by ji seříz, ten se v tom

posledním okamžiku tak podělal, že to z jeho kalhot teklo přes bagančata dolů do dekungů i s krví. A ta půlka jeho lebky i s mozkem ležela zrovna pod tím. Vo tom člověk ani neví, jak se mu to stane.“

„Někdy,“ řekl Švejk, „se zas v gefechtu člověku udělá špatně, člověk si něco zvošklivÍ. Vypravoval v Praze na Pohořelci na Vyhlídce jeden nemocnej rekonvalescent od Přemyslu, že tam někde pod festungem přišlo k útoku na bajonety a proti němu se vobjevil jeden Rus, chlap jako hora, a mazal si to na něho s bajonetem a měl pořádnou kapičku u nosu. Jak se mu von podíval na tu kapičku, na ten vozdr, že se mu hned udělalo špatně a musel jít na hilfsplac, kde ho uznali zamořenýho cholerou a odpravili do cholerovejch baráků do Pešti, kde se taky vopravdu nakazil cholerou.“

„Byl to obyčejný infanterista, nebo kaprál?“ otázal se jednoroční dobrovolník.

„Kaprál to byl,“ odpověděl Švejk klidně.

„To by se mohlo stát i každému jednoročákovi,“ řekl pitomě desátník, ale přitom podíval se vítězoslavně na jednoročního dobrovolníka, jako by chtěl říct: To jsem ti dal, co na to řekneš.

Ten však mlčel a lehl si na lavici.

Blížili se k Vídni. Ti, kteří nespali, pozorovali z okna drátěné překážky a opevnění u Vídně, což vyvolalo patrně v celém vlaku pocit jisté stísněnosti.

Jestli ozýval se ještě neustále z vagónů řev skopčáků od Kašperských Hor: „Wann ich kumm, wann ich kumm, wann ich wieda, wieda kumm,“ nyní umlkl pod nepříjemným dojmem ostnatých drátů, kterými byla Vídeň zadrátována.

„Všechno je v pořádku,“ řekl Švejk, dívaje se na zákopy, „všechno je v ouplným pořádku, jenomže si tady Vídeňáci na vejletech mohou roztrhnout kalhoty. Tady musí bejt člověk vopatrnej. – Vídeň je vůbec důležité město,“ pokračoval, „jenom co mají divokejch zvířat v tej schönbrunnskej menažérii. Když jsem byl před lety ve Vídni, tak jsem se nejradši chodil dívat na vopice, ale když jede nějaká osobnost z císařskýho hradu, tak tam nikoho nepouštěj přes kordón. Byl se mnou jeden krejčí z desátýho okresu a toho zavřeli, poněvadž chtěl mermocí ty vopice vidět.“

„A byl jste taky ve hradě?“ otázal se desátník.

„Je tam moc krásně,“ odpověděl Švejk, „já tam nebyl, ale vypravoval mně jeden, kterej tam byl. Nejhezčí je z toho burgwache. Každej z nich prej musí bejt na dva metry vysokej a potom dostane trafiku. A princezen je tam jako smetí.“

Přejeli nějaké nádraží, kde za nimi doznívaly zvuky rakouské hymny kapely, která sem přišla snad omylem, poněvadž teprve za hezkou dobu se dostali s vlakem na nádraží, kde se zastavili, byla mináž a bylo slavnostní uvítání.

Ale už to nebylo to jako na začátku války, kdy se vojáci cestou na front přejedli na každém nádraží a kdy je vítaly družičky v pitomých bílých šatech a ještě blbějšími obličeji a zatraceně hloupými kyticemi a ještě hloupějším proslovem nějaké té dámy, jejíž manžel teď dělá náramného vlastence a republikána.

Uvítání ve Vídni sestávalo ze tří členkyň spolku Rakouského červeného kříže

a ze dvou členkyň nějakého válečného spolku vídeňských paní a dívek, jednoho oficielního zástupce vídeňského magistrátu a vojenského zástupce.

Na všech těch tvářích bylo vidět únavu. Vlaky s vojskem jezdily dnem i nocí, sanitní vozy projížděly s raněnými každou hodinu, na nádražích přehazovali z koleje na druhou kolej každou chvíli vozy se zajatci a při všem tom museli být členové těch všech různých korporací a spolků. Šlo to ze dne na den a původní nadšení měnilo se v zívání. Střídali se v té službě, každý z nich, který se objevil na některém vídeňském nádraží, měl týž unavený výraz jako ti, kteří očekávali dnes vlak s budějovickým plukem.

Z dobytčích vagónů vykukovali vojáci s výrazem beznadějnosti, jako u těch, kteří jdou na šibenici.

K nim přistupovaly dámy a rozdávaly jim perník s cukrovými nápisy „Sieg und Rache“, „Gott strafe England“, „Der Österreicher hat ein Vaterland. Er liebt’s und hat auch Ursach für’s Vaterland zu kämpfen.“

Bylo vidět, jak horáci od Kašperských Hor cpou se perníkem, přičemž je neopouštěl výraz beznadějnosti.

Potom byl rozkaz jít si pro mináž po rotách k polním kuchyním, které stály za nádražím.

Tam byla také důstojnicka kuchyně, kam šel Švejk vyřídit poručení vrchního polního kuráta, zatímco jednoroční dobrovolník čekal, až ho nakrmí, poněvadž dva z eskorty šli pro celý arestantský vůz za mináží.

Švejk vyřídil správně poručení a přecházeje koleje uviděl nadporučíka Lukáše, který se procházel mezi kolejnicemi a čekal, jestli v důstojnické mináži na něho něco zbude.

Jeho situace byla velice nepříjemnou, poněvadž měli prozatím s nadporučíkem Kirschnerem jednoho burše. Chlapík se staral vlastně výhradně jen o svého pána a provozoval úplnou sabotáž, když šlo o nadporučíka Lukáše.

„Komu to nesete, Švejku?“ otázal se nešťastný nadporučík, když Švejk položil na zem hromadu věcí, které vylákal v důstojnické mináži a které měl zabaleny do pláště.

švejk se chvíli zarazil, ale okamžitě se vzpamatoval. Jeho obličej byl plný jasu a klidu, když odpověděl:

„To je pro vás, poslušně hlásím, pane obrlajtnant. Jenom nevím, kde máte svoje kupé, a potom taky nevím, jestli proti tomu, abych šel s vámi, nebude mít nic pan komandant vlaku. Von je nějaká svině.“

Nadporučík Lukáš podíval se tázavě na Švejka, který však dobrácky důvěrně pokračoval: „Je to opravdu svině, pane obrlajtnant. Když byl na inspekci ve vlaku, já jsem mu hned hlásil, že už je jedenáct hodin a že mám vodbytej celej trest a že patřím buď do dobytčího vagónu, nebo k vám, a von mě vodbyl docela surově, abych prej jen zůstal, kde jsem, alespoň že vám, pane obrlajtnant, neudělám po cestě zas nějakou vostudu.“

Švejk se zatvářil mučednicky: „Jako bych já vám, pane obrlajtnant, udělal vůbec někdy vostudu.“

Nadporučík Lukáš si vzdychl.

„Vostudu,“ pokračoval Švejk, „jsem vám jistě nikdy neudělal, jestli se něco stalo, to byla náhoda, pouhý řízení boží, jako říkal starej Vaníček z Pelhřimova, když si vodbejval šestatřicátej trest. Nikdy jsem nic neudělal naschvál, pane obrlajtnant, vždycky jsem chtěl udělat něco vobratnýho, dobrýho, a já za to nemůžu, jestli jsme voba z toho neměli žádnej profit a jenom samý pouhý trápení a mučení.“

„Jen tolik neplačte, Švejku,“ řekl nadporučík Lukáš měkkým hlasem, když se přibližovali k štábnímu vagónu, „já všechno zařídím, abyste už zas byl se mnou.“

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že nepláču. Mně to přišlo jen tolik líto, že jsme voba nejnešťastnější lidi v týhle vojně i pod sluncem a voba že za nic nemůžem. Je to hroznej vosud, když si pomyslím, že jsem takovej starostlivej vodjakživa!“

„Uklidněte se, Švejku!“

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že kdyby to nebylo proti subordinaci, že bych řek, že se vůbec uklidnit nemůžu, ale takhle musím říct, že podle vašeho rozkazu jsem už úplně klidnej.“

„Tak jen lezte, Švejku, do vagónu.“

„Poslušně hlásím, že už lezu, pane obrlajtnant.“

Nad vojenským táborem v Mostě panovalo noční ticho. V barácích pro mužstvo třásli se vojáci zimou a v důstojnických barácích otvírali okna, poněvadž bylo přetopeno.

Od jednotlivých objektů, před kterými stály stráže, ozývaly se občas kroky hlídky, která si plašila chůzí spánek.

Dole v Mostě nad Litavou zářily světla z c. k. továrny na masité konzervy, kde se pracovalo dnem i nocí a zpracovávaly se různé odpadky. Poněvadž šel odtud vítr do alejí ve vojenském táboře, šel sem smrad z hnijících šlach, kopyt, paznehtů a kostí, které vařili do polévkových konzerv.

Od opuštěného pavilónku, kde dřív za času míru fotografoval nějaký fotograf vojáky trávící zde mládí na vojenské střelnici, bylo vidět dole v údolí u Litavy červené elektrické světlo v bordelu U kukuřičného klasu, který poctil svou návštěvou arcivévoda Štěpán při velkých manévrech u Šoproně v roce 1908 a kde se scházela denně důstojnická společnost.

To byla nejlepší vykřičená místnost, kam nesměli chodit prostí vojáci a jednoroční dobrovolníci.

Ti chodili do Růžového domu, jehož zelená světla byla též vidět od opuštěného fotografického ateliéru.

Bylo to roztřídění jako později na frontě, kdy mocnářství nemohlo už svému vojsku ničím jiným pomoct než přenosnými bordely u štábů brigád, takzvanými „pufy“. Byly tedy k. k. Offizierspuff, k. k. Unteroffizierspuff a k. k. Mannschaftspuff.

Most nad Litavou zářil, stejně jako na druhé straně za mostem svítila Királyhida, Cislajtánie i Translajtánie. V obou městech, uherském i rakouském, hrály cikánské kapely, zářily okna kaváren a restaurací, zpívalo se, pilo. Místní

měšťáci i úřednictvo vodilo sem do kaváren a restaurací své paničky a dospělé dcery a Most nad Litavou, Bruck an der Leitha, a Királyhida nebyly nic jiného než jeden velký bordel.

V jednom z důstojnických baráků v táboře čekal v noci Švejk na svého nadporučíka Lukáše, který šel večer do města do divadla a doposud se nevrátil. Švejk seděl na odestlané posteli nadporučíkově a naproti němu seděl na stole sluha majora Wenzla.

Major se opět vrátil k regimentu, když byla v Srbsku konstatována jeho úplná neschopnost na Drině. Mluvilo se o tom, že dal rozebrat a zničit pontonový most, když měl ještě půl svého batalionu na druhé straně. Nyní byl přidělen k vojenské střelnici v Királyhidě jako velitel a měl také co dělat s hospodářstvím v táboře. Mezi důstojníky se vypravovalo, že si major Wenzl nyní pomůže na nohy. Pokoje Lukáše i Wenzla byly na téže chodbě.

Sluha majora Wenzla Mikulášek, malinký chlapík od neštovic, klátil nohama a nadával: „Já se divím tomu mýmu starýmu pacholkovi, že ještě nejde. To bych rád věděl, kde se ten můj dědek celou noc fláká. Kdyby mně alespoň dal klíč od pokoje, leh bych si a čuřil. Má tam vína bezpočtu."

„Von přej krade," prohodil Švejk, pohodlně kouře cigarety svého nadporučíka, poněvadž ten mu zakázal v pokoji bafat z dýmky, „ty přece musíš vo tom něco vědít, odkud máte víno."

„Já chodím tam, kam mně přikáže," tenkým hlasem řekl Mikulášek, „dostanu lístek vod něho a už jdu fasovat pro nemocnici, a nesu to domů."

„A kdyby ti poručil," otázal se Švejk, „abys ukrad plukovní kasu, udělal bys to? Ty zde za stěnou nadáváš, ale třeseš se před ním jako osika."

Mikulášek zamrkal malýma očima: „To bych si rozmyslil."

„Nic si nesmíš rozmejšlet, ty jedno upocený mládě," rozkřikl se na něho Švejk, ale umlk, poněvadž se otevřely dveře a vstoupil nadporučík Lukáš. Byl, jak se ihned mohlo pozorovat, ve velice dobré náladě, poněvadž měl čepici obráceně.

Mikulášek se tak lekl, že zapomněl seskočit se stolu, ale salutoval vsedě, zapomenuv ještě ke všemu, že nemá na hlavě čepici.

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že je všechno v pořádku," hlásil Švejk, zaujav pevné vojenské vzezření dle všech předpisů, přičemž cigareta mu zůstala v ústech.

Nadporučík Lukáš si toho však nevšímal a šel přímo na Mikuláška, který vyvalenýma očima pozoroval každý pohyb nadporučíka a přitom dál salutoval a stále ještě seděl přitom na stole.

„Nadporučík Lukáš," řekl přistupuje k Mikuláškovi nepříliš pevným krokem, „a jak vy se jmenujete?"

Mikulášek mlčel. Lukáš přitáhl si židli před Mikuláška na stole, sedl si, dívaje se na něho nahoru, řekl: „Švejku, přineste mně z kufru služební revolver."

Mikulášek po celou dobu, co Švejk hledal v kufru, mlčel a jen se vyděšeně díval na nadporučíka. Jestli v té chvíli pochopil, že sedí na stole, byl jistě ještě zoufalejší, poněvadž jeho nohy dotýkaly se kolen sedícího nadporučíka.

„Jářku, jak se jmenujete, člověče?“ volal nahoru na Mikuláška nadporučík.

Ten ale mlčel dál. Jak později vysvětloval, dostal jakýsi druh strnutí při nenadálém příchodu nadporučíka. Chtěl seskočit, a nemohl, chtěl odpovědít, a nemohl, chtěl přestat salutovat, ale nešlo to.

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant,“ ozval se Švejk, „že revolver není naládovanej.“

„Tak ho naládujte, Švejku!“

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že nemáme žádný patrony a že ho půjde těžko sestřelit se stolu. Já si dovolím podotknout, pane obrlajtnant, že je to Mikulášek, burs od pana majora Wenzla. Ten vždycky ztratí řeč, když vidí někoho z pánů oficírů. Von se vůbec stydí mluvit. Vono je to vůbec takový, jak říkám, upocený mládě, utahaný. Pan major Wenzl nechá ho vždy stát na chodbě, když jde někam do města, a vono se to žalostivě potlouká po burších v baráku. Kdyby mělo příčinu se leknout, ale vždyť vlastně nic nevyvedlo.“

Švejk si odplivl a v jeho hlase a v tom, že mluvil o Mikuláškovi ve středním rodě, bylo slyšet úplné opovržení nad zbabělostí sluhy majora Wenzla a nad jeho nevojenským chováním.

„Dovolte,“ pokračoval Švejk, „abych si k němu čichl.“ Švejk stáhl Mikuláška, neustále pitomě hledícího na nadporučíka, se stolu, a postaviv ho na zem, čichl mu ke kalhotám.

„ Ještě ne,“ prohlásil, „ale začíná to. Mám ho vyhodit?“

„Vyhoďte ho, Švejku.“

Švejk vyvedl třesoucího se Mikuláška na chodbu, zavřel za sebou dveře a na chodbě k němu řekl: „Tak jsem ti, pitomý chlape, zachránil život. Až se vrátí pan major Wenzl, ať mně za to potichounku přineseš láhev vína. Bez legrace. Zachránil jsem ti opravdu život. Když je můj obrlajtnant vožralej, tak je zle. S tím to umím jen já a nikdo jiný.“

„Já jsem…“

„Prd jseš,“ opovržlivě vyjádřil se Švejk, „seď na prahu a čekej, až přijde tvůj major Wenzl.“

„To je dost,“ uvítal Švejka nadporučík Lukáš, „že jdete, já chci s vámi mluvit. Nemusíte zas tak pitomě stát hapták. Sedněte si, Švejku, a nechte si to ‚dle rozkazu‘. Držte hubu a dávejte dobrý pozor. Víte, kde je v Királyhidě Sopronyi utcza? Nechte si pořád to vaše: Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že nevím. Nevíte, tak řekněte nevím, a basta. Napište si na kousek papíru: Sopronyi utcza číslo 16. V tom domě je železářský krám. Víte, co je to železářský krám? Hergot, neříkejte poslušně hlásím. Řekněte vím nebo nevím. Tedy víte, co je to železářský krám? Víte, dobře. Ten krám patří nějakému Maďarovi Kákonyimu. Víte, co je to Maďar? Tak himlhergot, víte nebo nevíte? Víte, dobře. Nahoře nad krámem je první patro a tam on bydlí. Víte o tom? Že nevíte, krucifix, tak já vám povídám, že tam bydlí. Stačí vám to? Stačí, dobře. Kdyby vám to nestačilo, tak vás dám zavřít. Máte poznamenáno, že se ten chlap jmenuje Kákonyi? Dobrá, tak vy, zítra ráno asi tak v deset hodin, půjdete dolů do města, najdete ten dům a půjdete nahoru do prvního patra a odevzdáte paní Kákonyiové toto psaní.“

Nadporučík Lukáš otevřel náprsní tašku a dal zívaje Švejkovi do ruky bílou obálku se psaním bez adresy.

„Je to věc náramně důležitá, Švejku," poučoval ho dál, „opatrnosti nikdy nezbývá, a proto, jak vidíte, není tam adresa. Já se na vás úplně spoléhám, že odevzdáte to psaní v pořádku. Poznamenejte si ještě, že ta dáma se jmenuje Etelka, tedy zapište si ‚paní Etelka Kákonyiová'. Ještě vám říkám, že musíte to psaní diskrétně doručit za všech okolností a čekat na odpověď. Že máte čekat na odpověď, o tom je už napsáno v dopise. Co ještě chcete?"

„Kdyby mně, pane obrlajtnant, nedali odpověď, co mám dělat?"

„Tak připomenete, že musíte dostat stůj co stůj odpověď,"

odpověděl nadporučík zívaje poznovu na celé kolo, „teď ale půjdu už spat, jsem dnes doopravdy unaven. Co jsme jen toho vypili. Myslím, že každý by byl stejně unaven po celém tom večeru a noci."

Nadporučík Lukáš neměl původně v úmyslu někde se zdržet. Šel kvečeru z tábora do města jen do maďarského divadla v Királyhidě, kde hráli nějakou maďarskou operetku s macatými židovkami herečkami v předních úlohách, jejichž báječnou předností bylo to, že vyhazovaly při tanci nohy do výše a nenosily ani trikot, ani kalhoty a kvůli větší přitažlivosti pánů důstojníků holily se dole jako Tatarky, z čehož ovšem neměla žádný požitek galérie, a zato tím větší důstojníci od dělostřelectva sedící dole v parteru, kteří si na tu krásu brali s sebou do divadla dělostřelecké triedry.

Nadporučíka Lukáše nezajímalo však to zajímavé svinstvo, poněvadž vypůjčené divadelní kukátko nebylo achromatické a místo stehen viděl jen v pohybu nějaké fialové plochy.

V přestávce po prvém jednání zaujala ho spíše jedna dáma, která provázena pánem v prostředních letech, táhla ho ke garderobě a vykládala mu, že ihned půjdou domů, že se na takové věci dívat nebude. Pronášela to dosti hlasitě německy, načež její průvodce odpovídal maďarsky: „Ano, anděli, půjdeme, souhlasím. Je to opravdu nechutná věc."

„Es ist ekelhaft," odpovídala rozhorleně dáma, když jí pán navlékal divadelní plášť. Oči jí přitom plály rozčilením nad tou nestoudností, velké černé oči, hodící se tak dobře k její pěkné postavě. Podívala se přitom na nadporučíka Lukáše a pronesla ještě jednou rozhodně: „Ekelhaft, wirklich ekelhaft." To rozhodlo o krátkém románku.

Obdržel informace od garderobiérky, že jsou to manželé Kákonyiovi, pán že má na Sopronyi utcza číslo 16 železářský závod.

„A bydlí s paní Etelkou v prvním patře," řekla garderobiérka s podrobností staré kuplířky, „ona je Němkyně ze Šoproně a on je Maďar, zde je to všechno pomíchané."

Nadporučík Lukáš vzal si též z garderoby plášť a šel do města, kde setkal se ve velké vinárně a kavárně U arcivévody Albrechta s několika důstojníky od 91. pluku.

Nemluvil mnoho a pil zato víc, kombinuje, co má vlastně napsat té přísné, mravné, hezké dámě, která ho rozhodně víc lákala než všechny ty opice na

jevišti, jak se o nich vyjadřovali druzí důstojníci.

Ve velice dobré náladě odešel do malé kavárny U kříže sv. Štěpána, kde zašel do malého chambre séparée, vyhnal odtamtud nějakou Rumunku, která se nabízela, že se svlékne do naha a že si s ní může dělat, co chce, poručil si inkoust, péro a dopisní papír, láhev koňaku a napsal po bedlivé úvaze toto psaní, které se mu zdálo být vůbec nejhezčím, které kdy napsal:

Byl jsem včera přítomen v městském divadle hře, která Vás rozhořčila. Sledoval jsem Vás již při celém prvním jednání, Vás i Vašeho pana manžela. Jak jsem pozoroval…

„Jen do něho," řekl si nadporučík Lukáš, „jaké má právo ten chlap mít takovou roztomilou ženu. Vždyť vypadá jako oholený pavián."

Psal dál:

Váš pan manžel s nejlepším porozuměním díval se na oplzlosti prováděné na jevišti ve hře, která ve Vás, milostivá paní, působila odpor, poněvadž to nebylo umění, ale hnusné působení na nejintimnější city člověka.

„Ta ženská má poprsí," pomyslil si nadporučík Lukáš, „jen přímo do toho!"

Odpusťte, milostivá paní, že mne neznáte, ale přesto že jsem k Vám upřímný. Viděl jsem v životě mnoho žen, ale žádná na mne neučinila takový dojem jako Vy, neboť Váš úsudek a životní názor shoduje se úplně s mým názorem. Jsem přesvědčen, že Váš pan manžel je čistý sobec, který Vás tahá s sebou…

„To nejde," řekl k sobě nadporučík Lukáš a přeškrtl „schleppt mit" a místo toho psal:

…který v zájmu svém vodí Vás, milostivá, s sebou na divadelní představení odpovídající jedině jeho vkusu. Mám rád upřímnost, nevtírám se nijak ve Váš soukromý život, a přál bych si pohovořit s Vámi soukromě o čistém umění…

„Zde v hotelích to nepůjde, budu ji muset zatáhnout do Vídně," pomyslil si ještě nadporučík, „vezmu si komandýrovku."

Proto osměluji se, milostivá paní, poprositi Vás o setkání, abychom se blíže čestně seznámili, což jistě neodřeknete tomu, jehož v nejkratší době očekávají svízelné válečné pochody a který, v případě Vašeho laskavého svolení, zachová si v bitevní vřavě nejkrásnější vzpomínku na duši, která ho stejně pochopila, jako ji on sám chápal. Vaše rozhodnutí bude mi pokynem, Vaše odpověď rozhodujícím okamžikem v životě.

Podepsal se, vypil koňak a poručil si ještě jednu láhev, a pije čížku za číškou, takřka po každé větě doopravdy zaslzel, když přečetl své poslední řádky.

Bylo devět hodin ráno, když Švejk probudil nadporučíka Lukáše: „Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že jste zaspal službu a já už musím jít s vaším psaním do tý Királyhidy. Já už vás budil v sedm hodin, potom v půl osmý, pak v osm, když už šli kolem na cvičení, a vy jste se jen obrátil na druhou stranu. Pane obrlajtnant… Jářku, pane obrlajtnant…"

Nadporučík Lukáš totiž chtěl se, zabručev cosi, obrátit opět na bok, což se mu nepodařilo, poněvadž Švejk s ním nemilosrdně třásl a hulákal: „Pane obrlajtnant, já jdu tedy s tím psaním do Királyhidy.“

Nadporučík zívl: „S psaním? Ja, s mým psaním je to diskrétnost, rozumíte, tajemství mezi námi. Abtreten…“

Nadporučík zabalil se opět do deky, ze které ho Švejk vytáhl, a spal dál, zatímco Švejk putoval dál do Királyhidy.

Najít Sopronyi utczu číslo 16 nebylo by bývalo tak těžké, kdyby ho náhodou nebyl potkal starý sapér Vodička, který byl přidělen k „štajerákům“, jejichž kasárna byla dole v lágru. Vodička bydlíval před léty v Praze na Bojišti, a proto při takovém setkání nezbylo nic jiného, než že oba zašli do hospody U černého beránka v Brucku, kde byla známá číšnice Růženka, Češka, které byli všichni čeští jednoročáci, kteří kdy byli v lágru, nějaký obnos dlužni.

Poslední dobou sapér Vodička, starý partyka, dělal jí kavalíra a měl v seznamu všechny maršky, které odjížděly z tábora, a chodil v pravý čas Čechy jednoročáky upomínat, aby se neztratili bez zaplacení útraty ve válečné vřavě.

„Kam vlastně máš zaměříno?“ otázal se Vodička, když se ponejprv napili dobrého vína.

„Je to tajemství,“ odpověděl Švejk, „ale tobě, jako starýmu kamarádovi, to svěřím.“

Vysvětlil mu všechno dopodrobna a Vodička prohlásil, že je starej sapér a že ho nemůže opustit, a že půjdou psaní odevzdat spolu.

Bavili se znamenitě o minulých dobách a všechno se jim zdálo, když po dvanácté hodině vyšli od Černého beránka, přirozeným a snadným.

Kromě toho měli v duši pevný dojem, že se nikoho nebojí. Vodička po celé cestě do Sopronyi utcza číslo 16 projevoval ohromnou nenávist vůči Maďarům a vypravoval neustále, jak se všude s nimi pere, kde se všude a kdy s nimi sepral a co mu kdy a kde zabránilo, aby se s nimi nepopral.

„Jednou ti už takovýho kluka maďarskýho držím za chřtán v Pausdorfě, kam jsme šli my saperáci na víno, a chci mu dát jednu überšvunkem přes kokos v tý tmě, poněvadž jsme hned, jak to začlo, praštili láhví do visací lampy, a von najednou začne křičet: ‚Tondo, dyť to jsem já, Purkrábek, vod 16. landvér!‘ Málem by to byla bejvala mejlka. Zato jsme jim to tam, tajtrlíkům maďarským, vodplatili pořádně u Neziderskýho jezera, na který jsme se šli před třemi tejdny podívat. Leží tam ve vedlejší vsi nějaký oddělení strojních pušek nějakejch honvédů, a my jsme náhodou všichni zašli do jedný hospody, kde voni tančili ten svůj čardáš jako pominutý a roztahovali si držku na celý kolo se svým ‚Uram, uram, biró uram´ nebo ‚Láňok, láňok, láňok a faluba‘. My si sedneme naproti nim, jen jsme si überšvunky položili před sebe na stůl, a povídáme si: ‚Vy pacholci, my vám dáme láňok,´ a nějakej Mejstřík, kerej měl ploutev jako Bílá hora, se hned nabíd, že si půjde zatančit a že nějakýmu syčákovi vezme holku z kola. Holky byly setsakra fešandy, takový lejtkavý a prdelatý, stehnatý a vokatý, a jak se na ně ti maďarští pacholci mačkali, bylo vidět, že ty holky mají plný, tvrdý prsa jako půlmíče a že jim to dělá moc dobře a že se vyznají v

tlačenici. Tak ten náš Mejstřík skočí do kola a tu největší fešandu chce brát jednomu honvédovi, kerej začal něco brebentit, a Mejstřík mu hned jednu hodil, ten se svalil, my už hned chytli überšvunky, votočili jsme si je kolem ruky, aby nám bajonety neulítly, skočili mezi ně, já jsem vykřik: ‚Vinnej nevinnej, berte to po řadě!‘ a už to šlo jako na másle. Začli vyskakovat oknem, my je chytali ve voknech za nohy a zas stahovali do sálu. Kdo nebyl náš, ten dostal. Zaplet se tam do toho jejich starosta s četníkem, a už dostali na chrám páně. Hostinskej byl taky bit, poněvadž začal německy nadávat, že prej kazíme zábavu. Ještě jsme potom chytali po vesnici ty, kteří se chtěli před námi schovat. Jako jednoho jejich cuksfíru, toho jsme našli zahrabanýho v seně na půdě v jednom statku až dole pod vsí. Prozradila nám ho jeho holka, poněvadž von tam tancoval s jinou. Byla udělaná do našeho Mejstříka a šla s ním potom nahoru po cestě na Királyhidu, kde jsou pod lesem sušírny na seno. Zatáhla ho do jedný takový sušírny a chtěla potom na něm pět korun a von jí dal přes hubu. Potom nás dohonil až nahoře u samýho lágru a povídal, že vždycky myslel, že jsou Maďarky vohnivější, ale ta svině že ležela jako pařez a pořád jen něco brebentila. – Maďaři jsou, zkrátka řečeno, holota,“ zakončil starý sapér Vodička, načež Švejk poznamenal: „Někerej Maďar taky za to nemůže, že je Maďar.“

„Jakpak by nemoh,“ rozčiloval se Vodička, „každej za to může, to je hloupost. To bych ti přál, aby dostali jednou tebe tak do parády, jako se mně stalo, když jsem první den sem přijel na kursy. Ještě to samý vodpůldne už nás sehnali jako stádo dobytka do školy a jeden takovej pitomec nám začal kreslit a vysvětlovat, co jsou to blindáže, jak se dělají základy, jak se to měří, a ráno prej, kdo to nebude mít nakreslený, jak von to vykládá, že bude zavřenej a uvázanej. ‚Krucifix,‘ myslím si, ‚proto jsi se na frontě přihlásil do těch kursů, aby ses ulil z fronty, nebo abys večer maloval do nějakých sešitků tužtičkou jako školáček?‘ Takovej vztek mne vzal, žádný stání jsem neměl, ani jsem se nemoh na toho blbouna, co nám to vykládal, podívat. Nejraději byl bych všechno rozmlátil, jak jsem byl vzteklej. Ani jsem nečekal na kafe a hned jsem šel z baráku do Királyhidy, a z toho vzteku jsem na nic jinýho nemyslel než najít si v městě nějakou tichou putyku, vožrat se tam a udělat tam kravál, dát někomu přes držku a jít vybouřenej domů. Člověk míní, ale pánbůh mění. Tam u řeky až mezi zahradami našel jsem vopravdu takovej lokál, tichej jako kaple, jako stvořenej pro kravál. Seděli tam jen dva hosti a bavili se mezi sebou maďarsky, což mne ještě víc namíchalo, a taky jsem byl ještě dřív a víc vožralej, než jsem si myslel, takže jsem v tý vopici ani nepozoroval, že vedle je ještě jeden lokál, kam mezi tou dobou, co jsem se činil, přišlo asi vosum husarů, kteří se do mne pustili, když jsem těm dvěma prvním hostům dal přes držku. Ti prevíti husaři tak ti mne zmordovali a honili mezi zahradama, že jsem vůbec netrefil domů, až k ránu, a hned jsem musel na marodcimru, kde jsem se vymluvil, že jsem spad do cihelny, a celej tejden mne balili do mokrýho prostěradla, aby se mně záda nepodbírala. To si přej, panečku, dostat se mezi takový lotry. To nejsou lidi, to je dobytek.“

„Kdo čím zachází, tím schází,“ řekl Švejk, „taky se jim nesmíš divit, že jsou

rozčílení, když musejí tam nechat stát všechno víno na stole a mají tě honit po zahradách ve tmě. Voni si to měli s tebou vodbejt hned na místě v lokále, pak tě vyhodit. Pro ně by to bejvalo bylo lepší a pro tebe taky, kdyby to s tebou skoncovali u stolu. Já jsem znal nějakýho kořalečníka Paroubka v Libni. Jednou se mu tam opil nějakej dráteník jalovcovou a začal nadávat, že je to slabý, že do toho leje vodu, že kdyby drátoval sto let a za celej vejdělek si koupil samou jalovcovou a vypil ji najednou, že by moh ještě chodit po provaze a nosit ho, Paroubka, v náručí. Potom ještě řekl Paroubkovi, že je huncút a šaščínská bestie, tak ho milej Paroubek chyt, votlouk mu jeho pastě na myši a dráty vo hlavu a vyhodil ho ven a mlátil ho po ulici tyčí na stahování rolety až dolů na Invalidovnu a hnal ho, jak byl zdivočelej, přes Invalidovnu v Karlině až nahoru na Žižkov, vodtud přes Židovský pece do Malešic, kde vo něj konečně tyč přerazil, takže se moh vrátit nazpátek do Libně. Jó, ale v tom rozčílení zapomněl na to, že má ještě asi to všechno obecenstvo v kořalně, že si tam asi budou ti syčani sami hospodařit. A taky se vo tom přesvědčil, když konečně se zas dostal do svý kořalny. U kořalny bylo napolovic stažený rolo, u kterýho stáli dva policajti, taky silně nabraný, když dělali vevnitř pořádek. Dopolovic všechno vypitý, na ulici prázdnej soudek vod rumu, a pod pultama našel Paroubek dva vožralý chlapy, kteří byli přehlédnutý policajty a kteří, když je vytáhl, chtěli mu platit po dvou krejcařích, víc prej žitný nevypili. Tak se trestá přenáhlenost. To máš jako na vojně. Napřed nepřítele porazíme a potom pořád a pořád za ním, a nakonec nestačíme sami utíkat.“

„Já jsem si ty chlapy dobře zapamatoval,“ ozval se Vodička, „kdyby mně tak některej z těch husarů padl do cesty, já bych si to s ním vyrovnal. My saperáci jsme, když to do nás vjede, potvory. My nejsme jako ty železný mouchy. Když jsme byli na frontě u Přemyslu, tak tam byl s námi hejtman Jetzbacher, svině, které nebylo rovno pod sluncem. Ten nás uměl tak sekýrovat, že nějakej Bitterlich od naší kumpačky, Němec, ale moc takovej hodnej člověk, se kvůli němu zastřelil. Tak jsme si řekli, že až to začne z ruský strany hvízdat, že taky náš hejtman Jetzbacher žít nebude. A hned taky, jak začali Rusové po nás střílet, dali jsme do něho při přestřelce pět šusů. Potvora byl ještě živ jako kočka, tak jsme ho museli dvěma ranama dorazit, aby z toho nic nebylo; jenom zamrněl, ale tak nějak směšně, moc legračně.“

Vodička se zasmál: „To máš na frontě na denním pořádku. Vypravoval mně můj jeden kamarád, je teď taky u nás, že když byl jako infanterák pod Bělehradem, jejich kumpačka v gefechtu vodstřelila si svýho obrlajtnanta, taky takovýho psa, který zastřelil sám dva vojáky na pochodu, poněvadž už dál nemohli. Ten když dodělával, najednou začal hvízdat signál k vodstoupení. Mohli se prej všichni kolem uřehtat.“

Za tohoto poutavého a poučného rozhovoru našel Švejk s Vodičkou konečně železářský krám pana Kákonyie na Sopronyi utcza číslo 16.

„Měl bys přece jen radši zde počkat,“ řekl Švejk k Vodičkovi před průjezdem domu, „já jen seběhnu do prvního patra a odevzdám psaní, počkám si na odpověď a hned jsem zas dole.“

„Já tě mám vopustit?“ podivil se Vodička, „ty neznáš Maďary, říkám ti to pořád. Tady musíme bejt na ně vopatrní. Já ho plácnu.“

„Poslouchej, Vodičko,“ řekl Švejk vážně, „zde se nejedná vo Maďara, zde se jedná vo jeho paní. Vždyť jsem ti to všecko, když jsme seděli s tou českou kelnerkou, vykládal, že nesu psaní vod svýho obrlajtnanta, že je to naprosté tajemství. Von mně přece můj obrlajtnant klad na srdce, že vo tom nesmí vědět žádná živá duše, a ta tvoje kelnerka sama přece povídala, že je to úplně správný, že je to diskrétní věc. Vo tom že se nesmí nikdo dovědít, že si pan obrlajtnant dopisuje se vdanou ženskou. A ty sám jsi to taky schválil a přikyvoval na to hlavou. Vysvětlil jsem vám to přece, jak náleží a patří, že vykonám přesně rozkaz svýho obrlajtnanta, a ty najednou mermocí chceš jít s sebou nahoru.“

„Ty mě ještě neznáš, Švejku,“ odpověděl též velice vážně starý sapér Vodička, „když jsem už jednou řek, že tě nevopustím, tak si pamatuj, že moje slovo platí za sto. Když jdou dva, je to vždycky bezpečnější.“

„Z toho tě, Vodičko, vyvedu. Víš, kde je na Vyšehradě Neklanova ulice? Tam měl dílnu zámečník Voborník. Byl to člověk spravedlivej a jednoho dne, když se vrátil domů z flámu, tak si s sebou přived ještě jednoho flamendra spát. Potom ležel dlouho a dlouho a každej den, když mu jeho žena převazovala ránu na hlavě, tak mu říkala: ‚Vidíš, Toníčku, kdybyste byli nepřišli dva, tak jsem ti jenom zahrála a nehodila ti na hlavu decimálku.‘ A von potom, když už moh mluvit, říkal: ‚Máš pravdu, matko, podruhý až někam pudu, tak s sebou nikoho nepřitáhnu.‘“

„To by tak ještě scházelo,“ rozdurdil se Vodička, „aby nám ještě ten Maďar chtěl hodit něco na hlavu. Já ho chytnu za krk a shodím ho z prvního poschodí dolů po schodech, že poletí jako šrapnel. Na ty kluky maďarský se musí jít vostře. Jakýpak s nimi cavyky.“

„Vodičko, vždyť ty jsi přece tolik nevypil. Já měl vo dvě čtvrtky víc než ty. Rozvaž si jenom to, že nesmíme udělat žádnej skandál. Já jsem za to zodpovědnej. Jedná se přece vo ženskou.“

„Plácnu taky ženskou, Švejku, mně je to jedno, to ještě neznáš starýho Vodičku. Jednou v Záběhlicích na Růžovým ostrově nechtěla se mnou jít jedna taková maškara tančit, že prej mám voteklou hubu. Měl jsem pravda hubu vopuchlou, poněvadž jsem právě přišel z jedný taneční zábavy v Hostivaři, ale považ si tu urážku vod tý běhny. ‚Tak tu máte taky jednu, velectěná slečno,´ řek jsem, ‚aby vám to nebylo líto.‘ Jak jsem jí tu jednu utrh, povalila celej stůl na zahradě i se sklenicema, za kterým seděla s tatínkem a s maminkou a s dvěma bratry. Ale nebál jsem se celýho Růžovýho ostrova. Byli tam známí z Vršovic a ty mně pomohli. Ztřískali jsme asi pět rodin i s dětma. Muselo to bejt slyšet až do Michle a potom to taky bylo v novinách o tej zahradní zábavě toho dobročinnýho spolku nějakejch rodáků ňákýho města. A proto jak říkám, jak mně jiní pomohli, tak i já vždycky každýmu kamarádovi pomůžu, když má k něčemu dojít. Za živýho boha se vod tebe nehnu. Ty Maďary neznáš… To mně přece nemůžeš udělat, abys mě vod sebe vodstrkoval, když se vidíme po tolika létech, a ještě za jakejch vokolností.“

„Tak tedy pojď s sebou," rozhodl se Švejk, „ale vopatrně jednat, abychom neměli nějaký nepříjemnosti."

„Nestarej se, kamaráde," potichu řekl Vodička, když šli ke schodům, „já ho plácnu…"

A ještě tišeji dodal: „Uvidíš, že nám nedá ten kluk maďarská žádnou práci."

A kdyby byl někdo v průjezdě a rozuměl česky, byl by zaslechl již ze schodů hlasitěji pronesené Vodičkovo heslo „Ty Maďary neznáš…", heslo, ku kterému on došel v tichém lokále nad řekou Litavou, mezi zahradami slavné Királyhidy, obklopené vrchy, na které budou vojáci vzpomínat vždy s proklínáním při vzpomínkách na ty všechny übunky do světové války i za světové války, na kterých se cvičili teoreticky masakrům a řežím.

Švejk s Vodičkou stáli před dveřmi bytu pana Kákonyiho. Než přitlačil na knoflík zvonku, poznamenal Švejk: „Slyšel jsi někdy, Vodičko, že vopatrnost je matkou moudrosti?"

‚Já se vo to nestarám," odpověděl Vodička, „von nesmí mít ani čas votevřít hubu…"

„Já s ním taky nemám co jednat, Vodičko."

Švejk zazvonil a Vodička řekl hlasitě: „Ajncvaj, a bude ze schodou."

Dveře se otevřely, objevila se služka a tázala se maďarsky, čeho si přejí.

„Nem tudom," řekl opovržlivě Vodička, „uč se, holka, česky."

„Verstehen Sie deutsch?" otázal se Švejk.

„A pischen."

„Also sagen Sie der Frau, ich will die Frau sprechen, sagen Sie, daß ein Brief ist von einem Herr draußen in Kong."

„Já se ti divím," řekl Vodička, vstupuje za Švejkem do předsíně, „že s takovým smradem mluvíš."

Stáli v předsíni, zavřeli dveře na chodbu a Švejk jen poznamenal:

„Mají to tady pěkně zařízený, dokonce dva deštníky na věšáku, a ten vobraz toho Pána Krista taky není špatnej."

Z jednoho pokoje, odkud ozývalo se klepání lžic a zvonění talířů, vyšla opět služka a řekla k Švejkovi:

„Frau ist gesagt, daß sie hat ka' Zeit, wenn was ist, das mir geben und sagen."

„Also," řekl slavnostně Švejk, „der Frau ein Brief, aber halten Kuschen."

Vytáhl psaní nadporučíka Lukáše.

„Ich," řekl, ukazuje prstem na sebe, „Antwort warten hier in die Vorzimmer."

„Co si nesedneš?" ptal se Vodička, který již seděl na židli u zdi, „tamhle máš židli. Budeš stát tady jako žebrák. Neponižuj se před tím Maďarem. Uvidíš, že s ním budeme mít tahanici, ale já ho plácnu. – Poslyš," řekl po chvíli, „kde jsi se naučil německy?"

„Sám vod sebe," odpověděl Švejk. Opět bylo chvíli ticho. Pak bylo slyšet z pokoje, kam odnesla služka psaní, velký křik a hluk. Někdo uhodil něčím těžkým o zem, pak se dalo rozeznat jasně, že tam lítají sklenice a tříští se talíře,

do čehož znělo hulákání. „Baszom az anyát, baszom az istenet, baszom a Krisztus Márját, baszom az atyádot, baszom a világot!“

Dveře se rozletěly a do předsíně vběhl pán v nejlepších letech s ubrouskem kolem krku, mávaje před chvilkou odevzdaným dopisem.

Nejblíže dveří seděl starý saperák Vodička a rozčilený pán se také první na něho obrátil.

„Was soll das heißen, wo ist der verfluchte Kerl, welcher dieses Brief gebracht hat?“

„Pomalu,“ řekl Vodička vstávaje, „ty nám zde moc neřvi, abys nevylít, a když chceš vědět, kdo ten dopis přines, tak se zeptej tamhle kamaráda. Ale mluv s ním slušně, nebo budeš za dveřma natotata.“

Nyní bylo na Švejkovi, aby se přesvědčil o bohaté výřečnosti rozčileného pána s ubrouskem kolem krku, který míchal páté přes deváté, že právě obědvali.

„My jsme slyšeli, že obědváte,“ lámanou němčinou souhlasil s ním Švejk, dodávaje česky: „Mohlo nás to taky napadnout, že vás asi zbytečně vytrhnem vod oběda.“

„Neponižuj se,“ ozval se Vodička.

Rozčilený pán, kterému po jeho živé gestikulaci držel ubrousek již jen za jeden cíp, pokračoval dál, že napřed myslel, že se ve psaní jedná o vykázání nějakých místností pro vojsko v tomto domě, který patří jeho paní.

„Sem by se ještě vešlo hodně vojska,“ řekl Švejk, „ale vo to se v tom psaní nejednalo, jak jste se asi přesvědčil.“

Pán se chytil za hlavu, přičemž spustil celou řadu výčitek, že byl taky rezervním lajtnantem, teď že by rád sloužil, ale že má ledvinovou nemoc. Za jeho časů že nebylo tak důstojnictvo rozpustilé, aby rušilo klid domácnosti. Že psaní pošle na velitelství pluku, do ministerstva vojenství, uveřejní je v novinách.

„Pane,“ řekl důstojně Švejk, „to psaní jsem psal já. Ich geschrieben, kein Oberleutnant. Podpis jen tak, falešný, Unterschrift, Name, falsch. Mně se vaše paní velice líbí. Ich liebe Ihre Frau. Já jsem do vaší paní zamilovanej až po uši, jak říkal Vrchlický. Kapitales Frau.“

Rozčilený pán se chtěl vrhnout na Švejka, který stál klidně a spokojeně před ním, ale starý sapér Vodička, sledující každý jeho pohyb, podrazil mu nohu, vytrhl mu psaní z ruky, kterým stále mával, strčil do kapsy, a když se pan Kákonyi vzchopil, chytil ho Vodička, odnesl ke dveřím, otevřel si dveře jednou rukou, a už bylo slyšet, jak na schodech se něco válí.

Šlo to tak rychle jako v pohádkách, když si čert přijde pro člověka.

Po rozčileném pánovi zůstal jen ubrousek. Švejk ho zvedl, zaklepal slušně na dveře pokoje, odkud před pěti minutami vyšel pan Kákonyi a odkud bylo slyšet ženský pláč.

„Přináším vám ubrousek,“ řekl Švejk měkce k paní, která brečela na pohovce, „moh by se pošlapat. Moje úcta.“

Srazil paty dohromady, zasalutoval a vyšel na chodbu. Na schodech nebylo znát tak dalece nijakých stop zápasu, zde dle předpokladů Vodičkových

odehrávalo se vše úplně lehce. Jedině potom u vrat v průjezde našel Švejk utržený nákrční límeček. Tam se patrně, když pan Kákonyi zoufale se zachytil domovních vrat, aby nebyl vyvlečen na ulici, odehrával poslední akt této tragédie.

Zato na ulici bylo rušno. Pana Kákonyiho odtáhli do protějšího průjezdu, kde ho polívali vodou, a uprostřed ulice bil se starý sapér Vodička jako lev proti několika honvédům a honvédhusarům, kteří se zastali svého krajana. Oháněl se mistrně bodlem na řemenu jako cepem. A nebyl sám. Jemu po boku bojovalo několik českých vojáků od různých regimentů, kteří právě šli ulicí.

Švejk, jak později tvrdil, ani sám nevěděl, jak se taky do toho dostal, a poněvadž neměl žádné bodlo, jak se mu do rukou dostala hůl nějakého uděšeného diváka.

Trvalo to hezkou chvíli, ale všechno pěkné má taky své konce. Přišel berajtšaft a sebral to všechno.

Švejk šel s holí, která byla komandantem berajtšaftu uznána jako corpus delicti, vedle Vodičky.

Švejk šel spokojeně, maje hůl jako flintu na rameni.

Starý sapér Vodička po celou cestu tvrdošíjně mlčel. Až teprve když vcházeli na hauptvachu, řekl zasmušile k Švejkovi: „Nepovídal jsem ti to, že Maďary neznáš?“

4´ NOVÁ UTRPENÍ

Plukovník Schröder se zalíbením pozoroval bledý obličej nadporučíka Lukáše, s velkými kruhy pod očima, který v rozpacích nedíval se na plukovníka, ale úkradkem, jako by něco studoval, díval se na plán dislokace mužstev ve vojenském táboře, který byl také jedinou ozdobou v celé kanceláři plukovníka.

Před plukovníkem Schrödrem bylo na stole několik novin s články zatrženými modrou tužkou, které ještě jednou přelétl plukovník zběžně, a řekl, dívaje se na nadporučíka Lukáše:

„Vy tedy již o tom víte, že váš sluha Švejk nalézá se ve vazbě a bude pravděpodobně dodán k divizijnímu soudu?"

„Ano, pane plukovníku."

„Tím ovšem," důrazně řekl plukovník, pase se nad bledou tváří nadporučíka Lukáše, „není celá záležitost ukončena. Jest jisté, že místní veřejnost byla pobouřena celým případem vašeho sluhy Švejka, a ona aféra uvádí se v souvislosti i s vaším jménem, pane nadporučíku. Z velitelství divize byl nám dodán již jistý materiál. Máme zde některé časopisy, které se zabývaly tímto případem. Můžete mně to přečíst nahlas."

Podal nadporučíkovi Lukášovi noviny se zatrženými články, který počal číst monotónním hlasem, jako by četl v čítance pro děti větu ‚Med jest mnohem výživnější a snadněji stravitelnější než cukr´: „Kde je záruka naší budoucnosti?"

„To je v Pester Lloydu?" otázal se plukovník.

„Ano, pane plukovníku," odpověděl nadporučík Lukáš a pokračoval ve čtení: „Vedení války vyžaduje součinnost všech vrstev obyvatelstva rakousko-uherského mocnářství. Chceme-li míti pod střechou bezpečí státu, všechny národy musí podporovati se navzájem a záruka naší budoucnosti je právě v té spontánní úctě, kterou jeden národ má před druhým. Největší oběti našich čackých vojínů na frontách, kde oni neustále postupují kupředu, nebyly by možny, kdyby týl, ona zásobovací i politická tepna našich slavných armád, nebyl sjednoceným, kdyby vyskytovaly se v zádech naší armády živly rozbíjející jednolitost státu a svou agitací a zlomyslností podrývaly autoritu státního celku a zaváděly v souručenství národů naší říše zmatky. Nemůžeme se v této dějinné chvíli mlčky dívati na hrstku lidí, kteří by chtěli se pokoušet z nacionálních místních důvodů rušit sjednocenou práci a zápas všech národů této říše o spravedlivé potrestání těch bídáků, kteří na říši naši bez příčiny napadli, aby ji zbavili veškerých kulturních i civilizačních statků. Nemůžeme mlčky opominout tyto hnusné zjevy výbuchů chorobné duše, která touží jen po rozražení jednomyslnosti v srdcích národů. Měli jsme již několikrát příležitost upozornit v našem časopise na ten zjev, jak vojenské úřady jsou nuceny se vší přísností zakročiti proti těm jednotlivcům od českých pluků, kteří nedbajíce slavné tradice plukovní, rozsívají svým nesmyslným řáděním v našich maďarských městech zlobu proti celému českému národu, který jako celek není

ničím vinen a který vždy pevně stál za zájmy této říše, o čemž svědčí celá řada vynikajících českých vojevůdců, z nichž vzpomínáme slavné postavy maršálka Radeckého a jiných obranců rakousko-uherského mocnářství. Proti těmto světlým zjevům stojí několik darebáků zpustlé české lůzy, kteří použili světové války, aby se dobrovolně přihlásili do vojska a mohli uvésti zmatek v jednomyslnost národů monarchie, nezapomínajíce přitom na své nejnižší pudy. Upozornili jsme již jednou na řádění pluku No… v Debrecíně, jehož výtržnosti byly přetřásány i odsouzeny peštskou sněmovnou a jehož plukovní prapor později na frontě byl – Konfiskováno – Kdo má na svědomí ten ohavný hřích? – Konfiskováno – Kdo hnal české vojáky – Konfiskováno – Co si troufá cizota v naší maďarské vlasti, o tom svědčí nejlépe případ v Királyhidě, maďarské výspě nad Litavou. K jaké národnosti patřili vojáci z nedalekého vojenského tábora v Brucku nad Litavou, kteří přepadli a ztrýznili tamějšího obchodníka pana Gyulu Kákonyie? Jest rozhodně povinností úřadů vyšetřiti tento zločin a optati se vojenského velitelství, které jistě již se touto aférou zabývá, jakou úlohu v tom bezpříkladném štvaní proti příslušníkům Uherského království hraje nadporučík Lukasch, jehož jméno uvádí se po městě ve spojitosti s událostmi posledních dnů, jak nám bylo sděleno naším místním dopisovatelem, který sebral již bohatý materiál o celé aféře, která v dnešní vážné době přímo křičí. Čtenáři Pester Lloydu jistě se zájmem budou sledovati vývin vyšetřování a neopomeneme je ujistit, že je blíže seznámíme s touto událostí eminentní důležitosti. Současně však očekáváme úřední zprávu o királyhidském zločinu, spáchaném na maďarském obyvatelstvu. Že se věcí bude zabývat peštská sněmovna, je nabíledni, aby nakonec se ukázalo jasně, že čeští vojáci, projíždějící Uherským královstvím na front, nesmí považovat zemi koruny svatého Štěpána, jako by ji měli v pachtu. Jestli pak někteří příslušníci toho národa, který v Királyhidě tak pěkně reprezentoval souručenství všech národů tohoto mocnářství, ještě dnes nechápou situaci, ať zůstanou hezky zticha, neboť ve válce takové lidi kulka, provaz, kriminál a bajonet naučí již poslouchat a podřídit se nejvyšším zájmům naší společné vlasti.“

„Kdo je podepsán pod článkem, pane nadporučíku?“

„Béla Barabás, redaktor a poslanec, pane plukovníku.“

„To je známá bestie, pane nadporučíku; ale dřív, nežli se to dostalo do Pester Lloydu, byl již tento článek uveřejněn v Pesti Hirlap. Nyní mně přečtěte úřední překlad z maďarštiny článku v šoproňském časopise Sopronyi Napló.“

Nadporučík Lukáš četl nahlas článek, ve kterém redaktor dal si neobyčejně záležet na tom, aby uplatnil směs vět: „příkaz státní moudrosti“, „státní pořádek“, „lidská zvrhlost“, „zašlapaná lidská důstojnost a cit“, „kanibalské hody“, „zmasakrovaná lidská společnost“, „smečka mameluků“, „za kulisami je poznáte“. A dál to šlo, jako by Maďaři na vlastní půdě byli nejpronásledovanějším živlem. Jako by byli přišli čeští vojáci, porazili redaktora a šlapali mu bagančatama po břiše a ten by řval bolestí a někdo si to stenografoval.

„O některých nejdůležitějších věcech,“ pláče Sopronyi Napló, šoproňský

deník, „se povážlivě mlčí a ničeho se nepíše. Každý z nás ví, co to je český voják v Uhrách i na frontě. My všichni víme, jaké věci Češi provádí, co je tu v činnosti a jak to u Čechů vypadá a kdo to způsobuje. Bdělost úřadů je ovšem upoutána jinými důležitými věcmi, které však musí být v náležité spojitosti s dozorem nad celkem, aby se nemohlo stát to, co se stalo v těchto dnech v Királyhidě. Včerejší náš článek byl na patnácti místech konfiskován. Proto nezbývá nám nic jiného než prohlásit, že ani dnes nemáme příliš příčiny z technických důvodů se široce zabývati s událostmi v Királyhidě. Námi vyslaný zpravodaj zjistil na místě, že úřady jeví opravdovou horlivost v celé aféře, vyšetřujíce plnou parou. Zdá se nám jedině podivným, že někteří účastníci celého masakru nalézají se dosud na svobodě. Toto se týká zejména jednoho pána, který se dle doslechu zdržuje doposud beztrestně ve vojenském táboře a stále ještě nosí odznaky svého papageiregimentu a jehož jméno bylo též uveřejněno předevčírem v Pester Lloydu a Pesti Napló. Jest to známý český šovinista Lükáš, o jehož řádění bude podána interpelace naším poslancem Gézou Savanyú, který zastupuje okres királyhidský.“

„Stejně líbezně, pane nadporučíku,“ ozval se plukovník Schröder, „píše o vás též týdeník v Királyhidě a potom prešburské listy. To vás ale už nebude zajímat, poněvadž je to na jedno kopyto. Politicky dá se to odůvodnit, poněvadž my Rakušané, ať jsme Němci, nebo Češi, jsme proti Maďarům přece jen ještě hodně… Rozumíte mně, pane nadporučíku. Je v tom jistá tendence. Spíš by snad vás zajímal článek v Komárenském večerníku, kde se o vás tvrdí, že jste se pokoušel znásilnit paní Kákonyiovou přímo v jídelně při obědě u přítomnosti jejího manžela, kterého jste ohrožoval šavlí a nutil ho, aby zacpal ručníkem ústa své manželky, aby nekřičela. To je poslední zpráva o vás, pane nadporučíku.“

Plukovník se usmál a pokračoval: „Úřady nevykonaly svou povinnost. Preventivní cenzura ve zdejších listech nalézá se též v rukou Maďarů. Dělají si s námi, co chtí. Náš důstojník není chráněn před urážkami takové civilní maďarské redaktorské svině, a teprve na základě našeho ostrého vystoupení, respektive telegramu našeho divizijního soudu, učinilo státní návladnictví v Pešti kroky, aby byla provedena nějaká zatčení ve všech zmíněných redakcích. Nejvíc si to odkašle redaktor Komárenského večerníku, ten na svůj večerník nezapomene do smrti. Mě pověřil divizijní soud, jako vašeho představeného, vyslechnouti vás a zasílá mně současně celé spisy týkající se vyšetřování. Všechno by bylo dopadlo dobře, kdyby nebylo toho vašeho nešťastného Švejka. Je s ním nějaký sapér Vodička, u kterého po rvačce našli, když je přivedli na hauptvachu, váš dopis, který jste poslal paní Kákonyiové. Ten váš Švejk tvrdil při vyšetřování, že prý to není vaše psaní, že psal to sám, a když mu bylo předloženo a on usvědčen, aby je opsal a byl porovnán jeho rukopis, sežral vaše psaní. Z kanceláře pluku byly potom poslány k divizijnímu soudu vaše raporty k porovnání rukopisu Švejkova a zde máte výsledek.“

Plukovník přelistoval se ve spisech a ukázal nadporučíkovi Lukášovi na tento pasus: „Obžalovaný Švejk odepřel napsat diktované věty, provázeje to tvrzením, že zapomněl přes noc psát.“

„Vůbec já tomu, pane nadporučíku, nepřikládám žádného významu, co u divizijního soudu povídá ten váš Švejk nebo ten sapér. Švejk i sapér tvrdí, že šlo jen o nějaký malý žertíček, kterému nebylo porozuměno, a že byli sami přepadeni civilisty a že se bránili, aby zachránili vojenskou čest. Vyšetřováním bylo zjištěno, že ten váš Švejk je vůbec pěkné kvítko. Tak například na otázku, proč se nepřizná, odpověděl dle protokolu: ‚Já jsem zrovna v takový situaci, jako se voctnul jednou kvůli nějakejm obrazům Panny Marie sluha akademického malíře Panušky. Ten taky, když se jednalo o nějaký vobrazy, který měl zpronevěřit, nemoh na to nic jinýho vodpovědět než: Mám blít krev?‘ Přirozeně, že jsem se jménem velitelství pluku o to postaral, aby byla dána do všech novin jménem divizijního soudu oprava na všechny ty ničemné články zdejších novin. Dnes se to rozešle a doufám, že jsem učinil vše, abych napravil, co se stalo darebáckým chováním těch žurnalistických maďarských civilních potvor.

Myslím, že jsem to dobře stylizoval:

Divizijní soud čís. N a velitelství pluku čís. N prohlašuje, že článek uveřejněný ve zdejším časopise o domnělých výtržnostech mužstva pluku čís. N nezakládá se v ničem na pravdě a od první až do poslední řádky vymyšlen a že vyšetřování zavedené proti oněm časopisům přivodí přísné potrestání viníků.

Divizijní soud ve svém přípise na velitelství našeho pluku,“ pokračoval plukovník, „přichází k tomu mínění, že se vlastně o nic jiného nejedná než o soustavné štvaní proti vojenským částem přicházejícím z Cislajtánie do Translajtánie. A porovnejte přitom, kolik vojska odešlo na frontu od nás a kolik od nich. To vám řeknu, že mně je český voják milejší než taková maďarská sběř. Když si vzpomenu, že pod Bělehradem stříleli Maďaři po našem druhém maršbataliónu, který nevěděl, že jsou to Maďaři, kteří po nich střílí, a počal pálit do deutschmajstrů na pravém křídle, a deutschmajstři zas si to také spletli a pustili oheň po bosenském regimentu, který stál vedle! To byla tenkrát situace! Já byl právě u štábu brigády na obědě, den předtím museli jsme se odbýt šunkou a polévkou z konzerv, a ten den jsme měli pořádnou polévku ze slepice, filé s rýží a buchtičky se šodó, večer předtím jsme pověsili jednoho srbského vinárníka v městečku a naši kuchaři našli u něho ve sklepě třicet let staré víno. Dovedete si představit, jak jsme se všichni těšili na oběd. Polévku jsme snědli a pouštíme se právě do slepice, když najednou přestřelka, pak střelba, a naše artilerie, která ani neměla zdání, že to naše části střílejí po sobě, počala pálit po naší linii a jeden granát padl těsně vedle našeho štábu brigády. Srbové snad mysleli, že u nás vypukla vzpoura, tak začli ze všech stran do nás řezat a přepravovat se proti nám přes řeku. Brigádního generála volají k telefonu a divizionér spustil rámus, co je to za hovadinu v brigádním úseku, že právě dostal rozkaz od štábu armády začít útok na srbské pozice ve 2 hodiny 35 minut v noci na levém křídle. My že jsme rezerva a že se ihned má oheň zastavit. Ale kdepak v takové situaci chtít ‚Feuer einstellen‘. Brigádní telefonní centrála hlásí, že se nikam nemůže dozvonit, jenom že hlásí štáb 75. regimentu, že právě dostali od vedlejší divize rozkaz ‚ausharren‘, že se nemůže smluvit s

naší divizí, že Srbové obsadili kótu 212, 226 a 327, žádá se o zaslání jednoho batalliónu jako svaz a spojení po telefonu s naší divizí. Přehodíme linku na divizi, ale spojení už bylo přerušeno, poněvadž Srbové se nám dostali mezitím do týla na obou křídlech a přesekávali náš střed do trojúhelníku, ve kterém zůstalo potom všechno, regimenty, artilerie i trén s celou autokolonou, skladiště i polní nemocnice. Dva dny jsem byl v sedle a divizionér padl do zajetí i s naším brigádníkem. A to všechno zavinili Maďaři tím, že stříleli po našem druhém maršbatalliónu. Rozumí se samo sebou, že to sváděli na náš regiment."

Plukovník si odplivl:

„Sám jste se teď, pane nadporučíku, přesvědčil, jak využitkovali znamenitě vaší příhody v Királyhidě."

Nadporučík Lukáš rozpačitě zakašlal.

„Pane nadporučíku," obrátil se na něho důvěrně plukovník, „ruku na srdce. Kolikrát jste se vyspal s paní Kákonyiovou?"

Plukovník Schröder byl dnes ve velmi dobré náladě.

„Neříkejte, pane nadporučíku, že jste teprve začal korespondovat. Já, když jsem byl ve vašich letech, seděl jsem v Jágru na měřických kursech tři neděle, a měl jste vidět, jak jsem ty celé tři neděle nic jiného nedělal než spal s Maďarkami. Každý den s jinou. Mladé, svobodné, starší, vdané, jak to právě přišlo, žehlil jsem tak důkladně, že když jsem se vrátil k regimentu, sotva jsem pletl nohama. Nejvíc mne strhala paní jednoho advokáta. Ta ukázala, co dovedou Maďarky. Kousla mne přitom do nosu, celou noc mně nedala oka zamhouřit. – Začal korespondovat...," důvěrně plácl plukovník nadporučíka na rameno, „známe to. Neříkejte ničeho, já mám svůj úsudek o celé věci. Zapletl jste se s ní, její manžel na to přišel, ten váš pitomý Švejk... – Ale víte, pane nadporučíku, ten váš Švejk je přece jen charakter, když to tak proved s vaším dopisem. Takového člověka je opravdu škoda. Já říkám, že to je výchova. Mně se to velice líbí od toho chlapa. Rozhodně musí být v tomto ohledu vyšetřování zastaveno. Vás, pane nadporučíku, ostouzeli v novinách. Vaše přítomnost zde je úplně zbytečnou. Během týdne bude vypravena marška na ruský front. Jste nejstarším důstojníkem u 11. kompanie, pojedete s ní jako kompaniekomandant. Už je všechno zařízeno u brigády. Řekněte účetnímu feldvéblovi, aby vám našel nějakého jiného sluhu místo toho Švejka."

Nadporučík Lukáš vděčně pohlédl na plukovníka, který pokračoval: „Švejka přiděluji k vám jako kompanieordonanc."

Plukovník vstal, a podávaje zbledlému nadporučíkovi ruku, řekl:

„Tím je tedy všechno vyřízeno. Přeji vám mnoho štěstí, abyste se vyznamenal na východním bojišti. A jestli se snad ještě někdy uvidíme, tak přijďte mezi nás. Ne abyste se nám vyhýbal jako v Budějovicích..."

Nadporučík Lukáš po celé cestě domů si opakoval: „Kompaniekomandant, kompanieordonanc."

A jasně před ním vyvstávala postava Švejka.

Účetní šikovatel Vaněk, když mu poručil nadporučík Lukáš, aby mu vyhledal nějakého nového sluhu místo Švejka, řekl: „Já myslel, že jsou, pane obrlajtnant,

spokojenej s tím Švejkem.“

Uslyšev, že Švejka naznačil plukovník ordonancí u 11. kumpanie, zvolal: „Pomoz nám pánbůh.“

U divizijního soudu, v baráku opatřeném mřížemi, vstávali podle předpisu v sedm hodin ráno a dávali do pořádku kavalce válející se v prachu po zemi. Pryčen nebylo. V jednom přepažení v dlouhé místnosti skládali podle předpisu deky na slamník, a kteří byli s prací hotovi, seděli na lavicích podle stěny a buď si hledali vši, ti, kteří přišli z fronty, nebo se bavili vypravováním různých příhod.

Švejk se starým sapérem Vodičkou seděli na lavici u dveří ještě s několika vojáky od různých regimentů a formací.

„Podívejte se, hoši,“ ozval se Vodička, „na tamhletoho kluka maďarskýho u okna, jak se pacholek modlí, aby to s ním dobře dopadlo. Neroztrhli byste mu držku od ucha k uchu?“

„Ale to je hodnej člověk,“ řekl Švejk, „ten je zde proto, poněvadž nechtěl narukovat. Von je proti vojně, vod nějaký sekty, a je zavřenej proto, že nechce nikoho zabít, von se drží božího přikázání, ale voni mu to boží přikázání vosladějí. Před vojnou žil na Moravě nějakej pan Nemrava, a ten dokonce nechtěl vzíti ani flintu na rameno, když byl odvedenej, že prej je to proti jeho zásadě, nosit nějaký flinty. Byl za to zavřenej, až byl černej, a zas ho nanovo vedli k přísaze. A von, že přísahat nebude, že je to proti jeho zásadě, a vydržel to.“

„To byl hloupý člověk,“ řekl starý sapér Vodička, „von moh přísahat a přitom se taky na všechno vysrat, i na celou přísahu.“

„Já už třikrát přísahal,“ oznámil jeden infanterák, „a třikrát už jsem tady pro dezerci, a kdybych neměl to lékařský vysvědčení, že jsem před patnácti léty v choromyslnosti utlouk svou tetu, byl bych snad už potřetí na frontě vodstřelenej. Ale takhle mně moje nebožka teta vždycky pomůže z nouze a nakonec se přeci snad z tý vojny dostanu v pořádku.“

„A proč jsi, kamaráde,“ otázal se Švejk, „utloukl svou tetičku?“

„Kvůli čemu se lidi utloukají,“ odpověděl příjemný muž, „každej si to může pomyslit, že kvůli penězům. Měla ta baba pět spořitelních knížek a zrovna jí poslali úroky, když jsem k ní přišel celej rozbitej a votrhanej na návštěvu. Kromě ní jsem neměl jiný duše na tom božím světě. Tak jsem ji šel poprosit, aby se mne ujala, a vona, mrcha, abych prej šel dělat, že prej takovej mladej, silnej a zdravej člověk. Slovo dalo slovo a já jsem ji uhodil jen tak několikrát přes hlavu pohrabáčem a tak jsem jí zřídil celej ksicht, že jsem nevěděl, je to tetička, nebo to není tetička. Tak jsem tam u ní seděl na zemi a pořád si říkám: ‚Je to tetička, nebo to není tetička?‘ A tak mě našli u ní sedět druhý den sousedi. Potom jsem byl v blázinci ve Slupech, a když nás potom před válkou v Bohnicích postavili před komisi, byl jsem uznán za vyléčenýho a hned jsem musel jít dosluhovat na vojnu za ty léta, co jsem promeškal.“

Kolem prošel hubený, vytáhlý voják, utrápeného vzezření, s koštětem.

„To je jeden učitel od poslední naší maršky,“ představil ho myslivec sedící

vedle Švejka, „teď jde si vymect pod sebou. Je to náramně pořádnej člověk. Je tady kvůli jedné básničce, kterou složil. – Pojď sem, učitelskej,“ zavolal na muže s koštětem, který přiblížil se vážně k lavici. „Pověz nám to o těch vších.“

Voják s koštětem odkašlal a spustil:
Vše zavšiveno, front se drbe celý,
veš po nás leze veliká.
Pan generál se válí na posteli
a každej den se převlíká
Vším u vojska se velmi dobře daří,
i na šarže už přivyká,
s vší pruskou už se hbitě páří
ten starý všivák rakouský.

Ztrápený voják učitel si přisedl na lavici a povzdechl: „To je všechno, a kvůli tomu jsem již počtvrté vyslýchanej u pana auditora.“

„Vono to skutečně nestojí ani za řeč,“ rozšafně řekl Švejk, „vono jen přijde na to, koho voni u soudu budou myslet tím starým všivákem rakouským. Ještě dobře, že jste tam dal vo tom páření, to je spletete, že budou z toho janci. Jen jim vysvětlete, že všivák je sameček od vši a že na samičku veš může lézt zase jenom sameček všivák. Jinak se z toho nevymotáte. Nepsal jste to jistě, abyste chtěl někoho urazit, to je jasný. Řekněte jen panu auditorovi, že jste si to psal pro svoje potěšení, a jako se říká samečkovi od svině kanec, tak se říká všude samečkovi od vši – všivák.“

Učitel si povzdechl: „Když ten pan auditor neumí dobře česky. Já už jsem mu to také podobným způsobem vysvětloval, ale on na mne spustil, že sameček od vši se jmenuje česky vešák. ‚Šádný fšivák,‘ povídal pan auditor, ‚vešák. Femininum, Sie gebildeter Kerl, ist ten feš, also masculinum ist ta fešak. Wir kennen unsre Pappenheimer.‘“

„Zkrátka a dobře,“ řekl Švejk, „je to s vámi vachrlatý, ale nesmíte ztrácet naději, jako říkal cikán Janeček v Plzni, že se to ještě může vobrátit k lepšímu, když mu v roce 1879 dávali kvůli tý dvojnásobný loupežný vraždě voprátku na krk. A taky to uhád, poněvadž ho vodvedli v poslední okamžik vod šibenice, poněvadž ho nemohli pověsit kvůli narozeninám císaře pána, který připadly právě na ten samej den, kdy měl viset. Tak ho voběsili až druhej den, až bylo po narozeninách, a chlap měl ještě takový štěstí, že třetí den nato dostal milost a mělo bejt s ním obnovený líčení, poněvadž všechno ukazovalo na to, že to vlastně udělal jinej Janeček. Tak ho museli vykopat z trestaneckýho hřbitova a rehabilitovali ho na plzeňskej katolickej hřbitov, a potom se teprve přišlo na to, že je evangelík, tak ho převezli na evangelickej hřbitov a potom…“

„…potom dostaneš pár facek,“ ozval se starý sapér Vodička, „co si ten chlap všechno nevymyslí. Člověk má starosti s divizním soudem, a von chlap mizerná mně včera, když nás vedli k vejslechu, vykládal, co je to růže z Jericha.“

„To ale nebyla moje slova, to vykládal sluha malíře Panušky Matěj jedné staré bábě, když se ho ptala, jak vypadá růže z Jericha. Tak jí povídal: ‚Vemte

suchý kravský hovno, dejte ho na talíř, polejte vodou a vono se vám krásně zazelená, a to je růže zJericha,‘“ bránil se Švejk, „já jsem si tu blbost nevymyslil a přeci jsme si vo něčem museli povídat, když jdeme k vejslechu. Já jsem tě chtěl, Vodičko, jen potěšit…“

„Ty někoho potěšíš,“ odplivl si opovržlivě Vodička, „člověk má tu plnou hlavu starostí, aby se dostal z tý šlamastiky a vyšel ven, aby si to s těma klukama maďarskejma vyrovnal, a von chce člověka potěšit s nějakým kravským hovnem.

A jak to můžu splatit těm maďarskejm klukům, když sedím zavřenej, a ještě ke všemu se člověk musí přetvařovat a vykládat auditorovi, že nemá proti Maďarům žádnou zášť. To je, panečku, psí život. Ale až já jednou takovýho kluka dostanu do pazourů, tak ho uškrtím jako štěně, já jim dám ‚Isten áld meg a Magyarť, já se s nima porovnám, vo mně se ještě bude mluvit.“

„Nemějme žádnej vo nic starost,“ řekl Švejk, „všechno se urovná, hlavní věcí je vždycky u soudu mluvit nepravdu. Kerej člověk se dá vomámit, aby se přiznal, ten je vždycky ztracenej. Z toho nikdy nic pořádnýho nebude. Když jsem jednou pracoval v Mor. Ostravě, tak tam byl takovejhle případ: Jeden horník ztřískal tam inženýra mezi čtyřma vočima, takže to nikdo neviděl. A advokát, kerej ho hájil, pořád mu říkal, aby zapíral, že se mu nemůže nic stát, ale předseda senátu mu pořád klad na srdce, že přiznání je polehčující okolností, ale ten ved neustále svou, že se přiznat nemůže, tak byl osvobozenej, poněvadž dokázal svoje alibi. V ten samej den byl v Brně…“

„Ježišmarjá,“ rozčilil se Vodička, „já už to nevydržím. Proč tohle všechno povídá, to nepochopuju. To byl včera s náma u vejslechu zrovna takovej člověk. Když se ho auditor ptal, čím je v civilu, tak říkal: ‚Dejmám u Kříže.‘ A trvalo to přes půl hodiny, než auditorovi vysvětlil, že tahá měch u kováře Kříže, a když se ho potom zeptali: ‚Vy jste tedy v civilu pomocnej dělník,‘ tak jim odpověděl: ‚Kdepak ponocnej, ten je Franta Hybšů.‘“

Na chodbě se ozvaly kroky a volání stráže „Zuwachs“. „Zas nás bude víc,“ radostně řekl Švejk, „snad si schovali nějaké to báčko.“

Dveře se otevřely a dovnitř všoupli jednoročního dobrovolníka, který seděl se Švejkem v Budějovicích v arestě a byl předurčen ke kuchyni nějaké maršové roty.

„Pochválen Pán Ježíš Kristus,“ řekl vstupuje, načež Švejk za všechny odpověděl: „Až na věky amen.“

Jednoroční dobrovolník spokojeně podíval se na Švejka, položil na zem deku, kterou s sebou přinesl, a posadil se na lavici k české kolonii, roztočil si kamaše a vyňal uměle v záhybech stočené cigarety, které rozdal, pak vytáhl z boty kousek třecí plochy od krabičky zápalek a několik sirek uměle rozřezaných v půli hlavičky.

Rozškrtl, opatrně zapálil si cigaretu, dal všem připálit a lhostejně řekl: „Já jsem obžalovanej pro vzpouru.“

„To nic není,“ chlácholivě ozval se Švejk, „to je legrace.“

„To se rozumí,“ řekl jednoroční dobrovolník, „jestli takovým způsobem to

chceme vyhrát, pomocí různých soudů. Když se chtějí se mnou mermomocí soudit, ať se soudí. Celkem vzato, jeden proces nic nemění na celé situaci.“

„A jak jsi se vzbouřil?“ otázal se sapér Vodička, dívaje se sympaticky na jednoročního dobrovolníka.

„Nechtěl jsem pucovat hajzly na hauptvaše,“ odpověděl, „tak mě vedli až k obrštovi. A to je pěkná svině. Začal na mne křičet, že prý jsem zavřen na základě regimentsraportu a že jsem obyčejný arestant, že se vůbec diví, že mne země nosí a nepřestane se točit nad tou hanbou, že v armádě se vyskytl člověk s právem jednoročního dobrovolníka, majícího nárok na důstojnickou hodnost, který však svým chováním může vzbudit jedině hnus a opovržení u svých představených. Odpověděl jsem, že rotace zeměkoule nemůže být přerušena objevením se na ní takového jednoročního dobrovolníka, jako jsem já, že zákony přírodní jsou silnější než štráfky jednoročních dobrovolníků a že bych si přál vědět, kdo mne může přinutit, abych pucoval nějakej hajzl, který jsem nepodělal, ačkoliv i na to bych měl právo po té svinské kuchyni u regimentu, po tom shnilém zelí a močeném skopovém mase. Potom jsem ještě obrstovi řekl, že je též jeho názor, proč mne zem nosí, trochu podivný, poněvadž kvůli mně přece nevypukne zemětřesení. Pan obrst po celou mou řeč nic nedělal, než cvakal zuby jako kobyla, když ji studí zmrzlá řepa na jazyk, a potom na mne zařval:

‚Tak budete pucovat hajzl, nebo nebudete?‘

‚Poslušně hlásím, že žádného hajzlu pucovati nebudu.‘

‚Vy budete pucovat, Sie Einjähriger.‘

‚Poslušně hlásím, že nebudu.‘

‚Krucityrkn, vy budete pucovat, ne jeden, ale sto hajzlů!‘ ‚Poslušně hlásím, že nebudu pucovat ani sto, ani jeden hajzl!‘

A tak to šlo pořád: ‚Budete pucovat?‘ ‚Nebudu pucovat.´ Hajzly lítaly sem a tam, jako by to bylo nějaké dětské říkadlo od Pavly Moudré. Obršt běhal po kanceláři jako pominutý, nakonec si sedl a řekl: ‚Rozvažte si to dobře, já vás předám divizijnímu soudu pro vzpouru. Nemyslete si, že budete první jednoroční dobrovolník, který byl za této války zastřelen. V Srbsku jsme pověsili dva jednoroční dobrovolníky od 10. kompanie a jednoho od 9. jsme zastřelili jako jehně. A proč? Pro jejich paličatost. Ty dva, kteří byli pověšeni, zdráhali se propíchnout ženu a chlapce jednoho čúžáka pod Šabacem a jednoročák od 9. kumpačky byl zastřelen, poněvadž nechtěl jít kupředu a vymlouval se, že má oteklé nohy a že je platfus. Tak budete pucovat hajzl, nebo nebudete?‘

‚Poslušně hlásím, že nebudu.‘

Obršt se na mne podíval a řekl: ‚Poslyšte, nejste vy slavjanofil?‘

‚Poslušně hlásím, že nejsem.‘

Potom mne odvedli a oznámili mně, že jsem žalován pro vzpouru.“

„Nejlepší uděláš,“ řekl Švejk, „když se budeš teď vydávat za blba. Když jsem seděl na garnizóně, tak tam s námi byl takovej chytrej člověk vzdělanej, profesor na obchodní škole. Ten dezentýroval z bojiště a měl bejt s ním náramně slavnej proces, aby byl pro postrach odsouzenej a oběšenej, a ten se z

toho náramně jednoduše vyvlík. Začal dělat dědičně zatíženýho, a když ho štábní lékař prohlížel, tak prohlásil, že von nedezentýroval, že už vod mládí rád cestuje, že má vždycky touhu někam daleko zmizet. Že jednou se probudil v Hamburku a podruhý zas v Londýně, a že nevěděl, jak se tam dostal. Otec že byl alkoholik a zemřel sebevraždou před jeho narozením, matka že byla prostitutkou a opíjela se a zemřela na delirium. Mladší sestra že se utopila, starší že se vrhla pod vlak, bratr že skočil z železničního mostu na Vyšehradě, dědeček že zavraždil svou ženu a polil se petrolejem a zapálil se, druhá babička že se toulala s cikány a otrávila se ve vězení sirkami, jeden bratranec že byl několikrát souzen pro žhářství a podřezal si v Kartouzích žíly na krku kouskem skla, sestřenice z otcovy strany že se vrhla ve Vídni z šestýho patra, von sám že je strašně zanedbanýho vychování a do deseti let že neuměl mluvit, poněvadž ve věku šesti měsíců, když ho převazovali na stole a někam vodběhli, kočka ho stáhla se stolu a pádem že se uhodil do hlavy. Mívá též občasné silné bolení hlavy a v takových okamžicích že neví, co dělá, a v takovým stavu že taky vodešel z fronty do Prahy, a teprve když ho zatkla u Fleků vojenská policie, že přišel k sobě. Panečku, měli jste vidět, jak ho ještě rádi pustili z vojny, a asi pět maníků, kteří seděli s ním v cimře, všichni si to pro všechen případ napsali na papírek asi takhle:

Otec alkoholik. Matka prostitutka.
I. sestra (utopila)
II. sestra (vlak)
Bratr (z mostu)
Dědeček † ženu, petrolej, zapálil.
II. babička (cikáni, sirky) † atd.

A jeden, když to začal taky přednášet štábnímu lékařovi, už se nedostal ani přes bratrance a štábní lékař, poněvadž už to byl třetí případ, mu řekl: ‚Ty chlape, a tvoje sestřenice z otcovy strany se vrhla ve Vídni z šestýho patra, ty jseš strašně zanedbaného vychování, a tak tě spraví korekce.‘ Tak ho odvedli do korekce, svázali do kozelce, a hned ho přešlo strašně zanedbaný vychování, i otec alkoholik, i matka prostitutka a raději se přihlásil dobrovolně na front.“

„Dnes,“ řekl jednoroční dobrovolník, „už na vojně nikdo nevěří v dědičné zatížení, poněvadž by to dopadlo tak, že by museli všechny jenerální štáby zavřít do blázince.“

V okovaných dveřích zarachotil klíč a vstoupil profous:

„Infanterist Švejk a sapér Vodička k panu auditorovi.“

Zvedli se a Vodička řekl k Švejkovi: „Vidíš je, lotry, každej den vejslech, a pořád žádnej vejsledek. Kdyby už nás radši, himlhergot, vodsoudili a netahali se s náma. Takhle se celý boží den válíme a těch maďarskejch kluků běhá vokolo…“

Pokračujíce na cestě k výslechu do kanceláří divizijního soudu, které byly umístěny na druhé straně v jiném baráku, sapér Vodička uvažoval se Švejkem, kdy vlastně přijdou před řádný soud.

„Pořád jenom samej vejslech,“ dopaloval se Vodička, „a kdyby z toho něco alespoň vylezlo. Spotřebujou haldy papíru a člověk ani ten soud neuvidí. Shnije

za mřížema. Řekni upřímně, je ta supa k žrádlu? A to zelí se zmrzlejma bramborama? Krucifix, takovou blbou světovou vojnu jsem ještě nikdy nežral. Já jsem si to představoval docela jinak.“

„Já jsem zas docela spokojenej,“ řekl Švejk, „to ještě před lety, když jsem sloužil aktivně, tak náš šupák Solpera říkal, že na vojně musí bejt si každej vědom svejch povinností, a dal ti přitom takovou přes hubu, žes na to nikdy nezapomněl. Nebo nebožtík obrlajtnant Kvajser, když přišel prohlížet kvéry, tak vždycky nám přednášel, že každej voják má jevit největší duševní votrlost, poněvadž vojáci jsou jenom dobytek, kerej stát krmí, dá jim nažrat, napít kafe, tabák do fajfky a za to musí tahat jako volové.“

Sapér Vodička se zamyslil a po chvíli se ozval:

„Až tam budeš, Švejku, u toho auditora, tak se nespleť, a co jsi předešle při výslechu mluvil, tak to vopakuj, ať nejsem v nějaký bryndě. Tedy hlavně, že jsi viděl, že mě napadli ty kluci maďarští. Přece jsme to všechno podnikli na společnej účet.“

„Nic se neboj, Vodičko,“ konejšil ho Švejk, „jen klid, žádný rozčilování, copak je to něco, bejt před nějakým takovým divizijním soudem. Tos měl vidět, jak před lety se takový vojenský soud vodbejval zkrátka. Sloužil ti u nás v aktivu učitel Herál a ten nám jednou na kavalci vykládal, když jsme všichni v cimře dostali kasárníka, že je v pražskym muzeu jedna kniha zápisů takovýho vojenskýho soudu za Marie Terezie. Každej regiment měl svýho kata, kterej popravoval vojáky svýho regimentu, kus po kusu, za jeden tereziánskej tolar. A ten kat podle těch zápisů vydělal si někerej den až pět tolarů. – To se rozumí,“ dodal Švejk rozvážně, „tenkrát byly silný regimenty a pořád je po vesnicích doplňovali.“

„Když jsem byl v Srbsku,“ řekl Vodička, „tak u naší brigády věšeli, kteří se přihlásili, čúžáky za cigarety. Kerej voják pověsil chlapa, ten dostal deset športek, za ženskou a za dítě pět. Potom začlo intendantstvo spořit a vodstřelovalo se to hromadně. Se mnou sloužil jeden cikán a vo tom jsme to dlouho nevěděli. Bylo nám to jenom nápadný, že ho vždycky na noc někam volali do kanceláře. To jsme stáli na Drině. A jednou v noci, když byl pryč, tak někomu napadlo šťourat se v jeho věcech, a pacholek měl v ruksaku celý tři krabičky po stovce športek. Potom se vrátil k ránu do naší stodoly a my jsme s ním udělali krátkej soud. Povalili jsme ho a nějakej Běloun ho uškrtil řemenem. Měl ten pacholek tuhej život jako kočka.“

Starý sapér Vodička si odplivl: „Ne a ne ho uškrtit, už se nám podělal, voči mu vylezly, a pořád ještě byl živej jako nedoříznutej kohout. Tak ho trhli jako kočku. Dva za hlavu, dva za nohy a zakroutili mu vaz. Potom jsme na něho navlíkli jeho ruksak i s cigaretama a hodili ho pěkně do Driny. Kdopak by takový cigarety kouřil. Ráno byla po něm sháňka.“

„To jste měli hlásit, že dezentýroval,“ rozšafně podotkl Švejk, „že už se na to připravoval a že každej den říkal, že se ztratí.“

„Ale kdo by na takový věci myslel,“ odpověděl Vodička, „my jsme svý udělali a vo věci ostatní jsme neměli žádnou starost. Tam to bylo úplně lehký. Každej

den někdo zmizel, a ani už to z Driny nelovili. Plaval tam nadmutej čůžák vedle našeho rozflákanýho landveráka hezky po Drině do Dunaje. Někteří nezkušení, když to viděli ponejprv, tak dostali malinkou horečku.“

„Těm měli dát chinin,“ řekl Švejk.

Vstoupili právě do baráku s kancelářemi divizijního soudu a patrola je ihned odvedla do kanceláře číslo 8, kde za dlouhým stolem s haldami spisů seděl auditor Ruller.

Před ním ležel nějaký díl zákoníku, na kterém stála nedopitá sklenice čaje. Po pravé straně na stole stál krucifix z napodobené slonoviny, se zaprášeným Kristem, který se zoufale díval na podstavec svého kříže, na kterém byl popel a oharky z cigaret.

Auditor Ruller oklepával si právě k nové lítosti ukřižovaného boha novou cigaretu o podstavec krucifixu a druhou rukou nadzvedal sklenici s čajem, která se přilepila na zákoník.

Vyprostiv sklenici z objetí zákoníku, listoval se dál v knize vypůjčené z důstojnického kasina.

Byla to kniha Fr. S. Krause s mnohoslibným názvem Forschungen zur Entwicklungsgeschichte der geschlechtlichen Moral.

Zadíval se na reprodukci naivních kreseb mužského i ženského pohlavního ústroje s přiléhajícími verši, které objevil učenec Fr. S. Krause na záchodcích berlínského Západního nádraží, takže neobrátil pozornost na ty, kteří vstoupili.

Vytrhl se z pozorování reprodukcí teprve zakašláním Vodičky.

„Was geht los?“ otázal se, listuje dál a hledaje pokračování naivních kresbiček, skic a náčrtů.

„Poslušně hlásím, pane auditor,“ odpověděl Švejk, „kamarád Vodička se nastyd a teď kašle.“

Auditor Ruller teprve teď se podíval na Švejka a na Vodičku.

Snažil se dodati své tváři přísného výrazu.

„Konečně že lezete, chlapi,“ řekl, šťouraje se v haldě spisů na stole, „dal jsem vás předvolat na devátou hodinu a teď je pomalu

jedenáct.“

„Jak to stojíš, ty vole?“ otázal se Vodičky, který si dovolil udělat pohov. „Až řeknu rút, tak si můžeš dělat s haksnama, co chceš.“

„Poslušně hlásím, pane auditor,“ ozval se Švejk, „že von má revma.“

„Ty drž radši hubu,“ řekl auditor Ruller, „až se tě na něco zeptám, tak teprv budeš odpovídat. Třikrát jsi byl u mne u výslechu a lezlo to z tebe jako z chlupatý deky. Tak najdu to nebo nenajdu? Mám já s vámi, vy chlapi mizerní, práci. Ale ono se vám to nevyplatilo, obtěžovat zbytečně soud. – Tak se podívejte, parchanti,“ řekl, když vytáhl z haldy aktů obsáhlý spis s nápisem ‚Schwejk & Woditschka‘. „Nemyslete si, že se budete u divisionsgerichtu válet dál kvůli nějaké hloupé rvačce a vyhnete se na nějaký čas frontě. Kvůli vám jsem musel telefonovat až s armádním gerichtem, vy hňupi.“

Vzdychl si.

„Netvař se tak vážně, Švejku, ono ti to na frontě přejde, prát se s nějakými

honvédy," pokračoval, „líčení se s vámi oběma zastavuje a každý z vás jde k své části, kde budete potrestáni u raportu, a pak půjdete s marškou na frontu. Jestli vás ještě jednou dostanu do ruky, vy holomci, tak s vámi zatočím, že budete na to koukat. Zde máte propouštěcí blanket a chovejte se řádně. Odveďte je do čísla 2."

„Poslušně hlásím, pane auditor," řekl Švejk, „že si vaše slova vezmeme oba k srdci a že vám mockrát děkujeme za vaši dobrotu. Kdyby to bylo v civilu, tak bych si dovolil říct, že jste zlatej člověk. A zároveň vás musíme voba mockrát prosit za vodpuštění, že jste se s námi tolik musel abgébovat. My si toho vopravdu nezasloužíme."

„Tak už táhněte ke všem čertům," rozkřikl se auditor na Švejka, „nebýt toho, že se za vás oba přimluvil pan obrst Schröder, tak nevím, jak by to s váma bylo dopadlo."

Vodička cítil se teprve starým Vodičkou až na chodbě, když šli s patrolou do kanceláře číslo 2.

Voják, který je vedl, bál se, že přijde pozdě na oběd, a proto se vyjádřil:

„Tak to trochu natáhněte, hoši, táhnete se jako vši."

Tu Vodička prohlásil, aby si moc neroztahoval kušnu a že může mluvit o štěstí, že je Čech. Kdyby byl Maďar, že by ho roztrhl jako slanečka.

Poněvadž v kanceláři šli si vojenští písaři pro mináž, byl nucen voják, který je vedl, přivést je prozatím nazpátek do vězení divizijního soudu, což se neobešlo bez proklínání z jeho strany, které adresoval na nenáviděnou rasu vojenských písařů.

„Kamarádi, mně zas seberou všechno mastný ze supy," zahořekoval tragicky, „a místo masa nechají mně šlachu. Včera jsem eskortoval taky dva do lágru a někdo mně sežral půl veky, kterou pro mne vyfasovali."

„Vy holt tady u divizijního soudu nemyslíte než na žrádlo," řekl Vodička, který již úplně okřál.

Když jednoročnímu dobrovolníkovi oznámili, jak to s nimi dopadlo, zvolal: „Tedy marška, přátelé! Je to jako v časopise českých turistů: ‚Dobrý vítr!' Přípravné práce na cestu jsou již hotovy, vše slavnou vojenskou správou obstaráno a vykonáno. I vy jste objednáni připojiti se k výletu do Haliče. Nastupte cestu s myslí veselou a lehkým, radostným srdcem. Chovejte neobyčejnou lásku pro ty krajiny, kde budou vám představovat zákopy. Je to tam krásné a nanejvýš zajímavé. Budete se v dálné cizině cítiti jako doma, jako v příbuzném kraji, ba skoro jako v milé domovině. S city povznesenými nastoupíte pouť do krajin, o kterých již starý Humboldt pravil: ‚V celém světě neviděl jsem něco velkolepějšího nad tu blbou Halič.' Hojné a vzácné zkušenosti, jichž nabyla naše slavná armáda na ústupu z Haliče při prvé cestě, budou našim novým válečným výpravám jistě vítaným vodítkem při sestavování programu druhé cesty. Jen pořád rovně za nosem do Ruska a z radosti vypalte do vzduchu všechny patrony."

Před odchodem Švejka a Vodičky po obědě do kanceláře přistoupil k nim nešťastný učitel, který složil báseň o vších, a řekl tajemně, odváděje oba

stranou: „Nezapomeňte, až budete na ruské straně, říct hned k Rusům: Zdrávstvujtě, ruskije braťja, my braťja čechi, my nět avstrijci.“

Když vycházeli z baráku, tu Vodička, chtěje manifestačně vyjádřit svou nenávist k Maďarům a to, že ho nezdolala a nezviklala vazba v jeho přesvědčení, šlápl Maďarovi, který nechtěl sloužit na vojně, na nohu a zařval na něho: „Vobuj se, pahejle!“

„Měl mně něco říct,“ s nelibostí prohlásil potom sapér Vodička k Švejkovi, „měl se ozvat, tak bych mu jeho maďarskej šmakovák roztrh vod ucha k uchu. A von, kluk blbá, mlčí a dá si šlapat po botech. Hergot, Švejku, já mám takovej vztek, že nejsem vodsouzenej. Dyť to vypadá, jako kdyby se nám vysmívali, že to s těma Maďarama nestojí ani za řeč. A přece jsme se bili jako lvi. To jsi zkazil ty, že nás nevodsoudili a že nám dali takový vysvědčení, jako bychom se ani neuměli pořádně prát. Co si vlastně vo nás myslí. Dyť to byl docela slušnej konflikt.“

„Milej hochu,“ řekl Švejk dobrácky, „já dobře nechápu, jak tě to nemůže těšit, že nás divisionsgericht ouředně uznal za docela slušný lidi, proti kerým nic nemůže mít. Já jsem se u vejslechu, to je pravda, vymlouval všelijak, to se musí dělat, to je povinností lhát, jako říká advokát Bass svým klientům. Když se mě pan auditor zeptal, proč jsme vtrhli do bytu toho pana Kákonyiho, tak jsem mu prostě řek: ‚Já myslel, že se nejlépe s panem Kákonyim poznáme, když ho budem navštěvovat.‘ Pan auditor se mě pak už na nic neptal a měl už toho dost. – To si pamatuj,“ pokračoval Švejk v úvaze, „že se před vojenskejma soudy žádnej nesmí přiznávat. Když jsem seděl u garnisonsgerichtu, tak se ve vedlejší cimře jeden voják přiznal, a jak se to vostatní dozvěděli, tak mu dali deku a poručili mu, že musí svý přiznání vodvolat.“

„Kdybych udělal něco nečestnýho, tak bych se nepřiznal,“ řekl sapér Vodička, „ale když se mne ten kluk auditorská přímo zeptal: Pral jste se?, tak jsem řekl: Ano, pral jsem se. Ztýral jste někoho? Zajisté, pane auditore. Poranil jste při tom někoho? Ovšemže, pane auditore. Ať ví, s kým mluví. A to je právě ta vostuda, že nás vosvobodili. To je, jako kdyby nechtěl věřit tomu, že jsem přerazil vo ty kluky maďarský überšvunk, že jsem z nich udělal nudle, boule a modřiny. Tys byl přece při tom, jak v jeden moment jsem měl tři kluky maďarský na sobě, a jak za chvilku válelo se to všechno na zemi a já šlapal po nich. A po tom po všem zastaví takovej usmrkanej auditorskej kluk s náma vyšetřování. To je, jako by mně řek: Kam se serete, vy a prát se. Až bude po vojně a budu v civilu, já ho vočumu někde najdu a pak mu ukážu, jestli se nedovedu prát. Potom přijedu sem do Királyhidy a udělám tady takový binec, že to svět neviděl a že se budou lidi schovávat do sklepa, až se dozvědí, že jsem se přišel podívat na ty rošťáky v Királyhidě, na ty lumpy, na ty pacholky.“

V kanceláři bylo všechno odbyto velice rychle. Nějaký felák s hubou ještě zamaštěnou od oběda, podávaje Švejkovi a Vodičkovi papíry s náramně vážnou tváří, nedal si ujít té příležitosti, aby nepronesl k oběma řeč, ve které apeloval na jich vojenského ducha, proplétaje to, poněvadž byl Vasrpolák, různými pěknými výrazy svého nářečí, jako „marekvium“, „glupi rolmopsie“, „krajcová

sedmina“, „sviňa porýpaná“ a „dum vám baně na mjesjnuckovy vaši gzichty“.

Když se Švejk s Vodičkou loučil, poněvadž každého odváděli k jejich části, řekl Švejk: „Až bude po tý vojně, tak mě přijď navštívit. Najdeš mě každej večer od šesti hodin u Kalicha na Bojišti.“

„To se ví, že tam přijdu,“ odpověděl Vodička, „bude tam nějaká sranda?“

„Každej den se tam něco strhne,“ sliboval Švejk, „a kdyby to bylo moc tichý, tak už to nějak zařídíme.“

Rozešli se, a když byli od sebe již hodně kroků, volal starý sapér Vodička za Švejkem: „Tak se ale jistě postarej vo nějakou zábavu, až tam přijdu.“

Načež Švejk volal nazpět: „Přijď ale určitě, až bude konec týhle válce.“

Potom se vzdálili a bylo slyšet zas za hodnou chvíli za rohem z druhé řady baráků hlas Vodičky: „Švejku, Švejku, jaký mají pivo u Kalicha?“

A jako ozvěna ozvala se Švejkova odpověď: „Velkopopovický.“

„Já myslel, že smíchovský,“ volal z dálky sapér Vodička.

„Mají tam taky holky,“ křičel Švejk.

„Tedy po válce v šest hodin večer,“ křičel zezdola Vodička.

„Přijď raděj vo půl sedmý, kdybych se někde vopozdil,“ odpovídal Švejk.

Potom ozval se ještě, již z velké dálky, Vodička: „V šest hodin nemůžeš přijít?“

„Tak přijdu tedy v šest,“ slyšel Vodička odpověď vzdalujícího se kamaráda.

A tak se rozešel dobrý voják Švejk se starým sapérem Vodičkou. „Wenn die Leute auseinander gehen, da sagen sie Auf Wiedersehen.“

5´ MOSTU NAD LITAVOU K SOKALU

Nadporučík Lukáš chodil rozčileně po kanceláři 11. maršové roty. Byla to tmavá díra v baráku roty, přepažená z chodby prkny. Stůl, dvě židle, baňka s petrolejem a kavalec.

Před ním stál účetní šikovatel Vaněk, který zde sestavoval listiny k výplatě žoldu, vedl účty kuchyně pro mužstvo, byl finančním ministrem celé roty a trávil tu celý boží den, zde též spal.

U dveří stál tlustý pěšák, zarostlý vousy jako Krakonoš. To byl Baloun, nový sluha nadporučíka, v civilu mlynář někde u Českého Krumlova.

„Vybral jste mně opravdu znamenitého pucfleka," mluvil nadporučík Lukáš k účetnímu šikovateli, „děkuji vám srdečně za to milé překvapení. První den si ho pošlu pro oběd do oficírsmináže, a on mně ho půl sežere."

„Rozlil jsem, prosím," řekl tlustý obr.

„Dobře, rozlils. Tos moh rozlít jedině polívku nebo omáčku, ale ne frankfurtskou pečeni. Vždyť jsi mně přinesl jen takový kousek, co by se za nehet vešlo. A kams dal štrůdl?"

„Já jsem..."

„Ale nezapírej, tys ho sežral."

Nadporučík Lukáš pronesl poslední slova s takovou vážností a tak přísným hlasem, že Baloun mimoděk ustoupil o dva kroky.

„Já jsem se informoval v kuchyni, co jsme dnes měli k obědu. A byla polívka s játrovými knedlíčky. Kam jsi dal ty knedlíčky? Vytahal jsi je po cestě, to je jistá pravda. Potom bylo hovězí maso s okurkou. Cos s tím udělal? Taky jsi sežral. Dva plátky frankfurtské pečeně. A přines jsi jen půl plátku, he? Dva kousky štrůdlu! Kams ho dal? Nacpal jsi se, prase mizerný, ohavný. Mluv, kam jsi dal štrůdl? Že ti upad do bláta? Ty prevíte jeden. Můžeš mně ukázat to místo, kde leží v blátě? Že hned nějakej pes přiběh jako na zavolanou, popad ho a odnes? Ježíšikriste, já ti tak nafackuju hubu, že budeš mít hlavu jako štandlík! Ještě mně, ta svině, zapírá. Víš, kdo tě viděl? Zde rechnungsfeldvébl Vaněk. Ten přišel ke mně a povídá: ‚Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že to vaše prase, Baloun, vám žere oběd. Dívám se z okna a on se cpe, jako by nejedl celý týden.' Poslyšte, Sie Rechnungsfeldwebel, nemohli jste opravdu vybrat jiný dobytek pro mě než tohoto chlapa?"

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že se zdál Baloun z celé naší marškumpačky nejpořádnějším mužem. Je takový nemehlo, že si nepamatuje ani jeden kvérgrif, a dát mu flintu do ruky, ještě by udělal nějaké neštěstí. Při posledním cvičení blindpatronama byl by málem vystřelil oko sousedovi. Myslel jsem, že může alespoň takovouhle službu zastávat."

„A sežrat vždy celý oběd svému pánovi," řekl Lukáš, „jako by mu nestačila jeho porce. Nemáš snad hlad?"

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že mám pořáde hlad. Když někomu

zbude chleba, tak ho odkoupím od něho za cigarety, a ještě to je všechno málo. Já už jsem takovej od přírody. Myslím vždycky, že už jsem sytej, a vono nic. Za chvilku zas, jako před jídlem, začne mně kručet v žaludku, a vida ho, von se už mrcha přihlašuje. Někdy si myslím, že už mám opravdu dost, že se už do mě nic nemůže vejít, ale toto. Vidím někoho, že jí, nebo ucejtím jen tu vůni, a hned je mně v žaludku jako po vymetení. Začne se žaludek hned zas hlásit o svoje práva a já bych polýkal hřebíky. Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že už jsem prosil, abych mohl dostávat dvojnásobnou porci; byl jsem kvůli tomu v Budějovicích u regimentsarcta a ten mě místo toho dal na tři dny na marodku a předepsal mně na den jen hrníček čistý polévky. Já prej tě, ty kanálie, naučím mít hlad. Přijď sem ještě jednou, tak uvidíš, jak odtud vodejdeš jako chmelová tyčka! Já nemusím, pane obrlajtnant, vidět jen dobrý věci, i vobyčejný mě začnou dráždit a hned se mně dělají sliny. Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že uctivě prosím, aby mně byla povolena dvojitá porce. Jestli už masa nebude, tak alespoň ten příkrm, brambory, knedlíci, trochu vomáčky, toho vždycky zůstane…“

„Dobře, já jsem vyslech ty drzosti, Baloune,“ odpověděl nadporučík Lukáš. „Slyšel jste někdy, Sie Rechnungsfeldwebel, že dřív by byl voják tak drzej ještě ke všemu jako tento chlap? Sežere mně oběd a ještě chce, aby se mu povolila dvojitá porce. Já ti ale ukážu, Baloune, že vytrávíš. – Sie Rechnungsfeldwebel,“ obrátil se na Vaňka, „odveďte ho ke kaprálovi Weidenhofrovi, ať ho pěkně uváže na dvoře u kuchyně na dvě hodiny, až budou dnes večer rozdávat guláš. Ať ho uváže pěkně vysoko, aby jen tak se držel na špičkách a viděl, jak se v kotli ten guláš vaří. A zařiďte to tak, ať je ještě uvázána ta potvora, až se bude u kuchyně rozdávat guláš, aby mu sliny tekly jako hladové čubě, když čichá u uzenářského krámu. Řekněte kuchařovi, ať jeho porci rozdá!“

„K službám, pane obrlajtnant. Pojďte, Baloune!“

Když odcházeli, zadržel je ve dveřích nadporučík, a dívaje se do uděšené tváře Balounovy, zvolal vítězoslavně: „To sis pomoh, Baloune. Dobrou chuť přeji! A jestli mi to ještě jednou provedeš, pošlu tě bez milosti před polní soud.“

Když se vrátil Vaněk a oznámil, že Baloun je již uvázán, řekl nadporučík Lukáš: „Vy mne znáte, Vaňku, že takové věci nerad dělám, ale nemohu si pomoct. Za prvé uznáte, že když psovi berete kost, tak vrčí. Nechci mít kolem sebe podlého chlapa, a za druhé již ta okolnost, že je Baloun uvázán, má velký morální a psychologický význam pro celý manšaft. Ti chlapi si poslední dobou, když jsou u maršky a vědí, že zítra nebo pozítří pojedou do pole, dělají, co chtějí.“

Nadporučík Lukáš vypadal velice utrápeně a pokračoval tichým hlasem: „Předevčírem při nachtübungu měli jsme, jak víte, manévrovat proti einjährigfreiwilligenschule za cukrovarem. První švarm, vorhut, ten šel ještě tiše po silnici, poněvadž ten jsem vedl sám, ale druhý, který měl jít nalevo a rozeslat vorpatroly pod cukrovar, ten si počínal, jako kdyby šel z výletu. Zpívali a dupali, že to muselo být slyšet až v lágru. Potom na pravém flangu šel rekognoscírovat terén třetí švarm pod les, to bylo vzdáleno od nás dobrých deset minut, a ještě na tu vzdálenost bylo vidět, jak chlapi kouří, samé ohnivé

body ve tmě. A čtvrtý švarm, ten měl dělat nachhut, a čertví jak se to stalo, že se objevil najednou před naším vorhutem, takže byl považován za nepřítele, a já jsem musel ustupovat před vlastním nachhutem, který proti mně forykoval. To je jedenáctá marškumpanie, kterou jsem zdědil. Co z nich mohu udělat? Jak si budou počínat v opravdovém gefechtu?“

Nadporučík Lukáš měl přitom ruce sepjaty a tvářil se mučednicky a špička jeho nosu se protáhla.

„To si z toho, pane nadporučíku, nic nedělejte,“ snažil se ho upokojit účetní šikovatel Vaněk, „nelamte si s tím hlavu. Já už byl u třech maršek, každou nám s celým bataliónem rozflákali a šli jsme se formírovat znova. A všechny marškumpačky byla jedna jako druhá, žádná nebyla o chlup lepší než vaše, pane obrlajtnant. Nejhorší byla devátá. Ta s sebou odtáhla do zajetí všechny šarže i s kompaniekomandantem. Mě jenom to zachránilo, že jsem šel k regimentstrénu fasovat pro kumpačku rum a víno a oni to odbyli beze mne. – A to nevíte, pane obrlajtnant, že při tom posledním nachtübungu, o kterém jste vypravoval, einjährigfreiwilligenschule, která měla naši kumpačku obejít, dostala se až k Neziderskému jezeru? Mašírovala pořád pryč, až do rána, a vorposty se dostaly až do bahna. A vedl je sám pan hejtman Ságner. Byly by snad přišly až do Šoproně, kdyby se nebylo rozednilo,“ pokračoval tajemným hlasem účetní šikovatel, který si liboval v takových případech a měl v evidenci všechny podobné události.

„A víte, pane obrlajtnant,“ řekl, důvěrně mrkaje, „že se má stát pan hejtman Ságner batalionskomandantem našeho maršbataliónu? Napřed, jak říkal štábsfeldvébl Hegner, se myslelo, že vy budete, poněvadž jste nejstarší důstojník u nás, batalionskomandantem, a potom prý přišlo od divize na brigádu, že je jmenován pan hejtman Ságner.“

Nadporučík Lukáš zahryzl se do pysků a zapálil si cigaretu. Věděl o tom a byl přesvědčen, že se mu děje křivda. Hejtman Ságner ho již dvakrát přeskočil v postupu, ale neřekl nic jiného než: „Copak hejtman Ságner…“

„Já z toho nemám moc velkou radost,“ důvěrně se ozval účetní šikovatel, „vypravoval štábsfeldvébl Hegner, že pan hejtman Ságner v Srbsku na počátku války chtěl někde u Černé Hory v horách se vyznamenat a hnal jednu kumpačku svého baťáčku za druhou na mašíngevéry do srbských štelungů, ačkoliv to byla úplně zbytečná věc a infantérie tam byla starýho kozla co platná, poněvadž Srby odtamtud z těch skal mohla dostat jen artilerie. Z celého bataliónu zbylo jen 80 mužů, pan hejtman Ságner sám dostal handšús, potom v nemocnici ještě úplavici, a zase se objevil v Budějovicích u regimentu a včera prý večer vypravoval v kasině, jak se těší na front, že tam nechá celý maršbatalión, ale že něco dokáže a dostane signum laudis, za Srbsko že dostal nos, ale teď že buď padne s celým maršbatalionem, nebo bude jmenován obrstlajtnantem, ale maršbaťák že musí zařvat. Já myslím, pane obrlajtnant, že se takové riziko týká i nás. Vypravoval nedávno štábsfeldvébl Hegner, že příliš neladíte s panem hejtmanem Ságnerem a že on právě pošle naši 11. kumpačku první do gefechtu na ta nejhroznější místa.“

Účetní šikovatel si vzdychl: „Já bych byl toho náhledu, že v takové válce, jako je tahle, kdy je tolik vojska a taková dlouhá fronta, že by se spíš mohlo docílit víc jenom pořádným manévrováním nežli nějakými zoufalými ataky. Já to viděl pod Duklou při 10. marškumpačce. Tenkrát se to všechno odbylo úplně hladce, přišel rozkaz ‚Nicht schießen', a tak se nestřílelo a čekalo, až se Rusové přiblížili až k nám. Byli bychom je zajali bez výstřelu, jenomže tenkrát měli jsme vedle sebe na levém flanku železné mouchy, a ti pitomí landveráci tak se lekli, že se k nám Rusové blíží, že se začali spouštět dolů ze strání po sněhu jako na klouzačce, a my jsme dostali rozkaz, že Rusové protrhli levý flank, abychom se hleděli dostat k brigádě. Já byl tenkrát právě u brigády, abych si dal potvrdit kompanieverpflegungsbuch, poněvadž jsem nemohl najít náš regimentstrén, když vtom začnou k brigádě chodit první z 10. maršky. Do večera jich přišlo sto dvacet, ostatní prý po sněhu sjeli, jak při ústupu zabloudili, někde do ruských štelungů, jako by to byl tobogan. Tam to bylo hrozné, pane obrlajtnant, Rusové měli v Karpatech štelungy nahoře i dole. A potom, pane obrlajtnant, pan hejtman Ságner…"

„Dejte mně už pokoj s panem hejtmanem Ságnerem," řekl nadporučík Lukáš, „já to všechno znám a nemyslete si, že když bude nějaký šturm a gefecht, že vy opět náhodou budete někde u regimentstrénu fasovat rum a víno. Byl jsem upozorněn, že vy strašně chlastáte, a kdo se podívá na váš červený nos, ten hned vidí, koho má před sebou."

„To je z Karpat, pane obrlajtnant, tam jsme to museli dělat, mináž k nám přicházela nahoru studená, zákopy jsme měli ve sněhu, oheň se nesměl dělat, tak nás držel jen ten rum. A nebýt mě, bylo by to dopadalo jako u jiných kumpaček, že ani ten rum nebyl a lidi mrzli. Zato u nás jsme měli všichni červené nosy od rumu, ale to mělo zas tu nevýhodu, že od batalionu přišel rozkaz, aby na patroly chodil jen ten manšaft, který má červené nosy."

„Nyní máme zimu již za sebou," prohodil významně nadporučík.

„Rum je, pane obrlajtnant, v poli nezbytnou věcí v jakékoliv roční době, stejně jako víno. Působí, abych tak řekl, dobrou náladu. Za půl eššálku vína a čtvrt litru rumu budou se vám lidi prát s každým… Který dobytek to zas klepá na dveře, cožpak nečte na dveřích ‚Nicht klopfen!'? Herein!"

Nadporučík Lukáš otočil se na židli ke dveřím a zpozoroval, že se dveře pomalu a tiše otvírají. A stejně tak tiše vstoupil do kanceláře 11. marškumpanie dobrý voják Švejk, salutuje již ve dveřích a patrně již tenkrát, když klepal na dveře, dívaje se na nápis „Nicht klopfen!"

Jeho salutování bylo plnozvučným doprovodem k jeho neskonale spokojené, bezstarostné tváři. Vypadal jako řecký bůh zlodějství ve střízlivé uniformě rakouského infanteráka.

Nadporučík Lukáš na okamžik přivřel oči před tím pohledem dobrého vojáka Švejka, který ho svým pohledem objímal a líbal.

Asi s takovým zalíbením se díval marnotratný, ztracený a opět nalezený syn na svého otce, když ten k jeho poctě otáčel na rožni berana.

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že jsem opět zde," ozval se ode dveří

Švejk s takovou upřímnou nenuceností, že rázem se nadporučík Lukáš vzpamatoval. Od té doby, kdy mu oznámil plukovník Schröder, že mu opět pošle Švejka na krk, nadporučík Lukáš si v duchu každý den oddaloval ono setkání. Každého rána si říkal: „On ještě dnes nepřijde, on tam snad něco provedl a oni si ho tam ještě nechají."

A ty všechny kombinace Švejk uvedl na pravou míru svým vstupem, provedeným tak mile a prostě.

Švejk podíval se nyní na účetního šikovatele Vaňka, a obraceje se k němu, podal mu s příjemným úsměvem papíry, které vytáhl z kapsy pláště: „Poslušně hlásím, pane rechnungsfeldvébl, že mám tyhle papíry, který mně napsali v regimentskanceláři, vodevzdat vám. Je to kvůli lénungu a zapsání mě na frpflégung."

Švejk pohyboval se tak volně společensky v kanceláři 11. marškumpanie, jako by byl s Vaňkem nejlepším kamarádem, na což účetní šikovatel reagoval prostě slovy: „Položte to na stůl."

„Uděláte velice dobře, Sie Rechnungsfeldwebel, když nás necháte o samotě se Švejkem," s povzdechem řekl nadporučík Lukáš.

Vaněk odešel a zůstal stát za dveřmi, aby poslouchal, co ti dva si budou povídat.

Napřed neslyšel ničeho, neboť Švejk i nadporučík Lukáš mlčeli. Oba se dlouho na sebe dívali a pozorovali se. Lukáš se díval na Švejka, jako by chtěl ho hypnotizovat, jako kohoutek stojící proti kuřeti a chystající se na ně vrhnout.

Švejk, jako vždy, díval se svým vlahým, něžným pohledem na nadporučíka Lukáše, jako by chtěl mu říct: Opět pohromadě, má sladká duše, teď už nás nic nerozdvojí, můj holoubku.

A když dlouho se nadporučík neozýval, výraz očí Švejkových promluvil s lítostivou něhou: Tak řekni něco, můj zlatý, vyjádři se!

Nadporučík Lukáš přerušil toto trapné ticho slovy, do kterých snažil se vložit notnou porci ironie: „Pěkně vás vítám, Švejku. Děkuji vám za návštěvu. Vida, to jsou k nám hosti."

Nezdržel se však a zlost minulých dnů vybila se hroznou ranou pěstí do stolu, kde poskočil kalamář a vypryskl inkoust na lénungslistu.

Současně vyskočil nadporučík Lukáš, postavil se těsně k Švejkovi a zařval na něho: „Vy dobytku," a počal chodit v úzké prostoře kanceláře, přičemž si vždy před Švejkem odplivl.

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant," řekl Švejk, když nadporučík Lukáš nepřestával chodit a zuřivě odhazovat do kouta zmačkané chuchvalce papíru, pro který si vždy došel ke stolu, „že jsem psaní řádně odevzdal. Našel jsem šťastně paní Kákonyiovou a mohu říct, že je to velice hezká ženská, já ji sice viděl jenom, když plakala…"

Nadporučík Lukáš si sedl na kavalec účetního poddůstojníka a chraplavým hlasem zvolal: „Kdy bude tomu konec, Švejku."

Švejk odpověděl, jako by byl přeslechl: „Potom jsem tam měl malinkou nepříjemnost, ale vzal jsem všechno na sebe. Voni mně sice nevěřili, že si

dopisuju s tou paní, tak jsem psaní raději spolkl při vejslechu, abych jim spletl každou stopu. Potom jsem se nějak čirou náhodou, jinak si to nemůžu vysvětlit, zapletl do nějaký malinký a velice nepatrný rvačičky. I z toho jsem se dostal a uznali mou nevinnost a poslali mě k regimentsraportu a zastavili u divizijního soudu celý vyšetřování. V regimentskanceláři byl jsem pár minut, až přišel pan obrst a ten mně trochu vynadal a řekl, že se mám ihned u vás, pane obrlajtnant, hlásit jako ordonanc, a poručil mně, abych vám oznámil, že vás žádá, abyste hned přišel k němu kvůli marškumpačce. Je už tomu víc než půl hodiny, ale von pan obrst nevěděl, že mne ještě potáhnou do regimentskanceláře a tam že budu sedět ještě přes čtvrt hodiny, poněvadž mám za tu celou dobu zadrženej lénunk a měl mně být vyplacen od regimentu, a ne od kumpačky, poněvadž jsem byl vedenej jako regimentsarestant. Vůbec mají to tam všechno pomíchaný a spletený, že by se člověk z toho zjančil…“

Nadporučík Lukáš řekl, oblékaje se rychle, když slyšel, že měl být již před půlhodinou u plukovníka Schrödra: „Vy jste mně, Švejku, zas pomohl na nohy.“ Řekl to tak zoufalým hlasem, plným beznadějnosti, že Švejk pokusil se ho uchlácholit přátelským slovem, které volal, když nadporučík Lukáš řítil se ze dveří: „Ale von pan obrst počká, von nemá beztoho co dělat.“

Za chvíli po odchodu nadporučíkově vstoupil do kanceláře účetní šikovatel Vaněk.

Švejk seděl na židli a přikládal tím způsobem do malých železných kamínek, že házel kousky uhlí otevřenými dvířky dovnitř. Kamínka čoudila a smrděla a Švejk pokračoval dál v zábavě, nevšímaje si Vaňka, který chvíli pozoroval Švejka, pak ale kopl do dvířek kamen a řekl Švejkovi, aby se odtud klidil.

„Pane rechnungsfeldvébl,“ pravil důstojně Švejk, „dovoluji si vám prohlásit, že vašemu rozkazu nemůžu vyhovět při nejlepší vůli klidit se třebas z celýho lágru, neboť já podléhám vyššímu nařízení. – Já jsem totiž zde ordonanc,“ řekl hrdě dodatkem, „pan obršt Schröder mě sem přidělil k 11. marškumpačce k panu obrlajtnantovi Lukášovi, u kterého jsem byl pucflekem, ale svou přirozenou inteligencí jsem byl povýšenej na ordonanc. My jsme s panem obrlajtnantem už starý známý. Čímpak vy jste v civilu, pane rechnungsfeldvébl?“

Účetní šikovatel Vaněk byl tak překvapen tím familiérním sousedským tónem dobrého vojáka Švejka, že nedbaje své důstojnosti, kterou velice rád ukazoval před vojáky kumpanie, odpověděl, jako by byl Švejkův podřízený:

„Já jsem takto drogista Vaněk z Kralup.“

„Já jsem se taky učil materialistou,“ řekl Švejk, „u nějakýho pana Kokošky na Perštýně v Praze. To byl náramnej podivín, a když jsem mu jednou vomylem ve sklepě zapálil sud benzínu a von vyhořel, tak mne vyhnal a grémium mne už nikde nepřijalo, takže jsem se kvůli pitomýmu sudu benzínu nemoh doučit. Vyrábíte také koření pro krávy?“

Vaněk zavrtěl hlavou.

„U nás se vyrábělo koření pro krávy se svěcenými obrázky. Von byl náš pan šéf Kokoška náramně nábožnej člověk a dočetl se jednou, že svatej Pelegrinus

pomáhal při nafouknutí dobytka. Tak si dal natisknout někde na Smíchově obrázky sv. Pelegrinusa a dal je posvětit v Emauzích za 200 zl. A potom jsme je přikládali do balíčků toho našeho koření pro krávy. Krávě se to koření namíchalo do teplý vody, dalo se jí napít z dřezu a přitom se dobytku předčítala modlitbička k sv. Pelegrinovi, kterou složil pan Tauchen, náš příručí. To když byly ty obrázky sv. Pelegrina vytištěny, tak ještě na druhou stranu bylo potřeba natisknout nějakou modlitbičku. Tak si večer zavolal náš starej Kokoška pana Tauchena a řek mu, aby do rána sestavil nějakou modlitbičku na ten obrázek a na to koření, až přijde v deset hodin do krámu, že už to musí bejt hotový, aby to šlo do tiskárny, že už krávy čekají na tu modlitbičku. Buď, anebo. Složit ji pěkně a má zlatku na prkně, nebo může za čtrnáct dní jít. Pan Tauchen se celou noc potil a přišel ráno celý nevyspalý votvírat krám a neměl nic sepsanýho. Dokonce zapomněl, jak se ten svatej do toho koření pro krávy jmenuje. Tak ho vytrh z bídy náš sluha Ferdinand. Ten uměl všechno. Když jsme sušili na půdě heřmánkový thé, tak si tam vždycky vlez, zul si boty a naučil nás, že se přestanou nohy potit. Chytal holuby na půdě, uměl votvírat pult s penězma a ještě nás učil jinejm melouchům se zbožím. Já jako kluk jsem měl doma takovou lékárnu, kterou jsem si přines z krámu domů, že ji neměli ani u milosrdnejch. A ten pomoh panu Tauchenovi, jen řek: ‚Tak to sem dají, pane Tauchen, ať se na to kouknu,' hned mu poslal pan Tauchen pro pivo. A než jsem pivo přines, tak už náš sluha Ferdinand byl s tím napolovic hotov a už předčítal:

Z nebes říše přicházím,
blahou pověst přináším.
Kráva, tele, každý vůl
potřebuje jako sůl
Kokoškovo koření,
jež ho zbaví trápení…

Potom, když vypil pivo a pořádně si lízl tinktury amáry, šlo mu to rychle a dokončil to ve vokamžiku moc hezky:

Vynašel to Pelegrinus svatý,
jeden balík za dva zlatý.
Svatý Pelegrine, chraň nám naše stádo,
které tvé koření vždycky pije rádo.
Vděčný hospodář tě chvalozpěvem slaví,
svatý Pelegrine, chraň nám naše krávy…

Potom, když přišel pan Kokoška, pan Tauchen šel s ním do komptoáru, a když vyšel ven, ukazoval nám dva zlatníky, ne jeden, jak měl slíbeno, a chtěl se s panem Ferdinandem rozdělit napolovic. Ale sluhu Ferdinanda, když viděl ty dva zlatníky, chyt najednou mamon. Že prej ne, buď všechno, anebo nic. Tak tedy pan Tauchen mu nedal nic a nechal si ty dvě zlatky pro sebe, vzal mě vedle do magacínu, dal mně pohlavek a řek, že dostanu takových pohlavků sto, když se někde vopovážím říct, že on to nesestavoval a nespisoval, i kdyby si šel Ferdinand stěžovat k našemu starýmu, že musím říct, že sluha Ferdinand je

lhář. Musel jsem mu to vodpřísáhnout před nějakým plucarem s estragonovým voctem. A ten náš sluha se začal mstít na tom koření pro krávy. Míchali jsme to ve velkých bednách na půdě, a tu von, kde moh smect myší hovínka, tak je přinášel a míchal je do toho koření. Potom sbíral po ulici koňský kobližky, sušil si to doma, roztloukal v hmoždýři na koření a házel to taky do koření pro krávy s obrazem sv. Pelegrina. A na tom ještě neměl dost. Čural do těch beden, vydělal se do nich a rozmíchal to, že to bylo jako kaše s otrubami…"

Ozvalo se zvonění telefonu. Účetní šikovatel skočil k naslouchátku a mrzutě je odhodil: „Musím jít do regimentskanceláře. Tak najednou, to se mně nelíbí."

Švejk byl opět sám.

Za chvíli ozval se opět telefon.

Švejk se počal dorozumívat: „Vaněk? Ten šel do regimentskanceláře. Kdo je u telefonu? Ordonanc od 11. marškumpanie. Kdo je tam? Ordonanc od 12. maršky? Servus, kolego. Jak se jmenuji? Švejk. A ty? Braun. Nemáš příbuznýho nějakýho Brauna v Pobřežní třídě v Karlině, kloboučníka? Že nemáš, že ho neznáš… Já ho taky neznám, já jsem jen jednou jel kolem elektrikou, tak mně ta firma padla do voka. Co je novýho? – Já nic nevím. – Kdy pojedem? – Já jsem ještě s nikým vo odjezdu nemluvil. Kam máme ject?"

„Ty hňupe, s marškou na front."

„Vo tom jsem ještě neslyšel."

„To jseš pěknej ordonanc. Nevíš, jestli tvůj lajtnant…"

„Můj je obrlajtnant…"

„To máš jedno, tedy tvůj obrlajtnant šel na bešprechung k obrstovi?"

„Von si ho tam pozval."

„Tak vidíš, náš tam šel taky a vod 13. maršky taky, právě jsem mluvil s ordonancem vod ní po telefonu. Mně se ten kvalt nelíbí. A nevíš nic, jestli se pakuje u muziky?"

„Já vo ničem nevím."

„Nedělej ze sebe vola. Viď, že váš rechnungsfeldvébl dostal už wagonenavízo? Kolik máte manšaftu?"

„Já nevím."

„Ty pitomče, copak tě sežeru. (Je slyšet, jak muž u telefonu mluví vedle: „Vem si, Franto, druhý sluchátko, abys viděl, jakou tam mají u 11. maršky blbou ordonanc") – Haló, spíš tam nebo co? Tak vodpovídej, když se tě kolega ptá. Ty tedy ještě nic nevíš? Nezapírej. Neříkal nic váš rechnungsfeldvébl, že budete fasovat konzervy? Že jsi s ním vo takových věcech nemluvil? Ty blboune jeden. Že ti do toho nic není? (Je slyšet smích.) Jseš nějak praštěnej pytlem. Až budeš tedy něco vědět, tak nám to k 12. marškumpačce zatelefonuj, ty zlatej synáčku blbej. Vodkuď jseš?"

„Z Prahy."

„To bys měl bejt chytřejší… A ještě něco. Kdy šel váš rechnungsfeldvébl do kanceláře?"

„Před chvilkou ho zavolali."

„Vida, a napřed jsi to nemoh říct. Náš šel taky před chvilkou, to se něco

peče. Nemluvil jsi s trénem?“

„Nemluvil.“

„Proježíšekrista, a to říkáš, že jseš z Prahy. Ty se vo nic nestaráš. Kde lítáš celý dni?“

„Já jsem teprve přišel před hodinou vod divizijního soudu.“

„To je jiný žrádlo, kamaráde, to se ještě dnes přijdu na tebe podívat. Vodzvoň dvakrát.“

Švejk si chtěl zapálit fajfku, když se opět ozval telefon. „Vlezte mně na záda s vaším telefonem,“ pomyslil si Švejk, „budu se s vámi bavit.“

Telefon drnčel však neúprosně dál, takže Švejka konečně přešla trpělivost, on vzal sluchátko a zařval do telefonu:

„Haló, kdo tam? Zde ordonanc Švejk od 11. marškumpanie.“

V odpovědi poznal Švejk hlas svého nadporučíka Lukáše:

„Co tam děláte všichni, kde je Vaněk, zavolejte ihned Vaňka k telefonu.“

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, nedávno zazněl telefon.“

„Poslyšte, Švejku, já nemám času se s vámi bavit. Telefonní rozhovory na vojně, to není žádné tlachání po telefonu, když někoho zveme, aby nás šel navštívit k obědu. Telefonní rozhovory musí být jasné a krátké. Při telefonních rozhovorech odpadá i to poslušně hlásím, pane obrlajtnant‘. Ptám se vás tedy, Švejku, máte při ruce Vaňka? Ať jde hned k telefonu.“

„Nemám ho při ruce, poslušně hlásím, pane obrlajtnant, byl před chvílí vodvolanej vodtud z kanceláře, může být tomu ani ne čtvrt hodiny, do regimentskanceláře.“

„Až přijdu, tak si to s vámi, Švejku, spravím. Nemůžete se vyjadřovat stručně? Dejte si teď dobrý pozor na to, co vám povídám. Rozumíte jasně, abyste se potom nevymlouval, že to v telefonu chraptělo? Okamžitě, jakmile pověsíte sluchátko…“

Pauza. Nové zvonění, Švejk bere sluchátko a je zasypán spoustou nadávek: „Vy dobytku, uličníku, lotře jeden. Co to děláte, proč přerušujete rozhovor?“

„Vy jste prosím řekl, abych pověsil sluchátko.“

„Já jsem za hodinu doma, Švejku, a pak se těšte… Vy tedy hned se seberte, jděte do baráku a najděte nějakého cuksfíru, třebas Fuchse, a řekněte mu, že má ihned vzít deset mužů a jít s nimi do magacínu fasovat konzervy. Opakujte to, co má jít dělat?“

„Jít s deseti muži do magacínu fasovat konzervy pro kumpanii.“

„Konečně jednou neblbnete. Já zatím budu telefonovat Vaňkovi do regimentskanclaje, aby šel také do magacínu a převzal je. Jestli přijde zatím do baráku, ať nechá všeho a běží laufšrit do magacínu. A teď zavěste sluchátko.“

Švejk hezkou chvíli hledal marně nejen cuksfíru Fuchse, ale i ostatní šarže. Byli u kuchyně, obírali maso z kostí a těšili se pohledem na uvázaného Balouna, který stál sice pevně opřen nohama na zemi, poněvadž se nad ním slitovali, ale zato poskytoval zajímavý pohled. Jeden z kuchařů přinesl mu maso na žebru a strčil mu ho do huby a uvázaný vousatý obr Baloun, nemaje možnosti manipulovat rukama, opatrně posunoval kost v ústech, balancuje ji pomocí

zubů a dásní, přičemž ohlodával maso s výrazem lesního muže.

„Kdopak je tady z vás cuksfíra Fuchs?“ otázal se Švejk, když konečně je zastihl.

Četař Fuchs neuznal ani za vhodné se přihlásit, když viděl, že se po něm ptá nějaký obyčejný pěšák.

‚Jářku,“ řekl Švejk, „jak dlouho se ještě budu ptát? Kdepak je cuksfíra Fuchs?“

Četař Fuchs vystoupil a pln důstojnosti začal nadávat všemožným způsobem, že on není žádný cuksfíra, že je pan cuksfíra, že se nemá říkat: „Kde je cuksfíra?“, ale: „Poslušně hlásím, kde je pan cuksfíra?“ U jeho cuku, když někdo neřekne „Ich melde gehorsam“, že dostane hned přes držku.

„Pomalu,“ řekl rozvážně Švejk, „hned se seberou, jdou do baráku, vezmou tam deset mužů a laufšrit s nimi k magacínu, budete fasovat konzervy.“

Četař Fuchs byl tak překvapen, že vypravil ze sebe jen: „Cože?“

„Žádný cože,“ odpověděl Švejk, „já jsem ordonanc jedenáctý marškumpanie a právě před chvílí jsem mluvil po telefonu s panem obrlajtnantem Lukášem. A ten řek: ‚Laufšrit s deseti muži k magacínu.‘ Jestli nepůjdete, pane cuksfíra Fuchse, tak ihned jdu nazpátek k telefonu. Pan obrlajtnant si výhradně přeje, aby vy jste šel. Je to zbytečný vůbec vo tom mluvit. ‚Telefonní rozhovor,‘ říká pan nadporučík Lukáš, ‚musí bejt krátký, jasný. Když se řekne ‚cuksfíra Fuchs jde‘, tak von pude. Takový rozkaz, to není žádný tlachání po telefonu, jako kdybychom někoho zvali na oběd. Na vojně, zejména ve válce, je každý vopoždění zločin. Když ten cuksfíra Fuchs hned nepude, až mu to vohlásíte, tak mně to hned zatelefonujte a já už si to s ním spravím. Z cuksfíry Fuchse nezbyde ani památka.‘ Panečku, vy pana obrlajtnanta neznáte.“

Švejk podíval se vítězoslavně po šaržích, kteří jeho vystoupením byli opravdu překvapeni a i deprimováni.

Četař Fuchs zabručel cosi nesrozumitelného a rychlým krokem odcházel, přičemž Švejk za ním volal: „Mohu tedy telefonovat panu obrlajtnantovi, že je to všechno v pořádku?“

„Hned budu s deseti maníkama u magacínu,“ ozval se od baráku četař Fuchs, a Švejk nepromluviv již ani slova odcházel ze skupiny šarží, které byly stejně překvapeny jako četař Fuchs.

„Už to začíná,“ řekl malý desátník Blažek, „budeme pakovat.“

Když se Švejk vrátil do kanceláře 11. marškumpačky, neměl opět času zapálit si dýmku, neboť ozval se opět telefon. Se Švejkem mluvil poznovu nadporučík Lukáš:

„Kde běháte, Švejku? Zvoním už potřetí a nikdo se mně neozve.“

„Sháněl jsem to, pane obrlajtnant.“

„Už tedy šli?“

„To se ví, že šli, ale ještě nevím, jestli tam budou. Mám tam snad doběhnout ještě jednou?“

„Našel jste tedy cuksfíru Fuchse?“

„Našel, pane obrlajtnant. Napřed na mě řek ‚Cože?´ a teprve když jsem mu

vysvětlil, že telefonní rozhovory musejí bejt krátký a jasný…“

„Nebavte se, Švejku… Vaněk se ještě nevrátil?“

„Nevrátil, pane obrlajtnant.“

„Neřvete tak do telefonu. Nevíte, kde by moh bejt ten zatracený Vaněk?“

„Nevím, pane obrlajtnant, kde by moh bejt ten zatracenej Vaněk.“

„V kanceláři u regimentu byl a někam odešel. Myslím, že bude asi v kantýně. Jděte tedy, Švejku, za ním a řekněte mu, aby hned šel do magacínu. Potom ještě něco. Najděte hned kaprála Blažka a řekněte mu, aby hned odvázal toho Balouna, a Balouna pošlete ke mně. Pověste sluchátko!“

Švejk se opravdu začal starat. Když našel desátníka Blažka a sdělil mu rozkaz nadporučíkův týkající se odvázání Balouna, zabručel kaprál Blažek: „Mají strach, když jim teče do bot.“

Švejk šel se podívat na odvázání a doprovázel Balouna po cestě, poněvadž se šlo tím směrem současně ke kantýně, kde měl najít účetního šikovatele Vaňka.

Baloun se díval na Švejka jako na svého spasitele a sliboval mu, že se s ním rozdělí o každou zásilku, kterou dostane z domova.

„U nás teď budou zabíjet,“ mluvil Baloun melancholicky, „máš rád špekbuřt s krví nebo bez krve? Jen si řekni, já dneska večer píšu domů. Moje prase bude mít tak asi sto padesát kilo. Má hlavu jako buldok a takový prase je nejlepší. Z takovejch prasat nejsou žádný uhejbáci. To je moc dobrá rasa, která už něco vydrží. Bude mít sádla na vosum prstů. Když jsem byl doma, tak jsem si dělal jitrnice sám a vždycky jsem se tak naládoval prejtu, že jsem moh prasknout. Loňský prase mělo sto šedesát kilo. – Ale to bylo prase,“ řekl nadšeně, tiskna silně ruku Švejkovi, když se rozcházeli, „vychoval jsem ho jen na samých bramborech a sám jsem se divil, jak mu pěkně přibývá. Šunky jsem dal do slanýho láku, a takovej pěknej pečenej kousek z láku s bramborovejma knedlíkama, posypanejma škvarkama, a se zelím, to je pošušňáníčko. Po tom se pije pivičko. Člověk je takovej spokojenej. A to nám všechno vojna vzala.“

Vousatý Baloun těžce vzdychl a odcházel k plukovní kanceláři, zatímco Švejk zamířil do kantýny starou alejí vysokých lip.

Účetní šikovatel Vaněk seděl mezitím spokojeně v kantýně a vyprávěl nějakému známému štábnímu šikovateli, kolik se mohlo vydělat před válkou na emailových barvách a cementových nátěrech.

Štábní šikovatel byl již nemožný. Dopoledne přijel jeden statkář od Pardubic, který měl syna v lágru, a dal mu slušný úplatek a celé dopoledne ho hostil dole ve městě.

Nyní seděl zoufale, že už mu nic nechutná, nevěděl ani, o čem mluví, a na rozhovor o emailových barvách vůbec nereagoval.

Obíral se svými vlastními představami a blábolil cosi, že by měla vést lokálka z Třeboně do Pelhřimova a zas nazpátek.

Když Švejk vstoupil, Vaněk ještě jednou snažil se štábnímu šikovateli vysvětlit v číslicích, co se vydělalo na jednom kilogramu cementového nátěru na stavby, načež štábní šikovatel odpověděl úplně z cesty:

„Na zpáteční cestě zemřel, zanechal pouze dopisy.“

Spatřiv Švejka, spletl si ho patrně s nějakým jemu nemilým člověkem a počal mu nadávat, že je břichomluvec.

Švejk přistoupil k Vaňkovi, který byl též v kuráži, ale byl přitom velice příjemný a milý.

„Pane rechnungsfeldvébl," hlásil mu Švejk, „mají hned jít k magacínu, tam už čeká cuksfíra Fuchs s 10 maníky, budou se fasovat konzervy. Mají běžet laufšrit. Pan obrlajtnant dvakrát už telefonoval."

Vaněk se dal do smíchu: „A to bych byl blázen, miláčku. To bych sám sobě musel vynadat, můj anděli. Všechno má dost času, nehoří, dítě zlatý. Až pan obrlajtnant Lukáš bude tolikrát vypravovat marškumpačky jako já, pak teprve může o něčem mluvit a zbytečně nebude nikoho obtěžovat se svým laufšritem.

To já už dostal v regimentskanceláři takový rozhovor, že zítra pojedem, aby se pakovalo a šlo hned fasovat na cestu! A co jsem udělal, šel jsem pěkně sem na čtvrtku vína, sedí se mně tu pěkně a nechám to všechno běžet. Konzervy zůstanou konzervama, fasuňk fasuňkem. Já znám magacín lepší než pan obrlajtnant a vím, co se na takovým bešprechunku pánů oficírů u pana obršta mluví. To si pan obršt jen představuje ve své fantazii, že jsou v magacíně konzervy. Magacín našeho regimentu nikdy žádný konzervy neměl v zásobě a dostával je od případu k případu od brigády nebo si je vypůjčoval od jiných regimentů, s kterými se dostal do styku. Jenom benešovskému regimentu jsme dlužni přes tři sta konzerv. Cheche. Ať si říkají při bešprechunku, co chtějí, žádný kvalt. Však on jim magacinér, až tam naši přijdou, sám řekne, že se zbláznili. Ani jedna marška nedostala na cestu konzervy. – Viď, ty stará bramboro," obrátil se na štábního šikovatele. Ten však buď usínal, nebo dostával nějaké malé delirium, poněvadž odpověděl:

„Když kráčela, držela nad sebou otevřený deštník."

„Nejlépe uděláte," pokračoval účetní šikovatel Vaněk, „když necháte všechno plavat. Jestli se dnes řeklo v regimentskanclaji, že se zítra pojede, tak tomu nesmí věřit ani malé dítě. Můžete ject bez vagónů? Při mně se ještě telefonovalo na nádraží. Nemají tam ani jeden volný vagón. To bylo zrovna tak s poslední marškou. Stáli jsme tenkrát dva dny na nádraží a čekali, až se nad námi někdo smiluje a pošle pro nás vlak. A potom jsme nevěděli, kam pojedeme. Ani obršt to nevěděl, už jsme projeli potom celou Maďárii, a pořád nikdo nic nevěděl, jestli pojedeme na Srbsko nebo na Rusko. Na každé stanici se mluvilo přímo se štábem divize. A my byli jen taková záplata. Přišili nás konečně pod Duklu, tam nás rozflákali a my se jeli znovu zformírovat. Jen žádnej kvalt. Všechno se během času vyjasní a na nic se nemusí spěchat. Jawohl, nochamol. – Víno mají zde dnes neobyčejně dobré," mluvil dál Vaněk, neposlouchaje ani, jak si breptá pro sebe štábní šikovatel:

„Glauben Sie mír, ich habe bisher wenig von meinem Leben gehabt. Ich wundere mich über diese Frage."

„Co bych si dělal zbytečné starosti s odjezdem maršbataliónu. To s první marškou, s kterou jsem jel, bylo to všechno v úplném pořádku za dvě hodiny. U druhých maršek našeho tehdejšího maršbataliónu chystali se na to už celé dva

dny. Ale u nás byl kumpaniekomandantem lajtnant Přenosil, velký fešák, a ten nám řek: ‚Nespěchejte, hoši,´ a šlo to jako na másle. Dvě hodiny před odjezdem vlaku jsme teprve začli pakovat. Uděláte dobře, když se taky posadíte…“

„Nemohu,“ řekl s hrozným sebezapřením dobrý voják Švejk, „musím do kanceláře, což kdyby někdo telefonoval.“

„Tak tedy jděte, moje zlato, ale pamatujte si pro život, že to není od vás hezké a že pravý ordonanc nesmí být nikdy tam, kde je ho třeba. Nesmíte tak příliš horlivě se hnát do služby. Není opravdu nic ošklivějšího nad splašeného ordonance, který by chtěl celou vojnu sežrat, dušinko milá.“

Ale Švejk byl již za dveřma a spěchal do kanceláře své marškumpanie.

Vaněk zůstal opuštěn, poněvadž se rozhodně nemohlo říct, že by mu štábní šikovatel poskytoval společnost.

Ten se udělal úplně pro sebe a blábolil, hladě čtvrtku vína, prapodivné věci beze vší souvislosti česky i německy:

„Mnohokrát prošel jsem touto vesnicí a neměl jsem ani potuchy o tom, že je na světě. In einem halben Jahre habe ich meine Staatsprüfung hinter mir und meinen Doktor gemacht. Stal se ze mne starý mrzák, děkuji vám, Lucie. Erscheinen sie in schön ausgestatteten Bänden – snad je tu někdo mezi vámi, jenž se na to pamatuje.“

Účetní šikovatel z dlouhé chvíle bubnoval si nějaký pochod, ale nemusel se dlouho nudit, neboť otevřely se dveře a vstoupil kuchař z důstojnické mináže Jurajda a přilepil se na jednu židli.

„My jsme dnes,“ zabreptal, „dostali rozkaz jít fasovat na cestu koňak. Poněvadž jsme neměli proutěnou láhev od rumu prázdnou, museli jsme ji vyprázdnit. To nám to dalo. S manšaftem u kuchyně to úplně seklo. Přepočítal jsem se o několik porcí, pan obršt přišel pozdě a na něho se nedostalo. Tak mu tam dělají teď omeletku. To je vám legrace.“

„Je to pěkné dobrodružství,“ poznamenal Vaněk, kterému se při víně vždy velice líbila hezká slova.

Kuchař Jurajda se dal do filozofování, což fakticky odpovídalo jeho bývalému zaměstnání. Vydával totiž do vojny okultistický časopis a knihovnu Záhady života a smrti.

Na vojně ulil se k důstojnické kuchyni regimentu a velice často připálil nějakou pečeni, když se zabral do čtení překladu staroindických súter Pragnă-Paramită (Zjevená moudrost).

Plukovník Schröder měl ho rád jako zvláštnost u regimentu, neboť která důstojnická kuchyně mohla se pochlubit kuchařem okultistou, který nazíraje do záhad života a smrti, překvapil všechny takovou dobrou svíčkovou nebo s takovým ragú, že pod Komárovem smrtelně raněný poručík Dufek volal stále po Jurajdovi.

„Ano,“ řekl zčistajasna Jurajda, který se držel sotva na židli a čpěl na deset honů rumem, „když se nedostalo dnes na pana obršta a když viděl jen dušené brambory, tu upadl do stavu gaki. Víte, co je to gaki? To je stav hladových duchů. I řekl jsem: ‚Máte, pane obršt, dosti síly k překonání osudového určení,

že se na vás nedostala telecí ledvina? V karmě je určeno, abyste, pane obršt, dostal dnes k večeři báječnou omeletu se sekanými a dušenými telecími játry.‘ – Milý příteli,“ řekl po chvíli tiše k účetnímu šikovateli, přičemž udělal mimovolně nějaký posuněk rukou, kterým převrhl všechny sklenice, které byly před ním na stole.

„Je nebytelnost všech zjevů, tvarů a věcí,“ řekl po tomto činu zasmušile kuchař okultista. „Útvar je nebytelnost a nebytelnost je útvar. Nebytelnost není rozdílna od útvaru, útvar není rozdílný od nebytelnosti. Co je nebytelnost, to je útvar, co je útvar, to je nebytelnost.“

Kuchař okultista zahalil se v roucho mlčení, podepřel si hlavu o ruku a díval se na mokrý, politý stůl.

Štábní šikovatel blábolil dále něco, co nemělo ani hlavy, ani paty:

„Obilí zmizelo z polí, zmizelo – in dieser Stimmung erhielt er Einladung und ging zu ihr – svatodušní svátky jsou na jaře.“

Účetní šikovatel Vaněk bubnoval zas dál na stůl, pil a občas vzpomněl, že na něho čeká deset mužů s četařem u skladiště.

Při této vzpomínce se vždy usmál pro sebe a máchl rukou.

Když se pozdě vrátil do kanceláře 11. marškumpanie, našel Švejka u telefonu.

„Útvar je nebytelnost a nebytelnost je útvar,“ vypravil ze sebe a vlezl si oblečený na kavalec a ihned usnul.

A Švejk seděl pořád u telefonu, poněvadž před dvěma hodinami s ním hovořil nadporučík Lukáš, že je stále ještě u bešprechungu u pana plukovníka, a zapomněl mu říct, že může od telefonu odejít.

Potom s ním mluvil po telefonu četař Fuchs, který po celou tu dobu čekal s deseti muži nejen marně na účetního šikovatele, ale dokonce shledal, že je skladiště zavřeno.

Nakonec někam odešel a deset mužů jeden po druhém vrátilo se do svého baráku.

Občas bavil se Švejk tím, že vzal sluchátko a naslouchal. Byl to telefon nějakého nového systému, který se zaváděl právě u armády, a měl tu výhodu, že bylo slyšet dosti jasně a zřetelně cizí telefonní rozhovory po celé lince.

Trén si nadával s dělostřeleckými kasárnami, saperáci vyhrožovali vojenské poště, vojenská střelnice vrčela na oddělení strojních pušek.

A Švejk seděl stále u telefonu…

Porada u plukovníka se prodlužovala.

Plukovník Schröder rozvíjel nejnovější teorie polní služby a zejména kladl důraz na vrhače min.

Mluvil páté přes deváté, o tom, jak stála fronta před dvěma měsíci dole i na východě, o důležitosti přesného spojení mezi jednotlivými částmi, o otravných plynech, o střelbě na nepřátelské aeroplány, o zásobování mužstva v poli, a pak přešel na vnitřní poměry ve vojsku.

Rozhovořil se o poměru důstojníků k mužstvu, mužstva k šaržím, o přebíhání na frontách k nepříteli a o politických událostech a o tom, že padesát

procent českých vojáků je ‚politisch verdächtig‘.

„Jawohl, meine Herren, der Kramarsch, Schneider und Klófatsch.“ Většina důstojníků si přitom myslela, kdy už přestane dědek cancat, ale plukovník Schröder žvanil dál o nových úkolech nových maršbataliónů, o padlých důstojnících pluku, o zepelínech, španělských jezdcích, o přísaze.

Při tom posledním si vzpomněl nadporučík Lukáš, že když celý maršbatalión přísahal, že se přísahy nezúčastnil dobrý voják Švejk, poněvadž v té době seděl u divizijního soudu.

A přišlo mu to najednou k smíchu. Bylo to jako hysterický smích, kterým nakazil několik důstojníků, mezi kterými seděl, čímž vzbudil pozornost plukovníkovu, který právě přešel na zkušenosti získané při ústupu německých armád v Ardenách. Popletl si to všechno a skončil: „Pánové, to není k smíchu.“

Potom se všichni odebrali do důstojnického kasina, poněvadž plukovníka Schrödra volal štáb brigády k telefonu.

Švejk klímal u telefonu dál, když ho vtom probudilo zvonění.

„Haló,“ slyšel, „zde regimentskanclaj.“

„Haló,“ odpověděl, „zde kanclaj 11. marškumpanie.“

„Nezdržuj,“ slyšel hlas, „vezmi si tužku a piš. Přijmi telefonogram: 11. Marschkumpanie…“

Nyní následovaly za sebou nějaké věty v podivném chaosu, poněvadž do toho mluvila 12. i 13. marškumpanie současně, a telefonogram úplně se ztratil v té panice zvuků. Švejk nerozuměl ani slova. Nakonec se to utišilo a Švejk porozuměl: „Haló, haló, tak teď to přečti a nezdržuj.“

„Co mám přečíst?“

„Co máš přečíst, vole? Telefonogram!“

„Jakej telefonogram?“

„Krucihiml, copak jseš hluchej? Telefonogram, co jsem ti diktoval, blboune.“

„Já nic neslyšel, někdo zde do toho mluvil.“

„Ty vopice jedna, copak myslíš, že se budu jen s tebou bavit? Tak přijmeš telefonogram, nebo ne? Máš tužku a papír? Že nemáš, ty hovado, že mám počkat, až to najdeš? To jsou vojáci. Tak co, bude to? Že už jseš připravenej? Konečně, že jsi se vyhrabal. Snad jsi se na to nepřevlík, člověče, tak poslouchej: 11. Marschkumpanie. Opakuj to!“

„11. Marschkumpanie…“

„Kumpaniekommandant, máš to? Opakuj to!“

„Kumpaniekommandant!…“

„Zur Besprechung morgen… Jseš hotov? Opakuj to!“

„Zur Besprechung morgen…“

„Um neun Uhr. – Unterschrift. Víš, co je to Unterschrift, vopice, to je podpis. Opakuj to!“

„Um neun Uhr. – Unterschrift. Víš – co – je to Unterschrift, vopice – to – je podpis.“

„Ty pitomče jeden. Tedy podpis: Oberst Schröder, hovado. Máš to? Opakuj to!“

„Oberst Schröder, hovado."
„Dobře, ty vole. Kdo přijmul telefonogram?"
„Já."
„Himlhergot, kdo je to ten já?"
„Švejk. Ještě něco?"
„Zaplať pánbůh, už nic. Ale máš se jmenovat Kráva. – Co je u vás novýho?"
„Nic. Všechno při starým."
„To jseš rád, viď? U vás prej dneska někoho uvázali."
„Jenom pucfleka pana obrlajtnanta, sežral mu mináž. Nevíš, kdy se jede?"
„Člověče, to je otázka, to neví ani dědek. Dobrou noc! Máte tam blechy?"

Švejk položil sluchátko a počal budit účetního šikovatele Vaňka, který se zuřivě bránil, a když s ním začal Švejk třást, uhodil ho do nosu. Pak si lehl na břicho a kopal kolem do kavalce.

Švejkovi se však přece podařilo Vaňka tak dalece probudit, že ten protíraje si oči, obrátil se naznak a uděšeně se optal, co se stalo.

„Tak dalece nic," odpověděl Švejk, „já bych se jen rád s vámi poradil. Teď právě jsme dostali telefonogram, že má zas zítra o 9. hodině přijít pan obrlajtnant Lukáš k bešprechungu k panu obrstovi. Já teď nevím, na čem jsem. Mám mu to jít vyřídit hned, nebo až ráno? Já jsem dlouho váhal, jestli vás mám probudit, když jste tak pěkně chrápal, ale pak jsem si myslel, nevídáno, radši se poradíš…"

„Proboha vás prosím, nechte mne spát," zaúpěl Vaněk, zívaje na celé kolo, „jděte tam až ráno a nebuďte mne!" Převalil se na bok a okamžitě opět usnul.

Švejk šel opět k telefonu, posadil se a počal klímat na stole. Probudilo ho zvonění.

„Haló, 11. marškumpanie."
„Ano, 11. marškumpanie, kdo tam?"
„13. marška. Haló. Kolik máš hodin? Já se nemůžu dovolat centrály. Mě nejdou nějak dlouho ablézovat."
„Nám to stojí."
„Tak jste na tom jako my. Nevíš, kdy se pojede? Nemluvil jsi s regimentskanclaj?"
„Tam vědí hovno, jako my."
„Nebuďte sprostá, slečno. Už jste fasovali konzervy? Vod nás tam šli a nepřinesli nic. Magacín byl zavřenej."
„Naši taky přišli s prázdnem."
„To je vůbec zbytečná panika. Kam myslíš že pojedem?"
„Do Ruska."
„Já myslím, že spíš do Srbska. To uvidíme, až budem v Pešti. Jestli nás povezou napravo, tak z toho kouká Srbsko, a nalevo Rusko. Máte už brotsaky? Prej teď bude zvýšenej lénunk? Hraješ frische viere? Hraješ? Tak přijď zejtra. My to válíme každej večír. Kolik je vás tam u telefonu? Sám? Tak se na to vyflákni a jdi ležet. To máte u vás divný pořádky. Žes k tomu přišel jako slepej k houslím? Nu, konečně mě přišli ablézovat. Hnípej sladce."

A Švejk také u telefonu sladce usnul, zapomenuv zavěsit sluchátko, takže ho nikdo nerušil ze spánku na stole a telefonista v plukovní kanceláři láteřil, že se nemůže dozvonit k 11. marškumpanii s novým telefonogramem, aby do zítřka do dvanácti hodin se sdělil do plukovní kanceláře počet těch, kteří nebyli očkováni proti tyfu.

Nadporučík Lukáš seděl ještě zatím v důstojnickém kasině s vojenským lékařem Šanclerem, který sedě obkročmo na židli, tágem bil v pravidelných přestávkách o podlahu a přitom pronášel tyto věty za sebou:

„Saracénský sultán Salah-Edin poprvé uznal neutralitu sanitního sboru.

Má se pečovat o raněné na obou stranách.

Mají se jim zaplatiti léky a ošetřování za náhradu výloh z druhé strany.

Má být dovoleno poslat jim lékaře a jejich pomocníky s pasy generálů.

Také mají zajatí ranění být posláni zpět pod ochranou a zárukou generálů nebo vyměněni. Ale sloužit mohou potom dál.

Nemocní na obou stranách nemají být zajímáni a utraceni, nýbrž dopraveni do bezpečí do špitálů a má být dovoleno ponechati jim stráž, která jako nemocní má se vrátit s pasy generálů. To platí i pro polní duchovní, lékaře, chirurgy, lékárníky, ošetřovatele nemocných, pomocníky a pro jiné osoby určené k obsluze nemocných, které nesmějí být zajaty, nýbrž týmž způsobem musí být poslány zpět.“

Doktor Šancler zlomil přitom již dvě tága a stále ještě nebyl hotov se svým podivným výkladem o péči o raněné ve válce, vplétaje do výkladu neustále cosi o nějakých generálských pasech.

Nadporučík Lukáš dopil černou kávu a šel domů, kde našel vousatého obra Balouna, zaměstnaného tím, že si v koflíku smažil na lihovém přístroji nadporučíka Lukáše nějaký salám.

„Osměluju se,“ zakoktal Baloun, „dovoluji si, poslušně hlásím…“

Lukáš podíval se na něho. V tom okamžiku mu připadal jako velké dítě, naivní tvor a nadporučíkovi Lukášovi bylo najednou líto, že ho dal uvázat kvůli jeho velkému hladu.

„Jen si vař, Baloune,“ řekl, odpínaje si šavli, „zítra ti dám připsat ještě jednu porci chleba.“

Nadporučík Lukáš sedl si ke stolu a byl v takové náladě, že začal psát sentimentální psaní své tetičce.

Milá tetičko!
Právě jsem dostal rozkaz, abych byl připraven se svou marškumpanií k odjezdu na front. Může být, že toto psaní jest poslední, které ode mne dostaneš, neboť jsou všude kruté boje a naše ztráty jsou veliké. Proto jest mně těžké ukončit tento dopis slovem „Na shledanou!“ Spíše se hodí poslat Ti poslední sbohem!

„To ostatní dopíšu až ráno,“ pomyslil si nadporučík Lukáš a šel si lehnout.

Když Baloun viděl, že nadporučík tvrdě usnul, počal opět šmejdit a slídit po bytě jako švábi v noci. Otevřel kufřík nadporučíkův a nakousl jednu tabulku

čokolády, lekl se však, když nadporučík sebou ze spaní trhl. Uložil spěšně nakousnutou čokoládu do kufříku a ztišil se.

Pak šel se podívat potichounku, co to psal nadporučík.

Přečetl a byl pohnut, zejména tím „posledním sbohem!“

Lehl si na svůj slamník u dveří a vzpomínal na domov a na zabíjačky.

Nemohl se zbavit živé představy, jak propichuje tlačenku, aby dostal z ní vzduchu, jinak že při vaření praskne.

A při vzpomínce na to, jak u sousedů jednou praskl celý špekbuřt a rozvařil se, usnul nepokojným spánkem.

Zdálo se mu, že si pozval nějakého nešiku řezníka a tomu že při nabíjení jitrnic praskají jitrnicová střívka. Potom zas, že řezník zapomněl udělat jelita, že se ztratil ovar a že se nedostává špejlů na jitrnice. Potom se mu zdálo něco o polním soudu, poněvadž ho chytli, když tahal z polní kuchyně kus masa. Nakonec viděl sám sebe, že visí na jedné lípě v aleji vojenského tábora v Brucku nad Litavou.

Když se Švejk probudil s probouzejícím se jitrem, které přišlo ve vůni vařených kávových konzerv ze všech rotných kuchyní, mechanicky, jako by právě skončil telefonní rozhovor, pověsil sluchátko a podnikl po kanceláři malou ranní procházku, přičemž si zpíval.

Začal hned zprostředka textu písně, jak voják se převleče za holku a jde za svou milou do mlýna, kde ho položí mlynář k dceři, ale předtím volá na mlynářku:

Panímámo, dej večeři,
ať ta holka povečeří.

Mlynářka nakrmí podlého chlapa. A potom rodinná tragédie:

Mlynářovic ráno vstali,
na dveřích napsáno měli:
„Vaše dcera Anna Nána
už není poctivá panna.“

Švejk vložil do konce písně tolik hlasu, že kancelář ožila, neboť se probudil účetní šikovatel Vaněk a tázal se, kolik je hodin.

„Právě před chvilkou odtroubili budíčka.“

„To vstanu až po kafi,“ rozhodl se Vaněk, který měl vždy na všechno dost času, „beztoho tak jako tak zas nás budou dnes sekýrovat s nějakým kvaltem a budou člověka honit zbytečně, jako včera s těmi konzervami…“ Vaněk zívl a optal se, zdali když přišel domů, dlouho neřečnil.

„Jen tak trochu z cesty,“ řekl Švejk, „pořád jste něco ze sebe vyrážel o nějakejch outvarech, že outvar není outvar a to, co není outvar, že je outvar a ten outvar že zas není outvar. Ale přemohlo vás to brzo a začal jste brzo chrápat, jako když řeže pilou.“

Švejk se zamlčel, prošel se ke dveřím a zpět ke kavalci účetního šikovatele, před kterým se zastavil a prohodil:

„Co se mý osoby týká, pane rechnungsfeldvébl, když jsem to slyšel, co vy jste

vo těch outvarech povídal, tak jsem si vzpomněl na nějakýho Zátku, plynárníka; von byl na plynární stanici na Letný a rozsvěcoval a zas zhasínal lampy. Byl to osvětovej muž a chodíval po všech možnejch putykách na Letný, poněvadž mezi rozsvěcováním a zhasínáním lamp je dlouhá chvíle, a potom k ránu na plynárenské stanici vedl zrovna takový hovory jako vy, jenže ten zas říkal: ‚Kostka je hrana, proto je kostka hranatá.‘ Já to slyšel na vlastní voči, když mě jeden vožralej policajt předved pro znečištění ulice vomylem místo na policejní strážnici na plynárenskou strážnici. – A potom,“ řekl Švejk tiše, „to s tím Zátkou po čase skončilo moc špatně. Dal se do mariánský kongregace, chodil s nebeskýma kozama na kázání pátera Jemelky k Svatýmu Ignáci na Karlovo náměstí a zapomenul jednou zhasnout, když byli misionáři na Karláku u Svatýho Ignáce, plynový svítilny ve svým rajóně, takže tam hořel po ulicích plyn nepřetržitě po tři dny a noci. – To je velmi špatný,“ pokračoval Švejk, „když se najednou člověk začne plést do nějakýho filozofování, to vždycky smrdí delirium tremens. Před léty k nám přeložili od pětasedmdesátejch nějakýho majora Blühera. Ten vždy jednou za měsíc dal si nás zavolat a postavit do čtverce a rozjímal s námi, co je to vojenská vrchnost. Ten nepil nic jiného než slivovici. ‚Každej oficír, vojáci,‘ vykládal nám na dvoře v kasárnách, ‚je sám vod sebe nejdokonalejší bytost, která má stokrát tolik rozumu jako vy všichni dohromady. Nad oficíra si vůbec, vojáci, nic dokonalejšího nemůžete představit, i když byste na to mysleli po celej svůj život. Každej oficír je bytost nutná, kdežto vy jste, vojáci, jen bytosti pouze nahodilý, vy můžete existovat, ale nemusíte. Kdyby přišlo, vojáci, k vojně a vy jste padli za císaře pána, dobrá, tím by se moc nezměnilo, ale kdyby napřed pad váš oficír, teprve pak byste viděli, jak jste na něm závislí a jaká je to ztráta. Oficír musí existovat, a vy vlastně máte svou existenci jen vod pánů oficírů, vy od nich pocházíte, vy se bez oficírů neobejdete, vy se bez svý vojenský vrchnosti ani neuprdnete. Pro vás je oficír, vojáci, mravní zákon, ať tomu rozumíte nebo ne, a poněvadž každej zákon musel mít svýho zákonodárce, vojáci, je to jen oficír, ke kterému se cítíte a musíte cítit být vším povinni a beze vší výjimky plnit každý jeho nařízení, byť i se vám to nezamlouvalo.‘

Potom jednou, když ukončil, chodil kolem čtverce a ptal se jednoho po druhým:

‚Co pociťuješ, když to přetáhneš?‘

Dávali takový zmatený vodpovědi, jako že to ještě nepřetáhli nebo že je jim po každým přetáhnutí špatně vod žaludku, jeden pociťoval kasárníka a tak dále. Ty všechny hned poroučel major Blüher vodvádět stranou, že potom vodpůldne budou dělat klenkübunky na dvoře za trest, že nedovedou se vyjádřit, co pociťujou. Než přišla řada na mě, vzpomněl jsem si, o čem on posledně s námi rozjímal, a když přišel ke mně, docela klidně jsem mu řek:

‚Poslušně hlásím, pane major, že když přetáhnu, pociťuju v sobě vždy jakejsi nepokoj, strach a výčitky svědomí. Jestli však, když dostanu přes čas, vrátím se v pořádku včas do kasáren, tu se mě zmocňuje nějakej blaživej pokoj, leze na mne vnitřní spokojenost.‘

Všechno se kolem smálo a major Blüher se na mne rozkřik:

‚Po tobě leda, chlape, lezou štěnice, když chrníš na kavalci. Von si, chlap mizerná, ještě dělá legraci.‘

A dostal jsem za to takový špangle, až jedna radost.“

„Na vojně to jinak nejde,“ řekl účetní šikovatel, protahuje se líně na své posteli, „to už je tak vžitý, ať odpovíš jak chceš, ať děláš co děláš, vždy nad tebou musí viset mračno a hromy začnou bít. Bez toho není možná disciplína.“

„Docela dobře řečeno,“ pravil Švejk. „Na to nikdy nezapomenu, jak zavřeli rekruta Pecha. Lajtnant od kumpanie byl nějakej Moc a ten si shromáždil rekruty a ptal se každýho, vodkud je.

‚Vy rekruti zelení, zatracení,‘ povídá k nim, ‚vy se musíte naučit vodpovídat jasně, přesně a jako když bičem mrská. Tak to začnem. Odkud jste, Pechu?‘ Pech byl inteligentní člověk a vodpověděl: ‚Dolní Bousov, Unter Bautzen, 267 domů, 1936 obyvatelů českých, hejtmanství Jičín, okres Sobotka, bývalé panství Kost, farní chrám svaté Kateřiny ze 14. století, obnovený hrabětem Václavem Vratislavem Netolickým, škola, pošta, telegraf, stanice české obchodní dráhy, cukrovar, mlýn s pilou, samota Valcha, šest výročních trhů.‘ A tu už po něm skočil lajtnant Moc a počal mu sázet jednu po druhý přes hubu a křičel: ‚Tu máš jeden výroční trh, tu máš druhej, třetí, čtvrtej, pátej, šestej.‘ A Pech, třebas byl rekrut, hlásil se k batalionsraportu. V kancelářích byla tenkrát taková veselá pakáž, tak napsala, že jde k batalionsraportu kvůli výročním trhům v Dolním Bousově. Batalionskomandantem byl major Rohell. ‚Also, was gibťs?‘ otázal se Pecha a ten spustil: poslušně hlásím, pane majore, že v Dolním Bousově je šest výročních trhů.‘ Jak na něho major Rohell zařval, zadupal a hned ho dal odvést na magorku do vojenskýho špitálu, vod tý doby byl z Pecha nejhorší voják, samej trest.“

„Vojáky je těžko vychovávat,“ řekl účetní šikovatel Vaněk zívaje. „Voják, který nebyl na vojně potrestán, není voják. To snad platilo v míru, že voják, který si odbyl bez trestu svou službu, měl potom přednost v civilní službě. Dnes právě ti nejhorší vojáci, kteří jindy v míru nevylezli z arestu, jsou ve válce nejlepšími vojáky. Pamatuji se u osmé maršky na infanteristu Sylvanusa. Ten měl dřív trest za trestem, a jaké tresty. Neostýchal se ukrást kamarádovi poslední krejcar, a když přišel do gefechtu, tak první prostříhal dráthindrnisy, zajmul tři chlapy a jednoho hned po cestě odstřelil, že prý mu nedůvěřoval. Dostal velkou stříbrnou medalii, přišili mu dvě hvězdičky, a kdyby ho byli později nepověsili pod Duklou, byl by už dávno cuksfírou. Ale pověsit ho museli, poněvadž po jednom gefechtu přihlásil se na rekognoscírunk a nějaká druhá patrola od jiného regimentu ho našla, jak šacoval mrtvoly. Našli u něho asi osm hodinek a mnoho prstenů. Tak ho pověsili u štábu brigády.“

„Z toho je vidět,“ poznamenal moudře Švejk, „že každej voják si musí sám vydobejt svýho postavení.“

Ozval se telefon. Účetní šikovatel šel k telefonu a bylo rozeznat hlas nadporučíka Lukáše, který se ptal, co je s konzervami. Potom bylo slyšet nějaké výčitky.

„Doopravdy nejsou, pane obrlajtnant," křičel do telefonu Vaněk, „kdepak by byly, to je jen fantazie seshora od intendantstva. To bylo úplně zbytečné, ty lidi tam posílat. Já vám chtěl telefonovat. – Že jsem byl v kantýně? Kdože to povídal? Ten okultista kuchař z oficírmináže? Dovolil jsem si tam zajít. Víte, pane obrlajtnant, jak nazýval ten okultista tu paniku s těmi konzervami? ‚Hrůzy nezrozeného'. Nikoliv, pane obrlajtnant, jsem úplně střízliv. Co dělá Švejk? Je zde. Mám ho zavolat? – Švejku, k telefonu," řekl účetní šikovatel a dodal tiše: „A kdyby se vás ptal, jak jsem přišel, tak řekněte, že v pořádku."

Švejk u telefonu: „Švejk, poslušně hlásím, pane obrlajtnant."

„Poslyšte, Švejku, jak je to s těmi konzervami? Je to v pořádku?"

„Nejsou, pane obrlajtnant, ani potuchy po nich není."

„Přál bych si, Švejku, abyste se vždy u mne ráno hlásil, dokud jsme v lágru. Jinak budete stále u mne, až pojedeme. Co jste dělal v noci?"

„Byl jsem u telefonu po celou noc."

„Bylo něco nového?"

„Bylo, pane obrlajtnant."

„Švejku, nezačínejte zas blbnout. Hlásil někdo odněkud něco důležitého?"

„Hlásili, pane obrlajtnant, ale až na devátou hodinu. Nechtěl jsem znepokojovat, pane obrlajtnant, byl jsem toho dalek."

„Tak mně ksakru už řekněte, co je tak důležitého na devátou hodinu?"

„Telefonogram, pane obrlajtnant."

„Já vám nerozumím, Švejku."

„Já to mám napsáno, pane obrlajtnant: Přijměte telefonogram. Kdo je u telefonu? Máš to? Čti, nebo nějak podobně."

„Krucifix, Švejku, s vámi je kříž. Řekněte mně obsah, nebo na vás skočím a dám vám takovou jednu. Tak co je?"

„Zas nějakej bešprechunk, pane obrlajtnant, dnes ráno v devět hodin u pana obršta. Chtěl jsem vás vzbudit v noci, ale pak jsem si to rozmyslel."

„To byste se byl moh také opovážit, burcovat mne kvůli každej hlouposti, když je na to dost času až ráno. Wieder eine Besprechung, der Teufel soli das alles buserieren! Pověste sluchátko, zavolejte mně k telefonu Vaňka."

Účetní šikovatel Vaněk u telefonu: „Rechnungsfeldwebel Vaněk, Herr Oberleutnant."

„Vaňku, najděte mně okamžitě jiného pucfleka. Ten lotr Baloun mně do rána sežral všechnu čokoládu. Uvázat ho? Ne, dáme ho k saniterákům. Chlap je jako hora, tak může tahat raněné z gefechtu. Pošlu ho hned k vám. Vyřiďte to v regimentskanclaj a vraťte se hned ke kumpanii. Myslíte, že brzy pojedem?"

„Není žádný spěch, pane obrlajtnant. Když jsme měli ject s devátou marškumpanií, tak nás tahali celé čtyry dny za nos. S osmou jakbysmet. Jen s desátou to bylo lepší. To jsme byli felddienstfleck, v poledne jsme dostali rozkaz a večer jsme jeli, ale zato potom nás honili po celých Uhrách a nevěděli, jakou díru na kterém bojišti mají s námi ucpat."

Během celé té doby, kdy nadporučík Lukáš stal se velitelem jedenácté marškumpačky, ocitl se ve stavu zvaném synkretismus, to jest ve filozofii, že

usiloval rozpory pojmové vyrovnávati pomocí ústupků až k smíšení názorů.

Proto také odpověděl: ‚Ano, může být, to už je tak. Nemyslíte tedy, že se dnes pojede? V devět hodin máme bešprechunk s panem obrštem. – A propos, víte o tom, že jste dienstführender? Já jen tak. Zjistěte mně… Počkejte, co byste mně měl zjistit…? Seznam šarží s udáním, odkdy slouží… Potom zásoby kumpanie. Nacionálnost? Ano, ano, to taky… Ale hlavně pošlete toho nového pucfleka… Co má dnes s manšaftem dělat fénrich Pleschner? Vorbereitung zum Abmarsch. Účty? Přijdu podepsat po mináži. Nikoho nepouštějte do města. Do kantýny v lágru? Po mináži na hodinu… Zavolejte sem Švejka!… Švejku, vy zůstanete zatím u telefonu.“

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že jsem ještě nepil kafé.“

„Tak si přinesete kafé a zůstanete tam v kanceláři u telefonu, dokud vás nezavolám. Víte, co je to ordonanc?“

„Běhá to, pane obrlajtnant.“

„Abyste tedy byl na místě, když vás zavolám. Řekněte ještě jednou Vaňkovi, ať pro mne vyhledá nějakého pucfleka. Švejku, haló, kde jste?“

„Zde, pane obrlajtnant, právě přinesli kafé.“

„Švejku, haló!“

„Slyším, pane obrlajtnant, kafé je úplně studený.“

„Vy už znáte dobře, co je to pucflek, Švejku. Prohlídněte si ho a potom mně to sdělte, co je to zač. Pověste sluchátko.“

Vaněk, srkaje černou kávu, do které si přilil rum z láhve s nápisem Tinte (kvůli vší opatrnosti), podíval se na Švejka a řekl: „Ten náš obrlajtnant nějak křičí do toho telefonu, rozuměl jsem každému slovu. Vy musíte, Švejku, být velmi dobře známý s panem obrlajtnantem.“

„My jsme jedna ruka,“ odpověděl Švejk. „Jedna ruka druhou myje. My už jsme spolu moc toho prodělali. Kolikrát už nás chtěli vod sebe roztrhnout, ale zas jsme se sešli. Von se vždy na mě spoleh se vším, až se tomu kolikrát sám divím. Taky jste teď jistě slyšel, abych vám připomněl ještě jednou, že mu máte najít nějakýho novýho pucfleka a já že si ho musím prohlídnout a dát vo něm dobrozdání. Von pan obrlajtnant s každým pucflekem není spokojenej.“

Plukovník Schröder, když si na konferenci zavolal všechny důstojníky pochodového praporu, učinil tak opět s velkou láskou, aby se mohl vymluvit. Kromě toho bylo nutno učinit nějaké rozhodnutí v aféře jednoročního dobrovolníka Marka, který nechtěl čistit záchody a byl pro vzpouru poslán plukovníkem Schrödrem k divizijnímu soudu.

Od divizijního soudu přibyl právě včera v noci na hauptvachu, kde byl držán pod stráží. Současně s ním dodán byl do plukovní kanceláře přípis divizijního soudu, nesmírně zmatený, ve kterém se poukazuje na to, že v tomto případě nejde o vzpouru, poněvadž jednoroční dobrovolníci nemají čistit záchody, nicméně že však jde o superordinationsverletzung, kterýžto delikt může být prominut řádným chováním v poli. Z těchto důvodů že se obžalovaný jednoroční dobrovolník Marek posílá zpět k svému pluku a vyšetřování o porušení kázně zastavuje se až do konce války a že bude obnoveno při

nejbližším přestupku, který spáchá jednoroční dobrovolník Marek.

Potom byl ještě druhý případ. S jednoročním dobrovolníkem Markem dodán byl současně na hauptvachu od divizijního soudu falešný četař Teveles, který se nedávno objevil u regimentu, kam byl poslán z nemocnice v Záhřebě. Měl velkou stříbrnou medalii, odznaky jednoročního dobrovolníka a tři hvězdičky. Vyprávěl o hrdinských činech 6. maršové roty na Srbsku a že zbyl z ní jen sám. Vyšetřováním bylo zjištěno, že s 6. marškou na začátku války odešel skutečně nějaký Teveles, který však neměl práva jednoročního dobrovolníka. Vyžádána byla zpráva od brigády, ku které byla 6. marška přikomandýrována, když 2. prosince 1914 se utíkalo z Bělehradu, a zjištěno, že v seznamu navržených nebo vyznamenaných stříbrnými medaliemi není žádný Teveles. Byl-li však pěšák Televes povýšen v bělehradské válečné kampani za četaře, nedalo se naprosto zjistit, poněvadž celá 6. marškumpanie se ztratila u cerkve sv. Sávy v Bělehradě i se svými důstojníky. U divizijního soudu hájil se Teveles tím, že opravdu mu byla slíbena velká stříbrná medalie a že si ji proto v nemocnici koupil od jednoho Bosňáka. Co se týká prýmků jednoročního dobrovolníka, ty že si přišil v opilství a že je nosil dál proto, poněvadž byl stále opilý, maje úplavicí zeslabený organismus.

Když tedy začal bešprechunk před projednáním těchto dvou případů, sdělil plukovník Schröder, že je nutné častěji se stýkat před odjezdem, který nedá na sebe dlouho čekat. Bylo mu sděleno z brigády, že očekávají se rozkazy z divize. Mužstvo ať je pohotově a kumpaniekomandanti ať bedlivě se starají o to, aby nikdo nescházel. Opakoval potom ještě jednou všechno to, co přednášel včera. Podal opět přehled válečných událostí a že nic nesmí potlačit ve vojsku bojovnou povahu a válečnou podnikavost.

Na stole byla připevněna před ním mapa bojiště s praporky na špendlíkách, ale praporky byly přeházeny a fronty posunuty. Vytažené špendlíky s praporky válely se pod stolem.

Celé bojiště hrozně zřídil v noci kocour, kterého si chovali písaři v plukovní kanceláři a který, když se v noci vydělal na rakousko-uherské bojiště, chtěl lejno zahrabat, vytahal praporky a rozmazal lejno po všech pozicích, nacíkal na fronty a brükkenkopfy a zaneřádil všechny armádní sbory.

Plukovník Schröder byl velice krátkozraký.

Důstojníci pochodového praporu se zájmem se dívali, jak prst plukovníka Schrödra blíží se k těm hromádkám.

„Odtud, pánové, k Sokalu na Bug," řekl plukovník Schröder věštecky a posunul ukazováček po paměti ke Karpatům, přičemž zabořil jej do jedné z těch hromádek, jak se kocour staral udělat mapu bojiště plastickou.

„Was ist das, meine Herren?" otázal se s údivem, když se mu cosi nalepilo na prst.

„Wahrscheinlich Katzendreck, Herr Oberst," odpověděl za všechny velice zdvořile hejtman Ságner.

Plukovník Schröder vyrazil do kanceláře vedle, odkud bylo slyšet hrozné hřmění a hromování s příšernou hrozbou, že jim to dá všechno vylízat po

kocourovi.

Výslech byl krátký. Zjistilo se, že kocoura před čtrnácti dny přitáhl do kanceláře nejmladší písař Zwiebelfisch. Po tomto zjištění sebral Zwiebelfisch svých pět švestek a starší písař ho odvedl na hauptvachu, kde bude tak dlouho sedět, až do dalšího rozkazu pana plukovníka.

Tím byla vlastně ukončena celá konference. Když se vrátil plukovník Schröder celý rudý v obličeji k důstojnickému sboru, zapomněl, že má ještě porokovat o osudu jednoročního dobrovolníka Marka a lžičetaře Tevelesa.

Řekl zcela krátce: „Prosím pány důstojníky, aby byli pohotově a vyčkávali další mé rozkazy a instrukce."

A tak zůstali dál jednoroční dobrovolník i Teveles pod stráží na hauptvaše, a když později k nim přibyl Zwiebelfisch, mohli si zahrát mariáš a po mariáši obtěžovat své strážce žádostí, aby jim vychytali blechy na slamníku.

Potom tam ještě k nim strčili frajtra Peroutku od 13. marškumpanie, který, když se včera rozšířila pověst po lágru, že se jede na pozici, se ztratil a byl ráno patrolou objeven u Bílé růže v Brucku. Vymlouval se, že chtěl před odjezdem prohlédnout známý skleník hraběte Harracha u Brucku a na zpáteční cestě že zabloudil, a teprve ráno celý unavený že dorazil k Bílé růži. (Zatím spal s Růženkou od Bílé růže.)

Situace byla stále nevyjasněnou. Pojede se, nebo se nepojede. Švejk u telefonu v kanceláři 11. maršky vyslechl nejrůznější názory, pesimistické i optimistické. 12. marškumpanie telefonovala, že prý někdo z kanceláře slyšel, že se bude čekat až na cvičení ve střelbě s pohyblivými figurami a že se pojede až po feldmäßigschießübungách. Tento optimistický názor nesdílela 13. marškumpačka, která telefonovala, že právě se vrátil kaprál Havlík z města a slyšel od jednoho železničního zřízence, že už vozy jsou na stanici.

Vaněk vytrhl Švejkovi sluchátko z ruky a křičel rozčileně, že ajznboňáci vědí starého kozla, teď že byl právě v plukovní kanceláři.

Švejk setrvával u telefonu s opravdovou láskou a na všechny otázky, co je nového, odpovídal, že se ještě nic určitého neví.

Takovým způsobem odpověděl též na otázku nadporučíka Lukáše:

„Co je u vás nového?"

„Ještě se nic určitého neví, pane obrlajtnant," stereotypně odvětil Švejk.

„Vy vole, pověste sluchátko."

Potom přišla řada telefonogramů, které Švejk přijal po delším nedorozumění. Předně ten, který mu nemohl být diktován v noci, když nezavěsil sluchátko a spal, týkající se očkovaných a neočkovaných.

Potom zas zpožděný telefonogram o konzervách, což bylo již včera večer vyjasněno.

Pak telefonogram po všech bataliónech, kumpaniích a částech pluku:

Kopie telefonogramů brigády No 75692
Příkaz brigádě čís. 172
Při výkazech o hospodářství polních kuchyní sleduje tento pořádek při vyjmenování produktů spotřebovaných: 1. maso, 2. konzervy, 3. zelenina

čerstvá, 4. sušená zelenina, 5. rýže, 6. makaróny, 7. kroupy a krupice, 8. brambory, místo dřívějšího: 4. sušená zelenina, 5. čerstvá zelenina.

Když to přečetl Švejk účetnímu šikovateli, prohlásil Vaněk slavnostně, že takové telefonogramy se házejí do latríny:

„To si vymyslil nějaký blbec u štábu armády, a už to jde na všechny divize a brigády a pluky."

Potom přijal Švejk ještě jeden telefonogram, který byl tak rychle diktován, že Švejk z toho zachytil na blok jen to, co vypadalo jako šifra:

In der Folge genauer erlaubt gewesen oder das selbst einem hingegen immerhin eingeholet werden.

„To jsou všechno zbytečnosti," řekl Vaněk, když se Švejk nehorázně divil, co napsal, a třikrát za sebou si to hlasitě předčítal, „samé hlouposti, ačkoliv čert ví, může to být také šifrováno, ale na to nejsme u nás u kumpanie zařízeni. To se může také zahodit."

„Já si to taky myslím," řekl Švejk, „kdybych voznámil panu obrlajtnantovi, že má ‚in der Folge genauer erlaubt gewesen oder das selbst einem hingegen immerhin eingeholet werden', ještě by se urazil. – Někdo je vám nedůtklivý až hrůza," pokračoval Švejk, zahořuje se opět ve vzpomínky. „Jednou jsem jel z Vysočan elektrikou do Prahy a v Libni k nám přišed nějakej pan Novotný. Jakmile jsem ho poznal, šel jsem k němu na plošinu a dal jsem se s ním do hovoru, že jsme oba z Dražova. On se ale na mne rozkřik, abych ho neobtěžoval, že prý mne nezná. Já jsem mu to začal vysvětlovat, aby se jen upamatoval, že jsem jako malej hoch k němu chodil s matkou, která se jmenovala Antonie, otec že se jmenoval Prokop a byl šafářem. Ani potom nechtěl nic vědět o tom, že se známe. Tak jsem mu ještě řekl bližší podrobnosti, že v Dražově byli dva Novotní, Tonda a Josef. On že je ten Josef, že mně psali o něm z Dražova, že postřelil svou ženu, když ho kárala z pití. A tu se vám von rozpřáh, já jsem se uhnul a on rozbil tabuli na přední plošině, tu velkou před řidičem. Tak nás vysadili, vodvedli a na komisařství se ukázalo, že byl proto tak nedůtklivý, poněvadž vůbec se nejmenoval Josef Novotný, ale Eduard Doubrava, a byl z Montgomery v Americe a zde byl navštívit příbuzný, ze kterých pocházela jeho rodina."

Telefon přerušil jeho vypravování a nějaký chraplavý hlas z oddílu strojních pušek se opět tázal, zdali se pojede. Je prý ráno bešprechunk u pana obršta.

Ve dveřích se objevil celý bledý kadet Biegler, největší blbec u kumpanie, poněvadž v jednoročácké škole se snažil vyniknout svými vědomostmi. Kývl Vaňkovi, aby za ním vyšel na chodbu, kde s ním měl dlouhou rozmluvu.

Když se Vaněk vrátil, usmíval se pohrdlivě.

„Je to kus vola," řekl k Švejkovi, „tady u naší maršky máme ale exempláře. Byl taky u bešprechungu, a když se rozcházeli, tak nařídil pan obrlajtnant, aby všichni cukskomandanti udělali kvérvizitu a aby byli přísní. A teď se mne přijde zeptat, jestli má dát uvázat Žlábka, poněvadž ten si vypucoval kvér petrolejem."

Vaněk se rozčílil.

„Na takovou blbost se mne ptá, když ví, že se jede do pole. Však si to pan obrlajtnant včera dobře rozmyslil s tím uvázáním svého pucfleka. Taky jsem ale tomu mláděti řek, aby si dobře rozmyslil dělat z manšaftu zvířata.“

„Když už mluvíte o tom pucflekovi,“ řekl Švejk, „nevíte snad, jestli jste už nějakého sehnal pro pana obrlajtnanta?“

„Mějte fištrón,“ odpověděl Vaněk, „na všechno je dost času, ostatně já myslím, že si pan obrlajtnant na Balouna zvykne, tu a tam mu něco ještě sežere a pak ho to taky pustí, až budem v poli. Tam často nebudou mít co žrát oba. Když řeknu, že Baloun zůstane, tak se nedá nic dělat. To je moje starost a do toho nemá pan obrlajtnant co mluvit. Jen žádný spěch.“

Vaněk lehl si opět na svou postel a řekl: „Švejku, vypravujte mně nějakou anekdotu z vojenského života.“

„To by šlo,“ odpověděl Švejk, „ale bojím se, že zas bude někdo na nás zvonit.“

„Tak to vypněte, Švejku, odšroubujte vedení nebo sejměte sluchátko.“

„Dobrá,“ řekl Švejk, snímaje sluchátko, „já vám povím něco, co se hodí do týhle situace, jenže tenkrát místo vopravdový vojny byly jen manévry a byla taky taková panika jako dnes, poněvadž se nevědělo, kdy vyrazíme z kasáren. Sloužil se mnou nějakej poříckej Šic, hodnej člověk, ale nábožnej a bojácnej. Ten si představoval, že manévry jsou něco hroznýho, že lidi na nich padají žízní a saniteráci že to sbírají jako padavky na marši. Proto pil do zásoby, a když jsme vyrazili na manévry z kasáren a přišli k Mníšku, tak říkal: Já to, hoši, nevydržím, mě může zachránit jen sám pámbůh.‘ Potom jsme přišli k Hořovicům a tam jsme měli dva dny rast, poněvadž to byla nějaká mejlka a my jsme šli tak rychle kupředu, že bychom byli s ostatníma regimentama, který šly s námi po flíglech, zajali celej nepřátelskej štáb, což by byla bejvala vostuda, poněvadž náš armádní sbor měl to prosrat a nepřítel vyhrát, poněvadž u nepřátel bylo jedno utahaný arciknížátko. Tak ten Šic proved tohle: Když jsme lágrovali, sebral se a šel si něco koupit do nějaký vesnice za Hořovicema a vracel se k polednímu do lágru. Horko bylo, napařenej byl taky akorát, a tu uviděl na cestě sloup, na sloupu byla skřínka a v ní pod sklem docela malá soška sv. Jana Nepomuckýho. Pomodlil se před sv. Janem a povídá mu: ‚To je ti horko, kdybys měl alespoň trochu se napít. Jseš tady na slunci, furt se asi potíš.‘ Tak zatřepal feldflaškou, napil se a povídá: ‚Nechal jsem ti taky lok, svatej Jene z Nepomuku.‘ Ale lek se, vyžunk to všechno a na svatýho Jána nezbylo nic. ‚Ježišmarjá,‘ povídá, ‚svatej Jene z Nepomuku, tohle mně musíš prominout, já ti to vynahradím, já tě vezmu s sebou do lágru a napojím tě tak slavně, že nebudeš stát na nohou.‘ A milej Šic z lítosti nad sv. Janem z Nepomuku rozbil sklo, vytáhl sošku svatýho a strčil si ji pod blůzu a vodnes do lágru. Potom s ním sv. Jan Nepomuckej spal na slámě, nosil ho s sebou na marších v teleti a měl velký štěstí v kartách. Kde jsme lágrovali, tam vyhrával, až jsme přišli na Prácheňsko, leželi jsme v Drahenicích a von všechno sakumpak prohrál. Když jsme ráno vyrukovali, tak na hrušce u cesty visel svatej Jan Nepomuckej oběšenej. Tak, to je ta anekdota, a teď zas zavěsím sluchátko.“

A telefon opět odnášel si záchvěvy nového nervového života, kdy stará

harmonie klidu v lágru byla porušena.

V tu dobu nadporučík Lukáš studoval ve své komnatě právě doručené jemu od štábu pluku šifry s poučením, jak je luštit, a současně sekrétní šifrovaný rozkaz o směru, kterým se bude ubírat maršbatalión na haličské hranice (první etapa).

7217 – 1238 – 457 – 2121 – 35 = Mošon
8922 – 375 – 7282 = Ráb
4432 – 1238 – 7217 – 35 – 8922 – 35 = Komarn
7282 – 9299 – 310 – 375 – 7881 – 298 – 475 – 7979 = Budapešť.

Luště tyto šifry povzdechl si nadporučík Lukáš: „Der Teufel soll das buserieren.“

Poznámky

[1] Někteří spisovatelé užívají výrazu „hryžou výčitky svědomí”. Nepovažuji ten výraz úplně přiléhajícím. I tygr člověka žere, a nehryže.

[2] Třicet procent lidí, kteří seděli na garnizóně, sedělo tam přes celou válku, aniž by byli jednou u výslechu.

[3] Je to prostředek dosti osvědčený dostat se do nemocnice. Ale zápach petroleje, který zůstane i v otoku, prozrazuje. Benzín je lepší, poněvadž dříve vyprchá. Později si vstřikovali éter s benzínem a ještě později došli k jinému zdokonalení.